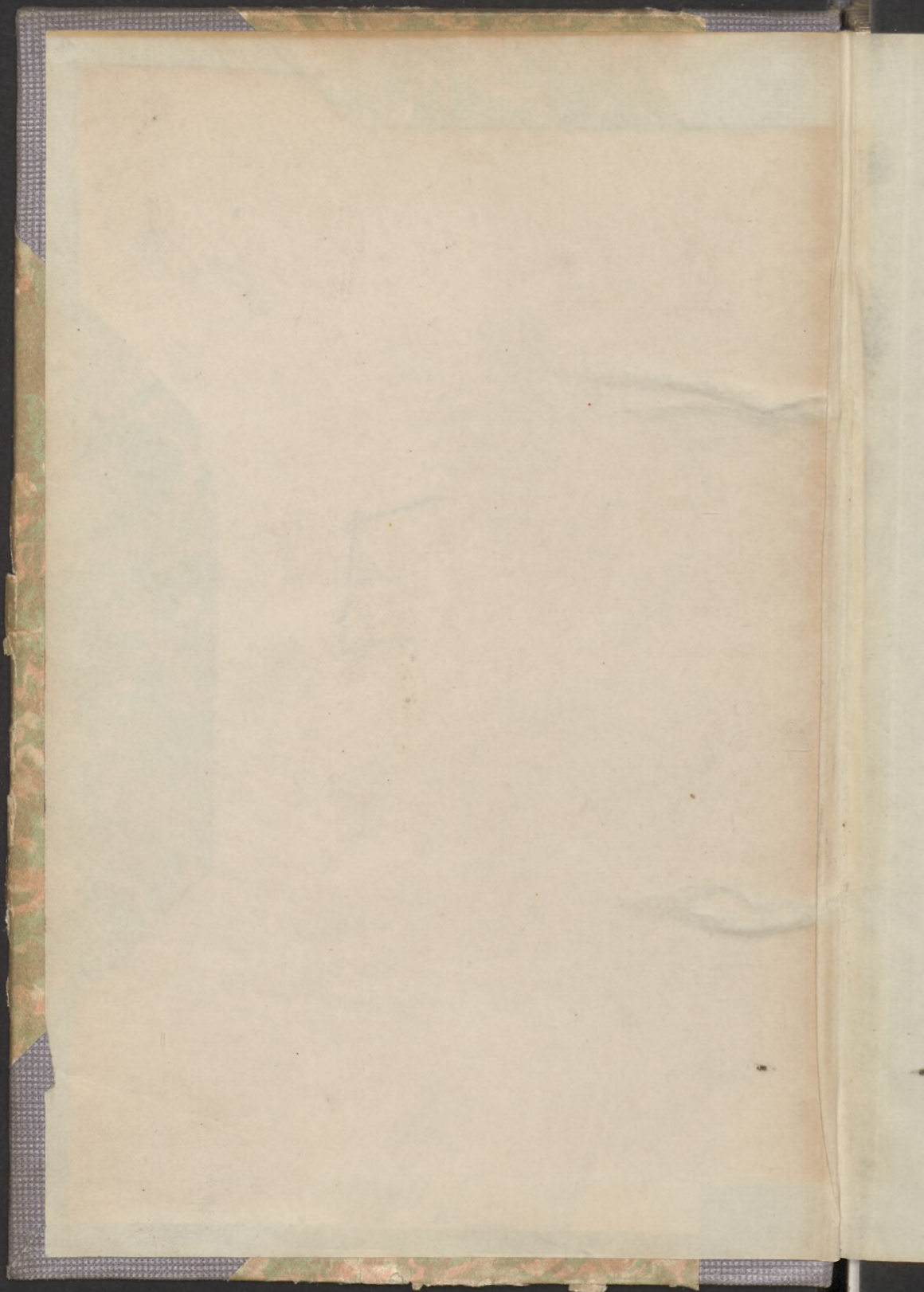
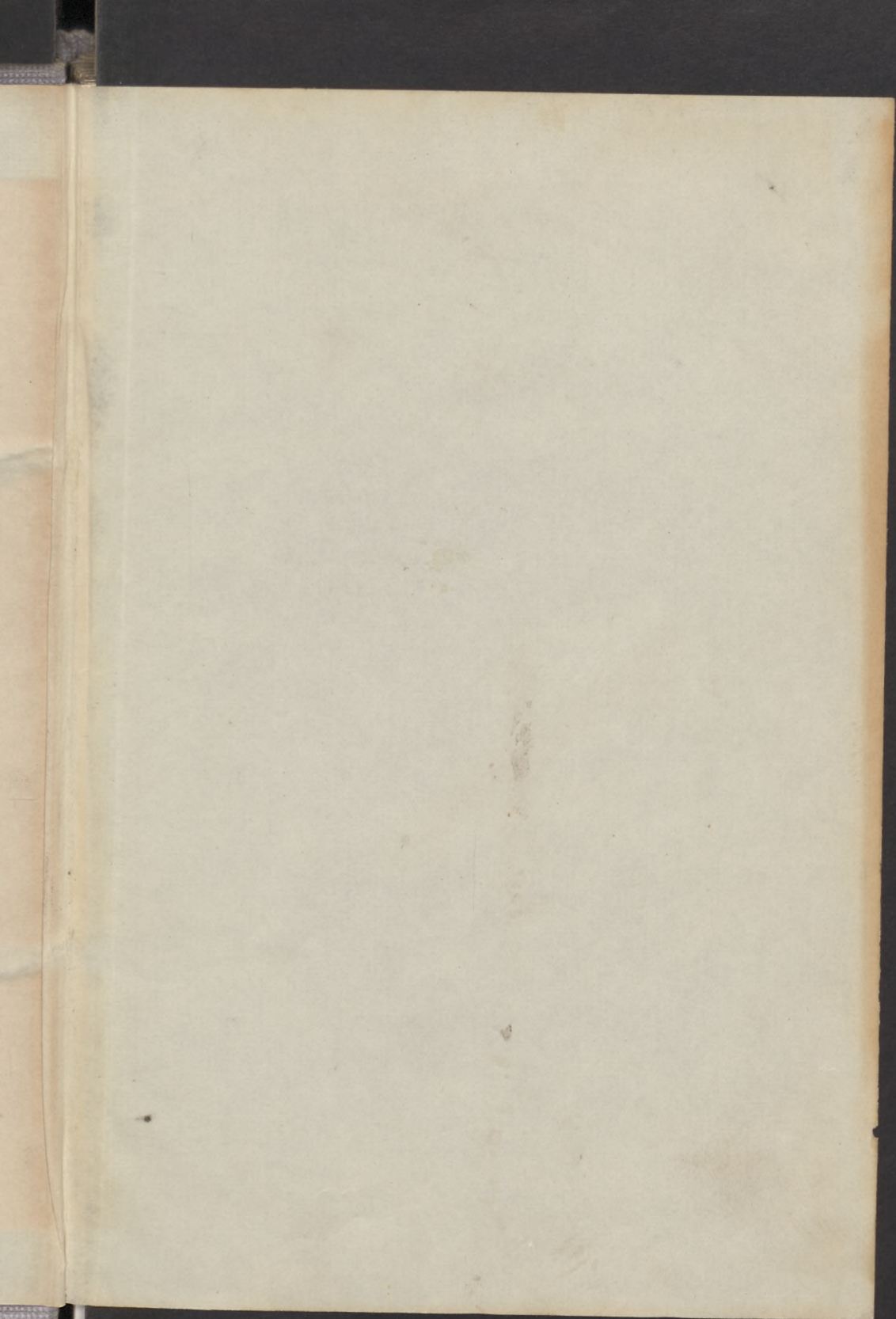
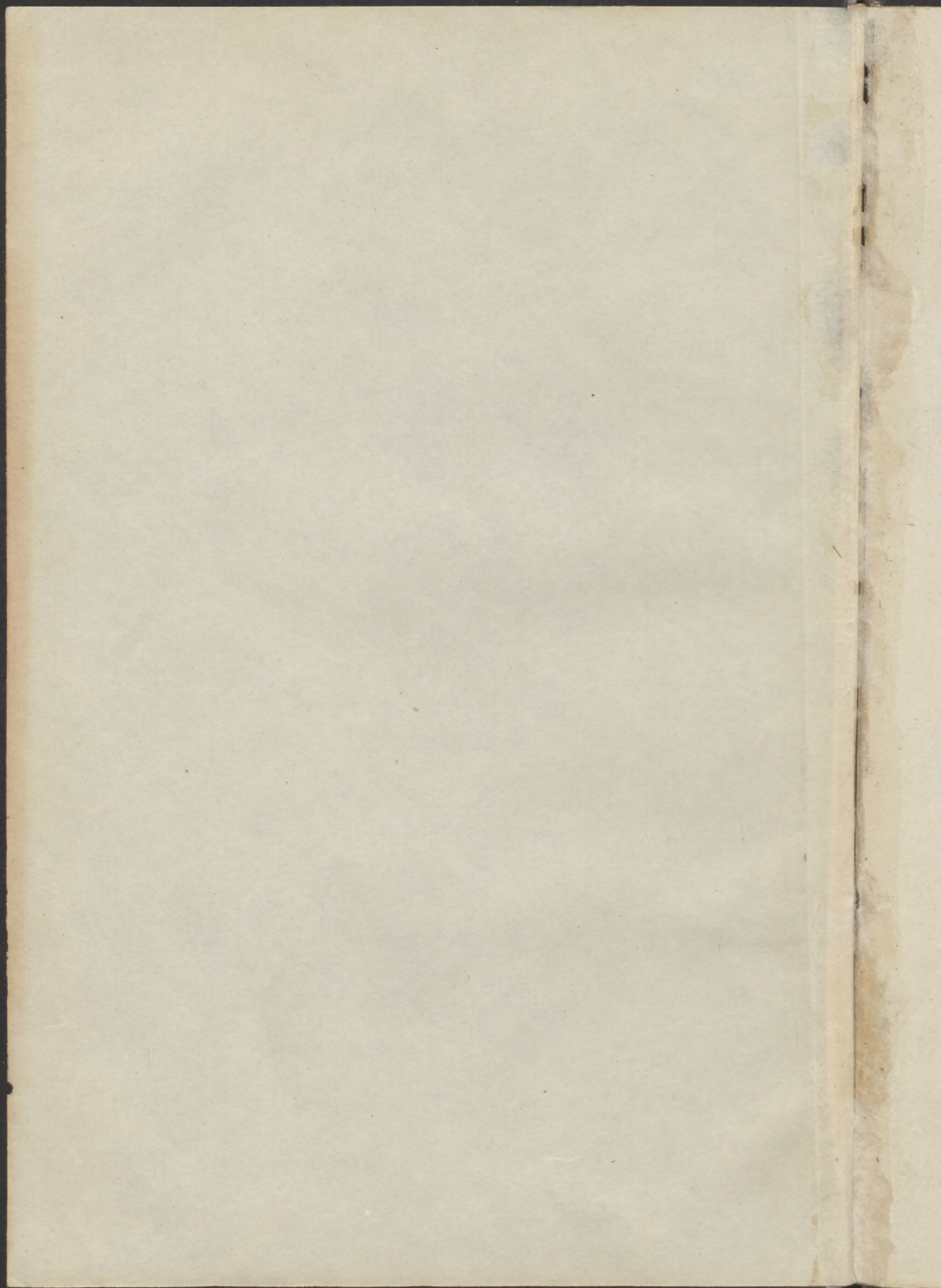

824.786

DIPLOMATA:
A HANNOVER-HUSZÁROK

A
HANNOVER-
HUSZÁROK

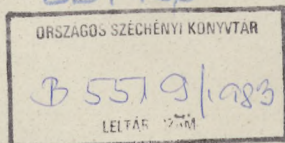
IRTA
DIPLOMATA

BUDAPEST, LÉGRÁDY TESTVÉREK

824 786

Légrády Testvérek könyvnyomdája, Budapest

BABKÁMNAK AJÁNLVA

BA:141

REVISTA NAȚIONALĂ

I.

A bécsi Bristol-szálloda egyik tágas, a Ringre nyíló második emeleti szobájában egy huszárfőhadnagy járt nyugtalanul fel és alá. Gyönyörű szál ember, férfias nyíltságról tanuskodó, rokonszenves, megnyerő és bizalmat ébresztő tekintettel. Neszmélyi Kálmán már ép a tizedik cigarettára gyújtott s időnkint idegesen nézegette az óráját, mint ahogyan türelmetlen várakozók szokták tenni.

Legyünk méltányosak. A főhadnagyot az utolsó huszonégy órában annyi kellemetlenség érte, hogy nyugtalanságán abszolute nem csudálkozhatunk. Más ember, aki nem bír az ő vasidegzetével, bizonyára még sokkal nyugtalanabb lett volna.

Kezdjük elülről. Kálmán barátunk rövid két év leforgása alatt nyakára hágott az anyai örökségének. Hisz senki sem mondja, hogy tulságos nagy összeg lett volna ; erről szó sem lehet, de végre is, nyolcvanezer forint egy rakáson egészen csinos összeg, s ha ma csak a fele is megvolna, Neszmélyi Kálmán bizonyára nyugodtabban méregetné szállodai szobája értékes szőnyegét. De hát nincs s így meddő minden okoskodás, mely ellenkező föltevésen alapul. Tegnapelőtt még megvolt egy töredéke az örökségnek : nyolcezer forint, míg ma Kálmán barátunk összvagyonja optimisztikus becslés szerint tíz koronára rug. Se égen, se földön több. Nyolcezer forintról tíz koronára jutni — tagadhatatlanul nagy sülyedés. Bizonyos körülmények között valóságos tragikum.

De hát ennek is a sport az oka. A dolog úgy történt, hogy a Leobersdorfi díjban, mely úrlovas-verseny, nyolc ló maradt

állva. Egyik rosszabb a másíknál s legrosszabb a mezőnyben : Kálmán barátunk lova, mely azonban oly előnyös súlyviszonyok mellett indult, hogy tulajdonképen az övé volt az első chance. Neszmélyi Kálmán tehát megfogadta a lovát három helyen is két-két ezer forinttal öt az egy ellen. Nyerés esetén harmincezer forintot kellett volna kapnia s ily összeggel már úgy intézte volna dolgait, hogy egy esztendeig ismét nyugodtan aludhatott volna.

Azonban a sors másképen akarta. A starter elbocsátja a társaságot, mely a távoszlopnál már verve volt, úgy hogy Kálmán itt könnyedén nyomult előre s már-már biztos nyerőnek látszott, midőn röviddel a cél előtt ostopattogást hall maga mellett s rémülten tapasztalja, hogy ezredbeli bajtársa s mai napig is legjobb barátja, Komáromy Pista főhadnagy, elkeseredetten küzd az elsőségért. Már csak egy ugrás választja el a küzdőket a céltől. Komáromy Pista még egyet lök a lován — s azzal a verseny sorsa eldőlt. Erős küzdelem után rövid fejhosszal. Így szólt a birói ítélet. És így vált füstté a reménybeli harmincezer forint s így uszott el pozitív hatezer forint, mely a bookmaker feneketlen zsebébe vándorolt.

Az igazat megvallva, a tulajdonképeni legyőzött Komáromy Pista volt, aki barátja fogadásáról még csak sejtelemmel sem birt s most a legélénkebb szemrehányásokkal halmozta el önönmagát. Bizonyos, hogy ő a versenyt minden körülmények között úgy lovagolta volna, ahogyan tette, legfeljebb, hogy a végén nem lökött volna a lován. Ennyit a korrektség legcsekélyebb sérelme nélkül megtehet az ember egy olyan bajtársért és barátért, amilyen Neszmélyi Kálmán volt. Azonban ezek csak reflexiók valának, melyek már nem változtathattak a történeteken.

Verseny után az egész társaság átvonult Kottingbrunnból Vöslaura, hol vacsora után nagyszabásu makao következett, melyet a vonaton Bécsig folytattak.

Azaz nem egészen Bécsig, mert mikor már közel jártak a császárvároshoz, egy különös incidens adta elő magát.

Volt a játékosok közt egy idegen tiszt, valahonnan a legsötétebb Galiciából, aki nagy összeget veszített. Ez egyszerre felállt s a rangban legidősebb bajtárshoz, egy Kaiser-huszár-őrnagyhoz fordult ily szavakkal:

— Néhány fontos szavam volna őrnagy úrhoz.

Az őrnagy felkel s ketten átvonulnak a szomszédos üres fülkébe. Itt a főhadnagy összehuzza a függönyöket s azután halálsápadt arccal így szól: Őrnagy úr, én tizenkétezer forintot vesztettem. Ez az összeg nem a sajátom volt, hanem — az ezredem pénze.

Hogy mi történt tovább a fülkében, azt nem tudni. Tény azonban, hogy az őrnagy néhány perccel utóbb feldult arccal állított be a játékosokhoz, mondván: Mindenki számolja meg a pénzét s ami nyeresége van, azt adja ide.

Igy is történt s azután az őrnagy a szomszédos fülkében tizenkétezerforintot adott át a szerencsétlennek, ki a legközelebbi állomáson leszállt a vonatról. Jóformán a nevét sem tudták. A jelenvoltaknak az őrnagy szolgált felvilágosítással s mindnyájan szigorú titoktartásra kötelezték magukat.

Neszmélyi Kálmán és Komáromy Pista a makaoban minden pénzüket elvesztették.

Ez még nem minden.

Délig aludtak s ebéd után Komáromy Pista, aki Reitlehrer-Institut-beli idejéből az összes bécsi uzsorásokat ismerte, — kémszemlére indult, míg Neszmélyi Kálmán otthon maradt. Neki erre különös oka volt. A szép Elvira mára ígérte jövetelét.

Elvira nemcsak szép, de egyszersmind igen érdekes aszszony volt. Alig tizenhét éves korában felesége lett X. bárónak, aki kapitány volt a Preussen-huszároknál. Az ő százada volt állandóan legjobb az ezredben s parádéknál, szemléknél mindannyiszor osztatlan dicséretet aratott. De a feleségével, ezzel a gyermek-asszonynyal, nem tudott bánni. A megcsontosodott katona azt is a Dienst- és Exercier-Reglement szempontjából kezelte. A hatás nem is maradt el s alig telt el egy esztendő, Elvira boldog-boldogtalannak osztogatta kegyeit.

S oly vakmerőséggel űzte játékait, melyre kevés példa ismeretes. Éjnek idején kiszökött lakásából s cselédnek öltözve surrant be ahhoz, kit ép boldogítani akart.

Egy ilyen eset okozta vesztét.

Egy éjjel férje fölébred s midőn körültekint, nejének hült helyét leli. A szerencsétlen férj már gyanithatott is valamit, mert fegyvert ragad s lakásának ablakából kémlel lázas tekintettel az éj sötétjébe. Végre derengeni kezd s a kapitány saszeme a távolban egy tisztet s egy nőt vesz észre, kik háza felé tartanak. Megismeri nejét. Most a pár közelebb jön, a kapitány célba veszi a tisztet — s elsüti fegyverét. De golyója célt tévesztett s a tiszt elmenekült. A kapitány utána kiált :

— Hiába menekülsz, megismertelek.

A bűnös asszony halálra szántan tért vissza férjéhez, ki őrröngő tigris módjára vért kívánt minden áron. De nem bántja az asszonyt, csak az ő szájából akarja hallani a bizonyosságot, hogy az elmenekült csakugyan M. báró, az ezred egyik tisztje volt. Az asszony ezt kétségbeesetten tagadta.

— Hát ki volt ? — kérdi a férj szikrázó szemekkel.

— G. gróf, — mondja az asszony rémüldöző tekintettel.

Másnap az ezred két kapitánya provokálta X. nevében G. grófot.

G. gróf főhadnagy volt az ezredben s az emlékezetes éjjelen az igazak álmát aludta lakásán. A szép asszonyt már napok óta nem látta s így nem lehetett ő a bűnös. De rossz volt a lelki ismerete, amennyiben másfél évvel ezelőtt egy ideig ő udvarolt a szép X.-nének s most, hogy itt álltak előtte a férj segédei, azt hitte, hogy a dolog ily későn tudódott ki. Az ilyen ügyeket különben is kevés beszéddel intézik s így alkalom sem adódott, a tévedést eloszlatni.

Másnap megtörtént a párbaj s a kapitány hasbalötötte a főhadnagyot, kisokáig élet-halál között lebegett, míg végrefelgyógyult.

X. elvált Elvirától, s ekkor kiderült, hogy ama bizonyos éjszakán a kapitány mégis csak jól látott, mert a tiszt, ki Elvirát lakásáról hazakisérte, csakugyan M. báró volt.

A beavatottak s bizalmasok keserű szemrehányásokkal illették Elvirát s megkérdezték, miért keverte a dologba az ártatlan G. gróft? —

Mert ő volt az első, aki elcsábított, — válaszolta Elvira szikrázó szemekkel.

Azóta Elvira Bécsben élte világát s Neszmélyi Kálmán-nak ma délutánra ígerte jövetelét.

El is jött, — de nem volt köszönet benne.

Mici, a kabaret-művész, Kálmánnak régi barátnője, ki a déclasséék ösztönszerű gyűlöletével viseltetett a soi-disant tisztességes asszony iránt, a Bristol foyerjában megleste Elvirát, napernyőjével neki támadt, letépte kalapját, frizuráját s amugy igazában helybenhagyta a megrémült asszonyt. Persze, óriási botrány, melynek a maitre d'hôtel tapintatos közbelépése vetett véget. Néhány pofon azonban — in der Hitze des Gefechtes — a békeszerzőnek is jutott.

Igy kezdődött s így végződött a sokat ígérő rendez-vous.

Ilyen helyzetben egy régi lovassági hagyomány — állítólag a Pappenheim-kürassziroktól veszi eredetét — az alkoholt javasolja. Neszmélyi Kálmán csöngetett s egy üveg cointreau-t rendelt.

Már az ötödik pohárnál tart s most leheveredik a kerevetre s nyitott szemmel álmodozik. Gondolatai elszállnak a hazába, annak egy távoli, rejtett zugába, egy aranyos, édes leánykához, aki e percben talán róla szövi távolba kalandozó gondolatait. Majd visszazökken a rideg valóra s eszébe jut, hogy összvagyon a tiz korona, pedig még a szállodai számla fizetendő s holnapután be kell vonulnia ezredéhez. Vége az aranjujezi szép napoknak s ami ezután jön, az — a szolgálat. Dienst. Allerhöchster Dienst.

E percben fütyörészve perdült be az ajtón Komáromy Pista.

Csak az orra hegyével köszönti Neszmélyit, majd egyenesen a cointreaunak tart s miután két pohárkával hajtott fel belőle, úgy mellékesen jegyzi meg:

— Ma még milliomosok leszünk.

Öt perccel később a két huszártiszt egy pneumatikus kereküfiákeren robog a legsötétebb Lipótváros, jobban mondva: Luftdruck uzsorás úr lakása felé.

Az uzsorás két szép leánya nyit ajtót s hogy a család ő még nincs otthon, a szalonba tessékelik a huszárokat.

Mondhatom, nem csekély volt a később érkező Luftdruck úr meglepetése, amint benyit lakásába s leányai egy andalító bécsi keringő hangjai mellett lejtik a táncot a két huszárral. A zongorát pedig Luftdruckné ő nagysága verte.

Luftdruck úr szó nélkül olvasta le a kívánt háromezer forintot.

És igaza volt.

Két huszártiszt számára, akik egyszersmind kamarások, — igazán csekélység az ilyen összeg.

II.

Neszmélyi Kálmán és Komáromy Pista pénz nélkül érkeztek vissza ezredükhöz. Egy krajcár nélkül. A háromezer forintból, amit Bécsben felvettek, épen csak annyi pénzük maradt, hogy a vasúti jegyet megválthatták, de már arra, hogy az étkező kocsiban megebédeljenek, nem tellett s így útközben sonkás zsemlyék fogyasztására voltak kárhozattatva, mely foglalkozást a legnagyobb jóakarattal sem lehet irigylésre méltónak mondani. Szerencsére cigarettájuk annyi volt, hogy hazáig vigan füstölhettek, ami tudvalevőleg egyik ellenszere a jó étváagnak. S a jelen körülmények között ez nem is volt megvetendő dolog.

Hogy hová lett a rengeteg pénz ? Kérem, disztíngváljunk. Először is háromezer forint nem rengeteg pénz. Adott viszonyok között valósággal csekélység, sőt még annál is kevesebb. Különösen egy Hannover-husár kezében. Ez a fő. Végre, egy

bakatiszt zsebében ez az összeg krözusi vagyon, dáriusi kincs, mit féltve őriz boldog tulajdonosa, míg egy Hannover-huszár hanyagul a nadrágja zsebében hordja. És ezt is csak rövid ideig: addig, míg megvan. Mert mi a pénz? Csereeszköz, amit nem szabad sokáig tartogatni, mert hivatása, hogy forogjon.

Már esteledett, mire a tiszt urak állomáshelyükre, Ujvárosra értek. Első útjuk a Griffbe vezetett, hol a tisztikar étkezni szokott. Itt értesültek arról, hogy az ezred két nap múlva kivonul a nagygyakorlatokhoz. Szóval, újra pénz kellett, mert gyakorlaton ez a legfontosabb kellékek egyike. Rövid tanácskozás után elhatározták, hogy „megvágják” — ez a műkifejezés — Neszmélyi Kálmán századparancsnokát, kiről köztudomású volt, hogy szívesen nyújt segédkezet, ha arról van szó, hogy az ifjúságot szorult helyzetéből kisegitse.

Báró Königsthal Jenő kapitány, a harmadik század parancsnoka, tényleg a legszeretetre méltóbb emberek egyike volt. Eredetileg hatos dragonyos, tulajdonképpen vezérkari, jelenleg huszár, kinél csak idő kérdése, hogy mikor lesz hadtestparancsnok. Mert hogy lesz, ez oly bizonyosság volt, mely idővel átment a köztudatba s ott mély gyökeret vert. Nem is lehetett másképp. Königsthal zseniális ember és — last not least — az öreg Königsthal Hermann lovassági tábornoknak, a nachodi hősnak volt fia. Hogy ez mit jelent, azt felesleges bővebben magyarázni. Azt minden ember fia tudja, hogy az öreg generális, — akkor még nem is volt öreg — hatvanhatban győzelmesen verte vissza Fransecky gárda-hadosztályának támadását s ezért a Mária Terézia-rendet kapta. Ilyen apának volt méltó fia az ifjú kapitány, kinek csak egy gyengéjéről tudnak: nagyon szereti a kártyát.

Tetemes apai s nem jelentéktelen anyai örökségét ez a moloch nyelte el, melynek telhetetlensége, köztudomásulag, határt nem ismer. S hogy az öröklött vagyon ily módon elűszott, egyidejűleg az anyagi gondok is beköszöntöttek.

Ne tessék mindjárt megijedni. Ha anyagi gondokat emlegetünk egy Hannover-huszárezredbeli tiszttel kapcsolat-

ban, úgy ennek más jelentősége van, mintha ugyanezt valamely polgári foglalkozásu egyénről állítjuk. A Hannover-tiszt szűkös anyagi viszonyai relativ jólétet, sőt crassusi gazdagságot jelenthetnek más halandók pénzbeli viszonyaihoz képest. Egy bakatiszt például boldognak mondaná magát, ha fináncziái rendezett anyagi viszonyok között olyanok volnának, mint a Königsthal báró pénzügyei — zilált állapotban. Ezt, tényleg, szükségtelen bővebben fejtegetni.

A lényeg tulajdonképen ott rejlik, hogy Königsthal báró előbb-utóbb kénytelen lesz tartós erőforrások után látni. Más szóval: majd nősülnie kell. Gazdagon, előkelően, igényeihez képest. Nem úgy, hogy eladja magát s életét hozzá láncolja egy olyan teremtéshez, kit nem szeret s kinek létjogosultsága csupán vagyoni körülményeiben birja magyarázatát. Dehogyan. Ilyen házasságra Königsthal Jenő báró sohasem volna képes. Hanem a szerencse, melynek ő dédelgetett kedvence, bizonyynyal majd úgy intézi sorsát, hogy a hölgy, kihez szíve vonzani fogja, földi javakkal is dúsan meg lesz áldva. Szinte fogadni lehetne, hogy így lesz.

S ennek majd a harmadik század tisztjei is hasznát fogják látni, mert, mint Neszmélyi Kálmán egy ízben találóan jegyezte meg: csak akkor fog igazán kitűnni, hogy Königsthal báró milyen kitűnő — zsiráns.

S ez az emberi tulajdonoknak nem legutolsója.

— Fiuk, — szólta báró Königsthal, — valami csekélységgel szívesen kisegitlek benneteket, de nagyobb összeget most nem adhatok. És pedig két okból. Először is kevés a pénzem, másodszor pedig a meglevőt tartogatnom kell, mert a gyakorlatok alatt összekerülünk a Trani-ulánusokkal s revanche-t akarok venni multkori nagy veszteségemért, midőn az ulánusok vitték el minden pénzemet.

Ez kétségkívül oly súlyos argumentum volt, mely előtt meg kellett hajolni. Königsthal száz-száz forintot adott a két főhadnagynak, majd így szólt:

— Egy apai tanácsot adok nektek. Vágjátok meg az öreget,

Neszmélyi a homlokára ütött. Hogy ez nem jutott már előbb eszébe. Hát persze, hisz ez a legegyszerűbb megoldás a világon. Egyszerű és biztos.

Hogy kétség ne legyen : „az öreg“ az ezredes volt. A híres Hannover-huszárok parancsnoka.

Megérdemli, hogy külön fejezetet szenteljünk neki.

Falkenstein zu Hohenberg und Tannhausen Leopold, római szent birodalmi gróf, Stühlingen és Langenbach bárója, ausztriai tartományi örökös főpohárnokmester, császári és királyi kamarás, a szuverén máltai rendnek fogadalmat tett lovagja stb., stb., stb. nemcsak születésénél, de jelleménél és hajlamainál fogva is nagyúr volt a szó szoros értelmében s amire itt különös súlyt helyezünk : rettenthetetlen vitéz huszár, ki a boszniai hadjárat alatt hősi elszántságának oly fényes tanujelét adta, hogy ezért a vaskorona-rendet kapta a hadi ékitménynyel. Főhadnagynak nagy és ritka kitüntetés.

Egy vonás teszi különösen érdekessé az ezredest. Nincs a föld kerektségén civil, aki nagyobb foku lenézéssel viseltetett volna a béke idején való katonásdival szemben, mint gróf Falkenstein huszár-ezredes. Komédiának, játéknak nézte, mit legjobb esetben megmosolyog az ember s e nézetét felebbvalóival szemben sem titkolta. De mert a vezetésére bízott csapatok mindenkor mintaszerűek voltak, inkább csak nagyúri allure-nek vették e viselkedését, semmint hogy annak fontosságát tulajdonítottak volna. Ám akárminek veszik is, Falkenstein gróf ezzel úgy sem törődött. Elve az volt, hogy minden felebbvaló — számár. És jöhetett a lovassági felügyelő, a hadtestparancsnok, sőt maga a hadügyminiszter is, — az ezredes elvégezte teendőit, de a lenézést, a kicsinylést, mit irántuk érzett, épenséggel nem titkolta. És bár történetesen egy főherceg volt a hadtestparancsnok, Falkenstein ezzel sem tett kivételt. Körülbelül úgy bánt vele, mint ahogyan egy öreg kapitány fiatal kadétjával bánik. Ő fensége kritikáit köteles tisztelettel végighallgatta s azután — mint az apa fiára — jóakaróan mosolygott a főhercegre. Szolgálaton kívül pedig nem

is palástolta a felsőbbiséget, melynek tudatában volt. Ha szivarra gyujtott, a főherceg adott neki tüzet, ő sohasem a főhercegnek, aki ugyancsak erős dohányos volt. Ha az utcán együtt ment a főherceggel s megpillantott egy csinos asszonyt, minden etiquette ellenére a legnagyobb lelkingugalommal akár tizszer is visszanézett, ügyet sem vetve arra, hogy közben miről cseveg ő fensége. Ellenben megtörtént, hogy akárhányszor karon fogta a főherceget s úgy sétált vele a városon végig. S ezt oly természetes dolognak tartotta, amihez szó sem férhet. A főhercegnek mindez roppantul imponált s idővel Falkenstein gróf valósággal bámulat tárgya volt a fenséges úr szemében, aki bizony nem szokta meg, hogy vele csak úgy félvállról bánjanak. S ez a bámulat átragadt a görnyedező kiséretre, majd mind szélesebb rétegre s bizonyos nimbuszszal ruházta fel Falkenstein daliás alakját.

Egy bizonyos. Gróf Falkenstein előtt nem volt kétséges, hogy a világon nincs nagyobb úr egy huszárezredsnél. Olyan méltóság ez, melynek párja nincs s mely bámulattal kell, hogy eltöltsön minden halandót. Huszárezredes! Mi ehhez képest minden más dignitás? Sajnálatraméltó parány, szálnalmas valami. Hát még, ha valaki a sors ama különös kedvezésében részesül, hogy a világ legelső lovassága szemefényének, a Hannover-huszároknak lehet parancsnoka! Nádor, országbíró, horvát bán, miniszterelnök, nagykövet, érsek és kardinális hamar lehet az ember, de az csak a kiválasztottaknak adatik meg, hogy felvihessék a huszárezredességig.

Ilyen ideális magaslatra helyezte az ezredes a saját hivatását. Igazságtalanság volna elhallgatni, hogy gróf Falkenstein mindama kellékekkel rendelkezett, amik növelték állása nymbusát. Sokszoros milliomos, dúsgazdag ember volt. Mikor ezredparancsnoknak a Hannover-huszárokhoz került, a tisztikar adósságait a sajátjából fedezte, szigorúan meghagyva tisztjeinek, hogy ő hozzá forduljanak, ha pénzre van szükségük. A környékbeli uzsorások rövidesen szebb hazába vándoroltak s a tisztikarnak csak egy hitelezője volt; — az ezredes,

Ugy reprezentálni is csak kevés ember tudott, mint gróf Falkenstein. Tizenöt-husz saját lovat tartott s a gyakorlaton olyan kísérettel jelent meg, mint a főhadvezetőség vagy a vezérkari főnök. Hatalmas porfelleg jelezte közeledését s míg a többi ezredparancsnok szerényen vonult meg a háttérben, a Hannover-huszárok ezredese egész kíséretével a főparancsnok mellé vágtatott, akit egy harsány „Guten Morgen, Excellenz!“ — kiáltással üdvözölt. Miközben a jelenlevő tábornokok versengve köszöntötték gróf Falkensteint.

Arról nem is beszélek, hogy a legfőbb hadúrnál milyen gráciában állott a gróf. Ha az ezred szerencsés volt szemlén őfelsége előtt megjelenhetni, bizonyára a legnagyobb elismerést aratta s ő felsége soha sem mulasztotta el, hogy defilírozás után ne fogjon kezét huszárjainak vitéz ezredesével. Brav, sehr brav! — mondotta ilyenkor a felséges úr. Sőt egy alkalommal így fejezte ki legfelsőbb meglepését: Hiába, nincsen párja a Hannover-huszároknak!

Ilyenkor a legénység fejedelmi jutalmazásban részesült, míg a tisztikar napokig itta az ezredes pezsgőjét. S hogy e pontig elérkeztünk, megvallhatom, hogy az ezredes nem utálta az italt. Egyáltalán nem. Sőt. Egyenesen kedvelte. És rendes körülmények között soha mást mint rajnai bort nem ivott. Ezt egészen apró, két decis kis üvegekben kapta a Rajna mellékéről s az inasának minden egyes üvegért le kellett menni a pincébe s mert a gróf leginkább csak otthon, egyedül s éjjel ivott, viszont egy-egy ilyen kis üveg tartalmát hamar elfogyasztotta, gyakran megesett, hogy az inas egy éjjel tizenöt-ször szaladt a pincébe s mert ő méltósága ilyenkor sem türtkésedelmet, az inas csak felöltözve feketett az ágyában.

A nők iránt jóindulatu elnézéssel viseltetett az ezredes. Leereszkedő, de jóakaró nyájassággal. De mert nőből sohasem lehet Hannover-huszár, tulajdonképen roppant alárendelt, mondhatni céltalan teremtményeknek tekintette őket. Azonban elve volt, hogy a nőkkel jól kell bánni. Gyengéden, elnézően.

Egy jellemző történet kering róla ma is.

A szép Tinka Bécsből gyakran lerándult a grófhöz. Nem szerelemből. Dehogy is. Tisztán a gróf bőkezősége csábitotta. Egy rekkenő nyári napon ép délutáni sziesztát tartottak. Falkenstein gróf, szivarral szájában, a pamlagon feküdt s mellette állott Tinka, a milói Vénusz kosztümjében.

E percben valaki kopogtat az ajtón.

— Szabad — mondja a gróf szórakozottan.

És belép S. herceg, Falkensteinnak jó barátja, aki a város szomszédságában volt birtokos. S. megáll, elbűvölten az isteni szépségű látványtól.

— Tetszik? — kérdi Falkenstein.

— Nagyon, — mondja a herceg.

— Parancsolj, szívesen átengedem.

S azzal indult, hogy barátjának helyt adjon.

Ennél nagyobb altruizmus csak mesékben fordulhat elő s lesznek bizonynyal, akik az önzetlenség e fokát bizonyos gyanuval illetik s azt luxusnak minősítik.

Ezeknek azt válaszolom, hogy a Hannover-huszárok ezredese megengedhet magának ilyen luxust.

III.

Két törzstisztje volt a Hannover-huszároknak: Bodor Tódor alezredes és lovag Bacsinszky Miciszláv őrnagy.

Az alezredesről sokat a legjobb akarattal sem mondhatok. Rövid ideig volt csak az ezrednél s így fölöle egységes vélemény még nem alakult ki. Inkább komoly, magába zárkózott embernek látszott, aki fölebbvalói minőségében panaszra eddigelé nem adott okot — alantasainak. S ez olyan körülmény, amit nem szabad kicsinyelni. Az ezred ifjúsága ezért bizonyos jó-akaró várakozás álláspontjára helyezkedett vele szemben, ami nem zárta ki azt, hogy a fiatalok időnkint jót nevettek az al-

ezredes rovására. Például, mikor gróf Salburg hadnagy arisztokratikus naivitással tudakolta, hogy tulajdonképen melyik a vezetőkéneve az alezredesnek? Bodor Tódor vagy Tódor Bodor a neve?

Bármilyen zárkózott ember volt is az alezredes, mégis rövidesen kiderült, hogy gyöngéd érzelmeket táplál egy titokzatos hölgy iránt. Ezt egy hadnagy szimatolta ki, aki naponta kijárt a vasuti állomásra s fájdalmas érzéssel szemlélte a főváros felé elrobogó vonatot s olthatatlan irigységgel viseltetett annak minden utasa iránt, ha mindjárt csak egy szegény vigéc volt is az illető. Tehát kiderült, hogy minden szombaton egy sűrűn lefátyolozott hölgy jött a délutáni gyorsvonattal az alezredeshez látogatóba, aki azután hétfőn ismét elutazott. Nosza megindult a találgatások özöne. Ki e hölgy s merre vagyon hazája? Egyesek a kalandos hajlamu W. grófnőt vélték fölismerni, míg mások készek voltak megesküdni, hogy ő nagysága a Moulin Rougeban — hastáncosnő. Az egyik párt ígézően szépnek, a másik ijesztően csufnak mondotta s korát illetőleg ugyanigy oszlottak meg a vélemények, míg végre egyhangu döntéssel megállapították, hogy a hölgy csúf s legalább is hatvan esztendő. Mert ha szép volna és fiatal, — bizonyára nem fátyolozná magát annyira. S ez időponttól kezdve nevet is adtak az ismeretlen nőnek: az alezredes — mamája. S ilyen párbeszéddek voltak hallhatók:

— Az alezredes ma nem jön vacsorára?

— Nem. Itt van a mamája.

Valaki megszólalt:

— Az alezredest két napja nem láttam.

Erre ez a megjegyzés volt hallható:

— Tiszteld atyádat és anyádat . . .

Az alezredes mamája — hogy én is így nevezzem — soha anyja nem volt. Bodor Tódor husz évvel ezelőtt Galiciában ismerkedett meg vele s mikor Bécsbe, majd onnan máshova helyezték, mindenhova magával vitte Jadwigát, Ujvárosba azonban már nem hozhatta el, lévén ez azon fészkek egyike, hol a

nagyérdemű közönség az embernek minden léptére sasszemekkel ügyel. Ily módon Jadwiga csak szombatonként boldogíthatta Bodor Tódort, míg a hét többi napjait a fővárosban töltötte, hol az alezredes, aki jómódu ember is volt, uri megélhetést nyújtott kipróbált barátnőjének. S ezt Jadwiga nagyon megérdemelte. Ragaszkodó, tisztességes, hű nő volt, közel a negyvenhez, aki Bodor Tódorhoz való viszonyát méltán biztos révnek tekintette, melyet egy okos asszony bizony nem kockáztat holmi muló bolondságok kedvéért.

A Hannover-huszárok idővel annyira megszokták a szombati látogatásokat, hogy Bodor Tódort a hét végén már el sem tudták képzelni „a mamája” nélkül. Csak egy ember nem szünt meg azokra maliciózus célzásokat tenni: lovag Bacsinszky Miciszláv őrnagy, császári és királyi kamarás, Bodor Tódor törzstiszt-társa.

Bacsinszky őrnagy a hadseregben közismert és mindjárt hozzátehetem: elsőrangú kabinet-alak volt. Családja a legrégibb litván főnemességhez tartozik s a grodnoi sztaroszták, mely méltóság apáról fiura száll, Lengyelország történetében nem csekély szerepet játszottak. Három Bacsinszky három királyválasztást akadályozott meg azzal, hogy a Wawel templomában elhangzott ajkukról a végzetes „nye pozwolim!” Az igaz, hogy mind a háromnak beverték a fejét, elnémitván őket örökre. De a történelmi esemény elválaszthatatlanul összeforrt a Bacsinszky névvel s nimbuszt kölcsönöz a dacos és büszke grodnoi sztaroszták késő ivadékainak is.

Miciszlávnak atyja dragonyos ezredes volt, aki egy magyar grófnőt vett feleségül, kivel boldog házasságban élt korán bekövetkezett haláláig. Ennek pedig az átkos szesz volt az oka, melyet az öreg Bacsinszky, sajnos, nagyon kedvelt. Így történt, hogy midőn egy ízben Zbigniew Jablonowski herceg, az unokafivére, ellátogatott hozzá, a viszontlátás öröme anynyit ivott a Jerzebiak nevű lengyel pálinkából, hogy egy gutaütés kioltotta életének vigan lobogó mécsesét. A fia, Miciszláv, örökölte atyjának előszeretetét a szesz iránt. Hadnagy korában

egy Pesthez közeli faluban állomásozott, honnan lóháton járt be a főváros éjjeli mulatóhelyeire. A Váci-körut s a mai Andrássy-ut sarkán személye körüli hordárja már várakozott s átvevén Miciszláv lovát, a hűséges paripát addig jártatta, míg gazdája, kidorbézolván magát, reggel felé ismét megjelent, nyeregbe szállt s vágatva igyekezett haza szakaszához.

Róla beszélnek, hogy midőn egy zajos éjszaka után, melynek folyamán hihetetlen mennyiségű szeszt fogyasztottak, hazatért Bécsben a szállodába, véletlenül rálehel a portásra s a szerencsétlen ember — holtrészen esett össze.

Kapitány korában egy esztendőnél tovább egy tiszt sem tartotta ki a századjánál. Mert nappal a legkiméletlenebb szigorral követelte a szolgálat teljesítését, éjjel pedig itatta tisztjeit, akik közül néhányan az ő századától direkte szanatoriumba kerültek. Pedig csak olyan tiszteket adtak hozzá, kik italbíró emberek hírében állottak.

Talán ő is elpusztul fiatalon, miként az apja, ha még idejében meg nem nőül. Egy unokanővérét vette feleségül, a bájos S. grófnőt, akit mindenki sajnált, hogy virágzó, üde fiatalságát hozzáfűzi a korhely, iszákos Miciszlávhoz, ki röviddel egybekelésük után ismét folytatta megszokott korhely életmódját. Még akkor is, midőn felesége őt egy vigan rugdalózdó, egészséges fiugyermekkel megajándékozta.

Ez időtájt következett be a döntő fordulat.

Miciszláv egy alkalommal megint reggelig ivott s egyik tisztje, egy józan gondolkozású fiatal hadnagy társaságában hazafelé tartott. A hadnagy is többet ivott a kelleténél s má moros fővel egyszer csak így fakad ki:

— Nem értelek, Miciszláv. Fiatal, édes, szép asszony feleséged, gyermeked van s ahelyett, hogy megbecsülnéd magadat, most is úgy élsz, mint legénykorodban az éjszakákat állandóan a házadon kívül töltöd. Téged még csak megértenék valahogyan, Miciszláv, — folytatta a hadnagy — javíthatatlan lumpfráter vagy, de nem értem a feleségedet, hogyan tűri gyalázatos életmódodat?

Miciszláv ereiben meghűlt a vér. Neki meri ezt szembe mondani valaki, neki, Bacsinszky Miciszlávnak, Grodno örökös sztarosztájának. És még hozzá századának legfiatalabb hadnagya, ez a tejképű gyerekember. Ilyen merészségre még nem volt példa, mióta a világ áll. Egy percig habozott, vajon kardot rántson-e, hogy lekaszabolja a vakmerő fickót. De a következő pillanatban — elnevette magát.

— Csacsi vagy te fiam — mondotta a hadnagynak. — Nem érted, hogy miért tűri a feleségem az életmódomat? Mert foglalmad sincs róla, hogyan kell bánni a nőekkel. Halvány sejtelled sincs. Tudd meg, hogy valahányszor reggel haza jövök, mindig kibékitem a feleségemet. Nem hiszed? Hogy hogyan békitem ki? Hát majd állj csak az ablakhoz s nézzél be. Hogy jobban láss, majd félrehuzom a függönyöket.

S közben a falu szélére értek, Miciszláv házához. A grodnoi sztaroszták ivadéka, mielőtt belépett volna, lehuzta cipőjét s lábujjhegyen vonult be lakosztályába, majd az ablakhoz, melynél kívül a hadnagy állott s félrevonta a függönyöket. A hadnagy feszült kíváncsisággal várta a történendőket.

E percben, mint az antik tragédiákban, lecsapott a sors keze, a végzet karja.

Ugyanis Miciszláv a felesége ágya előtt alvó vizslája, kedvenc vadászebe, farkára taposott. Az állat, igaz álmából fölriadván, fájdalmas vonítással fölugrott, de oly szerencsétlenül, hogy feldöntötte a bölcst, melyben a legifjabb grodnoi sztarosztá édesen szunnyadt, aki most hangos sirással pottyant a puha szőnyegre. Marinka grófnő a nagy zajra fölébred, egy szempillantással tisztában van a helyzettel, biztonságba hozza gyermekét s miután meggyőződött róla, hogy annak baja nem esett, mintegy nőtény tigris, Miciszlávnak rontottsugy helyben hagyta a grodnoi sztarosztát, hogy bizvást mondhatom, miszerint a Bacsinszkyak történetében hasonló vereségre még nem volt eset. Ősei példájára Miciszláv váltig kiáltotta: „nye pozwolim!” — de Marinkát ez nem tudta hódító utjában föltartóztatni. Mig végre ő is belefáradt.

Hogy mi történt tovább, vajon Miciszláv végül mégis csak kibékítette-e a feleségét : azt senki sem tudja. Még a hadnagy sem, aki különben mindjárt a csata elején megfutamodott. Sűrű fátyol fedi a történeteket. Egy dolog azonban bizonyos. Miciszláv azóta nem iszik. Egy csöppet sem. Azaz, disztingváljunk. Ha szalmaözvegy vagy a nagy gyakorlatok idején néha nagy ritkán még felönt a garatra, de ez csak amolyan ártatlan tréfa, melyből veszély többé nem származik.

De valami szenvedélye kell hogy legyen az embernek s így Miciszláv a tarokkra adta magát, melyet mesteri tökélylyel játszik.

De jaj annak, aki treffet bont, midőn coeur volna a hívás ; jaj annak, aki hibát ejt. Az bujdosson el örökre s kerülje Bacsinszky Miciszláv lovagot.

Mikor valaki erős elhatározással letesz egy nagy szenvedélyről, mint Miciszláv az ivásról, annál a fölhalmozódó s hivatás nélküli energia kitör s eget kér. Miciszláv előbbi nagy szenvedélye kisebb szenvedélyekre oszlott. Hogy így mondjam : szétforgácsolódott. A tarokkal egyedül nem érte be, tehát valószínű fanatizmussal a szolgálat terén keresett kielégítést. S e téren annyira vitte, hogy mire őrnagy lett, alantasai valósággal rettegetek szigorától, bár tagadhatatlan, hogy a mellett soha igazságtalan nem volt.

Hadnagy korában többször elkésve jött reggel a századhoz. A kapitánya, a hires Ruzicska, az egyedüli polgári származású tiszt az előkelő ezredben, ráparancsolt, hogy ezentul pontban hat órakor jelenjék meg.

Miciszlávot ez módfelett bántotta.

Nekem — mondotta fiatal bajtársainak — Bacsinszky Miciszláv lovagnak, Grodno örökös sztarosztájának, oszt parancsot egy Ruzicska, hogy hat órakor a századnál legyek. Azért sem. És ezerszer is nem ! S e naptól fogva már — öt órakor a századnál volt.

S most ő követelt föltétlen és vak engedelmességet, hajthatatlan, odaadó fegyelmet.

És ha népszerűsége mindezek dacára sem szenvedett csorbát, ha a bajtársak rokonszenve válságos pillanatokban, melyeket könyörtelen szigora fölidézett, sem fordult el tőle, úgy ebben nagy része volt azon osztatlan nagyrabecsülésnek, melynek Marinka örvendett az ezredben, aki hűséges lelkének és igaz szívének egész melegével szerette a litván és magyar ősvérnek szilaj és büszke keverékét : a grodnoi sztarosztát.

IV.

Ma van az előkészületek utolsó napja. Holnap, még ugy-
szólván a hajnali órákban, kivonul az ezred a nagygyakorla-
tokhoz, amelyek ez alkalommal különösen érdekeseznek ígér-
keznek, amennyiben az egymás ellen harcoló seregeket a hadi
tudományoknak két atyamestere vezeti, akik most döntő küz-
delmet vívnak az elsőség pálmájáért.

A századoknál lázas tevékenység uralkodik. Istállókban,
raktárakban s az udvarokon egyaránt. A harmadik századnál
őrmester úr Horváth csálhatatlan katona-szeme figyeli szak-
értelemmel a legénység sürgését-forgását. Nincs az a rejtett
zug, ahová ez a szem el nem lát s nincs második altiszt a had-
seregben, aki olyan tekintélyt, fegyelmet tudna tartani, mint a
már deresedni kezdő őrmester úr Horváth, a kiháló régi huszár-
typusnak eme legjellegzetesebb képviselője. Ezekből kerültek
régente azok a páratlan katonák, kik világraszóló hirnevet sze-
reztek a magyar huszárnak. Ha a napoleoni háborúk idejét él-
jük, őrmester úr Horváth bizonyára egy második Simonyi
óbestér lett volna. Így megmaradt strázsamesternek, de hogy
felelősségteljes hivataláról nem csekély véleményt táplált, erre
akár meg is esküszöm.

Nem is kis dolog az, egy század huszárgyereket féken tar-
tani, mert kitör a virtus néhanapján és eget kér. Jóvérű fiuk
ezek, tüzes legények.

Erős kéz kell ide. S őrmester úr Horváthnál ez valóban nem hiányzik.

Most is, hogy megpillant egy napbarnított arcu, jóképű huszárt, már messziről kiált feléje :

— Huszár Bacsák zu mir !

— Megvan-e már mind a propriéta, fiam ? — kérdi atyai hangon.

— Őrmester úrnak alásan jelentem : igenis, hogy nincs meg.

Nincs meg ? S e pillanatban olyan pofon csattant, hogy huszár Bacsáknak csak úgy szikrázott a szeme. De azért keményen megállt a helyén s katonásan szembe nézett szigorú felebbvalójával.

Őrmester úr Horváth pedig egyet sodorintott nagy bajuszán s mintha mi sem történt volna, így szólt :

— Oszt, meglegyék ám az a propriéta, fiam.

Szó sincs róla, ezt hogy „meg legyék“ olyan hangsúlylal mondta az őrmester úr, hogy egy viharezett tigris ereiben is meghült volna a vér. No de az eredmény nem is maradt el. Huszár Bacsák kileste a kedvező időpontot s a szomszédos szakasznál úgy összelopkodta a hiányzó darabokat, hogy nem-sokára az ő propriétái képviselték a századnál a legteljesebb gyűjteményt. S ez rendén volt így, mert előzőleg az övét lopták el.

Az előbbeni jelenetnek tanuja volt, többek között, huszár Bundás Márton, jómódu szülőknek rátartós gyermeke. Alig hogy az őrmester úr kissé eltávolodott, megszólal a szerencsétlen:

— De szaporán jár már megint az őrmester úr keze.

Hej, nem csak jó szeme, de jó füle is volt őrmester úr Horváthnak. Nyomban megfordult s harsány hangon kiáltja :

— Huszár Bundás zu mir !

— Hát mit kívánsz, fiam ? — tudakolja szeretetteljes bensőséggel.

Huszár Bundás úgy megijedt szegény, hogy torkán akadt

a szó. Sőt a nagy ijedelem egészen megzavarta s amellet ott csengett fülében a kérdés, hogy „mit kívánsz, fiam“ ? Már pedig felelni csak kell, még pedig rögtön, így hát nagy kinjában s zavarában így felelt :

— Jó reggelt kívánok, őrmester úr !

Istenem, mit is válaszolhatott volna egyebet ?

Őrmester úr Horváth erre kétszer úgy pofon vágta, hogy szinte megtántorodott az előbb még oly hetyke legény s távozóban jóságos hangon, foghegyről szólta oda huszár Bundásnak :

— Dél van már, fiam.

S azzal elsietett, mert már messziről meglátta, hogy tiszt urak közelednek a századhoz. Ugy is volt. A századparancsnok, báró Königsthal Jenő kapitány érkezett, Neszmélyi Kálmán főhadnagy kíséretében. A kapitány meghallgatta az őrmester jelentését, benézett az egyik istállóba, majd elővezettette telivér lovait s kiosztván közöttük a szokásos cukorporciót, Neszmélyivel távozott. Nyugodtan távozhatott. Őrmester úr Horváthra akár az egész ezredet rá lehetett volna bízni, nem hogy egy századot. Ebben a mesterségben élte le életét s úgy ismerte annak minden csinját-binját, mint senki más.

Az urak felszálltak Königsthal báró gigijébe s egyenesen a „Griff“-be hajtottak — ebédre. Utközben a kapitány tudakolta Neszmélyi Kálmántól, vajon van-e már pénze ? S midőn ez tagadólag válaszolt, újra azt ajánlotta, mint már a multkor, midőn Bécsből hazaérkezett Kálmán barátunk, hogy kérjen az — ezredestől. Ennél jobb tippet, mondotta Königsthal, nem adhatok.

Különben, tette hozzá, ha a szerencse kedvez s el tudok bánni a Trani-ulánusokkal, úgy számithatsz reám.

Az ezredes mindig rosszkedvűen jött az ebédhez s humorát csak akkor nyerte vissza, mikor kedvenc rajnai borából már néhány pohárral felhajtott. Ami elég gyorsan történt. Ma azonban ő méltósága kiválóan jó hangulatban volt elejétől fogva. Ami érthető is, ha megtudjuk, hogy az ezredes igen magas helyről bizalmas értesítést kapott, hogy Egon főherceget,

a trónörököst, a Hannover-huszárokhoz fogják beosztani. E megtiszteltetést s annak nagyságát nem kell kommentárokkal kísérni. Maga a tény eleget mond. És az is bizonyos, hogy ilyen kitüntetésben csak ritka ezred részesül, csak olyan ezred, mint — a Hannover-huszárok.

Szóval, az ezredes jó kedvében volt s ezt Neszmélyi Kálmán egy alkalmas pillanatban ügyesen kihasználta. Háromezer forintot kért kölcsön tőle. Falkenstein gróf ugyan valami olyasfélét morgott, hogy jó lesz a szárazat kissé rövidebbre fogni, mindazonáltal délutánra magához rendelte Neszmélyi Kálmánt s néhány jóindulatu „lumpfráter“ s „leichtsinnige Bagage“ megjegyzés kíséretében átadta a kért összeget. Neszmélyi Kálmán mielőbbi fizetést ígért. De már erre dühbe jött az ezredes. Nekem ne mondjon terminust, főhadnagyt úr, kiáltotta. — Fizessen, ha lesz miből, de terminust ne mondjon. Csak terminust ne! Ezt már magából kikelve ordította.

Ennek az volt a magyarázata, hogy fiatal tiszt korában egy kedves bajtársa s jó barátja, nem tudván az ígért terminust betartani, ittas fővel agyonlőtte magát. Valami aránylag nevetéségesen csekély összeg miatt. Ezen eset óta nem volt szabad Falkenstein gróf előtt terminust említeni. De minek is? Tisztességes embernek, ha pénzhez jut, ugyis első teendője, hogy a tartozásait kiegyenlitse. Ez tiszta dolog.

Este szűkebb körü bucsuvacsora volt Bacsinszky őrnagyéknál. Szegény Bacsinszkyt ugyanis váratlanul nagy kellemetlenség érte, mely miatt nem vonulhatott ezredével a nagygyakorlatra. Ugy történt a dolog, hogy egy vadászverseny alkalmával a társaság egy lehetetlenül széles árkot akart ugratni.

Bacsinszky elbukott és lábát törte, de vele együtt felbukott az egész mezőny s a lovasok mind kisebb sérüléseket szenvedtek. S most az őrnagy kénytelen volt otthon maradni.

A balesetnek előzményei voltak s ezekről furcsa hírek szállingóztak az ezredben.

Bacsinszky őrnagy, — hogy e híresztelésekről is beszéljen, — roppant szigorú felebbvaló volt, ki valóságos fanatizmussal tudta üldözni a szolgálatban hanyag tiszteket. Ilyennek tartotta Danieli kapitányt, az ötödik század parancsnokát, aki alapjában semmivel sem végezte rosszabbul teendőit, mint a többiek s akinek százada határozottan jónak volt mondható. De hát az őrnagy dúlt-fult és tombolt s meg volt róla győződve, hogy az ötödik század valóságos szégyenfoltja a Hannover-husároknak s elégteleníti az egész dicső ezredet. S mert ez volt a rögeszméje, borzasztóan megsanyargatta a századot s főleg annak parancsnokát, Danieli kapitányt, ki állítólag boszut forralt s ama vadászverseny alkalmával, — így mondják a rossz nyelvek, — szándékosan vitte neki a társaságot a képtelen szélességű árokra, hol az őrnagy tényleg a lábát törte. Ennek azonban ellentmond az a körülmény, hogy a kapitány is elbukott s könnyen a lábát törhette volna ő is. Sőt egyes humoristák később még azzal is vádolták Danielit, hogy azért rakta oly buzgalommal a jeges borogatásokat az őrnagy lábára, mert meg akarta azt fagyasztani.

V.

Gyönyörű, verőfényes augusztusi reggel. Illatos, üde és hangulatos, mely dalra fakasztja a poétát s igaz életörömmel tölt el minden halandót.

A harmadik század indulásra készen áll.

Őrmester úr Horváth sólyomszeme még egyszer végigsíklík minden egyes huszáron s miután a forgótól a patáig mindent gondosan szemügyre vett s fiain kifogásolni valót nem talált, — elégedetten simítja végig harcias nagy bajuszát.

Ám irva nagyon, hogy nincs zavartalan boldogság s hogy ürröm vegyül az öröm serlegébe.

Már a következő pillanatban félelmetesen elsötétül az

öreg huszár derűs tekintete s valami nagyon cifra, kacskaringós káromkodás tör elő fogai közül. És mélységes haragját mi sem bizonyítja ékebben, mint Juci, az ijedten ágaskodó derék kanca, melynek oldalába e minutumban mélyesztette balsarkantyuját őrmester úr Horváth.

De hogy is ne dühöngjön, mikor együtt az egész század, csak épen — az önkéntes hiányzik. A felséges úristennek ez a leghaszontalanabb teremtese, aki csak arra való, hogy fölebbvalóit boszantsa s hogy bajt és kellemetlenséget okozzon mindenfelé.

Hej, ha e percben őrmester úr Horváth kedve szerint történnék minden, de rossz dolga volna politicae doctor Szabolcsy Dénes kereskedelemügyi fizetéstelen miniszteri segéd-fogalmazónak, ez idő szerint Hannover-huszárezredbeli önkéntesnek.

Az őrmester haragos gondolatainak a tiszt urak érkezése vet véget.

Őrmester úr Horváth jelenti a létszámot.

Majd harsány vezényszó hangzik :

— Habt Acht ! Ergreift den Säbel ! Rechts schaut !

A századparancsnok, báró Königsthal kapitány érkezik, akinek a szakaszparancsnokok jelentenek. Az egyik jelentését ezzel végzi : Der Freiwillige fehlt. Az önkéntes hiányzik.

Báró Königsthal intelligens arca elborul. Azt hiszem, hasonlót gondol, mint őrmester úr Horváth, de minthogy meszter indulatainak fékezésében : nem tesz megjegyzést. S a sors nyomban jutalmazza tartózkodó magatartását : az önkéntes ép futva kanyarodik a nagy udvarra. A tisztek titokban összemoszolyognak s miközben a kapitány figyelme másfelé van elfoglalva, az önkéntes is elkészül s jelentkezés után helyére vonul.

A századparancsnok int s kürtszó harsog : a legszebb jelek egyike : a „Zum Gebet !“ hallatszik.

Báró Königsthal előkelő, példát adó komolysággal hallgatja végig. Arcáról leri súlyos felelősségének tudata s az

elkülönítéssel járó megnagyobbodott hatáskörnek jóleső érzete.

A front mögötti tiszttompított, de a rendesnél nem kevésbé kellemetlen hangon szid itt egy huszárt, mert lova három lábon áll s amott egy másikat, mert kantáros kezét nem tartja egy ököllel a kápa fölött.

A többi tisztek kifogástalan tartással, de láthatólag minden lelki emóció nélkül, veséig ható unottsággal hallgatják a megható kürtjelt. Csak a harmadik szakasz parancsnokának arcán látszik valami fölmagasztaltság kifejezése. De őt a bakáktól helyezték át s ez első lovas manővere. Örmester úr Horváth oly ideális katonai magatartással áll a negyedik szakasz élén, hogy egész bátran fényképet lehetne készíteni róla az — Exercier-Reglement számára.

A legénység kétségkívül meg van hatva, bár egyesek e fölemelő pillanatban is az altiszti lakások konyha-ajtajai felé pislogatnak, honnan időnkint csuklások és keserves zokogások hallatszanak.

Az önkéntes, mint rendesen, úgy most is szemtelen tekintettel, bosszantó arroganciával figyeli a körülötte lejátszódó jeleneteket.

Ujabb vezényszó hallatszik:

— Habt Acht! Mit Vieren rechts vorwärts, Schritt — Maarsch!

S miközben a huszárok végigvonulnak a kis város utcáin, itt is, ott is meglebben egy függöny s szép női ajkakról egy-egy sóhaj száll a nyalka vitézek után. Szerelmet, üdvöt ígérő epedő sóhajok.

Hogy már az utolsó házat is elhagyják s az országutra érnek a huszárok, újra kommandó hangzik:

— Versogt den Säbel! Ruht!

S most a trombitás vágtat hátra a parancscsal:

— Tiszt urak, előre!

A kapitány a saját monogrammjával ellátott egyiptomi cigarettákkal sorra kínálja az urakat. Az önkéntest is, aki tűz-

zel szolgál a társaságnak. Mialatt báró Königsthal az előre küldött podgyász s a saját lovak sorsa iránt érdeklődik, a tiszt urak pedig fontos szívbeli ügyeket tárgyalnak, az alatt szenteljünk egy kis figyelmet az önkéntesnek, akin e pillanatban meglátszik, hogy szívesebben időzne ágyban, párnák között, mint Kata nevű lovának hátán a poros országuton.

Tagadhatatlan, hogy Szabolcsy Dénes nagyon rokonszenves fiu volt. S bár szemtelensége a főlebbvalók iránt időnkint határt nem ismert, közkedveltségnek örvendett. Családja az Aba nemzetségéből származik, az anyja pedig Kállay-leány volt. Vagyis, hogy e pontról táplált meggyőződését tolmácsoljam: ennél jobb származás a világon nem létezhetik. Amit el is hihetünk, különösen, ha figyelembe vesszük, hogy, Szabolcsy szerint, Attilának mind a három felesége — Kállay-leány volt.

Egyszer kérdik tőle, hogy miért nem folyamodik kamarássággért? Mire ő így válaszol:

— A Szabolcsyak közül csak a Kammerdiener-ágból akadnak kamarások. (Ez célzás volt a család azon ágára, melynek tagjai szívesen fogadták az udvar kegyeit, miért is a kuruc Szabolcsyak részéről a lenézésen kívül rajtuk száradt a „Kammerdiener“ elnevezés.)

Ám nagyon tévedne, aki azt hinné, hogy az önkéntes talán gőgös vagy fenhéjázó. Korántsem. A fensőbbbségi tudat, mely leszármazása révén eltölti, semmilyen bántó éllel nem bír. Bár Bodor Tódor alezredesnek e kérdésére, hogy mikor igazolta nemességét, így válaszolt:

— Hatszáz évvel ezelőtt.

S hogy az alezredes erre dühöngeni kezdett, az önkéntes azzal védekezett, hogy nem ért jól németül.

Bár mindenképen neki volt igaza, mert a Szabolcsyak nemessége körül az utolsó igazolás III. Endre idejében történt.

Különös, de tény, hogy a tiszt urak rokonszenvének egyik rugója, Szabolcsynak minden katonás vonást nélkülöző egyéniségében rejtett. Erről egész legendák keringtek. Jellemzésül csak egy esetet mondok el.

Egy izben, — akkor került a századhoz — Szabolcsy több tiszttel a kaszárnya udvarán állott. Bacsinszky őrnagy, aki ép arra ment, csatlakozott a tiszttal urakhoz s látva, hogy az önkéntes nem mutatkozik be, öblös hangját egész terjedelmében kieresztvén, így bömbölt Szabolcsyra :

— Sie Civilist, — miért nem mutatkozik be ?

Erre az önkéntes bemutatkozott, de az őrnagy még tovább bömbölt, a gaz Szabolcsy pedig, tudva azt, hogy az őrnagy szereti, ha alantasai félnek tőle, — úgy reszketett, mint a nyárfalevél. Olyan műremegést produkált, hogy akár orfeumi mutatványnak is beillett volna. A grodnoi sztároszta, a jó Bacsinszky, végre is megsajnálta a szepegő önkéntest s nyájas hangon így szólt hozzá :

— Nézze, én egész életemben katona voltam, a polgári szokásokat nem ismerem, magyarázza meg nekem, önkéntes, hogy a civilistáknál hogyan történik a bemutatkozás ?

Erre Szabolcsy a világ legjámborabb arcával így válaszolt :

— Őrnagy úrnak alásan jelentem, nálunk mindig az mutatkozik be, aki később érkezik.

És kihívóan meresztette tiszteletlen szemeit az őrnagyra.

Bacsinszky felordított, mint egy halálra sebzett orosz-lán, Szabolcsy pedig a hely színéről rögtön — az áristomba vándorolt.

Végre is, — mindennek van határa.

Ilyen volt önkéntes Szabolcsy, aki e percben görnyedező háttal üli meg a derék Katát, bár Neszmélyi Kálmán váltig biztatja : Fel a fejet, ki a mellet !

Hja, könnyebb dolog a kereskedelmi miniszteriumban ipart fejleszteni, mint Hannover-huszár lenni.

Mig az országúton menetelő harmadik század pihenőt tart, addig kövessük az őrmester Varga parancsnoksága alatt Ibolyafüredre bevonuló podgyászos csapatot. A fürdő egész lakossága és közönsége kiözönlik s nagy a szenzáció ! Huszárok jönnek, — hangzik mindenfelé s e bűvös szavak megdobogtat-

ják a sok szeretni vágyó asszonyi szívet. Mert Ibolyafüred női fürdő, ahol férfi csak nagy ritkán, elvétve fordul meg.

A podgyászos menet méltó feltűnést kelt. Legelől három huszár kivont karddal vesz körül egy kocsit. Ezen szállítják a század pénztárát. Majd a podgyászos szekerek következnek s a finom angol bőrröndök s utazó táskák eleve jó ajánlatot képeznek később érkező tulajdonosaik számára. Hát még a sok hintó, gíg, hajtókocsi s a nemes telivér-paripák és magasvérű kocsilovak s az inasok, lovászok és tisztí szolgák egész kis serege. Közben foxik, tacsók és bullik kíváncsian kandikálnak ki az egyes kocsikból s ugatásukkal valóságos koncertet rögtönöznek, melynek hallatára elnémul a fürdői zenekar, jobban mondva : a füstös barna fiúk cincogó csapata.

Dél felé jár az idő, a nap melegen tűz le, mikor a harmadik század Ibolyafüredre beérkezik. A tiszt urak szakértő szemmel mustrálják az egybesereglett kíváncsi hölgykoszorút s báró Königsthal Jenő kapitány oly hangon adja meg a parancsot az oszlásra, melyből azt lehet következtetni, hogy a hölgyek fölötti szemle teljesen kielégítette az elkényeztetett férfit.

Önkéntes Szabolcsy pedig, miután műértő izléssel már kiszemelt magának egy alacsony barnát, miközben kihuzza lábát a kengyelvasból, a bekövetkezendő gyönyörök biztos tudatában ravasz arccal mondja magában :

— Sose halunk meg !

Az ebéd a legkellemesebb hangulatban folyt le. A fürdőorvos, dr Piros Pál (tartalékos cs. és kir. segédorvos) kifogyhatatlan előzékenységgel kalauzolta a tiszteket s ő mutatta be őket a hölgyeknek is.

Vadócz Tibor szolgabíró és fürdőbiztos öt hölgy számára kért kegyelmet a tiszt uraktól, de mert ép ezek voltak a legszebbek és legkívánatosabbak, méltatlankodó morajjal utasították vissza kérelmét. Az egyik tisztból kitört a keserűség :

— Török basa ez a szolgabíró?

S mindnyájan igazat adtak neki.

Ezalatt önkéntes Szabolcsy az asztal alatt ép hatvanharmadszor taposott gyengéden az alacsony barna piskótalábára, mely figyelmet ez immár tizenkilencedszer viszonzta, úgy hogy az önkéntesnek egyszeriben melege lett nagyon. Ezen ne csodálkozzunk. Az alacsony barna tényleg veszedelmesen csinos és nagyon kíváncsú menyecske volt.

E pillanatban trombita harsog. A tiszt urak kitekintenek. (Az önkéntes meg sem moccan.)

Herceg Schwarzenberg kapitány parancsnoksága alatt egy század Trani-ulánus érkezett Ibolyafüredre.

Báró Königsthal megtapogatta a pénztárcáját s gúnyos mosolylyal keskeny ajkain, csak ennyit mondott:

— A revanche napja elérkezett.

VI.

Hogy a Trani-ulánusok is Ibolyafüredre érkeztek, csak még nagyobb lett az örömteljes felfordulás, mely a fürdővendégek amugy is labilis lelki egyensúlyát immár a legkomolyabban veszélyeztette.

Az ingatag nők serege örömmámorban úszott s a csalfa szívek mélyén gyökeret vert a nagylelkű elhatározás, hogy Mars fiaitól semmit sem szabad megtagadni. Semmit. Még Rovancs Borbála úrnő is, Rovancs Gergely pénzügyi szám-tanácsosnak, a minisztériumi számvevőség egyik érdemes oszlopának neje, bár ő nagysága megszámlálhatatlan sok tavaszt látott, — még ő is kivetette hálóját a hadfiakra. Az ellentétek elvénél fogva persze elsősorban a legfiatalabb hadnagyra pályázott, de mert ezt még idejekorán lefoglalta magának az óvónő, Rovancs Gergelynének, született Éhes Borbálának már csak — az állatorvos jutott.

Miszliwecz Vencel császári és királyi állatorvos Libussza fél emlőjén nevelkedett, fanatikus és hamisítatlan cseh volt.

Tanult, intelligens ember, aki azelőtt valamelyik dragonyos ezrednél szolgált, hol szolgálaton kívül is megbecsülték egyéni jeles tulajdonságait s szívesen szóba álltak vele a tiszt urak.

De mióta a Hannover-huszárokhoz helyezték át, azóta Miszliwecz Vencel a földkerekség legboldogtalanabb embereinek egyike. Itt senki sem társalog vele, kis hija, hogy levegőnek nem tekintik s annyi bántó mellőzésben van része, mely méltán keserőséggel tölti el az önérzetes cseh hazafi keblét. S ez azért van így, mert gróf Falkenstein, az ezredes, a lehető legrosszabb véleménynyel van az állatorvosok tudománya felől s az a nézete, hogy egy jóra való lovasnak lódoktorra nincs szüksége.

Ilyen körülmények között hogy is lehessen tekintélye Miszliwecz Vencelnek, aki bújában a csendes ivásra adta kemény, de szegény fejét. Naponta tizenhat korsó pilzeni sört fogyaszt s valahányszor szájához emeli a habzó nedvet, hazafias gondolata elszállnak Csaszlau városába, — szülőföldjére, a komlótermő -áldott vidékre, a kétfarku oroszán országába.

Rovancs Borbála nem sokat habozott. Jobb ma egy állatorvos, mint holnap egy hadnagy s mert kár minden percért, mely céltalanul mulik el az örökkévalóságba, legbájosabb mosolyával sétára invitálta Miszliwecz Vencelt, ki — pilzeni sör nem lévén kapható Ibolyafüreden — sem a hölgytől, sem a sétától nem idegenkedett.

Miszliwecz útközben a csánkpókról s a patabajokról tartott értekezést hölgyének s csak akkor hallgatott el, mikor az erdőbe értek s Rovancsné Éhes Borbála százkilenc kilójának teljes súlyával nehezedett a karjára. Mennyi odaadás rejlett e nehezedésben!

Ne zavarjuk őket.

Térjünk vissza Ibolyafüredre, hol a szerepek már mind ki voltak osztva, s hol a chaoszból már kiváltak az egyes párok. A hölgyek az egész vonalon győzelmet arattak. A hadakozó felek

között utóbb teljes megegyezés létesült, melynek révén báró Königsthal kapitány épe pillanatbanbizalmas tárgyalást folytat Gyarmathy Renée asszonynyal, a lipótvárosi szalonok egyik királynőjével, a milliomos Gyarmathy Móric bájos feleségével, ki Párizsban mosat és ötszáz forintos juponokat hord s az idén valami különös szeszélyből Franzensbad helyett Ibolyafüredre jött, miután előzőleg végignézte a cowesi regattát s az ascoti versenyeket, mely utóbbiak egyikén a devonshirei hercegnő kíváncsian lorgnettirozta a szép Renéet. Szóval Gyarmathyné first class-asszony, ingerlő, kíváncsú és üde, mint a tavaszi reggel, s aki nem tudja, hogy apja, a jó öreg Löwinger Jakab, dohányon, férje pedig gyapjun szerezte millióit s nemességét (balassagyarmati előnévvel), az nem esik nagy tévedésbe, ha telivér mánásasszonynak nézi a bájos Renéet. Olyan nobilis megjelenésű. A diskurzus báró Königsthallal francia nyelven folyik — a környezet többi asszonyai könnyen elleshetnek, hogy miről van szó — és Gyarmathyné párizsias kiejtésével s folyékonyásával bámulatba ejti a kapitányt.

Egy szende arcú szőke megindító naivitással védekezik Neszmélyi Kálmán ostromával szemben.

Gróf Salburg hadnagy tüzes szavakat sugdos egy elvált asszonynak, ki elégedetten szemléli udvarlójának daliás alakját. Ők is megértik egymást.

Önkéntes Szabolcsy, — a szemtelen Szabolcsy — ezalatt az olvasószobában már egy fél órája csókolódzik az alacsony barnával, kinek dús hajzatából minduntalan egy-egy hajtű koppan a földre, s miközben a temperamentumos asszony két kezével a frizuráját rendezi, azalatt önkéntes Szabolcsy, — a szemtelen Szabolcsy, — hogy egy pillanat se veszzen kárba, mohón csókolja a kínálkozó élvezet ajkakat.

Csak két ember maradt hidegen, kivonva magukat az általános szeretkezés alól: a front mögötti tiszt, báró Fröhling Tamás főhadnagy és Brausewetter Bruno hadnagy, a harmadik szakasz parancsnoka, egy dúsgazdag gyáros fia, ki azelőtt a bakáknál szolgált s kitöltvén próbaidejét, csak nemrégiben

lett a lovassághoz áthelyezve. Ők unott arccal szemlélik a zsvajt. Fásultan és közömbösen. Ami érthető is.

Báró Frühling Tomkó — szerelmes. Isten tudja hányadszor, de ez egyszer igazán és komolyan. A cousine-jába szerelmes, egy húsz éves gyermeklányba, a dévaj és pajkos Fifi comtessebe, ki zabolázhatatlan derűtségbe tört ki, mikor Tomkó szerelmet vallott. A komoly Tomkó, ki novemberben már kapitány lesz. És akárhogy kérlete, Fifi nem szűnt meg nevetni. Annyira lehetetlennek tartotta a gondolatot, hogy valaha Tomkó felesége legyen. S így is váltak széjjel: Tomkó sebzett szívvvel, Fifi kacagva. S most ez emészti báró Frühling Tamás cs. és kir. kamarást, a kedves, mindig derűs és jókedvű Tomkót. Ezért nem lát meg más nőt, ezért nem érdekli semmi a földön: — csak Fifi. Az édes, az elragadó Fifi.

Brausewetter Bruno hadnagynál másként áll a dolog. Ő szerelmi fáradalmaival piheni ki a nagygyakorlatok alatt. És bizvást mondhatjuk, hogy rászolgált a pihenésre. Alig huszonhat éves, de annyi fáradtság rí le fiatal arcáról, hogy tiz évvel idősebbnek lehetne tartani. S oly kimerülten von-szolja maga után lábait, hogy aggastyánnak gondolná őt az ember.

Ezt a szerelem tevé.

Brausewetter Bruno hadnagy havonként háromezer forint zsebpénzt kap hazulról s ezenkívül minden évben harminc-negyvenezer forint adósságot fizet érte az apja, ki a monarchia legnagyobb ipartelepeinek egyikét bírja s rengeteg vagyonnal és szédületes jövedelemmel rendelkezik. Lehet mondani, hogy Bruno barátunk évenként, közepes számításal, hetvenezer forintot költ, ami egy hadnagynak elég csinos összeg. Pedig nem iszik, ritkán kártyázik s költséges szenvedélyei nincsenek.

Ahogy vesszük különben, mert ha igaz, hogy a nő képezi a legköltségesebb passziót, úgy Brausewetter hadnagy fülig rabja e szenvedélynek. S olyan malheurje van — vagy nevezem szerencséinek? — hogy minden egyes szerelme egy-egy vagyonába kerül. Estella y Aragon, Fiametta da Bologna s

legutóbb Denise d'Azur — százezres tételeket jelentenek a Brausewetter-cég sokmillióos budgetjében. Az apró csiliagokról nem is szólva.

Ezért nem szeretkezik most Brausewetter hadnagy, ki különben is mélységes megvetést érez az ibolyafüredi hölgyközönség iránt. Hisz' igaz, hogy egy Denise d'Azurt, ki naponta háromszor fürdött s hatvanforintos harisnyát hordott, luxus és raffinement dolgában nem lehet egy latin tanár nejével összehasonlítani. Sőt még Gyarmathy Renéevel sem, bár ez utóbbi mindenesetre magas klasszist képvisel. De mi az mind az említett igazán nagy nőkhez képest! És ezek után talán Fertőy Ágnes urnőnek udvaroljon Brausewetter Bruno, vagy Palicsy Erzsinek, ki pamutból való ujjnélküli keztyűt hord? És olyan fűzőt, mely alul rövid, fent pedig a torkáig ér. (Hogy egyebekről ne essék szó.)

És megrázkódott az undortól s hosszasan elnyujtózott székén.

E percben báró Königsthal kapitány lépett az urakhoz.

— Ugy ültök itt, mintha trappisták volnátok. Foglalkoztatok a hölgyekkel.

De Tomkó is, Bruno is — tagadólag rázták a fejüket. S csak akkor ébredtek némileg lethargiájukból, midőn a Trani-ulánusok bevonultak s a bajtársak szívéyesen üdvözölték az érkezőket, kik között barát és ismerős egyaránt akadt. Hisz' egy brigádba tartoztak.

Az ulánustisztek, majd mind nagy nevek viselői, szeretetreméltó, rokonszenves urak voltak, kik csakhamar a hölgyek közé vegyültek, hol némi szomorúsággal tapasztalták, hogy ép a legcsinosabbakat a huszárok már lefoglalták. A la guerre comme à la guerre. Ez katonadolog s ebbe bele kell nyugodni. S azonkívül — akadt még elég csinos. Senki rövidséget nem szenvedett. S hogy az ulánusok ilyen egyöntetűen léptek fel, Tomkó báróban és Bruno hadnagyban megmozdult valami, ami őket is cselekvésre ösztönözte: — a huszárbecsület. Mert azt már nem engedhetik,

hogy az ulánusok jobb emléket hagyjanak hátra Ibolyafüred hölgyeinél, mint ők, a Hannover-huszárok. Ennek nem szabad megtörténni, s hogy így egy mindennél hatalmasabb és erősebb érzés győzedelmeskedett bennük, ők is a hölgyekhez szegődtek s tiz perccel később Bruno oly buzgalommal szorítgatta Palicsy Erzsi nem manikürözött kezét, hogy azon az ujjnélküli pamutkezyüt észre sem vette. Tomkó pedig dr Piros Pál fürdőorvos kalauzolása mellett egy neki tetsző hölgyet lelvén (26 éves, férje folyammérnök, egyéb adat ismeretlen), oly hévvel tette a szépet, melyen a hölgy minden ellenkezése hajótörést szenvedett. Egyszóval: — mintha Fifi comtesse nem is létezett volna.

Az ezután következett vacsorát nem irom le. Brillíans hangulatban folyt le, s kiki kiszemelt párja mellett ült, mi még inkább táplálta a kedves hangulatot. A pezsgőnél Vadócz Tibor szolgabíró és fürdőbiztos elmés felköszöntőt mondott a haderőre s különösen annak jelenlevő képviselőire, ama reményének adva kifejezést, hogy a hagyományos egyetértés a katonaság s — a hölgyek között maradandó nyomokat fog hátrahagyni Ibolyafüred asszonyainál. Az urak összemosolyogtak, a hölgyek lesütötték szemüket vagy elpirultak, a cigány tust huzott, a huncut szolgabíró pedig kiszaladt, hogy torkaszakadtából kinevesse magát. Dr Piros Pál pedig ezután ama meggyőződésének adott kifejezést, hogy a híres női fürdő, Ibolyafüred, csak akkor fog igazán felvirágozni, ha rádiumtartalmu forrásain kívül helyőrséggel is bir, mely célra a közelben elhelyezett lovasság kiválóan alkalmas. Ily értelemben rögtön sürgöny is ment Rudas Györgynek, a kerület országgyűlési képviselőjének, hogy ismert befolyását ez irányban érvényesítse. Az egész társaság oly jól érezte magát, hogy báró Königsthal és Schwarzenberg herceg, mindketten ismert szenvedélyes játékosok, egyértelműen elhatározták, hogy a mára tervezett nagy revanche-játszmát legközelebbi összehatalálkozásukig, melynek néhány nap mulva kellett bekövetkezni, elhalasztják.

Most a barna fiúk az ulánusok tiszteletére rázendítettek egy keringőre s csak mikor az ulánusok jól kitáncolták magukat, került a sor a csárdásra. Önkéntes Szabolcsy rendelte: „Vett a zsidó két libát, egy fehéret, egy tarkát.”

Mert a lovasok kora reggel tovább vonultak, éjfélkor vége volt a mulatságnak. Aki a bucsuzó párokat figyelte, annak úgy tűnt, mintha ez csak olyan ideiglenes s nem végleges, komoly bucsuzás volna. Ugy váltak el egymástól, mintha mondták volna: viszontlátásra egy fél óra múlva, Lehet, hogy ez csak agyrém, de én úgy láttam. Egy azonban bizonyos: Königsthal hazafelé menet Voltaire-t citálta:

Il faut la nuit, tenir entre deux draps
Le tendre objet que votre coeur adore,
Le caresser, s'endormir dans ses bras
Et le matin recommencer encore.

Nyugvóra tértek a delnők s a hadfiak. Az éj csöndje takarja Ibolyafüredet. Falevél is alig rezzen. Csak a javithatatlan éjszakázó, az öreg hold virraszt. Széles ábrázatával mosolyogva tekint le a kis fürdőre.

Vajjon mit lát?

VII.

Reggel a huszárok a Generalmarsch hangjai mellett vonultak ki Ibolyafüredről. Az édes nők, az aranyos asszonyok könnyes szemekkel bucsúztak a vitézektől; rózsás ajkukon még ott volt az utolsó csóknak szenvedélyes melege s szívükben a boldogság, mit a gyönyör fakasztott. A röpke órák emlékét késő években is drága titok gyanánt fogják megőrizni. Az unokák erről nem fognak tudni.

Huszár Lencsés Bálint, hogy használhatóságának újabb bizonyítékát adja, a kapitány úr lovát nem ennek lakásához, hanem a Gyarmathy Renée által bérelt villához, a rácsos kapu

elé vezette s a paripát fel és alá jártatván, — itt várta gazdáját. Ő viszont a szép Renée szobaleányától értesült kapitányának hollétéről s persze szentül meg volt győződve, hogy leleményességéért dicséretet fog aratni parancsnoka részéről.

Báró Königsthal azt hitte, hogy a föld alá sülyed, amint kijövet lovát, a huszárt s a körülálló bémész tömeget megpillantotta. Ő diszkréten, észrevétlenül akart távozni s ime, szembe találja magát egy valóságos emberáradattal. Ez borzasztó, ez hallatlan, ilyen skandalumra még nem volt példa. Ha nem toladodik körülötte a sokaság, talán ott a helyszínén megöli a tulbuzgó Lencsés Bálintot, a kérődző igavonók e diszpéldányát. Nem irhatom le, hogy mekkora volt Königsthal felháborodása. Lovagias ember létére mélyen fájlalta, hogy Gyarmathynét ez a képtelen incidens esetleg súlyosan kompromittálhatja. Legszívesebben gyilkolni szeretett volna.

S hogy a bonyodalom még nagyobb legyen, e pillanatban nyílik a szemközti ház ajtaja s önkéntes Szabolcsy, még félig mámorosan az alacsony barna tüzes csókjaitól, kényelmes, lassú léptekkel jön kifelé, s amint megpillantja kapitányát, bizalmasan és szemtelenül mosolyog. Igen, bizalmasan és háttartalan szemtelenül. Báró Königsthalnak ökölbe szorult a keze s vésztjósító hangon csak ennyit mondott:

— Meg fogom büntetni.

S azután hozzátette:

— Mert elkésett.

Pedig ez volt az egyetlen eset, hogy önkéntes Szabolcsy pontos volt.

Ilyenek a sors szeszélyei.

A távozó század hamar kiért az országútra s a tiszt urak, a századparancsnok köré csoportosulva, az ibolyafüredi tartózkodást tárgyalták. Persze, a legnagyobb diszkrécióval. Ebben egyedül Brausewetter hadnagy tett kivételt, aki monumentális indiszkrécióval adta elő élményeit. A legaprólékosabb részletekig leírta Palicsy Erzsí bájait s váltig hangoztatta, hogy milyen elsőosztályú nőnek bizonyult a kis bestia. Pedig, ha ezt

Brausewetter Bruno mondja, Madame d'Azur, Fiametta da Bologna, Maud Walkington s a többi celebritások barátja, úgy az olyan, mintha a közjegyző adna róla hiteles bizonylatot. Ebben Bruno úr kimagasló szaktekintély.

Igazán csudálatos, de tény, hogy önkéntes Szabolcsyt is nyomták a közelmúlt eseményei, melyeket szívesen közreadott volna, ha a reggeli találkozás kedvét nem szegi. Így élvezettel hallgatta Brausewetter hadnagy mesteri előadását s közben gondolatban párhuzamot vont Bruno hölgye s Tengerszem Márta, az alacsony barna között. A pálmát, persze, ez utóbbinak ítélte oda.

Legyünk őszinték és ne ütközzünk meg tulságosan Brausewetter hadnagy indiszkrét magatartásán. Báró Königsthal alig várja, hogy legutolsó kalandját Neszmélyi Kálmánnal közölhesse, viszont ez ég a vágytól, hogy a szende szőkénél szerzett tapasztalatairól a front mögöttinek, Fröhling Tomkónak, beszámolhasson s Tomkó csak az alkalmat lesi, hogy Königsthalnak mindent elmondjon. Pedighátezek mindnyájan tizenhárompróbás gavallér úri emberek, akiket gáncs nem érhet. De ez már így van.

Báró Königsthal hallgatagon szívja cigarettáját. Gondolatai a szép Renéevel foglalkoznak. S többször ismétli magában: Colossales Weib! Glorioses Frauenzimmer! És ő is párhuzamokat von, melyek igen hizelgők — Gyarmathynéra. S ez nem is lehetett máskép, mert a szép Renée tényleg bájos asszony volt s olyan mesés termettel birt, melyet a libanoni cédrusok is megirigyeltek volna. Königsthal tisztában volt azzal, hogy ezt az asszonyt kultiválni kell. Ilyen nőt nem dob el magától az ember, hanem magához fűzi és becses jószág, édes kincs gyanánt kezeli. Megérdemli. Mikor Königsthal gondolataiban idáig jutott, már megérlelődött benne az elhatározás, hogy a jövő szezónban gyakran felrándul a fővárosba s figyelmét teljes intenzitással a szép asszonynak fogja szentelni. Ám azért ne vegyük tulságos komolyan a dolgot. Feljött ő a fővárosba máskor is szívesen, különösen, ha megtudta, hogy a Nemzeti

Kaszinóban szép parthiek folynak. Mert őt legjobban ezek vonzzák.

Önkéntes Szabolcsynak nagyon nyomott a kedélyhangulata. Van is rá oka. Tudniillik tegnap jókedvében a gyógy-sétányon Reitschult tartott két zsidóval, akikről azután kiderült, hogy az egyik fővárosi bankigazgató, udvari tanácsos, a másik Ibolyafüred környékéről való gazdag földbirtokos, akik hiába tiltakoztak a „katonai önkény, tulkapás és brutalitás” ez újabb esetével szemben. Ha Vadócz Tibor szolgabíró tapintatosan közbe nem lép, talán országra szóló botrány ke-rekedik az ügyből, amit annál is inkább elhihetünk, mert Ká-cser Márk, az Ibolyafüredi Harsona felelős szerkesztője, vezér-cikkel fenyegetődzött, melyben kérlelhetetlenül fogja ostromozni az ország felekezeti békéjét veszélyeztető „katonai antisze-mitizmust”. De bár a bankigazgató fel volt háborodva, hogy önkéntes Szabolcsy neki, az udvari tanácsosnak, „Schulter herein !”-t vezényelt, s bár a másik áldozat, a földbirtokos, nem szünt meg méltatlankodni, hogy neki, háromezer hold korlát-lan urának, kétszer kellett ügetésben a sétányt megkerülni, — mondom, mindezek dacára sikerült az ügyet enyhébb mederbe terelni. „Az áldozatok” ugyan fentartották abbeli jogukat, hogy panaszt tegyenek az ezredparancsnokságnál, de ameny-nyire Vadócz Tibor szolgabíró is ismerem, az ő jóindulatu s diplomatikus fáradozásainak sikerülni fog az önkéntes fejről ezen veszélyt is elhárítani. E buzgalmában már letegezte az udvari tanácsos úr ő méltóságát s jövő szerdára a földbirtokosnál bemondta magát ebédre, ami egy sárfertői Vadócz részéről nem csekély áldozat — a felekezeti béke érdekében.

De nemcsak az önkéntes, a front mögötti, a derék Tomkó is lehorgasztja bőrig nyírott fénylő fejét. És a lelke mélyéig szégyenkezik önmaga előtt. Hogy ő vele ilyesmi megtörtén-hetett ! Vele, aki tíz évig Bécsben állomásozott, öt évig az ez-rednél, két évig a Reitlehrer-Institutban és három évig a Leib-garde Reiter-Escadronnál, s aki olyan nőismerő, hogy a szőke Kolowratot kivéve, az egész ármádiában nem akad második.

S most felül egy ilyen fruskának ! Ő, aki, ha csak ránézett egy nőre, pontosan meg tudott mondani mindent, még azt is, hogy özvegy, vagy elvált asszony-e. Ő, aki a bécsi főrangú társaságban valóságos orákulum volt minden női kérdésben. Hihetetlen. Érthetetlen.

Alapjában véve semmi különös nem történt. Mikor Tomkó az éjjel hölgyéhez belopódzott, ő nagysága — nevezzük őt Kamillának — finom célzást tett a magyar fürdőhelyeken általában s különösen Ibolyafüreden uralkodó drágaságra s ezt oly meggyőzően tette, hogy a jó Tomkó nagy félenken pénztárcájába nyult s a drágaság némi enyhítésére sokszoros bocsánatkérések közepette két darab százkoronást átnyújtott. Kamilla szenvedélyesen magához ölelte Tomkót s vérszemet kapva, izzó csókjai közepette elárulta, hogy az ibolyafüredi póstán egy háromszáz korona utánvétellel terhelt csomagja hever, mely egy Monaszterly-féle toilette-et rejt magában. Tomkó habozás nélkül ismét a pénztárcája után nyult s átnyújtott még háromszáz koronát. Végre is, miért ne segítsen egy bajba jutott úri asszonyon ? És elvégre, az tény, hogy a férj csekély fizetéséből nem telik Monaszterly-féle toilettekre. (Még jó, hogy nem Drécoll-nál dolgoztat, gondolta Tomkó.)

De minek is mondjam tovább ? Reggelig ő nagysága minden képzelhető baját elpanaszolta s a lágy szívű Tomkó lassankint körülbelül ezer koronával lett könnyebb, amiért viszont Kamilla, akinek, mint mondá, ez volt első ballépése — (s ebben nincs okunk kételkedni) — örök hűséget esküdött Tomkónak.

Egyúttal megvallotta, hogy hajadon s hogy a férj és a jeggyűrű csak — mese. Az anyakönyvi hivatalban csak olyankor fordul meg, ha családi állapotában változás adja elő magát.

Száz szónak is egy a vége : Tomkó csunyául be volt csapva. De ne gondolja senki, hogy talán a pénzt sajnálta. Korántsem. Az ő lelkén az rágódott, hogy ő, a nagy nő-tudós,

a csálhatatlan szemű nőismerő — tisztességes asszonynak nézte Kamillát. Ez fájt neki legjobban s bár a történet kikívánczik belőle, e részét a diszkrét hallgatás jótékony fátyolával fogja borítani. Ez egészen bizonyos.

Mig Tomkó ezek fölött töpreng, az alatt az állatorvos belső meglelégedéssel simogatja lovának nyakát. Mert hogy meg van elégedve, ahhoz kétség sem fér. Bár pilzeni sört nem kapott Ibolyafüreden, de viszont ha Rovancs Gergelynére, született Éhes Borbálára gondol, talán még a pilzeni sört is elfelejti. Colossale Gastfreundschaft! — mondogatja több ízben s nem győzi a magyar vendégszeretetet eléggé dicsérni és csudálni. De mert a szomjúság nagyon gyötri s ép egy útszéli korcsma mellett haladnak el, egyszerre csak fölfedezi, hogy lovának hátsó bal lábán meglazult a vas. E cimen a gyógykovácscsal együtt visszamarad s néhány perccel utóbb kéjes gyönyörrel szürcsöli az árpának levét. A vas, az rendben volt.

A század, melynek a megindulandó harcban önálló feladat jutott, a délelőtti órákban érkezett Hársfalvára, mely zsunfolva volt katonasággal. Egy gyalogos brigád s egy egész tüzérezred volt már itt. A tüzéreknek jelenléte azért esett különösen a latba, mert ennek révén komoly veszély fenyegette a többi csápatokat: hogy tudniillik a tüzérek elisznak előlük minden ihatót. Ha tíz bakatiszt sörözött, hát megittak húsz pohár sört, ellenben, ha három tüzértiszt összeült, külön hordót kellett számukra csapra verni. S a borral ép így bántak. És ebben elől járt az ezredesük, aki hihetetlen mennyiségű italt tudott fogyasztani. A tisztjei bálványozásig is szerették, bár a sok ágyúszó-tól félig süket, az italtól pedig — vagy a vezénylestől? — állandóan rekedt volt.

A huszárok érkezésére a kis város apraja-nagyja kisereglett a főutcára. A kávéház előtt a sok tiszt, sőt a Kék Oroszlán szálloda emeleti ablakából maga a brigadiros, Weissshappel Flórián vezérőrnagy, nézte bevonulásukat s barátságos bólintással fogadta a harsány hangon vezényelt tisztelgést, mialatt földszinten a bakatisztek szakszerű megjegyzéseket tettek a

huszárlovakra. Egy tejfeles képű hadnagy pláne kritikus észrevételt tett őrmester úr Horváth ülésére. Igen, igen : őrmester Horváth ülésére ! (Az embernek egyszerűen megáll az esze.) Ezredorvos úr dr Singer a huszárok láttára azon időkről kezdett elmélkedni, mikor még ő is a lovasságnál szolgált, mely okból a bakáknál évek óta lószakértőnek van elismerve. Hiszen igaz, hogy az ezredorvos valamikor a Liechtenstein-huszároknál volt beosztva, amiről elég gyakran szokott beszélni, de viszont elhallgatja, hogy azért helyezték át a bakákhoz, mert hivatalosan konstatálták róla, hogy „engesztelhetetlen gyűlölettel” viseltetik — a ló iránt.

A huszártisztek a Kék Oroszlán udvarán foglaltak helyett, ott, ahol a többi tisztek étkeztek. Természetesen az önkéntes is velük volt, amin a bakatisztek legtöbbje fennakadt, mert ők nem igen tartják önkénteseiket arra méltóknak, hogy velük egy asztalnál étkezzenek. Önkéntes Szabolcsy, aki ép szemben ült, érezte, hogy e pillanatban róla folyik a diskurzus s mert ezt érezte, a szokottnál is szemtelenebb arcot vágott, sőt még tovább ment — és kirendelt magának egy üveg Cliquot-t. Jó-lehet, Isten a megmondhatója, hogy semmi kedve sem volt a pezsgőzéshez.

A bakatisztek asztalánál halk moraj futott végig. Egy hadnagy megjegyezte :

— Nem értem ezeket a huszárokat.

Főhadnagy úr Jahoda pedig mély megvetéssel, őszinte undorral tette hozzá :

— So ein schäbiger Freiwilliger ! !

VIII.

A huszároknak Hársfalváról még aznap tovább kellett volna vonulni, de itt parancs várta őket, hogy további intézkedésig Hársfalván maradjanak. Az itt összpontosítandó had-

osztály vezérkari főnöke, Jelinek von Krautheim őrnagy, ezen diszpozíció valószínű taktikai indokait oly nagyképűséggel, oly mérvű vezérkari göggel és lenézéssel fejtegette, mintha az auszterlici csatát, — hogy egyebet ne mondjak, — ő nyerte volna meg. Ő, akinek szemében a nagy Napoleon bizonyára csak a korzikai parvenu volt.

És hozzá tessék elképzelni, hogy ezt a sztratégiai expozét báró Königsthal kapitánynak végig kellett hallgatni; neki, a Generalstäblernek, akinél csak idő kérdése volt, hogy mikor lesz hadtestparancsnok. És épen őt szemelte ki őrnagy úr Jelinek von Krautheim, hogy vele magasröptű hadvezéri ideáit közölje. Zu Dumm. Königsthalból kitört a Hannover-huszár s alig, hogy hátat fordított az őrnagynak, fogai között ezt mormogta: számár! S hogy így megkönnyebbült, bizonyos jól-eső érzéssel foglalt helyet tisztjei körében.

Most mint egy ember emelkedik föl helyéről a Kék Oroszlán udvarán étkező tisztikar: a hadosztályparancsnok, báró Schönhausen altábornagy érkezik. Egyenesen a vasútról, az állomásról.

Meglátszik rajta, hogy lovastiszt volt. Előkelő megjelelésű idősebb úr s oly elegáns, hogy a fiatal tisztek közül sokan róla vehetnének példát. Kifogástalan szabású kabátja s gondosan vasalt nadrágja általános bámulatot keltenek. Finom kezei ápoltak s bal kisujján a címeres gyűrű fölött egy másikat hord, melynek drágakövei vakítóan csillognak s melynek értéke a bakatisztek körében élénk találgatás tárgyát képezi.

Amint ő excellenciája, nagyszámú kísérettől követve, a tisztek sorai között elhalad, egyszer csak észreveszi a huszárokat. Das ist ja mein lieber Königsthal, — mondja örömteljes meglepetéssel s azzal hozzásiet s szívélyesen rázza a kapitány jobbját. Többször ismétli: nagyon örülök s hozzáteszi: ebéd után tarokkozunk.

Főhadnagy úr Jahoda elsápadt dühében s a századosi előléptetésre már közel tíz esztendeje várakozó, örökösen gyalogló alantas tiszt keserűségével fejtegette bajtársainak, hogy

nem érdemes máshol szolgálni, mint a lovasságnál, — s közben vésztjósóló pillantásokat vetett az önkéntesre. Önkéntes Szabolcsy pedig — mit is tehetett volna egyebet? — kirendelt még egy üveg szeszt. S beszédes szemeit oly ártatlan kifejezéssel legeltette a bakatiszteken, hogy szinte megindító volt.

A fekete kávé ép csak hogy elköltötték s azonnal megalakult a tarokk-parthie: az altábornagy, a tüzérek ezredese, báró Königsthal és Bernátházy István tartalékos huszárhadnagy, ordonánctiszt, — országgyűlési képviselő. Persze — alkotmánypárti, szigorúan hatvanhetes alapon. Az természetes.

Ő excellenciája a legnagyobb könnyedséggel játszott. Hét-nyolc tarokkra, három-négy vulpesre habozás nélkül kettest mondott s hogy a szőlőt is hasonló könnyelműen mondta be, csakhamar annyi négyese volt felírva, hogy őrnagy úr Jelinek von Krautheim, aki a jegyzői teendőket végezte, alig győzte a könyvvitelt. A bimzer-ezredes pedig vígan aratott és sorjában lejátszotta az altábornagy négyeseit, úgy, hogy Jelinek őrnagy az ezredest carriéréjét illetőleg komoly aggodalmakba merült.

Az ezredest korántsem gyötörték ily skrupulusok. Ő teljesen a jelen gyönyöreinek élt. Valahányszor rá került az osztás sora, csak intett a pincérnek. Minden intés egy pohár cognacot jelentett. Néha egy-egy kritikus pillanatot, mikor a játékos gondolkozott, vajon színt hívjon-e vagy tarokkot, ügyesen felhasznált s ilyenkor — kétszer intett, ami — természetesen — két cognacot jelentett. No de mi volt neki az a néhány pohár! Egy csepp az Oceánban, egy atom a mindenségben, szóval: elenyésző csekélység. Alkoholedzett hatalmas szervezetét a szesz nem bírta legyűrni. S talán e képessége hozzájárult ahhoz, hogy aránylag eléggé fiatalon került a törzstiszti fokozatba, mert ha külföldi tiszti küldöttségek érkeztek látogatóba, ő mindig ki lett vezényelve és az azután holtbizonyos volt, hogy a bankett alkalmával asztal alá iszsa az egész deputációt. E téren számtalan diadalmas csatára tekinthetett vissza.

Mialatt a tarokk vígan folyt, azalatt a huszárok nyugvóra

tértek. Az elmúlt éjjel fáradalmi s a délelőtti strapa kívánatossá tettek egy kis pihenést. De, persze, ez sem ment valami könnyen, mert a tiszt uraknak oly nyomorúságos szállás jutott már csak, amilyenbe egy Hannover-husár nem teszi be a lábát. A nehéz kérdést végre is Neszmélyi Kálmán oldotta meg. A Kék Oroszlánnak minden zuga el lévén foglalva, egyszerűen rátette kezét a fogadó emeletén levő „Hársfalvi Kaszinó“ helyiségeire, mely jól csengő elnevezés alatt egy kártyaszobát s egy óriási tánctermet kell érteni. A kártyaszoba a svadronyosnak, Königsthalnak jutott, míg a többiek, beleértve az önkéntest is, a táncteremben rendezkedtek be házilag. A kaszinó elnöke, Gyömbér Mihály helybeli fűszerkereskedő és tűzoltófőparancsnok, szíves készséggel adta beleegyezését ez okkupációhoz, aminek jutalmául gróf Salburg hadnagy a derék fűszeres összes szárdinia-készletét megvásárolta. Hogy mind őskori halak voltak, amik századokkal ezelőtt hagyták el a tenger sós vizét, — azt talán mondani sem kell.

Egy negyedórával az okkupáció után a táncteremben öt Hannover-husár aludta az igazak édes álmát.

Kint a folyosón pedig lábujjhegyen jártak a legények s elkészítettek mindent az ébredéshez: ruhát, cipőt, fehérneműt, a gummikádat, rengeteg vizet s a kristályüveges, ezüstnyelű, címeres toilette-készleteket s Tomkó, a frontmögötti, számára annyi kölni vizet, hogy a párizsi nagy opera primaballerinájának egy hétre is elég lett volna. Egy bakakapitány a folyosó másik végéről álmélkodva szemlélte a nagystylú készülődést s az értékes tárgyakat s miközben a saját viaszkosváson fésűtartójára gondolt, keserű gúnnyal mondotta:

— És még ne váljék szocialista az emberből!

S nyomban közölte észrevételeit egy idősebb bakafőhadnaggyal, akit, bár elvégezte a hadiiskolát, nem osztottak be a vezérkarhoz s azóta állandóan a legnagyobb lenézés, megvetés és sajnálat hangján szólja le a vezérkart, a vezérkari főnököt, Galgótzty tábornagyot, Conrad von Hötzenndorfot,

Fiedlert, Alborit, — szóval az ármádia összes oszlopait. Most is azt magyarázza a kapitánynak, hogy mennyire hülye az egész föltevés, mely a küszöbön álló próbaháborúnak alapjául szolgál. *Das* ist unser Generalstab, — mondja pokoli undorral s olyan hangsúlylyal, mintha a Frimm-féle intézet szerencsétlen növendékeiről beszélne. Az ember szinte kétségbe esik, hogy az osztrák-magyar haderő soraiban ő az egyetlen eszes ember, az egyetlen talentum, az egyetlen — hadvezér.

Ám most ő is elcsendesül s kéjes borzongás fut rajta végig. Mert lehet nagyobb gyönyörűsége egy bakatisztnek, mint mikor a lovasságot szidhatja? Mi ehez képest a vezérkar becsmértlésével járó élvezet? ! Egy napon említeni sem lehet a kettőt. S hogy a főhadnagy tekintete most a gummi-kádakra esik, démoni mosolylyal s mefisztói gesztussal magyarázza a kapitánynak:

— *Das* ist unsere Cavallerie.

S egyenesen a kölni vizre mutat.

De hagyjuk a rosszmájú embert s térjünk vissza a tarokkózókhoz. A tüzérezredes a sok cognactól olyan vörös, mint a frissen főtt rák s ha ő játszik, senki sem meri kontrázni, mert attól félnek, hogy megüti a guta. De azért rendületlenül tovább iszik s bömbölve kontráz minden játszmat. Az altábornagy ő excellenciája kitűnően mulat mindezekben, Königsthalnak pedig azon jár az esze, hogyan lehetne szépszerivel mielőbb szabadulni. Mert, mindhiába, nem Hannover-huszárnak való dolog az öt filléres tarokk. Igen, öt forintos alapon, ahogyan gróf Falkensteinnal szokták néha játszani, — annak még van némi értelme. De öt filléres alapon — egyszerűen nevetséges. A la durée — végtelenül unalmas. Ha Königsthal tovább fúzi gondolatait, utóbb még kisütötte volna, hogy az öt filléres tarokk a tiszti becsületbe ütközik. Nem az általánosan vett tiszti becsületbe, hanem abba, amit a Hannover-huszároknál ennek tartanak. És hozzá ő, a mester, a nagy klasszisu játékos — most analfabétákkal kénytelen bibelődni, faisant bonne mine au mauvais jeu. Igazán borzasztó.

Talán estig tartott volna a tarokk, ha e pillanatban egy elegáns nyári urasági omnibusz nem áll meg a Kék Oroszlán előtt, melyből gróf Waldburg-Hohenems nyugalmazott dragonyos ezredes szállt ki, kinek néhány kilométernyire Hársfalvától négyezer holdas gyönyörű birtoka van. Látszik, hogy lovas ember, mert mielőtt befordul a fogadó udvarára, még egy szeretetteljes pillantást vet a kocsija elé fogott toporzékoló lipicaiakra. S a borotvált arcú széles kocsis, kinek olyan tiszteletet gerjesztő kinézése van, mint akár egy köztársasági elnöknek, megérti a gazdája pillantását. Elindítja a lovakat s jó ideig jártatja őket lépésben, hogy kifűjják magukat. S a rudasról az ostor hegyével olyan féltő gonddal úz el egy nagy legyet, melyért a gyermekéért aggodalmaskodó anyja is megirigyelhetné.

Gróf Waldburg ezredes azért jött be Hársfalvára, hogy magával vigye az altábornagyot, akivel együtt végezte annak idején a bécsujhelyi katonai akadémiát, akivel egy évtizednél tovább szolgált egy ezredben, — a savoyai dragonyosoknál — s akihez harmincöt évre terjedő bajtársi és baráti viszony fűzte. Erről különben ékesen tanuskodott ama bensőség és öröm, melylyel a két öreg katona egymást üdvözölte. A tarokknak természetesen rögtön vége szakadt s a gróf az egész társaságot magához invitálta vacsorára. Az összes huszárokkal egyetemben. Mert azt meg lehet tenni, hogy az ember az egyik tábornokot meghívja, — a másikat nem, de hogy a Hannover-huszároktól az ember csak egyet hívjon, mikor egy svadron időzik történetesen Hársfalván : ezt nem lehet megtenni. Ez olyan képtelenség volna, amilyenre még nem volt példa, nem volt eset.

Königsthal felsietett a lakására, hogy átöltözködjék. A táncteremben ép ébredezett a társaság, melyet a kapitány komoly sietésre buzdított : Meg vagyunk híva gróf Waldburg ezredeshez, a kocsi lent vár, az öreg úr személyesen jött be. Ez elég volt, hogy az urak a legrövidebb idő alatt elkészüljenek. Csak Brausewetter Brunoba nem lehetett lelket verni s mert

egy tisztnek úgyis okvetetlenül a századnál kellett maradni, — e célra ő lett kijelölve. Tomko végigfuvat magán egy leheltnyi chypre-t (Guerlain, Paris), kölni vízzel megpermetez három zsebkendőt — s most ő is kész.

Röviddel utóbb a társaság útban volt a kies Remekháza felé, melynek legszebb pontján, ősi parktól környezve, a gyönyörű Waldburg-kastély állott, mely az ezredes nagyanyja, egy Esterházy grófnő révén jutott a Waldburgok birtokába. Igazi nagyúri otthon, amilyent csak keveset lelünk az országban.

De ki beszél ősi kastélyokról, terebélyes öreg fákról s egyéb banális dolgokról most, e nagy pillanatban, midőn a Hannover-huszárok az ezredes csudaszép leánya, Waldburg Evelin grófnő, a teremtés e remeke előtt meghajolnak. Petrarca mondja donna Lauráról, hogy bájai sokkal nagyobbak, sem-hogy valaha is megkisérelhetné, hogy azokat méltóan dicsőitse. Evelin grófnőről ugyanezt kell mondani. Ha természetéről, alakjáról azt állítom, hogy királynői, hogy júnói, hogy felséges, — úgy e kifejezések közhelyeknek tetszenek, melyek a valóságot meg sem közelítik. Páratlanul finom metszésű édes arcán annyi báj honol, hogy elbűvöli azokat, kiket a kegyes sors színe elé vezet. Gyönyörű fekete haja koronaként övezi nemes homlokát s buzavirágkék szemeknek egy pajkos mosolyáért gyalog a Szentföldre vándorolnék s vívnék öldöklő harcokat pogány szaracénnel, mórokkal, tatárokkal s ezerfejű sárkányokkal. Az egész világgal.

Még az altábornagy is, ki gyermekkorából ismerte a grófnőt, valósággal elbűvölten nézte. De neki könnyű dolga volt. Magához vonta Evelint s homlokon csókolta. Az öreg katona e percben — még Szabolcsynak is imponált. Pedig ez sokat mond.

A tüzérezredes, ennyi szépség láttára, nyomban a legteljesebben kijózanodott s lovagiasan engedélyt kért, hogy kezét csókolhasson, — ha már arra, sajnos, nincs joga, hogy homlokon csókolhassa a grófnőt. S oly áhítattal hajolt Evelin

grófnő eszményi finom keze fölé, hogy Szabolcsy is kénytelen volt magában konstatálni, hogy nagy kujon ez az ezredes. Gróf Waldburg pedig nevetve óvta leányát az öreg tüzértől, kit rögtön elkeresztelt amante antico-nak, vén szerelmesnek. S e pillanatban az ezredesre valóban ráillet, amit az örökké szerelmi lázban égő poéta, Sennuccio del Bene, hatszáz évvel ezelőtt így énekelt meg:

Amor tu sai ch'io son col capo cano,

Epur ver me riprovi l'arme antiche.

Ámor, fürtjeim aggok s mégis rajtam próbálsz ki a régi fegyvereket.

De egy tüzérezredes Ámor is csak félve közelít meg.

A meglepetést, mit Evelin isteni szépsége okozott az őt körülvevő férfiak soraiban. lelkes hódolat váltotta fel s mindnyájan versengve keresték közelségét, hogy — legalább gondolatban — térdet hajtsanak előtte s imádásuknak e fejedelmi nővel szemben valami félénk, alázatos jelét adhassák.

Csupán a legdaliásabbak egyike állott kábultan, zavartan, szótlannul helyén. És egy pillanatra sem vette le szemét az igéző nőről.

A tapasztalt világfi, a páratlan önuralmáról híres — Königsthal báró.

IX.

Waldburg-Hohenems Evelin grófnő csakugyan isteni szépség volt, akit a jóságos teremtményi bájjal halmozott el, amennyi a kiválasztottak közül is csak keveseknek jut osztályrészül. Szépsége valósággal fascinálo hatással volt a férfiakra s így nem csodálkozhatunk azon, hogy tüne-ményszerűségével lebilincselte, néma ámulatba ejtette az urakat. Így járt mindenki, aki az elragadó Evelin grófnőnek bűvkörébe került. A hozzá közel állók annyira megszokták már ezt, hogy szinte föl sem tűnt, észre sem vették s maga a

grófnő is úgy elsiklott a hódolat ezen néme fölött, mintha nem is őt illette, mintha nem is neki szólt volna.

Az igazat megvallva: Evelin grófnő közel járt a harminchoz s hogy még férjhez nem ment, bár számtalan előkelő kérője volt, — ennek is megvolt az oka. Mint fiatal leány szívének minden erejével, lelkének egész odaadásával egy hadnagyot szeretett s már az esküvő napja is ki volt tűzve, midőn lecsapott a végzet, megsemmisítve egy rajongó leányszívnek első, legnagyobb boldogságát, minden álmát — könnyörtelen kézzel.

A hadnagy ugyanis szerelmi viszonyt folytatott egy kapitánynak a feleségével s lóháton járt a szomszéd kis városba, — a megbeszélt találkákra. Egy ilyen alkalommal, éjnek idején, a már gyanakvó férj rajta ütött a szerelmeseken s a menekülő hadnagyot — ugyancsak lovon — üldözőbe vette. S valahol messze az országúton az örülten száguldót annyira megközelítette, hogy célba vette s revolveréből többször rálőtt. Az első két lövés a lovat, a harmadik a hadnagyot találta, akit reggel vásárosok vérbe fagyva leltek meg az út szélén. De hatalmas szervezetű, erős ember volt s hogy kivették belőle a golyót, rövidesen fölépült. Evelint azonban örökre elvesztette.

Azóta tiz esztendőnél is több idő mult el s bár a seb, melyet a sors ütött a grófnő szívére, régen behegedt, Evelin még sem tudta magát elhatározni, hogy férjhez menjen, ám-bátor igen sokan pályáztak kezére és nagy vagyonára.

Sőt a legmakacsabb pályázó, a szívós és kitartó gróf Ujházy Lőrinc, e percben is jelen van s féltékeny szemekkel figyeli a körülötte történőket s miközben látszólag nagy érdeklődéssel cseveg miss Dorothy Stanforddal, Evelin grófnő angol barátnőjével, a valóságban minden gondolatával azt lesi, hogy az urak milyen benyomást tettek Evelinre s finom szimatjával tájékozást keres, vajjon van-e rivális az érkezetek között.

Azt meg kell adni, hogy Ujházy Lőrinc nyakas, makacs ember, akit kitűzött céljától eltántorítani, elriasztani nem

lehet, ha mindjárt minden poklokon keresztül vezet is az út. Evelin grófnő már ötször kikosarazta s most hatodszor is megjelent, hogy újra szerencsét próbáljon, hogy esetleg kikényszerítse a sorstól azt, amit ez tőle eddig következetesen megtagadott. Más szóval: a kiéheztetés taktikáját követi. Hogy még ennél is világosabban mondjam: arra vár, míg az utolsó kérő is elhullott s ő majd egyedül marad, ellenfél, versenytárs nélkül. S hogy akkor teljes győzelmet fog aratni, — ebben nem kételkedik. Mert az állhatatos kitartás nagy hatással van a nőkre s olyan becses tulajdon, mely előtt az ellenszenv is gyakran meghajol. S ezt gróf Ujházy Lőrinc jól tudja s erre építi terveit.

S hogy e pillanatban észre veszi, hogy a daliás Neszmélyi Kálmánra nagy hatással van Evelin szépsége, hozzájuk siet s a nyugtalanságán mosolygó miss Dorothynál idegesen menti ki magát: I beg your pardon. És már most tisztában van azzal, hogy veszedelmes ellenféllel akadt össze. S a tennisznél, mely ezután következett, állandóan vigyázott, ügyelt, figyelt s le nem vette szemét Evelinről és környezetéről. A munka, amelyet ilyképen végzett, egy detektívnek is becsületére vált volna. Valósággal megkönnyebbült, midőn a társaság vacsorához vonult s Evelint báró Schönhausen karján látta. A tüzérezredes miss Dorothyt vezette. Az öreg selma bókjainak sorozatát azon kijelentéssel nyitotta meg, hogy nem érti, hogyan tenyészhetnek Albion ködös ege alatt ilyen szép rózsák. S hamiskásan hunyorgatott hölgye felé s a szép és üde miss Stanford — elpirult örömében és úgy találta, hogy Angliában nem ilyen vállalkozó szelleműek a colonelek. Hja, egy angol colonel és egy osztrák-magyar tüzérezredes, — ez csakugyan nagy különbség.

Vacsora után két táborra oszlott a társaság. Evelin grófnő, az öreg gróf, báró Schönhausen és a tüzérezredes whisthez ültek, míg a többiek, miss Dorothyval élükön, Frische Viere-t játszottak. Neszmélyi legszivesebben Evelin mellett gíbicelt volna, ha nem közeledik most hozzá Ujházy Lőrinc,

aki mefisztói mosolylyal néhány játszma écartéra invitálta a főhadnagyot. Ezt visszautasítani nem volt ok s így helyet foglaltak s báró Königsthal harmadiknak csatlakozott hozzájuk.

Ujházy Lőrinc kéjes gyönyörrel vette kezébe a kártyákat. Igaz, hogy szeretett játszani s nagy játékos hírében is állott, de ma mintha kétszeres örömmel fogott volna hozzá. Ki tudja, hogy mit forgatott ravasz fejében? Ellenben Neszmélyi Kálmán csak félig volt a játéknál, gondolatai Evelin körül forogtak s szüntelen arra figyelt, mikor szólal meg a szomszéd asztalnál ezüst csengésű kedves hangján. S bár szórakozottan játszott, egyre nyert. Végre is nem állhatta tovább, átengedte helyét Königsthalnak, ki jobban értett érzelmeinek palástolásához s a whistezőkhez ült, hogy csendes áhitattal szemlélhesse Evelin grófnőt.

Ujházy Lőrincen némi nyugtalanság vett erőt s mert hozzá szüntelenül Evelint és Neszmélyit figyelte, hibákat ejtett és — tovább vesztett. En suite már a tizedik parthiet. — S bár azokon, akiket figyelt, mit sem észlelt, mi idegességre okot adhatott volna, mégis elvesztette némileg önuralmát, máskor csalhatatlan judiciumát a játékban. Sokat vesztett s Königsthal sokat nyert. Maga sem tudta, hogy mennyit. Csak a leszámolásnál tűnt ki, hogy a differencia harmincnevezezer forintot tett ki. Egy csapásra megvolt az összeg, mit báró Königsthal a Trani-ulánusoktól akart visszanyerni, hogy revanche-t vegyen multkori nagy veszteségéért.

A legtöbb kártyás babonás. Ujházy Lőrinc is az volt. Most már nem is törődött a veszteséggel, melyet jó előjelnek vett s arra magyarázott, hogy szerencséje lesz a szerelemben. Végre, szívesen még többet is vesztett volna, hogy maga felé fordítsa Ámor, Vénus s azok kegyeit, akik a szerelmesek dolgait gondviselészerűen intézik. S azonfelül gróf Ujházy Lőrinc nyugodtan veszthetett. Az ő vagyoni egyensúlyát sokkalta nagyobb veszteségek sem ingathatták meg. Egy óriási hitbizomány haszonélvezője volt s szabadrendelkezésű birtokai kincset értek. Egyéb gazdagságáról nem is szólva.

Báró Königsthal, aki most látszólag önkéntes Szabolcsy hihetetlenül hazárd és vakmerő játékát figyelte, a valóságban elmerült Evelin grófnő szemlélésébe. Azzal a szakértelemmel s műértéssel, mely fölött nagy mértékben rendelkezett. Eddigélé közelebből úgyszólván szemügyre sem vette Evelint s hogy e pillanatban rajta nyugszik kutató tekintete, arca meglegedést, felvillanó szemei még ennél is többet árulnak el. S nyomban bizonyos kényelmetlen érzés tölti el, amint pillantása Neszmélyi Kálmánra esik, ki olyan imádattal néz Evelin grófnőre, amilyenel csak oltárképekre szokás föltekinteni.

A játéknak vége, a kocsik előállottak, a távozók szívesen búcsuznak a háziaktól s általános a sajnálkozás, hogy a szép est ily hamar véget ért. Az áltábornagy ismét homlokon csókolja Evelint, a tüzérezredes Goethet és Heinet citálja, hogy még egy végsőt hódoljon a hölgyeknek, önkéntes Szabolcsy pedig, kit inkább vonzott a sportban edzett és erőteljes miss Dorothy, tréfás komolysággal és hamisítatlan szabolcsi kiejtéssel súgja neki már másodizben: I love you. Többet nem tud angolul. De vannak körülmények, hogy ez is elegendő.

Útközben azután kitudódott, hogy az önkéntes elnyerte a társaság pénzét s hogy még a miss is vesztett. Szabolcsy ugyan tagadott, de hitelesen megállapították, hogy háromszáz forintnál valamivel többet nyert.

Közvetlenül Hársfalva előtt a hazatérő társaság két kvartélycsináló huszárral találkozott, kik szapora lépésben haladtak egymás mögött az éj sötétjében. A nesztelen csöndben minden szavukat ki lehetett venni. Mondja az egyik:

— De jó volna egy kis bagó, testvér.

— Jó, jó, de ha nincs, — szól vissza a másik.

Königsthal nyomban tolmácsolta kívánságukat az áltábornagynak s ez megtudván, hogy miről van szó, megállította a kocsit, odahívta a husárokat, mindegyiknek egy marokra való szivart adott s fejenként öt forintot nyomott

a kezükbe. El lehet képzelni, hogy milyen boldogan ügettek tovább a huszárok. Még az unokáik is emlegetni fogják ezt az esetet.

Hársfалvára érve, a társaság rögtön nyugodni tért. Bár a tüzérezredes olyas valmit morgott, hogy egy pohár sör ellen semmilyen komolyabb kifogást nem tudna tenni. No de ezt ismerjük már. Egy pohár sörről beszél s azután megiszik belőle egy hordóval. Ilyen expedícióra nem akadt társ s így az öreg bimzernek, kénytelen-kelletlen, jó éjt kellett kívánni. Königsthal, Neszmélyi és báró Frühling Tomkó követték példáját.

Az önkéntes csak erre várt. Valamit súgott gróf Salburg hadnagynak s a következő percben karonfogva vonultak a „Kék Oroszlán“-kávéházba, hol néhány bakatiszt sörözött, míg az egyik asztalnál egy öreg számvevő-hadnagy a karmesterrel tartlizott. Az asztaluk alatt nagyszámu üres sörös palack állott. A háttérben a pincérek az aznapi borraival osztozkodtak. Egyik sötét szegletben a cigányok szunnyadoztak, a cimbalmos a szerszámán hortyog édesen, míg a vén kontrás minduntalan fölbredez s ilyenkor egyet szippant a fogai közé ékelt csutkán, mely valamikor talán szivar volt. Csak a primás van ébren. Hosszuszáru tajtékipájából vigyázva eregeti a füstöt, miközben az osztozkodó pincéreket figyeli.

A kasszának támaszkodva s időnkint egy szilvóriumot fogyasztva, főhadnagy úr Jahoda udvarol a felirónőnek. Még kadétkorából ismeri, vagyis — ősrégi idők óta. S Amanda elmeséli, hogyan került egyik helyről a másikra, végigjárva az egész országot. Budapestről Pozsonyba, Győrbe, Komáromba, Debrecenbe, Nagyváradra, Erdélybe, Ungvárra, Nagykanizsára, Trencsénbe s onnan Zomborba, Mohácsra, Iglóra, Lőcsére, — szóval minden, ezer lakosnál több lelket számláló helységébe az országnak. S azt sem hallgatja el, hogyan hervadtak le arcáról e vándorlás alatt az ifjúság rózsái s hogyan lett rommá az egykor kíváncsú leányzó. S most örül a viszontlátásnak. Ki is hitte volna? Annyi idő múlva.

Főhadnagy úr Jahoda meghatottan hallgatja mindezt s visszaemlékezik ő is boldog ifjúságára, gondtalan kadét-korára, mikor még azt hitte, hogy övé az egész világ, mikor tábornokságról, hadvezérségről, nagy jövőről ábrándozott még merészet. S a valóság? Minden oldalról szorongatják a hitelezők s ha csak valami csuda nem történik, soha az életben többé ki nem szabadul karmaik közül. S talán a századosi előléptetést sem éri meg, bár ép tiz esztendeje várakozik mint főhadnagy.

Elérzékenyül. Hisz' igaz, hogy az ő helyzete sem valami rózsás, de mi az mind ennek a szegény Amandának végtelen nyomorúságához képest. S elgondolja, hogy mennyivel nehezebb helyzete van az élet gyilkos küzdelmében egy védtelen, tehetetlen, gyámoltalan nőnek, — ha mindjárt kávéházi kasszirő is a szegény. S hogy gondolataiban e ponthoz jutott, a tárcájába nyul, kivesz belőle öt forintot s diszkréten Amanda kezébe csúsztatja s mintegy igazolás gyanánt mondja az örömeiben és meglepetésében bámuló nőnek: Egy blúzra, Amanda. És Amanda hálásan szorítja meg kezét.

Abban a szekundumban, hogy a huszárok a kávéházba léptek, rögtön talpon volt a cigány. Szinte érthetetlen, hogyan lehet ilyen boszorkányos gyorsaságot kifejteni. A cimbalmos egy másodperccel előbb még nagyokat horkolt s most harcra készen várja a parancsot s várakozásteljesen néz a huszárok felé, kik a maguk számára Clicquot-t, a cigányok részére magyar pezsgőt rendelnek. Egy elősiető pincér egyet hunyorint a cigányok felé s most a primás lázas készüléssel, be sem várva a kommandót, rákezd a nótára:

Huszárgyerek vagyok — szeretőt tarthatok.

Minek is mondjam tovább? Nagy muri lett a folytatás. A cigánynak minden új nóta előtt jelenteni kellett a létszámot. A primás glédába állította a bandát, tisztelgést vezényelt, s katonásan leadta a jelentést:

— Önkéntes úrnak alásan jelentem; tizenegy csigány.

Mire viszont az önkéntes a hadnagynak tett jelentést.

Majd pénzosztogatás következett s mert az önkéntes egy vadonatúj százassal kedveskedett önzetlenül Amandának, főhadnagy úr Jahoda, — egy percre feledve hagyományos ellenszenvét a lovasság iránt, — a nagylelkű cselekedet láttára akaratlanul is így kiáltott föl:

— Ein nobler Kerl!

X.

A Schönhausen-gyaloghadosztály két brigádból állott, melyeknek egyike Weissshappel Flórián vezérőrnagy parancsnoksága alatt már Hársfalván időzött, míg a másik, harcászati gyakorlatainak befejezésével, csak ezután volt beérkezendő. A csapatok felvonulása, az úgynevezett „strategischer Aufmarsch“, még bevégezve nem lévén, a huszároknak egy pihenő nap jutott, hogy új erőt gyűjthessenek az igazában még csak ezután következő fáradalmakra.

Nincs annál nagyobb álnokság és képmutatás, mint mikor katonáéknál pihenő napot rendel a parancs. A legnagyobb kontradikció ez, amit csak elképzelni lehet. A civilek, persze, azt hiszik, — s a „pihenő“ szó hallatára mit is hihetnének mást? — hogy a huszárok ilyenkor leheverednek s tétlenül, édes semmittevésbe merülve töltik el a szünetelés áldott napját, boldog óráit.

Ó, hiszékeny, balga civilisták!

Huszár Bundás Márton ép Julcsájával álmodik, midőn közvetlenül az ablaka előtt megharsan a trombita bántó és kiméretlen hangja. A leggyűlöltebb jelt, az ébresztőt fújja teletüdővel a trombitás. A huszár egy nagyot nyújtózkodik, még egy utolsót gondol Julcsára, az édes leányzóra, majd felcihelődik, körülnéz a kis udvaron s azután betekint az istállóba lovához, mely türelmetlen nyerítéssel fordítja okos fejét az érkező felé.

Talán épen beszélgetésbe kezdenének, ha a trombita harsogó szava nem hívná abrakolásra a huszárokat. Huszár Bundás elsiet, hogy idejében érjen a zabért induló szakasz gyülekező helyére. Mert őrmester úr Horváth nem ismer tréfát s jaj annak, aki e fontos aktushoz elkésve érkezik.

Egyik huszár már harmadik napja következetesen utolsónak jön az abrakoláshoz. Őrmester úr Horváth nyájasan, enyelegve szól hozzá:

— Huszár Kecsege! Hogy folyjon beléd a Maros vize szép csendesen!

S hozzáteszi:

— Hát mögösleg megkéstél, fiam, Kecsege?

Az apa egyetlen fiához nem szólhat lágyabb, édesebb hangon.

Huszár Kecsege keresztényi megadással szinte odakinálja az arcát, hogy elcsattanjon a végzetszerű két pofon. Mert jól tudja, hogy ennek így kell lenni, hogy nem is lehet másképpen s jobb, ha ezen mihamarabb túlesik.

De mi az? Ilyenre még nem volt példa, erre még a legöregebb huszárok sem emlékeznek.

Őrmester úr Horváth tagadólag rázza deres fejét s — nem pófoz.

Csak ennyit mond vésztjósító hangon s fenyegető tekintettel:

— Majd ha haza érünk, fiam, Kecsege.

Majd ha haza érünk.

És huszár Kecsege Molnár András tisztában van azzal, hogy otthon mi vár rá.

A huszárok az abrakkal haza sietnek s alig hogy elvégzik az etetést, már az itatásra kell gondolni s csak ha ezzel is elkészültek, kerül végre rájuk a sor.

Huszár Bundás a háziasszonyával évődik. Formás, jól megtermett menyecske, aki nem idegenkedne a világ legelső katonájától. Sőt. De a gazda Árgus-szemekkel vigyáz s ha úgy is tesz, mintha oda se nézne s másfelé járna tekintete,

azért mégis minden mozdulatukat éber szemekkel figyeli. S hogy huszár Bundás most suttyomban egyet simogat a menyecske ringó csípőjén, a gazda figyelmeztetőnek halkan köhint, az asszony pedig lágyan, epedőn háritja el magáról a huszár tolakodó kezét s besiet a házba, hogy reggelit hozzon a hadfinak.

Hej, gazduram, kend is hiába vigyáz. Nincsen annál nehezebb dolog, mint egy jóvérű menyecskét őrizni!

A fejedelmi reggeli után huszár Bundás a toilette-hez fog. A menyecske kikészíti a mosdó-tált, jó háziszappant s tiszta törülközőt ad melléje s a huszár szinte gyönyörűséggel tisztálkodik. Közben elcseveg a gazdával, aki maga is huszár volt valamikor s régi visszaemlékezésekbe merül, hogy ez így, az meg úgy volt hajdanában, az ő idejében.

Még jóformán el sem készült a huszár, midőn máris újra szólítja a kötelesség: lovat kell tisztítani. Tizenegy órára lóvizit van rendelve s hogy ez mit jelent, azt minden lovasember tudja. Egy szemernyi makulának sem szabad akadni, mert a huszárlónak olyannak kell lenni, hogy aki ránéz, megelégedéssel, örömmel legeltesse szemét rajta. Ragyog is a tisztaságtól messzire. A patája, körme olyan, hogy egy kényes úri kisasszonyé sem lehet különb. Fényes szőrében egy por-szem sem akad. Gyönyörűség nézni.

De nagy munkába is kerül, hogy ilyen a ló. A huszárok fáradhatatlanul vakarnak, kefélnek, törülnek, sőt a ló körmét a tenyerükkel pallérozzák. Olyik, akinek szürke lova van, megteszi, hogy lóvizit előtti este úgy felkötí a lova fejét, hogy szegény pára éjszakára le sem feküdhetik. Nehogy bepiszkítsa magát. Nagy lelketlenség, amit, ha rájönnek, hasonlóval büntetnek: kikötik érte a huszárt. A csárdásról nem is szólva, ami az ilyenért őrmester úr Horváthtól még külön kijár.

Egy öreg baka, félfogra szoritva kurtaszáru pipáját, sokáig néma érdeklődéssel szemléli a pucoló huszárokat. Majd pajkosan villan fel szeme s a világ legártatlanabb arcával szól oda az egyik huszárhoz, aki a lovát keféli:

— Mit csinálsz, testvér?

A feleletet azonban nem várja be, mert a huszárok már a következő pillanatban vakarót, kefét, vasvillát, kenyelt s minden képzelhetőt, ami a kezük ügyébe akad, dobznak az öreg pocsolyakerülő után.

Végre elérkezik a lóvizit kitüzött ideje. A század az urasági major nagy udvarán áll fel. A háttérben néhány bakatiszt verődik össze nézőközönségnek. (Mert érdekli ám őket nagyon a lovas-szolgálat e fontos mozzanata.)

Báró Königsthal kapitány egész suitetől van körülvéve, melynek kimagasló alakja a gyógykovács és örmester úr Horváth.

Huszár Pántlikás elővezeti pejóját, fölveszi a fejét s a kapitány úr felé fordulva jelenti:

— Lovam neve Kormos, grumbuc numera 261.

Ez huszárnnyelven Grundbuch, — törzskönyvi számot jelent.

Miközben a gyógykovács gyakorlott keze a ló lábán siklik végig, azalatt a kapitány úr fehérkeztyüs jobbájával a paripa fejét vizsgálja. Mert ezt legnehezebb pucolni s a por és piszok itt akad meg legrövidebben. Amelyik lónak a feje tiszta, annak többi része is rendszerint az. Bár megesik, hogy olyik ravasz öreg huszár, aki a lovas szolgálatnak minden csinját-binját ismeri, — néha egyebet se pucol a lován, mint a fejét.

Báró Königsthal keztyűjén vékony porréteget fedez fel, mely Kormos fejről került oda. Rászegezi szigorú tekintetét a huszárra s csak ennyit mond:

— Piszkos, te malac!

(Ugyan nem malacot mond, hanem e nemes állat idősebb példányát idézi.)

Örmester úr Horváth már jegyez is vaskos jegyzőkönyvébe s mikor a lovát visszavezető huszár mellette elhalad, poklokat sejtető pillantással sugja feléje:

— Megállj, bundás!

Nem szeretnék huszár Pántlikás bőrében lenni.

Egy másik lónak a háta nincs egészen rendben. És most sül ki, hogy huszár Tarajos marsközben aludt a lován. Ettől rendszerint feltörik a lónak a háta. Örmester úr Horváth megint jegyez, ami azt jelenti, hogy huszár Tarajosnak jobb lett volna nem születni.

Amott egy másik ló a gyógykovács érintésére fájósan kapja fel első jobblábát. Ezt délután áztatni viszik a patakba. Mert az áztatás a legfőbb gyógyszer a lovasságnál. Ugyiszólván az egyedüli és univerzális árkánium, mely, ha esetleg nem is használ, ártani nem árthat.

Emitt egy szögsárga hevedernyomást kapott. Ezt boro-gatni fogják s ha estére nincs rendben, maródi lónak kerül.

Huszár Kovácsnak a lovát az elővezetésnél ketten fogják. Rúgós és harapós és olyan rosszindulatu, hogy bizonyára

rövidesen kimustrálják. A huszár tele van kék foltokkal s a vizitáló főlebbvalók is csak óvatosan közelítik meg a veszedelmes állatot.

Most vége a vizitnek. A huszárok lovaikkal haza vonulnak s a kapitány úr egyedül marad a szakaszparancsnokokkal.

Senki sem emlékezik, hogy báró Königsthalt valaha ily gyilkos hangulatban látták volna. Az imént lefolyt vizit csak részben elégitette ki s emiatt első sorban a frontmögöttire neheztel. Mert a századparancsnok csak nem törődhetik minden legcsekélyebb aprósággal. Azért van itt a frontmögötti tiszt. A svadronyos kapitány király, akinek helyettese, legfőbb végrehajtó szerve, hogy úgy mondjam: — nádora a frontmögötti. S most panasz van a nádor ellen, aki pedig olyan ártatlan az egész dologban, mint a ma született gyermek.

S hogy a kapitány ilyen emberölő kedvében van, már arról beszél, hogy kedve volna, délután szerszám- és karabélyvizit tartatni.

A tisztek összenéznek s arcukról leirhatatlan bámulat és meglepetés tükröződik vissza. Ez hallatlan, ilyenre még nem volt eset. Hannover-huszároknál manőveren szerszám- és karabélyvizit! Még önkéntes Szabolcsy is tágra nyitott szemekkel bámul a háttérben. Da hörnt sich Alles auf! És bizonyos keserűség fészkel be magát a tiszt urak szívébe s Tomkó szinte azon töri a fejét, hogy kár volt neki nem mindjárt bakának szegődni. Most nem kellene ámulnia és csodálkozni. Hadnagy úr Brausewetter többszörösen mormolja magában: Unerhört! Einfach unerhört!

No de azért nem kell mindjárt megijedni. Nem olyan veszedelmes a dolog, mint amilyennek így első pillantásra látszik. A kapitány úr is meggondolja magát s látva az általános konsternációt, beéri a parancscsal, hogy délután öt órára jelentést vár a kifogásolt s az áztatáshoz rendelt lovak állapotáról. Ez a parancs direkte Neszmélyi Kálmán főhadnagynak szól.

A kapitány most szalutál, majd karon fogja Tomkót, a frontmögöttit s a legnagyobb egyetértésben távozik vele. Öt lépéssel odább már cigarettával kínálja és sajátkezűleg gyújt neki tüzet. A jó Tomkó szivéből egy csapásra elköltözik az előbbeni keserűség s most már csak azon töpreng, hogy hát voltaképp mi is lelte az előbb a kapitányt?

De nemcsak ő töpreng ezen, hanem a többiek is, akiket Königsthal ott hagyott, — ezt forgatják fejükben. De csak egynek dereng valami kis világosság az elméjében. Még bizonytalanul, bátortalanul, kétségesen, de mégis úgy, hogy lassankint testet ölt a gondolat, alakot a gyanú, hogy magyarázatát adják báró Königsthal érthetetlen magatartásának.

S Neszmélyi Kálmán főhadnagy lassu léptekkel, szótlanul és tündődvé indul el a Kék Oroszlán felé.

A huszárok ez alatt haza érkeztek, megetetik a lovakat, majd ők is elfogyasztják a menázsit, melyet a házbeliek mindeféle jó falattal és jó itallal fűszereznek.

Még egy kis pihenő is jut ilyenkor, bár nemsokára parancskiadásra áll össze a szakasz, miután előzőleg a szakaszvezetők a parancsért az őrmesternél jelentkeztek. Őrmester úr Horváth ujra szigoruan meghagyja nekik, hogy a huszárokat a lopás tilalmára nyomatékosan figyelmeztessék. Ami körülbelül ilyenformán szokott megtörténni:

— Lopni nem szabad, de szerezni lehet.

Mert nagy ám a különbség a kettő között.

A huszár „a szerzést” rendszerint a szénán kezdi s a szalmán folytatja s ebből olyan almot készít a lovának, hogy a hasáig ér s egy főispán is megirigyelhetné érte. De akad más is, aminek megszerzésétől nem idegenkedik. Például egy gyatutlan disznó az előbb még vígan rőfögött a szomszéd ház udvarán s egy fél órával később már feldarabolva nyugszik a főzőedényekben vagy ennél is biztosabb rejtkehelyen: a nyeregkapára csatolt köpenyegbe csavarva. Hány csirke aludta már örök álmát e diszkrét helyen, — arról ne is beszéljünk.

Olykor megesik, ha urasági házaknál szállásolják el a huszárokat, hogy ezek a tisztjeik számára is „szereznek“. Mikor báró Königsthal a tavalyi gyakorlatokról haza érkezett, legénye az egyik bőröndből diadalittasan húzott elő egy négyágu, nagy, nehéz és értékes ezüst gyertyatartót. A kapitány elképedve kérdezte :

— Honnan vetted ezt?

Mire a huszár, a bekövetkezendő dicséret biztos tudatában, önelégült, ravasz mosolylyal válaszolt :

— Kapitány úrnak alásan jelentem : szereztük.

És széles arccal bizalmasan vigyorgott hozzá.

De térjünk vissza huszár Bundás Mártonhoz, aki e percben pallérlánccal a sarkantyúját pucolja, s közben elégedett pillantásokat vet csizmáira, melyeket úgy kifényesített, hogy szinte káprázik az ember szeme, ha rájuk néz. Ruházatát már előbb rendbe hozta s hogy most kiöltözködik, igazán nyalka legény benyomását teszi.

A menyecske ott sürgölődik körülötte s hogy a férje egy percre elfordul, lesütött szemekkel sugja oda sebtiben az indulni készülő huszárnak :

— Soká el ne maradjon kend.

S üde, formás keble lázasan piheg.

A huszár egyet csavarint a bajuszán s halkán feleli :

— Itthon leszek jókor.

Hej, gazduram, most vigyázzon csak igazán.

XI.

Néhány héttel a gyakorlatok előtt történt, hogy őrmester úr Horváthnak szemet szurt az egyik ló rossz kinézése. Elő a lovassal. És stentori hangján, mely a szomszéd községbe is elhalatszott, megszólalt az öreg huszár :

— Huszár Káposztás zu mir !

— Fiam, Káposztás, — mondja az őrmester úr, — sovány a Kozma lovad. Mi a baja ?

— Őrmester úrnak alásan jelentem, — feleli huszár Káposztás, — a Kozma jól eszik, jól iszik, nem tudom, hogy mi a baja.

— Nem tudod ? No majd megtudod. Rapportra, bundás !

— Káplár Zajác — zu mir ! — bömböli most tele torokkal őrmester úr Horváth, akit huszár Káposztás oktan válasza nem csekély dühbe hozott.

Káplár Zajác futva közeledik.

— Miért sovány a Kozma ? — kérdi az őrmester ur.

— Őrmester úrnak alásan jelentem : nem tudom.

— Nem tudod ? Rapportra !

S az őrmester úr arca szederjes szint ölt a dühtől, szemei villámokat szórnak s szinte rikácsolva ordítja :

— Führer Csigay — zu mir !

A szakaszvezető is reszketve áll meg az őrmester úr előtt, akinek halántékán kidagadnak az erek.

— Miért sovány a Kozma ?

— Őrmester úrnak alásan jelentem, — nincs annak semmi baja.

— Miért sovány ? — ismétli emberfölötti hangon az őrmester úr.

Führer úr Csigay, akinek sejtelve sem volt arról, hogy miért sovány a Kozma, tanácstalanul állott fölebbvalója előtt s vállat vont.

— Rapportra ! — ordította magából kikelve őrmester úr Horváth.

Rapportnál huszár Káposztás jelenti :

— Vitéz kapitány úrnak alásan jelentem, őrmester úr Horváth parancsára megjelentem rapporton.

— Miért ? — kérdi báró Königsthal.

— Mert sovány a Kozma.

— Miért sovány ?

— Vitéz kapitány úrnak alásan jelentem : nem tudom.

— Nem tudod ? Két órai kikötés !

Káplár Zajác színtén jelentkezik s a kapitány tőle is kérdi :

— Miért sovány a Kozma ?

De választ ő sem tud adni s ezért három napi egyes áristommal lakol.

Most Führer Csigay jelentkezik :

— Vitéz kapitány úrnak alásan jelentem, őrmester úr Horváth parancsára megjelentem rapporton.

— Miért ?

— Mert sovány a Kozma.

— Miért sovány ?

— Vitéz kapitány úrnak alásan jelentem : jól eszik, jól iszik, nem tudom, hogy miért sovány.

— Öt napi egyes áristom.

Báró Königsthal kapitány, ha a szükség úgy hozta magával, nem fukarkodott a büntetésekkel sem. Ő nem úgy tett, mint néhai Szemere Pál, szigoráról országszerte híres vitéz ezredes, aki egy ízben nagy haragjában az ezred egész tisztikarát rapportra rendelte s látván a megszeppent sokaságot, félelmetes arccal s vészjósló hangon kiáltotta :

— Látom, hogy az urak megijedtek : — elmehetnek !

És senkinek sem esett bántódása. Szemere Pál pedig magában nagyot mulatott azon, hogy sikerült tisztjeire — ráijeszteni.

Báró Königsthal ennyivel a jelen esetben nem érhetette be, mert az az egy bizonyos, hogy a Kozma sovány. Már pedig a huszárlónak jó husban kell lenni. Ne legyen olyan, mint egy éneklő kanonok, de sovány se legyen. És a kapitány úr mindjárt kiadta a parancsot, hogy huszár Káposztás, káplár Zajác és Führer Csigay tizennégy nap múlva rapporton megjelenjenek s jelentsék, hogy milyen a Kozma.

Tizennégy nappal a történetek után egy lovat vezetnek az udvaron, melyben még őrmester úr Horváth gyakorlott, sőt majdnem csálhatatlan szeme is alig ismeri fel a multkori sovány

Kozmát. E lónak minden porcikája jólétről, bőségről tanuskodik s maga az egész állat kerekded, gömbölyded. Valóságos öröm ránézni. Ilyen most a Kozma. Még őrmester úr Horváth is meglegegedetten mosolyog nagy bajusza alatt. A kapitány úr pedig szintén jóízűt mosolyog — befelé, nehogy a huszárok észrevegyék derűs hangulatát. Huszár Káposztásnak az arcáról leri az önérzet, hogy Kozma lovával ennyi váratlan elismerést arat. De a java csak ezután jön.

A rapportnál huszár Káposztás jelenti :

— Vitéz kapitány úr parancsára megjelentem a rapporton.

— Miért ?

— Mert a Kozma kövér.

Káplár Zajác is jelent s arra a kérdésre : hogy miért jelent meg rapporton, ő is ezt feleli :

— Mert a Kozma kövér.

Most Führer Csigay következik. Tőle is megkérdi a kapitány úr, hogy miért van rapporton.

— Mert a Kozma kövér, — mondja bátorságos hangon.

— Wachtmeister Gráber ! — kiált a kapitány úr.

S a következő pillanatban, pénzes táskával a nyakában, megjelenik a számvivő őrmester s huszár Káposztás három, káplár Zajác öt, Führer Csigay pedig tíz forintnyi jutalmat kapnak s tetejébe néhány buzdító szót ama régi igazságról, hogy a huszárnak szemefénye — a lova.

S mindezt azért, mert a Kozma — kövér.

Huszár Káposztással egyébként már máskor is volt baj. Akkoriban az volt a szokása, hogy mindig lehorgasztotta a fejét, akár csak valami kolduló barát. Pedig őrmester úr Horváth eleget biztatta :

— Huzd ki magad ; fel a pofát !

És néhány pofonnal tarkította komoly intelmeit.

Utóbb az őrmester úr már annyira hozzászokott huszár Káposztás korholásához, hogy reggel a szolgálatban első szava mindig ez volt :

— Huszár Káposztás, — fel a pofát !

Pedig szegény Káposztás kinjában már a csillagokat vizsgálta.

De az őrmester úr még mindig nem volt megelégedve s ezért rapportra rendelte a szerencsétlent.

Rapportnál jelenti a huszár :

— Vitéz kapitány úrnak alásan jelentem : őrmester úr Horváth parancsára megjelentem rapporton.

— Miért ?

— Vitéz kapitány úrnak alásan jelentem : mert félre állt a pofám.

Bizony, nem volt könnyű dolog, e jelentés hallatára komolynak maradni s ezért báró Königsthal kapitány úgy ütötte el a dolgot, hogy ő is rászólt huszár Káposztásra :

— Fel a pofát, Káposztás !

Majd kirántotta zsebkendőjét s orrfuvással iparkodott derűlségét palástolni.

Huszár Káposztás pedig mai napig sem érti, hogyan szabadult büntetlenül a rapportról.

Azt bizony meg kell adni, hogy őrmester úr Horváth érti a dolgát. Senki nem tud úgy beszélni a legénység nyelvén, mint ő. Érthetően, világosan, szinte kézzelfoghatólag. Például mikor megmagyarázta a legénységnek, hogy milyen legyen a katonás vezényszó.

— Hát, ugy-e, fiuk, — mondotta — ha csak így lágyan kiáltom, hogy Habt Acht ! — ti is csak álmosan fogtok engedelmeskedni. Egyik-másik huszár közben talán el is alszik. De ha azt orditom, hogy Habt Acht ! — és kettőt pofon vágok, hármat oldalba rugok, — akkor ti is mindjárt vigabban követitek a vezényszót. — S hogy magyarázatát nagyobb nyomatékkal kísérje, közben két huszárt pofonvágott, hármat pedig oldalba rugott. De megértették a huszárok, hogy mit akars nyilvánvalóvá lőn, hogy ilyenformán csakugyan vigabban megy a dolog.

A magyar fiukat a legnagyobb szigorral sem lehet elretenteni. Csak igazságos legyen a fölebbvaló. De ha a legcseké-

lyebb igazságtalanságot követi el, akkor panaszos utjában senki meg nem állíthatja a magyar legénységet, senki igazától el nem tántoríthatja azt. Addig nem nyugszik, míg sérelme orvoslást nem nyert. S amilyen szívós, következetes és kitartó ebben, ép oly mértékben megbecsüli az igazságos bánásmódot. Őrmester úr Horváth ezt jól tudta s mert nagy szigora s gyakorta kiméretlen bánásmódja dacára soha igazságtalan nem volt, a huszárok nemcsak félték tőle, de szerették is. Bár elégszer érezte velük óriási felsőbbiséget s néha kimondhatatlan megvetését.

Például soha sem mondotta így: egy káplár és négy huszár — hanem mindig ilyenformán: egy káplár és négy paraszt.

Pedig hát valamikor ő is csak paraszt volt. Az igaz, hogy nagyon régen.

Mellette szólt az is, hogy különbséget senkivel sem tett s tőle telhetőleg egyformán bánt mindenkivel. Az önkéntes Szabolcsy esete erre klasszikus példa.

Mikor önkéntes Szabolcsy a századhoz került, még a jelentkezés előtti nap délutánján kísértált a kaszárnyába. Épp ebéd után volt s az önkéntes derűs nyugalommal szívta vastag szivarját. Őrmester úr Horváth az egyik istálló előtt a zabosládán ült. Körülötte a huszárok sürgölődtek, forgolódtak.

Önkéntes Szabolcsy mosolyogva közeledett, könnyedén szalutált, majd nyájas arccal, kedves hangon így szólt:

— Őrmester úr, én vagyok az új önkéntes.

S nyomban rá egy nagy füstfelleget eresztett vastag szivarjából.

Mit tudta a szerencsétlen, hogy kicsoda őrmester úr Horváth ?!

Őrmester úr Horváth tágra nyitott szemekkel, szótlánul bámult a vakmerő önkéntesre. De csak egy pillanatig. A következő percben kidagadtak homlokán az erek s magából kikelve üvöltött az önkéntesre:

— Habt Acht!!!

Önkéntes Szabolcsy kiejtette szájából a szivart, feszes Habt Acht!-ba vágódott s most ő bámult tágra nyitott szemekkel az őrmesterre. Ez pedig ujra elordította magát:

— Mutatkozzék be!

— Őrmester úrnak alásan jelentem, Einjährig Freiwilliger Szabolcsy stellt sich gehorsamst vor.

És úgy állt ott, mint a cövek. Mereven, mozdulatlanul.

Őrmester úr Horváth pedig közben két huszárt pofon vágott s azután ily szavakkal fordult az ámuló önkénteshez:

— Én vagyok az őrmester úr Horváth.

S ezt úgy mondta, ahogyan fejedelmek szokták, ha inkognitójukat levetik.

E naptól kezdve önkéntes Szabolcsy tisztában volt azzal, hogy kicsoda őrmester úr Horváth.

De hogy a kezdet ilyen zord is volt, csakhamar helyreállt a jó viszony, mely bajtársakhoz illik. S ebben nagy része volt az önkéntes figyelmességének. Ugyanis szombaton este őrmester úr Horváth a kantinba szokott járni s késő estig ott sörözik és kuglizik őrmester Gráberrel, a manipulánssal. S ilyenkor az őrmester urak az önkéntes vendégei. Az önkéntes ugyan nincs jelcn, de a számlát másnap neki prezentálják. És ekkor tűnik csak ki, hogy mennyi ital képes két huszároőrmesternek a torkán lefolyni. Ugyanis a számla rendesen száznegyven, usque százötven üveg sörről szól.

Ám nagyon tévedne az, aki azt hinné, hogy őrmester úr Horváthot ily csekélységgel le lehet kenyerezni. Ha másnap nem olyan fényes az önkéntes nyeregszerszáma, hogy egy menyasszony tükörnek használhatná, olyan patáliát csap, hogy az egész udvar reng bele.

Most is dühöng. De hogy is ne dühöngjön? E percben vesz észre két huszárt, kiknek olyan hosszú a hajuk, mintha cseh muzsikások volnának mind a ketten. — Majd adok én nektek hosszú haját! — mondja az őrmester úr vésztjósó hangon s azzal oda rendeli a bereitschaftos káplárt s lónyíró ollóval kurtára nyíratja huszár Sérélnes Bokros András és huszár

Istenes Vér Mátyás bőséges hajzatát. Ahogyan huszárokhoz illik. Az igaz, hogy huszár Sérelmes Bokros Andrásnak nemcsak a haját, hanem a fejbőréből is elvitt egy darabot az olló, — no, de ez csekélység, jobban mondva: huszárdolog. Ebcsont, beforr.

A két kurtahaju ember nagyon elütött a többtől s hogy helyreálljon az egyenlőség, az őrmester úr az egész szakaszt rövidre nyiratta. A kapitány úrnak másnap megtetszett a dolog, de úgy találta, hogy a negyedik szakasz nagyon elüt a többiektől s ez okból elrendelte, hogy a másik három szakasz legénységét is rövidre kell nyirni. Így azután helyreállt a megbolygatott egyensúly s most az egész század tövig van nyirva. S mindez azért, mert Sérelmes Bokros András és Istenes Vér Mátyás hosszú hajjal méltóztattak pompázni.

Az őrmester úr még egyszer körületekint s miután meggyőződött róla, hogy mindenfelé példás rend honol, végre ő is egy kis szórakozásra gondol. Hiszen ma pihenő nap van és sörözés lesz, melyre az őrmesterek, mint rendesen, az önkéntes vendégei. El is indulnak a nagy vendéglő felé, de előbb megvárják, míg a huszárok kiverik onnan a bakákat.

Mert vegyes társaságban nem szívesen mulat őrmester úr Horváth.

XII.

Délután öt órakor Neszmélyi Kálmán főhadnagy jelentést tett a kapitánynak a kifogásolt lovak állapotáról. Báró Königsthal kapitány a hivatalos aktus végével kezét nyújtotta Neszmélyinek, majd széket tolt feléje s így szólt hozzá:

— Ül le, Kálmán.

Azután cigarettával kínálta meg s miután felhajtottak egy-egy pehárka cognacot, a kapitány beszélni kezdett.

— A finisht csak a versenytéren szeretem, — mondotta, — a szerelemben nem. Olyan közeli bajtársakhoz, mint mi

vagyunk, nem tartom illőnek. S ezért azt mondom neked, ha azt hiszed, hogy Hohenems Evelint szereted vagy úgy gondold, hogy szeretni fogod: én, mint az idősebb, — szívesen félre állok s átengedem neked a teret. De ha nem így van, úgy csak azt mondom: hogy haszontalanul ne keresztezzük egymás utait.

S elvégezvén beszédét, a cognacból újabb pohárral töltött kettőjüknek.

Az iránt nem lehetett kétség, hogy Neszmélyi Kálmánt kapitányának lovagias nyilatkozata meghatotta. Nincs is érzékenyebb szívü ember az igaz katonánál. Különösen, mikor lovagiasságról van szó. Mert ez hozzátartozik nobilis hivatásához s össze van forrva gondolkozásával s egész lényével.

— Köszönöm, — válaszolt Neszmélyi Kálmán, — hogy ily őszintén és egyenesen beszéltél velem. Én is ugyanigy felelek. Nem tagadom, hogy Evelin grófnő mély benyomást tett reám, de korai volna, ha azt mondanám, hogy szeretem. Ezzel még magam sem vagyok tisztában, bár egész éjjel ezen töprengtem. Engedj egy kis időt még, ha újra láttam Evelint, talán már meg fogom mondhatni, hogy mi az, amit érzek. Nyiltan, hátsó gondolat nélkül. Ahogy ily közeli bajtársakhoz, ahogy Hannover-huszárokhoz illik.

És kezet fogtak egymással.

Báró Königsthal pedig az elhangzottaknak mintegy megpecsételéseül, — újra megtöltötte a poharakat.

A grodnói sztarosztától, Bacsinszky Miciszlávtól tanulták a Hannoverek a régi lengyel igazságot: Vor dem Schnaps einen Schnaps und nach dem Schnaps einen Schnaps. A végtelenségnek egy elmés symboluma ez.

S hogy ily módon az eszméket is tisztázták s a hagyománynak is eleget tettek, nyomban készülödni kezdtek, hogy lerójják Remekházán a köteles reconnaissance-vizitet.

Az egyik kocsiban Königsthal és Neszmélyi foglaltak helyet, a másik Tomkó, a frontmögötti és az önkéntes számára volt fentartva. De ezen utóbbi kocsi még nem indulhatott,

mert önkéntes Szabolcsy oly mélyen aludt, hogy három legény sem tudta álmaiból felrázni, Ezen ne csudálkozzunk. Az önkéntes az éjjel annyi szeszt fogyasztott, amennyitől az egész kereskedelmi miniszterium becsiphetett volna. Hogy maradjon hát józan egy szál fizetéstelen segédfogalmazó?

Végre is Tomkó úgy segített a dolgon, hogy felrendelte a trombitást s az önkéntesnek fülébe fúvatta az ébresztőt. Szabolcsy egy szökéssel felugrott ágyában s tágra nyitott szemekkel, ijedten bámult környezetére. E pillanatban két legény megragadta s talpra állította, míg a harmadik Tomkónak egy intésére hideg vízbe mártott szivaccsal fejét és az arcát dörzsölte. Erre azután végkép magához tért s Tomkó szakadatlan sürgetésére s a legények segédkezésével tíz perc alatt elkészült. De szemei, melyek máskor oly szemtelenül néztek a világba, most üvegesek és zavarosak voltak.

Tomkó erre is tudott gyógyszer. Az önkéntesnek két pohár cognacot kellett felhajtani, bár a hideg majd kirázta tőle. De a gyógyszer használt. Szemeinek régi fénye visszatért s mikor lesiettek a kocsihoz s egy csomó bakatiszt mellett kellett elhaladniuk, önkéntes Szabolcsy oly hihetetlen szemtelenül meresztette rájuk még röviddel előbb üveges szemeit, hogy senki sem sejthette, hogy még egy negyedórával előbb akut alkoholmérgezésben vonaglott.

Utközben Tomkó biztatta : Ne hagyd magad, Szabolcsy ! Húzd ki magad ! S annyit beszélt s addig biztatta, míg végre Szabolcsy teljesen felocsudott s tompított érzékeinek rendes használatát ismét visszanyerte.

Legfőbb ideje volt, mert már feltűntek a remekházi kastély tornyai s néhány perc múlva a park évszázados tölgyei alatt robogtak a nagy udvar felé.

Az érkező vendégeket kitüntető szívenességgel és örömmel fogadták. Evelin oly kedves egyszerűséggel üdvözölte Königsthal bárót, mintha régi, bizalmas ismerősök lettek volna. Miss Dorothy Stanford pedig jó pajtásként rázta meg önkéntes Szabolcsy kezét. És a szabad nevelésű angol leányok nyilt

őszinteségével olyan tekintetet vetett Szabolcsyra, melyből könnyen ki lehetett olvasni, hogy az önkéntes nem egészen közömbös előtte.

De Szabolcsy mindezt nem látszott észrevenni. Pedig nem ártott volna, ha egy kis figyelmet szentel a dolognak. Mert Dorothy Stanford nem csak hogy fiatal, szép és üde volt, hanem még Nagybritannia legősibb családjainak egyikéből származott s olyan vagyonnal, annyi derék angol fonttal birt, hogy abból jó néhány holdat, amik Taksony ideje óta elúsztak, vissza lehetett volna szerezni a Szabolcsyak nem kevésbbé ősi nemzetségének. De hiába, a fiatalság könnyelmű s a kínálkozó szerencse mellett legtöbbször behúnyt szemekkel halad el.

Uzsonna után a társaság a gyönyörű park megtekintésére indult. Messze elől Evelin és Königsthal, utánuk a többiek. Ujházy Lőrinc mefisztói arca nem árult el nyugtalanságot, mert ő Evelint nem Königsthaltól, hanem Neszmélyitől féltette s hogy ez most mellette haladt a kavicsos uton s a manőverekről beszélgetett az ezredessel, bizonyos nyugodtság érzete költözött a féltékeny ember makacs szívébe. S hogy féltékeny volt, akit már annyiszor kikosaraztak, — ki vehetné azt rossz néven.

Az öreg Hohenems grófnő, az ezredes sógornője, miss Dorothy és Szabolcsy visszamaradtak. Az öreg dáma szívesebben ült karosszékében. Szabolcsy pedig megigérte miss Dorothynak, hogy zongorázni fog. Szépséges magyar nótákat fog játszani, mikről miss Dorothy már annyit hallott. Szabolcsy művész volt e téren, akit mindenki élvezettel hallgatott. Még olyanok is, akiknek idegen volt a magyar zene s akiknek szívét nem ragadták meg csudálatos hangjai. És abban is művész volt az önkéntes, hogy játékát dallamos, férfias hangján megkapóan tudta kíséni. S ha akadt olyan hallgatója, akit a zene nem birt lelkesíteni, Szabolcsy éneke bizonyára megtalálta az utat szívéhez.

A zongora egy földszinti teremben állott, melynek nyitott szárnyasajtai a parkra szóltak. S a hangok, miket Sza-

bolcsy bűvészi ujjai a zongorából kicsaltak, hol mélabúsan, hol vidáman özönlöttek a teremből ki a szabadba, hogy azután elveszszenek a lágyan suttogó lombok hívogató ölén.

Odakint az öreg grófnő gyönyörűséggel hallgatta Szabolcsy játékát, bent pedig miss Dorothy valóságos áhitattal figyelt annak minden hangjára. Nem is áhitattal, hanem elbűvölten, extázisban. Szemei tűzben ragyogtak, keble háborgott. Most felemelkedik székéről, Szabolcsy mögé áll s a gyönyör egy önfeledt pillanatában az önkéntes vállán nyugtatja nemes szabásu, forró kicsiny kezét.

E percben Szabolcsy a kis kéz után nyúlt s azt ajkaihoz vitte s csókjaival borította, majd tovább játszott a zongorán, miközben a piciny kéz ott maradt ajkain továbbra is. Magától. Ama pillanatok egyike volt ez, melynek számára a balga emberi szív az örökkévalóságot követeli. Hogy soha meg ne szűnjön, soha vége ne legyen ennyi boldogságnak.

Besötétedett. A távolból a visszaérkezők csevegése hallatszott ide. Szabolcsy felkelt a zongorától, karjára hajtotta miss Dorothy szép fejét s ajkaik egy végnélküli forró csókban egyesültek. Az édes leány lelkének egész odaadását lehelte e csókba.

Az öreg grófnő a visszatért társaságnak nem győzte eléggé magasztalni Szabolcsy elbűvölő játékát s mindnyájan élénken sajnálták, hogy nem volt részük az élvezetben.

Miss Dorothy vacsora előtt még egy kis sétát óhajtott, melyhez Tomkó és Szabolcsy kísérekül szegődtek. De Tomkó szórakozott és szótalán volt. Fífire gondolt. Fifi comtessere s azon tűnődött, hogy mikor fogja magáénak mondhatni az aranyos leányzót, vágyainak és álmainak régi bálványát, férfias imádatának gyermekét tárgyat.

S hogy Tomkó ilyen szórakozott volt s gondolatai oly messzeségben kalandoztak, — miss Dorothy és Szabolcsy éltek a kedvező alkalommal. Minduntalan hátra maradoztak, egy-egy pillanatra rejtett ösvényekre kalandoztak s ilyenkor ajkaik a gondolat sebességével forrtak össze egy-egy üdvözítő csók-

ban. S mintha a tölgyek sötét lombja biztatólag, áldólag bóbíntott volna hozzá.

S mikor már visszaértek, ugyszólván csak néhány lépésnyire a társaságtól, miss Dorothy még egyszer oda simult Szabolcsyhoz s oly hangon, mely lelke egész tisztaságát visszatükörözte, mondotta :

— Ugy-e, én leszek a maga felesége?

S a kérdésben már bent foglaltatott a válasz, mely más, mint igenlő, helybenhagyó és pozitív nem is lehetett.

Szabolcsy válasz gyanánt megszorította miss Dorothy piciny kezét.

És csak e pillanatban ébredt igaz tudatára annak, ami vele a mai est folyamán történt.

Boldog ifjúság, boldog Szabolcsy !

De mi ez? A komoly báró Königsthal mintha kicserélték volna. Bizalmat gerjesztő becsületes szemét egy pillanatra sem veszi le Evelin grófnőről s ha tekintetük összetalálkozik, valami felmagasztaltság kifejezése borítja férfias vonásait. S valahányszor Tomkó vagy Neszmélyi közelébe jut, szeretetteljesen megveregeti a vállukat s félreismerhetetlen, hogy legszivesebben a nyakukba borulna.

Vajon mi történt?

Azt hiszem, olyanformán eshetett meg a dolog, hogy Königsthal a kerti séta alkalmával katonás rövidséggel így szólhatott Evelinhez :

— Még soha nővel nem találkoztam, akit annyira tudnék szeretni, akit annyira óhajtanék feleségül, mint magát, grófnő. Ezt mint gondolkozó, komoly ember mondom, akinek minden szavában megbizhat. A körülményeimet, viszonyaimat ismeri, de mert engemet csak ma lát másodszor, nem azt kérdelem, — akar-e a feleségem lenni, hanem csupán azt kérdezem : — remélhetek-e?

S a komoly Evelin grófnő sem csudálkozást, sem meglepetést nem mutatott. Nemes egyszerűséggel egy kis gondolkozási időt kért csak. S mikor Königsthal, akit már a dolgok

ilyen fordulata is boldoggá tett, tréfásan azt kérdezte, lehet-e reménye a reménységre? — Evelin grófnő biztató tekintettel szótlanul nyújtotta feléje kezét. || || ||

S hogy így történt mindez, Königsthal kötelességének tartotta, hogy megemlékezzék ama mély benyomásról, melyet Evelin Neszmélyire gyakorolt. A grófné egy elutasító mozdulattal válaszolt. Különben is Neszmélyi vele egykoru volt s az ő szemében ez, egyébről nem is szólva, legyőzhetetlen akadályt képezett. || ||

Szabolcsy vacsora után művészi játékával elragadta a társaságot. Még Ujházy Lőrinc is őszinte lelkesedéssel gratulált neki. ||

Óriási feltűnést keltett, hogy egy sötétpiros rózsza, melyet miss Dorothy a vacsoránál hajában hordott, vacsora után Szabolcsy attiláján pompázott.

Königsthal és Neszmélyi siettek gratulálni az önkéntesnek, Tomkó pedig ragyogó arccal, mitha őt érte volna a nagy öröm, folyton ezt hajtogatta :

— Mesés egy kölyök ! Fényes kamasz ! Legaloppirozta az egész társaságot ! Ein Mordskerl !

És mindenki elismerte, hogy a győzelem pálmája önkéntes Szabolcsyt illeti.

S mert a törvényes jogcim megvolt, a nevezetes nap Hársfalván egy óriási murival végződött. Bárá Königsthal volt a házigazda.

Mondhatom, még huszár Káposztás is Pommeryt ivott ...

XIII.

A próbaháború megkezdődött. A csapatok felvonulása véget ért s az ellenséges hadvezérek korlátlan hatalommal dirigálják a vezetésükre bízott tömegeket, melyeknek elhelyezése, kifejlődése s alkalmas felhasználása fogja a háború sorsát eldönteni. Főleg az alkalmas felhasználás, mert a siker legtöbb-

ször ezen fordul meg s ez képezi egyszersmind azon ütköző pontot is, mely a régi iskola híveit szembe állítja a hadviselés újítóival, a sztratégiai modernistákkal, kik a gyakorlatokat nem parádéknak, játéknak, hanem valóságos komoly viaskodásnak tekintik. Már amennyire ez egyáltalán lehetséges.

De akár régiek, akár modernisták: mindketten egy hibában szenvednek, mely valósággal hagyományos az osztrák-magyar hadseregben. A csapatok teljesítő képességéről a legtöbb hadvezetőnek sejtelve sincs. A tollas kalap, mintha megzavarná addig józan ítélkezésüket. Csudálatos egy dolog ez, de így van. A főgenerálisok egyszerűen azt hiszik, hogy a bakák a végtelenségig tudnak gyalogolni s hogy a lovak fáradhatatlan állatok, melyekkel lehetetlen dolgokat lehet produkálni. Terepre, időre s egyéb körülményekre való tekintet nélkül. Innen van azután az, hogy egyes csapatok felmondják a szolgálatot, még mielőtt erőknek tulajdonképeni kifejtéséig jutottak volna.

Itt is részben így történt, amennyiben az egyik gyalogos hadosztály annyira kimerülve s az erőszakos meneteléstől elcsigázva érkezett a harcvonalba, hogy a csapatok valósággal százalmas látványt nyújtottak. Arról nem is szólva, hogy a hajnalban elindult ezredek csak a késő esti órákban jutottak eleséghez. A lovasságnál alig aludtak két órát az emberek s szinte csudával volt határos, hogy oly vitézül birták az emberfölötti strapát.

Az igaz, hogy ezen hadosztály parancsnokát, Dumm von Dummhofen altábornagyot rögtön a gyakorlatok után „saját kérelmére“ (állandó tartózkodási hely Grác) — nyugdíjazták, de ez voltaképen azért történt, mert ő excellentiája a legnagyobb küzdelem hevében, dörgő ágyuk, száguldó lovascsapatok s előnyomuló gyalogság közepette, — alig merem kimondani: — elvesztette a hadosztályát. Potom hatezer embert. Elvesztette, úgy elszakadt tőle, hogy alig talált rá nagykesőn s ha egyik tisztje idejekorán nem figyelmezteti, egy század ellenséges huszár még foglyul ejti ő excellentiáját — egész törzsével egye-

temben. Így is alig maradt idő a gyors menekülésre. A vágatásban, persze, az egész törzs felbomlott. A hadosztályélelmező tiszt még csak birta volna valahogyan a vad galoppot, de főtörzsorvos úr Goldberger már erejének fogytán volt. Görcsösen kapaszkodik a kápába s ha a száguldás csak néhány percig tart még, bizonyynyal átöleli majd megbízható lovának karcsú nyakát. Nem szeretetből, — gyermekkorra óta irtózik a lótól — hanem kényszerítő szükségből. Mikor a futásnak végeszakadt, a társaságot úgyszólván egyenkint kellett összeszedni. Az bizonyos, hogy főtörzsorvos úr Goldberger jobban szerette volna, ha az ellenség kezébe kerül, mert még egy ily galopp s a doktor egyenesen — nyugdíjba vonul. Alapjában véve neki volt igaza. Végre is, egy főtörzsorvos nem — műlovar. Ellenben a vezérkarhoz beosztott bakafőhadnagy, — mikor ismét együtt volt a törzs, — diadalmasan tekintett körül s a régi lovas higgadt biztonságával jegyezte meg: *Prächtiger Jagdritt!* Pedig minden tagja fájt és sóvárogva áhította a pillanatot, mikor a nyeregéből leszállhat. A törzsszakasz parancsnoka, egy tartalékos huszárhadnagy, részvétteljes arccal hallgatta a beosztott főhadnagy lelkes kifakadásait, bár legszívesebben hangosan kacagott volna. Csakhogy elővigyázónak kellett lennie s így azon volt, hogy minden összeütközést gondosan kerüljön. A hadnagy úr ugyanis nagy gráciában állott a hadosztályparancsnok ő nagyméltóságánál, ki szentül meg volt győződve, hogy Laborczy hadnagy hamisítatlan hatvanhetes. Egy szép napon azonban a hadosztály törzséhez beosztott néhány magyar tiszt a lapokból kisütötte, hogy Laborczyt egy alföldi kerületben függetlenségi programmal képviselőnek jelölték. Ezen a címen azután állandóan zsarolták Laborczyt, kinek naponta bizonyos mennyiségű pezsgőt kellett fizetni — hallgatási díj fejében. Mert ha Dumm von Dummhofen altábornagy ő excellenciája megtudja, hogy törzsszakaszának parancsnoka negyvennyolczas, — akkor egy csapással vége lett volna a gráciának. Erről nem is lehet beszélni. Így azután Laborczy óvakodott attól, hogy a Jagdrittért lelkesedő főhadnagyot, ki szintén

tudott a dologról, maga ellen ingerelje. S ezt okosan tette, mert a vezérkariak boszút szomjazó teremtményei az Urnak.

A nagy izgalomban, melyet az ellenséges huszárok váratlan felbukkanása okozott, csak a hadosztály vonatcsapatának parancsnoka, egy öreg szekereszfőhadnagy, — maradt nyugodt és közömbös. Jó lovas is volt s neki igazán csak egy Jagdgalopp volt az egész száguldozás, mely lelki egyensúlyát sehogysé ingatta meg. Még azt sem bánta volna, ha az ellenség kezébe jutnak. Főhadnagy úr Suchaneknek ez is „ganz Wurst“ lett volna, amint hogy őt egyáltalán semmi sem érdekelt. A szoros szolgálatot, persze, kivéve. Na és még valami. Épen benyúl a paktáskájába, egy sárga folyadékkal telt üveget vesz ki belőle s mielőtt ajkaihoz emeli, szeretettel pillant rája. Majd nagyot húz belőle s utána lassú mormogással áldást kér azon ismeretlen jótevő fejére, ki először főzött — szilvoriomot.

Míg ezek történtek a Dumm von Dummhofen-hadosztály törzsénél, azalatt egy hasonló, de némileg már komolyabb incidens nem csekély riadalmat okozott a főhadiszálláson. Egyik dombtetőről két ágyú ontotta gyilkos tüzét le a völgybe. A hadtestparancsnok e pozíciónak különös jelentőséget tulajdonított s egyes csapatok mozdulatait innen akarta figyelni. Elindult tehát suitejével a dombra, s egy rövidebb mellékúton egyenesen az ágyúk felé tartott. Az üteg parancsnoka megadatta a jelt: Feuer einstellen! A két ágyút vezénylő tiszt azonban nem hallotta a trombita szót s abban a pillanatban, midőn a hadtestparancsnok és kísérete alig tizenöt lépésnyire az ágyúk torka előtt felbukkantak, hatalmas lövés dördült el, mely meg rázkódtatta az egész környéket. A lövésnek borzasztó hatása volt. Mikor a füst eloszlott, egész sereg gazdátlanul száguldó lovat lehetett látni, míg a hadtestparancsnok, két altábornagy, egy vezérkari ezredes s az egész kíséret a földön hevert. Azt a dárídót, ami erre az esetre következett, el lehet képzelni. A hadtestparancsnok úgy üvöltött, mint őt sakál s az egész kíséret szitkozódott. Az egyik altábornagy esés közben elvesztette a Lipót-rendjét, a másik a parókáját. A vezérkari főnöknek arcát

a galyak úgy összekarcolták és felvérezték, hogy alig lehetett ráismerni. Az egész díszes társaság meg volt tépázva. A hadtestparancsnok szünni nem akaró üvöltésére vágtatva jelent meg az üteg parancsnoka, kit ő excellentiája a sárga földig lecsépelet, minek megtörténte után, még folyton ordítva, kíséretével elvágatott.

Most kezdődött még csak az igazi bál.

Mert az igaz, hogy olyik hadtestparancsnok valóságos mester az üvöltésben, de az csak lágyan fuvolázó szózat ahöz képest, ha egy tüzérkapitány elkezd ordítani. A Vezuv dübörgése s a lávát okádó Aetna pokoli zaja valóságos köhécselet mellette. A kapitány tehát ordított, ahogyan a torkán kifért s túlarsogta a bömbölő tarackok fülsiketítő harci lármáját. S ami növelte a kapitány ingerültségét s hangszálainak bámulatos erejét : hogy a bünös tiszt, ki az ágyúkat a végzetes pillanatban vezényelte, — *horribile dictu!* — tartalékos hadnagy volt. S mikor a kapitány már nem talált egyéb kifejezéseket, vak dühében ezt ordította a hadnagyra : *Sie Winkelschreiber!*

Az illető hadnagy jó családból származó jeles ügyvéd volt, aki nem érzett hajlandóságot, hogy eltűrje, ha a kapitánya zugirásznak nevezi. Mint később hallottuk, az ezredrapporthoz való elővezettetését kérte, hogy panaszt tehessen kapitánya ellen. De a dolog abban maradt, mert az öreg bimzer a századrapporton lovagias kijelentéssel a legloyálisabban intézte el a dolgot, mit az illető hadnagy is teljes elégtételnek vett.

Máskor jobban fog vigyázni és nem ágyúzza le a hadtestparancsnokát.

A völgyben elhúzódo országúton bakák masiroznak. Éjjel esett az eső s csupa sár és pocsolya az út. Egy huszár járőr jön a bakák mögött s mikor eléri ezeket, a szakaszvezető, hogy megboszsantsa a gyaloghaladókat, ügetést vezényel : *Traab!* S az ügető lovak patái valóságos sáresőt zúdítanak a káromkodó bakákra s nem egy gondolja közülük : mégis csak jobb volna huszárnak lenni!

Odébb, az út mellett elhúzódo bokroktól fedve, gyalogság

fekszik lövésre készen. A huszárok ezt úgy hívják, hogy *legelnek* a bakák. Az egyik huszár leszól hozzájuk: Milyen idő van *ott lent*, öcsém? — De nem várja be a választ, hanem félrekapja lovát, mert e pillanatban egy motorkerék száguld el mellette. Az északi szárnyra visz parancsot.

Lejebb egy tisztáson a döntnők csoportja lesz látható. Középen a rettegett fődöntnök, a félelmetes Neuhaus báró tábornaszernagy és csapatfelügyelő, kinek lesújtó kritikájától úgy hullanak a hadtestparancsnokok, mint őszszel a legyek. Legutóbb is, egy nagy katonai tanácskozás alkalmával, így fordult az egyik hadtestparancsnokhoz: „igen, azt már régen tudjuk, hogy Excellentiád nem tud semmit.” Másnap megbetegedett az illető generális s néhány héttel utóbb már Linzben elmékedett a szerencse forgandóságáról. De mert ő felsége kedvelte, távozásakor vigasztalóan a Lipót-rend nagykeresztjét adományozta neki.

A fődöntnök most szeméihez emeli meszszelátóját s miközben egy távoli pontot figyel meg, egyszerre dühösen elkiáltja magát:

— Melyik számár vezényli azt az üteget?

S ujjával a völgy túlsó oldalára mutat, hol ágyúcsövek fénylenek.

A díszes környezet zavarodottan hallgat. Senki sem mer válaszolni, míg végre, kínos szünet után, az egyik adjutáns félénk hangon jeienti:

— Ő császári és királyi fensége, Zsigmond főherceg.

— A völgy torkolatához azzal az üteggel! Sofort aufprotzen! — kiáltja ő excellentiája s egy ordonánctiszt máris vágat a paracscsal.

Zsigmond főherceg ezalatt vagy száz lépésnyire ütegtől az erdő szélén áll. Kavicsokat dobál egy pocsolyába. Nyilvánvalóan célzási gyakorlatokat végez. Majd abbahagyja ezt is s lassu, vontatott léptekkel fel és alá járkal. Csak rá kell nézni s az ember mindjárt tudja, hogy untatja ez a hadakozás s hogy gondolatai máshol, valahol a messze távolban kalandoznak.

Azt mondják, hogy halálosan szerelmes egy gimnáziumi tanár leányába. S hogy addig nem nyugszik, míg feleségül nem veheti. Most egy parasztleány köti le figyelmét, ki egy hajításnyira tőle sarlójával egy kis takarmányt nyeseget. Háttal a főherceg felé, ki célba veszi s egy kavicscsal el is találja a leány meztelen ikráját. Ez ijedten szökik fel s hogy egy tiszt urat lát maga előtt, előbb neheztelve, majd mosolyogva odaszól valamit. A főherceg magához inti, megsimogatja üde, fiatal arcát, s egy ezüstforintot nyom a hálálkodó teremtés kezébe. E percben ér oda az ordinánctiszt a parancscsal. S mikor a főherceg megtudja, hogy miről van szó, végtelen megvetéssel, csak ennyit mond:

— Vén számár!

Utálja Neuhaus báró táborszernagyot.

S azzal, fejedelmi göggel ajkain, egy csiga lassúságával elindul az ütegéhez. De végül mégis győz benne a katona: int a trombitásnak s rögtön utána megszólal a parancs:

— Aufprotzen!

Zsigmond főhercegről beszélnek, hogy egy gyakorlaton krumplival lőtt ágyúiból az attakirozó huszárokra. Persze, a krumpli mint pép ért a huszárokhoz s valami nagy kárt nem igen tett sem lóban, sem emberben, de a lovak könnyen megbokrosodhattak volna s bizony, baj lehetett volna a dologból. Több lovat a szemén ért a pép s ezekkel úgyis eleget kellett azután vesződni. A huszárok ezredese nyomban előre vágta-tott s felismervén a főherceget, élénken tiltakozott az ilyen „gyermekes tréfák” ellen, majd jelentést tett az esetről, melyből kifolyólag a főherceg, ő felsége rendeletére, néhány napi szobafogságot kapott. Hiába csak, egy huszárezredessel még egy főhercegnek sem ajánlatos tréfázni. Nagy úr az.

A szeptemberi nap szokatlan melegen tűz le, juliusi hőségnek is beillene és — akárcsak a kánikulában, hús helyet keres minden emberfia.

Amott öt lovas könnyű ügetésben halad az országúton. Fehér csákójukról messzire is felismerhetők: Hannover-huszá-

rok. Most egy kissé oldalt tartanak, egy rozoga csárda felé. Kvártélycsinálók: egy önkéntes és négy huszár. De a csárdát nem a kvártély, hanem egy kis pihenés miatt keresik fel. Árnyas, hús hely, hol jó lesz egyet nyújtózkodni.

Mialatt a huszárok etetnek, az alatt az önkéntes kirendeli mindnyájuk számára az ebédet: rántott csirkét. — És a kivégzendő kedves madarakat magaválogatja össze az udvaron. Utána túros csuszát s hozzá könnyű, jó savanykás bort kapnak, mely húst és üdít egyaránt. És alig, hogy az utolsó falatot elfogyasztották, önkéntes Szabolcsy máris álomra hajtja nehéz fejét. De előbb még odaszól az egyik huszárhoz:

— Fiam, Bundás, két órákor indulunk.

S már alszik.

XIV.

Kevéssel két óra után a kvártélycsinálók ismét nyeregben ültek. Még vagy husz kilométernyi út volt előttük, míg elérik Kis-Abonyt, hol csapatuk számára szállásról kellett gondoskodni. A fejedelmi ebéd új erőt öntött a fiukba. Csak idyllikus költeményekben fordulnak elő olyan rántott csirkék, amelyeket az igénytelen csárdában kaptak. A szelid túros csuszáról nem is szólva, amelyet a király asztalán is első hely illetett volna meg. Hát még a savanyu vinkó! A huszárok úgy szívták magukba, mint a száraz föld a régen várt esőt. Aki messziről nézi őket, amint most az országuton haladnak s vígan fujják az ötös kubák deliciózus füstjét: legalább is tábornokokat sejt bennük. S hogy ilyen jó a hangulat, a lovak is jókedvűen ficáncolnak s szinte mint ha mondanák egymásnak: de jó dolgunk is van. Mert hát az ebédnél nekik is bőven kijutott a külön zabból. No meg hát az is igaz, hogy a Hannovereknél még a lovak is különbek, mint más ezredben. A Hannover-ló valóságos nagyságos úr a többihez képest. A feje tartásán, a délceg járásán meg lehet ismerni. És olyan jól tudja, hogy milyen kiváló ezredben szol-

gál, hogy még huszár Kecsege sem tudja jobban. Ilyen a Hannover-ló.

Amint a szálláscsinálók az abonyi határba értek, utjukat állta a kisbíró. Ennek cifra nyelvezetű, ékes beszédéből megtudták, hogy egy visszavonuló gyaloghadosztálynak a törzse érkezik estére két század ulánussal Abonyba s hogy ennek folytán nincs egy talpalatnyi hely sem a faluban. Hanem tessék

valamivel odább menni. Domszögön bizonyára akad elég hely. Jó félórányira van ide.

— Messze van az nagyon — mondta önkéntes Szabolcsy, miközben egy ötforintost csusztatott a kisbíró markába. Ez világos beszéd volt, ezt nyomban megértette a falu esze.

— Hogy hiszen volna még hely Abonyban is — mondotta ravasz hunyorgatással — de ott a csendet szeretik s nem szívesen látják az átvonuló katonaságot. De azért csak megpróbá-

lom, mert — tette hozzá fontoskodóan s esetleges ujjabb öt forint reményében: — szükség törvényt bont.

Ilyenformán azután Szabolcsy megtudta, hogy a kisabonyi földesur, az öreg Berzenczey Domonkos császári és királyi kamarás, volt országgyűlési képviselő, kinek száz lépésnyire ide gyönyörű kastélya állott, melyet az útról a nagy fák miatt, mik eltakarták, nem lehetett látni. S azt is megtudta Szabolcsy, hogy vendégekkel van tele a kastély már hetek óta. Ide tehát nehéz lesz bejutni.

A kisbíró, serkentve a bőkezű jutalomtól, elsietett, hogy bejelentse az esetet az öreg méltóságos úrnak. S úgy látszik, jól végezte dolgát, mert rövidesen azzal jött vissza, hogy a méltóságos ur kéreti „az urakat“. Szabolcsy huszáraival a kastélyhoz vonult, hol is a ház ura fogadta szívélyesen az érkezőket s megtudván, hogy *Hannover*-huszárokról van szó, azonnal parancsot osztogatott, hogy az érkezendő század lovai és lovasai kényelmes elhelyezést nyerjenek. A tiszt urak s Szabolcsy „kedves öcsém“ számára a kastély tágas vendégszobáit jelölték ki.

Mikor így mindent elrendeztek s miután az önkéntes elmagyarázta a tudni vágyó öreg úrnak, hogy a Szabolcsyak mely ágából való, mely alkalommal kisült, hogy Berzenczey IV. Domonkos egy Szabolcsy-leányt vett feleségül, — önkéntes Szabolcsynak csak egy vágya volt: lefeküdni és egy nagyot aludni. Szóval egy vagy másfélórát. Az öreg úr megértette ezt s miután előzőleg az önkéntest családjának s vendégeinek bemutatta, saját maga kalauzolta a számára kijelölt vendégszobába. Nem telt bele öt perc s Szabolcsy mély álomba merült. S álmában is azon járt az esze, hogy mégis csak szép dolog *Hannover*-huszárnak lenni. Mert míg ő a kastélyban hajtja majd pihenőre fejét, addig az ulánusok holmi parasztszobában vagy korcsmai helyiségben kénytelenek éjszakázni. S gyakorlaton ki ne örülne az ilyennek?

Mig Szabolcsy a Berzenczey-kastélyban aludta az igazak álmát, az alatt a visszavonuló hadosztály törzse beérkezett Kis-

Abonyba. Az altábornagyot s a főtiszteket a plébánosnál szállásolták el, míg a többi jó helyet a kvártélycsinálók lefoglalták az ulánus tisztek számára. Egy később érkező honvédszászlóalj tisztjei részére csak a legnagyobb erőmegfeszítéssel lehetett hajlékot találni. A zászlóalj parancsnoka, egy holtrafáradt őrnagy, erősen is méltatlankodott emiatt, amiben egy honvédszázados szekundált neki. Ez még nem lett volna feltűnő, a hallgatók figyelmét csak azon körülmény ragadta meg, hogy — bár egyikük sem tudott magyarul — folyton magyarul tárgyaltak. Csak nem régiben helyezték át őket a honvédséghez s azóta a két derék ember minden igyekezetével azon volt, hogy magyarokká legyenek. Bár e nem mindennapi törekvésüket csak a legmelegebb dicséret illetheti, mégis gyakran előfordult, hogy magyar beszédük zajos derűtségre adott okot. Például: A százados egy izben meglátogatja az őrnagyot s az előszobában, az őrnagy ajtajára mutatva, kérdi a legényt:

— Benne van?

— Igenis, bent van.

Erre a százados kopog, mire belülről megszólal az őrnagy:

— Kit aztat?

— Engemet! — válaszolt a százados.

— Herein! — kiáltotta most az őrnagy.

Ilyenformán társalogtak magyarul.

Egyébként az is a honvédségnél történt meg, hogy egy főtábornok, maga köré gyűjtven egy gyakorlat alkalmával három honvéd lovasgenerálist, tört magyarsággal így szólt az egyikhez:

— Tábornok úr, adja elő intézkedéseit.

A megszólított, aki még kevesebbet tudott magyarul, jelentette, hogy minden intézkedést megtett, nehogy *lepés* érje csapatait.

— Lepés? — kérdi a főtábornok. Lepés? — Jól van ez mondvá?

— Lépetés — javítja ki a másik tábornok, aki eddig hallgatott s aki szintén alig tudott magyarul.

— Talán meglepetés? — mondja a főtábornok. — Különben — fordul oda a harmadik generálishoz — hogyan kell ezt helyesen mondani?

A harmadik generális kitűnően beszélt magyarul, de mert rangban a legfiatalabb volt s nagy diplomata is lévén, így válaszolt:

— Nagyméltóságodnak alázatosan jelentem: így is jó, hogy lépés, úgy is, hogy lépetés, meglepetés is kitűnően hangzik, de legjobb így: meglepetés.

No de hadtestparancsnok is lett mihamarabb, ami ezek után nem meglepetés, illetve *meglepetés*, az olvasó számára.

Ennél a gyakorlatnál történt a következő jóizű eset is.

Egy közemberből lett honvédhuszárkapitány, typusa a mokány magyarnak, parancsot kapott, hogy egy közeli erdő szélén tüntetőleg állást foglaljon századával.

Tudniillik az volt a feladata, hogy az ellenség figyelmét magára vonja s elterelje a főcsapattól, mely közben oldaltámadást akart intézni.

Tényleg, alig hogy az ellenség megpillantja az erdő szélén fölállított honvédhuszárokat, két század közös huszárt küld ellenük. S fölhangzik a kommandó:

— Attaque! Marsch! Marsch!

S reng a föld alattuk, amint vágatva az erdő felé száguldanak.

A honvédhuszárok, ahelyett, hogy szintén támadtak volna, mozdulatlanul állottak. A közös huszárok parancsnoka erre előírt távolságban megállította csapatát. E percben a honvédhuszárok, csákójukat lengetve, egy torokból kiáltották feléjük:

— Éljen Kossuth Lajos!

Persze, óriási konsternáció s nyomban szigorú vizsgálat, melynek folyamán a honvédhuszár kapitány azzal védekezett, hogy ő tüntetésre kapott parancsot. Már pedig, ha a magyar ember tüntet, azt kiáltja: Éljen Kossuth Lajos!

Azonnal nyugdijazták a jó öreget.

Az előbb említett tábornokok egyike mindig jókedélyű, bohém főúr volt. Még abból az időből való, mikor ugyan gyakorta hadakoztak seregeink, de a katonai szolgálat béke idejében inkább nobile officium volt, mulatozásnak, kártyának és a szép asszonyoknak szentelve. Nem is tudott hét vármegyében senki úgy vigadni és kurizálni, mint a délceg gróf, akinek néha különös ötletei voltak.

Egy alkalommal egy lovasezredet szemlélt s szemle közben minduntalan a trombitásokon talált kifogásolni valót. Végre magához szólít egyet s elfuvatja vele a legkülönbözőbb trombitajeleket, majd ily parancscsal fordul hozzá :

— Fújja el a magas i-t !

A tisztek összenéznek, az ezredes nyugtalanul fészkelődik lován, a trombitás bárgyun bámul maga elé.

Vége az ezredes töri meg a kinos csendet :

— A magas i-t ?

— Igen, igen, azt, — mondja a tábornok.

Az ezredes elkezdett gondolkozni. Magas c-ről már hallott, állítólag ezért fizetik oly jól a tenoristákat. De magas i-ről még nem hallott. Az igaz, hogy ő nem ért a zenéhez. De akár-hogyan legyen is, akár magas c, akár magas i, — ha a tábornok kérdezi, hát bizonyosan benne van a szabályzatban a trombitajelek között. S hogy pillanatnyi elmefuttatásában ennyire jutott, vésztiósló hangon szólt a trombitáshoz :

— Hogyan, hát még a magas i-t sem tudod ?

És a szemle után azonnal nyolc napra lecsukatta.

Az ebédnél, mely a szemlét követte, a tábornok az ezredes kérelmére jókedvűen (már a harmadik üveg pezsgőnél tartott) elfújta a magas i-t :

— Tatarat—í ! (Habt Acht !)

S azóta annál az ezrednél a trombitásoknak különös buzgalommal kell gyakorolni a magas i-t !

Öreg este volt már, mire az átvonuló csapatok Kis-Abonyban elhelyezkedtek. Velük egy időben, de ellentétes irányból, érkezett báró Königsthal százada, mely a Berzenczey-

majorban olyan fényes szállást s ellátást nyert, mely minden várakozást felülmúlt. Ezen előzékeny gondossághoz méltón sorakozott ama kedves, régi magyar, úri vendégszeretet, melyben a tiszt uraknak a kastélyban részük volt, megcáfolva a kisbíró rosszakaratú hiresztelését, hogy a Berzenczey-kastélyban nem szívesen látják a katonákat. Persze, embere válogatja. A hiresztelés mindössze csak annyi alappal birt, hogy egy izben, mikor tüzérek voltak a kastélyban elhelyezve, az öreg Berzenczey méltóságos asszony a vacsoránál elájult. Mint később kitudódott, azért, mert tekintete épen abban a pillanatban esett az állatorvosra, midőn ez késéről lenyalta a tatármártást. Ha egy finom idegzetű úri dáma, egy született Ungváry bárónő, csillagkeresztes és palotahölgy, az ilyen látványtól elájul, úgy ez érthető. S ha ezek után nem rajong bizonyos klasszisz hadfiakért, úgy ez is érthető. De Hannover-huszárok! Ez ép olyan, mint ha valaki egy sorban emlegetné a napot a holddal, az eget a földdel. Lächerlich!

Brigitta grófnő, egy bájos özvegy s a ház úrnőjének közeli rokona, feltűnő érdeklődést tanusított Neszmélyi Kálmán iránt. S Neszmélyi, kinek az ilyenben jó szeme volt, színtelt közömbösséggel tűrte az asszony udvarlását. De az is lehet, hogy közömbössége nem volt tettetett. Az ilyen daliás, szép ember, mint Neszmélyi, annyi kegyben, annyi kényeztetésben részesül a nők részéről, hogy nem csuda, ha néha-napján meg-unja a dolgot, az örök ismétlődést, szüntelen ugyanazt. Talán azért is, mert amint ránéz egy nőre s két szót vált vele, már tudja, hogy a kaland hol fog végződni. Persze, Brigitta grófnőt Neszmélyi blazirt magatartása még inkább izgatta.

S mert a grófnő vacsora utáni cigarettáját mindig a szabadban szokta elszívni, most is kiült Neszmélyivel a kertbe. S hogy hátradőlt székében, szép, formás lábai olyan látványt nyújtottak, melyért Szabolcsy, hogy az ő szavaival éljek, hat hétig szívesen kuvasz lenne a Hortobágyon. S közben minduntalan elaludt a cigaretta s Neszmélyinek ilyenkor, hogy tűzzel szolgálhasson, mindig a grófnő fölé kellett hajolni. Veszedel-

mes közelségben. Hogy egymás leheletét megérezték. Izgató szituáció volt.

— Ott jobbról, földszinten, — magyarázta Brigitta grófnő Neszmélyinek, — az az én ablakom. Mindig nyitott ablaknál alszom, — tette hozzá jelentős pillantás kíséretében.

— Nem fél, hogy valaki bemászik? — kérdezte Neszmélyi.

— Cela dépende. Az attól függ, hogy kicsoda, — válaszolta halk hangon Brigitta grófnő.

— S ha én volnék az illető? — kérdezte ép oly halk hangon Neszmélyi.

— Ne beszéljen örültségeket, — mondotta Brigitta grófnő.

Szeme izzott, keble háborgott.

Ezalatt bent fesztelen társalgás folyt. Annyi szép asszony volt együtt, hogy az ember igazán nem tudta, melyiknek szenteljen több figyelmet. Tomkó csiklandós anekdotákkal egy fiatal asszonyt szüntelen pirulásra kényszerített. De a szégyenlős dáma azért mohó érdeklődéssel figyelt minden egyes szóra. A gyalázatos Szabolcsyt négy vagy öt hölgy vette körül s pozitív értesülésem van arról, hogy a beszélgetés, mely itt folyt, semmiben sem maradt el Tomkó anekdotái mögött. A különbség mindössze abban nyilvánult meg, hogy itt — nem pirultak a hölgyek. Szabolcsynak tagadhatatlanul nagy sikere volt.

Bárá Königsthal ép azon elmélkedett, hogyan vonulhatna ki hölgyével a csöndes verandára, hol az ember mégis csak jobban udvarolhat egy elvált asszonynak, midőn az inas jelentette, hogy egy katona várja a kapitány urat. Egy ulánus volt, ki üzenetet hozott. Apró vizitkártyára rott üzenetet Schwarzenberg hercegtől. Néhány szó volt mindössze:

„Az Arany Kakasban várunk.“

Königsthalnak felvillant a szeme. Majd sajnálattal tudatta a társasággal, hogy el kell vonulnia tisztjeivel, mert az ulánusok — éjjeli támadást terveznek.

S ezt a világ legkomolyabb arcával mondotta.

Mikor távozóban Neszmélyit is hívták, beleegyezőleg intett: jövök utánatok. És megvárta, míg a kastély lakói nyugvóra tértek s utána ama bizonyos földszinti ablak körül ólálkodott az éj sötétjében, míg ugyanakkor bent, az ablak mögött, egy vágyakozástól égő, üde asszony lázasan leste minden mozdulatát.

Neszmélyi még egyszer körülnéz s miután meggyőződött róla, hogy körülötte minden csendes, az ablak felé tart. Közvetlen az ablak előtt megáll. És e pillanatban eszébe jutnak hasonló helyzetek, miket régebben átélt s mik most elvonulnak lelki szemei előtt. S úgy látszik, mintha nem tudná magát elhátározni, mintha ingadozna. S míg így küzdökdi magában, egyszerre csak arra gondol, hogy az Arany Kakasban ezalatt már valószínűleg javában folyik a makaó. És maga előtt látja a szőke Hohenstein grófot, amint kiteríti terjedelmes pénztárcáját s biztatóan mondja a játékos kompániának:

— Soeben eine neue Bank eingetroffen, meine Herren. Faites vos jeux, Messieurs!

S látja a bankók halmazát, az ide-oda vándorló összegeket s a játékosok arcán a feszült várakozás kifejezését.

És nesztelenül huzódik el az ablaktól s gyors léptekkel — távozik.

Le az Arany Kakasba.

A játékszenvedély győzött.

Brigitta grófnő rejtekhelyéről remegve tekint a távozó után. És kimondhatatlan megvetést, mélységes gyűlöletet érez iránta.

.....
Mikor Neszmélyi néhány órával később hazajött, a földszinti ablak zárva volt.

XV.

Ha valami idegen vetődik Kis-Abonyba s e nevezetes estén véletlenségből benyit az Arany Kakas különszobájába, úgy bizonyynyal azt hitte volna, hogy az osztrák urakházában van. Az osztrák főnemesség színe-javát, a legősbibb, legbüszkébb nevek viselőit látta volna együtt.

Az asztalfőn herceg Schwarzenberg svadronyos kapitány foglalt helyet. Hatalmas, délceg alak s mérhetetlen vagyon ura. A megtestesült szeretetreméltóság, kit bajtársai valósággal imádnak s kiért alantasai bármely pillanatban a tűzbe rohannának. S amellet a világ legszerényebb embere, keresetlen, közvetlen modoru, kiben Röntgen-sugárral sem lehetne a gőgnek vagy rátartóságnak legkisebb nyomát is felfedezni. Hamisítatlan, igazi főúr.

Vele szemben, az asztal másik végén, herceg Wendenburg kapitány ül, kit Fredy néven az egész ármádiában ismernek, s akinek csinyjeiről és tréfáiról legendák keringenek, mikről köteteket lehetne írni.

Fredy eredetileg huszár volt s mikor ezredét elhelyezték Bécsből, áttétette magát a dragonyosokhoz, kik akkor jöttek a császárvárosba s midőn ezeket is elhelyezték, ulánus lett, hogy ne kelljen Bécsből távoznia. Ám egy szép napon az ulánusoknak is letelt az idejük s ekkor Fredy egy bécsi bakaezredhez kéredzkedett. De bárhová fordult is e kívánságával, mindenütt kinevették, a hadügyminiszteriumban pedig csak ennyit mondtak: Ugyan, ne vicceljen! És mindenki azon mulatott, hogy Fredy, ki nélkül a Ronachert el sem lehet képzelni, Bécs kedvéért még arra is képes lett volna, hogy baka legyen. Hát ez egyenesen az ókorba való jellemvonás, mert ennél nagyobb áldozatot egy lovastiszt részéről a legmerészebb fantázia sem tud elképzelni. Egy Mucius Scaevola hőslelkűsege eltörpül e mellett.

S egy szép napon bekövetkezett ama régen rettegett pillanat, midőn Fredynek Bécsből távoznia kellett. De aki azt hiszi, hogy ez csak olyan simán ment, az nagyon téved. A szívet tépő

fájdalomról, a lelki kinokról, mik Fredyt marcangolták, nem is szólok. Elég, ha megemlítem, hogy három hétig könnyes szemekkel éjjel-nappal bucsuzott. Persze, pezsgő mellett. Az utolsó napokban pedig állandóan deputációkat fogadott. A kóristanők, az orfeumi hölgyek, a buffetdámák és pezsgős hajadonok, a virágáros leányok, az éjjeli mulatóhelyek pincé-reinek és a fiákkereseknek deputációját. S Isten tudja, hogy még milyen küldöttségeket.

S mikor a legutolsó pillanat is elérkezett, a perronon megjelentek az édes kis nők. Mici, Lizi, Tinka, Rózi, Idus, Ágnes, Tilda, Kati, Pepi, Sári, Marianka, Zsófia s még egy egész sereg. Hisz' Fredy hosszú bécsi tartózkodása alatt annyit fogyasztott. És mindegyik egy virágszálat hozott bucsuzóul. A háttér diszkrét félhomályában pedig, sűrű fátyoltól védve, uri dámákat lehetett látni, kiket annyi gyönyörteljes órák emléke hozott ide, hogy a távozó Fredynek egy utolsó Isten veled-et mond hassanak. S mikor füstölve, sipolva lassan elindult a vonat, az édes ajkak mind egyet rebegtek : Adieu, Fredy ! Viszontlátásra !

A vonat már valahol messze kint járt s a nők még mindig lobogtatták zsebkendőiket utána. Mici, Lizi, Tinka s az uri dámák egyaránt. Különbség nélkül.

A pályaudvaron sürgölődő publikum nem tudta mire vélni a sok hölgy jelenlétét. A legtöbben azt hitték, hogy egy leánynevelő intézet egykori növendékei bucsuznak valamelyik szeretett tanárnőjüktől. Egy ur kérdést intézett az egyik vasuti alkalmazotthoz, ki mélabús hangon adta meg a felvilágosítást :

— Wendenburg Fredy herceg távozik Bécsből.

— Vagy úgy ? Miért nem szólt mindjárt ?

És mindenki a világ legtermészetesebb dolgának tartotta, hogy ilyen alkalommal ennyi nő gyülekezik a pályaudvaron.

Szóval, Fredy Wendenburgot adorálták a nők. Bizony nyal azért, mert ő is oly végtelenül szerette őket.

De mi az ? Káprázat vagy valóság ? Fredy az asztalvégen két hölgy között ül. Az egyik egy babaarcu szőke, a másik

gesztenyebarna, tüzes szemű, mesésen hosszú szempillákkal. Fredy hol az egyiknek cigarettát, hol pezsgőt kínál a másiknak. Csupa gyengéd figyelem. S a nők oly otthoniasan érzik magukat itt a Trani-ulánusok között, mintha ők is az ezred kötelékébe tartoznának. A szőke annyi szakértelemmel cseveg a szolgálatról s a lovakról, hogy az bámulatot érdemel. Látszik, hogy hajlamai állandóan a lovassághoz vonzották.

A hölgyek egyszerű automobil-kosztümben vannak. Fredy tegnap sürgönyözött nekik Bécsbe s ők száguldó automobilon útra keltek Kis-Abonyba, hogy egy estét tölthessenek a csapodár Fredyvel.

A pikáns barna mellett Tannhausen gróf főhadnagy ül. Roppant jó fiú, de bomlik minden szoknya után. Fogadalmat tett máltai lovag s azzal bolondítja a nőket, hogy neki e minőségben joga van — gyóntatni. S bizony akárhányszor megesett már, hogy egyik-másik hiszékeny szép asszonyt, kinél másképpen nem tudott boldogulni, — meggyóntatott. Tisztársai ez okból „Hochwürden“-nek, főtisztelendő úrnak szólítják. Az arcán bal fülétől az álláig huzódó mély vágás látszik, mely egyik rosszul sikerült szerelmi kalandjának az emléke.

Valami kis fészekben állomásozott akkoriban a századával. Egy izben egy cirkusztársulat érkezett a helységbe, melynek starja egy gyönyörű kötél-táncosnő volt. Tannhausen kapitányának annyira megtetszett a leány, hogy kétezer forintért megvette az igazgatótól. Ezzel rendben lett volna a dolog, ha Tannhausen nem mesterkedik szüntelen azon, hogy a leányt hálójába kerítse. A kapitány tudott a dologról s elhatározta, hogy megtréfálja a nyughatatlan vérű főhadnagyot. E célból a kötél-táncosnővel levelet íratott, melyben az esti tíz órára egy félreeső lugasban találkat adott Tannhausennak.

A gróf pontosan megjelent s a hölgy is ott volt már. Tannhausen udvariasan kezét csókolt és suttogó hangon beszélgetést kezdett. De bármennyit beszélt, bármennyit kérdezett is, a hölgy nem válaszolt. Konokul hallgatott. Egy hangot se ejtett ki.

A nők szeszélyesek, gondolta Tannhausen ; de legyen az

ő akarata szerint. S a következő pillanatban egy gyors támadással karjaiba zárta a leányzót, s egy üdvöztető csókot lehelt szótlan ajkaira.

E percben azonban gondolkodóba esett. Mert észrevette, hogy a nőnek, kit karjaiban tartott, egészen tisztos bajusza van. Estellának — így hívták a kötél-táncosnőt — pedig oly sima az ajka, mint a bársony. S most gyanút fogott s hogy ennyire volt, hirtelen gyufát gyújtott.

Bár ne tette volna. Legalább soha sem tudta volna meg, hogy egy öreg szakácsnőt melengetett hevülékeny keblén.

Ez már azután igazán vért kívánt s így esett meg a párbaj, mely Tannhausen sebesülésével végződött. (Auch das noch.)

Tannhausen visszavonult, de előbb-utóbb valamilyen módon még megfizeti a kölcsönt. Ez bizonyos.

Most a barnának udvarol, ki minden áron egy gyónási esetet szeretne hallani. De Tannhausen, gyóntató atyához illően, néma, miként a sir.

A szőke Hohenstein nyugtalanul fészkelődik helyén. Tíz óra már elmúlt s a huszárok még mindig késnek. Pedig ég a vágytól egy kis makaó után. Őt a nők csak mellékesen érdeklik, míg a játék minden figyelmét s érdeklődését leköti. A földi gyönyörök legnagyobbikának a gusztálást tartja. Egy esetet kivéve: ha az ember treff-bubra megy. Amint ezt meglátja, nem is gusztál tovább, csak dobja a kártyát. Mert a treff-bub — az biztos vesztes. Még annál is több: biztos halál.

Mialatt a szőke Hohenstein idegesen várta a huszárok érkezését, illetve a játék megkezdését, azalatt báró Sztrippay Zsigmond és Selmeczy Kálmán főhadnagyok, kik a quóta szerinti magyarságot képviselték az ulánusok körében, valami sportkérdésről vitatkoztak egymással. Azt hiszem, arról volt szó, vajon Bonaccident ötvenkét és fél kilogramm súlylyal jó eséllyel bír-e a Viztorony-versenyben.

Sztrippay és Selmeczy a legteljesebb ellentéteket képviselték.

Selmeczy alacsony termetű és teljesen kopasz. Minden

indulata tar fején tükröződik vissza, melyet a legkisebb lelki emócióra is élénk pir borít. Makaónál, ha a bankár tudni akarja, hogy milyen lapja van Selmeczynek, — csak a fejére tekint. Ha ez halványpiros, úgy jó lapja van, ha haragos piros, úgy ez slagert jelent, ellenben ha feje szintelen, úgy esküt lehet arra tenni, hogy gyalázatos, rossz lapot szorongat kezében. A taroknál ép így van. Ha a huszonegyessel akarok ütni s tudni szeretném, vajon a skisz az utánam ülő Selmeczy Kulinál van-e, úgy csak a fejét nézem. Ha hirtelenpiros, akkor a világ minden kincseért sem ütök a huszonegyessel, mert holtbizonyos, hogy a skisz Kulinál van. Mindezen okoknál fogva az ulánusok már régebben elhatározták, hogy, ha nagy játék folyik, Selmeczy Kuli abban csak parókával vehet részt, mert kopasz fejfel túlságos előnyt nyújt a bankárnak. A parókát — közkölségen — már meg is rendelték s mig megérkezik, úgy segítenek magukon, hogy Fredy Wendenburg játék előtt mindig letakarja Kuli sokatmondó fejét.

Báró Sztrippay Zsigmonddal ép fordítva áll az eset. Amit Kuli fájdalmasan nélkülöz, abban ő valósággal dúskál. Sűrű hajzata s ugyanilyen szakálla az őserdőre emlékeztetnek. De mig az őserdőt senki sem gondozza, addig Sztrippay Bigu önfeláldozással ápolja hajzatának s szakállának minden egyes szálát. Az anya gyermekére nem fordíthat nagyobb figyelmet. De van is látszata, mert Bigu állandóan úgy néz ki, mintha — amint mondani szokás: — skatulyából vették volna ki. A divat terén irányadó nagyhatalom, melyet az ifjuság vakon követ. Az empire-szabásu ulánkának, az emeletes sapkának, a levasalt nadrágnak, szóval, e téren minden kihágásnak — ő egyik fő értelmi szerzője. S ha Sztrippay Zsigmond térdig érő köpenyegben s olyan szalonkarddal jelenik meg, melynek kosara emberfej nagyságu, úgy ez forradalmat jelent a katonai divat terén. És e különleges állása bizonyos immunitást kölcsönöz neki. Mert mig másoknál szigoruan üldözik az egyenruházati extravagantiákat, addig nála szemet hunynak. Az ilyen tekintélylyel keztyüs kézzel bánnak.

A bécsi térparancsnokságnál volt annak idején egy ezredes, ki kérlelhetetlen szigorral csapott le minden olyan tisztre, kinek öltözéke eltért az előírástól. Az egész hadseregben retgették ezt az ezredest, ki valósággal vadászott a tisztekre s minduntalan más-más utcákban leselkedett áldozataira. Ha egy fiatal tiszt Bécsbe került, az öregek előzőleg kioktatták, nehogy az ezredes karmaiba kerüljön.

Egy ízben ez a vérszomjas ezredes Bécsnek legforgalmasabb utcájában, a Kärtnerstrasseban, megpillant egy nyugodtan sétáló ulánustisztet, kinek ruházata olyannyira szabályellenes volt, hogy az ezredest ájulás környékezte. Félig magánkívül támadt a vakmerő merényletre:

— Főhadnagy úr, hogy merészel ön ilyen adjusztirungban nyilvánosan mutatkozni?

S ajka reszketett a dühtől, szemei villámokat szórtak.

A főhadnagy válasz gyanánt — bemutatkozott:

— Herr Oberst, Oberlieutenant Sztrippay — stellt sich gehorsamst vor.

— Sztrippay? Baron Sztrippay?

— Jawol.

A szigorú ezredesnek imént még villámokat szóró szemei e pillanatban enyhe derűt árasztottak, ajkai körül kedélyes mosoly játszadozott. Tetőtől talpig szemügyre vette a főhadnagyot, majd körüljárta s úgy megcsudálta, ahogy egy látványosságot szokás megbámulni. S mikor mindezt elvégezte, megszólalt:

— Also Sztrippay, Baron Sztrippay von Trani-Ulanen?

— Jawohl, Herr Oberst,.

— Ich danke. Serviteur!

S kedves mosoly kíséretében udvariasan szalutált és előzékeny magatartással — távozott.

Sztrippay Bigunak pedig kutyabaja sem lett.

Ilyenek a tekintélyek kiváltságai.

Most ő is felkel s üdvözli az érkező huszárokat, kiket már oly türelmetlenül vártak.

S alig hogy túlestek a vizionlátás örömein, Schwarzenberg herceg egy bőrtokot vesz elő, melyből több játszma francia kártya kerül az asztalra. A megkönnyebbülés moraja fut végig az egész társaságon. A szőke Hohenstein örömteljesen rebegi: Na, végre! S a csatározó felek elfoglalják helyeiket s kirakják maguk elé a municiót tartalmazó — pénztárcákat.

Schwarzenberg herceg adta az első bankot, mely hamarosan felszaporodott ezer forintra.

— Kinek tetszik egy lapra a bank? — kérdi jóakaróan a herceg.

A háttértől Szabolcsy jelentkezett elsőnek.

A herceg leosztja a lapokat s rövid gusztálás után kiteríti kártyáit.

— Csak „gyermek“, — mondja s szeretetteljesen néz a felvetett *kis* slágerre.

— Ez „öreg úr“ — mondja Szabolcsy s kívágja a nagy slágert, a kilencet.

— Schneidiger Kerl! — mormogja magában a herceg s miközben egy ezrest vesz elő pénztárcájából, Szabolcsyhoz fordul:

— Talán ezt is letartod, önkéntes?

— Kérem, — mondja Szabolcsy.

És megnyeri ezt is. Játszi könnyedséggel.

A hercegnek nagyon tetszett a dolog. Ujra pénztárcájába nyúl, de ezuttal már egy egész halmaz ezresbankót vesz elő s hanyagul maga elé dobja az asztalra. S biztatólag mosolyog az önkéntesre és már osztani akarja neki a lapot, melyet azonban Szabolcsy ily szavakkal hárit el magától:

— Majd mire jobban felszaporodik.

Hát ez már igazán az arrogantiának netovábbja. Vagy tiz darab ezres van a bankban s ő meg akarja várni, „míg jobban felszaporodik!“ Az ulánusok tágra nyitott szemekkel bámulják az önkéntest, báró Königsthal kapitány pedig meglegedetten mosolyog. Mintha mondani akarná: Ez az én nevelésem. Neszmélyi, Tomkó s a többi huszártiszt egészen természetesnek

találják a dolgot. Ilyennek kell lenni egy Hannover-huszáronkéntesnek.

Fredy egyik hölgye, a pikáns barna, érdeklődéssel tekint Szabolcsyra, majd meleg pillantást vet rá, mely tetszéséről tanuskodik. Az önkéntes közelebbre huzza székét.

A nagy bankot báró Königsthal nyerte meg s utána még néhány másikat. Most ő a bankár s a pénz garmadával hever előtte. Ugyszólván minden tétet megnyer. Az ulánusok vagyónokat vesztenek, a szőke Hohenstein már hozomra játszik. Ennek a fele sem tréfa. Még egy ilyen negyedóra s Königsthalnak külön embert kell majd fogadnia, aki a pénzt hazacipeli.

És a szerencse kitartott mellette végig. Az ulánusok mint hullák maradtak a csatatéren. A revanche teljes volt.

S míg a bajnokok öldöklő harcukat vívták, azalatt Szabolcsy nagy csendben teljes megegyezésre jutott a pikáns barnával. Neszmélyi pedig — ép oly észrevétlenül — a szőkével. S az automobil másnap üresen száguldott vissza Bécsbe. A hölgyeknek nyoma sem volt.

Ez volt a legteljesebb vereség, melyet a Trani-ulánusok valaha szenvedtek.

XVI.

A kisabonyi dátum csakugyan piros betűkkel lesz följegyezve a Trani-ulánusok történetében, de a piros betűk itt nem ünnepnapot fognak jelezni, hanem emlékeztetőt az elszenvedett óriási vérvesztésre. Egyébnek a lezajlott kártyacsata gyászos kimenetelét nem lehet nevezni. Mert ha mindjárt megannyi majoreszko s örökös főrend is a vesztes, kétségtelen, hogy a dolog — vérbe ment. Schwarzeberg herceg egymaga hatvanezer forintnál többet vesztett. A szőke Hohenstein nyolcezer forint készpénzt s tizennégyezer forintot hozomra. Ezen utóbbi összeg megfizetésére két heti haladékot kért Königsthaltól, ki a főnyerő volt. De Tomkó, Neszmélyi, Salburg

gróf, Brausewetter s az önkéntes is, mindannyian csinos összegeket nyertek. Neszmélyi vagy tizenötezer forintot. Szabolcsy hetet.

Mikor a játéknak vége szakadt s az ulánusok haza mentek, Schwarzenberg herceg teljes joggal mondhatta:

— Az igaz, hogy sokat vesztettünk, de viszont csak két ezred van az egész ármádiában, mely így játszhatik: Trani és Hannover.

S ez a tudat bőségesen kárpótolta őt az elvesztett ezrekért.

A szőke Hohensteinnél, — hogy őszinte legyek, — nem megy ily könnyen a dolog. Szó sincs róla, a veszteségen ugyanily nonchalance-szal teszi túl magát ő is, de viszont az elvesztett összeg megszerzése számára már körülményesebb feladat. Hohenstein ugyan nagyvagyonu hitbizományos lesz egykoron, de a jelenben apanage-ára van utalva, mely az ily nagyarányu játék elviselésére nincs berendezve. Nagyon természetes azonban, hogy akadnak izmaeliták, kik szívesen nyujtanak kölcsönt a jövődő hitbizományosnak. Persze, jó kamat ellenében. Itt ez a lényeg.

De szokszor jó kamat ellenében sem lehet pénzhez jutni, akármilyen hitelképes is a kölcsönkereső. Ilyenkor ragadtatják magukat a megszorult tisztek olyan üzletekre, melyek azután egy későbbi időpontban anyagi romlásukat okozzák.

A Trani-ulánusokkal a sors e tekintetben is kivételt tesz. Mert ha valaki az ezredben megszorul, nem fut vakon az uzsorások hálójába, hanem felkeresi báró Worms főhadnagyot, a kedves bajtársat és tanácsot kér tőle.

Báró Worms a legkiválóbb finánczsenik egyike. Wekerle hozzá képest tehetségtelen kezdő, sőt még Széll Kálmán is valóssággal eltörpül mellette. A báró tizennégy éve szolgál s ugyanennyi idő óta várja egy milliomos nagynénjének jobblétre szenderülését, kinek ő egyedüli és kizárólagos örököse. Bizalmi emberei állandóan a nagynéni körül tartózkodnak, mert annak, ki elsőnek ad hirt a derék asszony kimulásáról, fejedelmi

jutalmat helyezett kilátásba. De a jó nagynéni, bár elsőrangú szaktekintélyek megállapították róla, hogy cukorbetegségben, szivbillentyű-elégtelenségben s érlemeszesedésben szenved, — még csak nem is gondol a halálra. Kinézése s közérzete állandóan aggasztóan kedvező. Ily körülmények között a báró ama havi kétszáz forintba van utalva, melyet szívós természetű nagynénjétől kap.

Havi kétszáz forint! Egy csepp a tengerben. Azaz, talán tekintélyes összeg egy kishivatalnok, polgárember s hasonlók szemében, de valóságos alamizsna egy Worms báró, egy Traniulánus kezében. Erről nem is lehet vitatkozni.

S hogy ezen összeg parányi mivolta ezerszer is beigazolódt, a nemes báró végre is kénytelen volt más bevételi források után látni. E célból összeköttetésbe lépett egy sereg pénzemberrel, ékszerésszel, ügynökkel s egyebekkel, kik szerencséjüknek tartják, ha a bárónak szolgálatára lehetnek. Mert az az egy feltétlenül bizonyos, hogy ő a legpontosabb fizető a kontinensen. Órára, úgyszólván percre fizet s a lavina-módszer követi. A régebbi kölcsönt egy újabbnak révén egyenliti ki. (A párhuzamos kölcsönökről nem szólva.) Ily módon tartozásai lassanként elérték a százezret, de az uzsorások készséggel fognak segédkezet nyújtani ahhoz, hogy második száz-ezer is beteljen. Nem az örökség miatt, pusztán azért, mert gyönyörűség ilyen rendes emberrel, kivel soha baj nincs, — „dolgozni.“ S tény, hogy Worms báró oly kiterjedt könyvelést visz tartozásairól, mint akármelyik nyilvános számadásra kötelezett vállalat.

Ha valakinek útbaigazításra van szüksége, az csak hozzá forduljon. Annak a monarchia összes pénzbereinek címével szolgálhat s az egyéb tudnivalókkal, mik e téren mind fontossággal bírnak. Például, kik azok, kik kisebb s azok, kik csak nagyobb kölcsönökkel foglalkoznak. Chaim Taubenschmalz Krakóból ezer forintig terjedő összeget sürgönyileg is kölcsönöz, míg Mojse Brückengeländer Lembergben kizárólag postán bonyolítja le ügyleteit. Baruch Morgenduft Tarnowban

három kezesen alul szóba sem áll az emberrel, míg Leb Gerstenschleim Tarnopolban megelégszik két elsőosztályu kapitánynyal.

A bécsi uzsorások tulnyomó része a kávéházban tartja hivatalos óráit. Tannenbaum háromtól ötig a Café Mändelben, a Praterstrasseban, Tulpenthal egytől háromig a Café Edisonban s háromtól hétig a Café Lebmannban, a Neuer Markton. Az öreg Löwenbein pedig csak éjjél után ad kihallgatást az Európában. Az egyiket meg kell invitálni vacsorára, a másiknak bucsuzásnál tíz forintot ad az ember — kocsira. Stb. stb. Van olyan is, ki elvárja, hogy az ember jutalom fejében száz forinttal egy jó esélyű lovat fogadjon a számára, míg a másik beéri egy jó tippel. Ahány ház, annyi szokás. Gróf Petzenstein János dragonyos kapitány például naponta négytől ötig a leibuzsorásával billiárdozik a legelegánsabb bécsi kávéházban. Fredy Wendenburg herceg pedig a déli korzón állandóan az izmaelitájával jelenik meg. Egy ulánustiszt, gróf Gleiwitz, pedig annyira odaszokott az uzsorása házához, hogy végül elvette a leányát. Az apósa legalább nem kíván tőle többé Schulschein-t. Sőt volt annakidején egy főrangú huszártiszt, Bécsben, ki a feleségét bízta az uzsorására. Az igaz, hogy az uzorás vén ember volt, de annál virulóbb, annál ígézőbb és kíváncsabb volt az asszony. Végre is az uzorás kénytelen volt fölmentését kérni. A vágyakozás örökös gyötrelmeit a vén ember sem tudta elviselni.

Vannak uzsorások, kik az összes lovasezredek tisztikarának névsorát, a tisztek vagyoni viszonyait s családi körülményeit könyv nélkül tudják. Ezek figyelemmel kísérik a megjelenő rendeleti közlönyöket s evidentiában tartanak minden változást. A telekkönyvet és a gothai almanachot a fejükben hordják. Tudják, hogy a hercegi, grófi s egyéb főrangú családok mely ágai vagyonosak s melyek vagyontalanok. Minden tartozásról és teherről pontos értesüléseik vannak. Bámulatos módon vannak szervezve s összeköttetések szálai mindenhova elérnek. A monarchia egyik végétől a másikig. Krakkóban,

például, huszonnégy óra alatt pontosan megtudhatom, hogy egy Grácban állomásozó lovastisztnek mennyi az adóssága. A távolság itt nem számít.

Ebbe a szervezetbe tartoznak az amateur-uzsorások is, kik az uzorát többnyire mellékfoglalkozás, de főkereset gyanánt űzik. Ékszerészek, vállalkozók, kereskedők, lócsiszárok, nyergesek, sőt volt Bécsben egy fodrász is, ki nagyszabásu uzorás hírében állott. De mások is akadnak. Egy nagyon előkelő úr, keveselvén ama harminc-negyvenezer forintnyi összeget, mit vagyona évente jövedelmezett, uzorakamatra adta ki a pénzét, melyet azután az utolsó fillérig elvesztett. Egy csemegekereskedő a leglelketlenebb uzorások egyike volt, kikről a krónika tud. Jaj annak, aki az ilyenek kezébe kerül. Leb Gerstenschleim és Chaim Taubenschmalz valóságos filantropok hozzájuk képest.

Ily körülmények között ne aggódjunk a szőke Hohenstein miatt. A tizennégyezer forintot, melylyel Königsthalnak tartozik, báró Worms szakszerű és apai útmutatása mellett mérsékelt uzorakamatra fogja megkapni. A csehországi hitbizomány még elbirja ezt is. Az ilyenbe különben is, még egyetlen Trani-ulánus sem pusztult bele.

Mig a szőke Hohenstein ily módon azon töprengett, hogy honnan vegye a differentiák kiegyenlítéséhez a szükséges pénzt, addig Neszmélyi azon törte a fejét, hogy a nyereségből kinek fizessen? A bécsi uzorásnak-e avagy az ezredesnek? Hosszas lelki tusa után ez utóbbira határozta el magát. Végre is, az ezredes mégis csak az ezredes, a bécsi jordán pedig várhat. Különben sem járt még le a tartozás, melyet jó kamat ellenében bármely percben prolongálni lehet. Az is döntő szempont volt, hogy az ezredes, ha pontosan fizet neki, adott alkalommal a legnagyobb lelki nyugalommal újra megpumpolhatja. Így a fizetés olybá ment, mint mikor az ember a takarékbán helyezi el tőkét. Tetszés szerint bármikor kiveheti.

Szabolcsyt majd fölvetette a sok pénz. De neki leg-

távolabbról sem jutott eszébe, hogy adósságokat fizessen. Igaz, hogy nem is igen voltak terhes tartozásai, mert vidéki pénzüzeteknél elhelyezett váltóit nem tekintette ilyennek. Már csak azért sem, mert ezek az intézetek állandóan igen kuláns magatartást követek vele szemben. A „Nyirvidék“ című takarékpénztár elvből nem óvatoltatta Szabolcsy váltóit, míg a „Tiszafüredi Hitelbank“ a kamatfizetéssel is beérte. A törlesztés teljes mellőzésével. Csak az „Egyesült Dunabogdányi Takarékpénztár“ akadékoskodott néha, amennyiben legalább új váltót követelt. De ezt is a világ legudvariasabb hangján, mintegy kötelességszerűleg. Igazán gyönyörűség volt ez intézeteknél adósnak lenni.

Am ne fesszegessük a pénzüiális kérdéseket. Sokkal fontosabb dolgok járnak most Szabolcsy fejében, olyanok, mik eddig elintézetlenül heverték agyának és szívének rejtekeiben, mikről még nem adott számot magának, melyekkel azonban mielőbb tisztába kell jönnie. Felesleges is mondanom, hogy miss Dorothy képezte e gondolatok központját. S ma történt meg először, hogy Szabolcsy azon emlékezetes est óta helyzetét komoly megfontolás tárgyává tette. Olyan álomszerűnek tűnt fel előtte az egész eset, annyira regénybe illőnek, hogy maga sem tudta, komolyan vegye-e a történeteket? Ha józanul mérlegeli a dolgokat, talán egy gyermekleány pillanatnyi felhevülésével áll szemben, melynek sem sulya, sem következményei nem lehetnek. Azonban másrészt tudta és érezte, hogy ez a felhevülés őszinte és igaz volt s miss Dorothy-nak szívében gyökerezett. S e gondolatra valami különös boldogító érzés töltötte el az önkéntest, mely könnyelmű ifju szívét odafüzte a távolban időző édes gyermekhez. A csók, miket azon estén a százados tölgyek árnyékában váltottak, meglevenedtek emlékezetében s perzselő melegüket ott érezte ajkain s elkábult, hogy a bájos leány szüies odaadására gondolt s szűknek érezte az attilát, mely boldogan dobogó szívét takarta. Önkéntes Szabolcsy — szerelmes volt.

Gyönyörű szép reggel volt, hangulatos, sejtelmes.

A völgyből felszálló pára finom, áttetsző fátyolt borított az őszi tájra. A hegyoldal lombozata ezernyi mesés színben pompázott s a rejtelmesen morajló patak ezüstös szalag gyanánt huzódott végig a tájon.

Önkéntes Szabolcsy négy huszárral üget az országúton. Rózsás színben látja az egész világot s meg van róla győződve, hogy a természet őszi pompáját az ő gyönyörködtetésére öltötte magára. Hogy az ő kedvéért illatozik az erdő, csörgedez a patak, virul a késői rózsza. S talán igaza is van. Legszívesebben keblére ölelné az egész világot. Még huszár Bundás Mártont is, kiből csak úgy dül a reggelire elfogyasztott törköly átható szaga. A hangulat átragad a lovakra is. A paripák oly vidáman lépdelnek, játszi kedvük annyira nyilvánvaló, hogy szinte látja az ember, amint tréfálkozni szeretnének bohó jókedvükben. Szabolcsy annyi szeretettel veregeti meg lovának nyakát, hogy egyenesen megható. A lovag szívének hölgye iránt sem viseltethetik gyengédebb érzelmekkel. Az ilyen nem lehet magyarázni, ezt érezni kell.

Most egy kis faluhoz érnek, de oldalt el akarják kerülni, mert tele van harcoló gyalogsággal. A falu elején valahonnan felbukkant egy generális és megállítja a huszárokat s a baka-generálisok szokása szerint faggatja a lovasokat együgyű kérdésekkel. Szabolcsy már türelmetlenül fészkelődött nyergében. De a generális nem tágitott. Most ilyen kérdést intéz :

— Mit csinál, önkéntes, ha a falu szélén ellenséges gyalogságra akad, mely golyózáporral fogadja ?

Szabolcsy kiegyenesedik s harsány hangon adja meg a választ :

— Tábornok úrnak alásan jelentem : lefordulok a lóról és meghalok !

A tábornok nagyot nézett, megsarkantyuzta lovát s elvágatott, miközben több ízben ismételte :

— So eine Frechheit !

— Ez sem kérdez többet, — gondolta Szabolcsy s vidám hangulatban ügetett tovább husárjaival, gondosan ügyelve

arra, nehogy a balsors ismét valami bakagenerálissal hozza össze.

Végre beértek egy faluba, hova a századnak a déli órákban kellett bevonulnia. Itt azonban kellemetlen meglepetés érte a huszárokat. A falu hithű korcsmárosa ugyanis kijelentette, hogy sem enni, sem inni nem adhat a katonáknak, mert — szombat van. Ez ellen nem lehetett tenni. Szabolcsy végre is úgy segített magán, hogy a huszárokat kirendelte, hogy tüzet rakjanak és — főzzenek.

A korcsmáros a huszárok láttára nagyon megijedt. A feleségét és a leányát féltette tőlük s első gondja az volt, hogy ezeket a szomszéd faluban a sógoránál biztonságba helyezze. De míg a leány engedelmesen követte apját, az asszony vonakodott.

Szabolcsy ezen körülményt ügyesen kihasználta s mesteri ékesszólással igyekezett rábírni a csinos nőt, hogy az ebéd elkészítéséről gondoskodjon. Az asszony végre is engedett a sokérésnek, a korcsmáros pedig azon volt, hogy legalább a leányát mentse meg, ha már a felesége mindenáron el akar kárhozni. A mikor az apa leányával elvonult, Szabolcsy beható tárgyalásba bocsátkozott az asszonynyal — az ebéd felől.

S hogy e tárgyalások nem voltak eredménytelenek, erről a jó ebéd tanuskodott, mely még a gourmand Königsthal báró meglegedését is nagy mértékben kivívta.

A figyelmes báró nem is késett a dicsérettel s erre vonatkozó bókjait ép most tolmácsolja a szép asszonynak, ki kedves mosolylyal hallgatja azokat. Ha nem csalódom, ennek is tárgyalás lesz a folytatása. Tárgyalás — a vacsoráról.

S mire a jó öreg korcsmáros visszatér, az összes függő kérdések közmegelegedésre lesznek már elintézve.

A fekete kávénál Königsthal báró szóba hozta a küszöbön álló tiszti vizsgát, melyen Szabolcsynak okvetetlenül jó eredménynyel kellett tulesnie, bár valóságos analfabéta volt a katonai elméleti ismeretek terén. Valami hallgatag megállá-

podás a tisztek között azonban kizárta Szabolcsy bukását. Erről Königsthal báró már jó eleve gondoskodott.

Most is apai jó tanácsokkal látja el az önkéntest.

— Ha olyan kérdést kapsz, mire nem tudsz válaszolni, kérj engedelmet, hogy magyarul felelhess. Magyarul azután beszélhetsz, amit akarsz. Mondd el a Miatyánkot.

Szabolcsy megvakarta a fejét.

— Mi az? — kérdezte a kapitány.

— Nem tudom a Miatyánkot.

Königsthal báró összecsapta a kezét. Majd szigoruan rászólt Szabolcsyra :

— Egy óra mulva jelentsed, hogy tudod a Miatyánkot ! S ezzel magára hagyta az önkéntest.

Igy készült Szabolcsy a tiszti vizsgára.

XVII.

A falusi kis korcsma tulajdonképen nagyon barátságos hajlék volt. Két kényelmes nagy szobájában a tiszt urak ott-honiasan elhelyezkedtek s teljesen az édes semmittevés gyönyöreiből adták oda magukat. Szakértelemmel és érzéssel, ahogyan lovastisztektől telik, kik napok óta nyeregben ülnek s az ily módon megtett kilométerek tekintélyes számára pillanhatnak vissza.

Tomkó ágyban fekszik s Fifiről ábrándozik. A bohókás, pajkos Fifi comtesseről, aki már annyi ideje bolondítja s hol végkép elcsüggeszti, hol pedig boldogító reménynyel kecsegteti a jó fiút. S hogy így eltöpreng szegény, néha-néha nagyot sóhajtott bujában.

— Már megint Fifi ? — szól hozzá Neszmélyi, ki régen megszokta Tomkó epekedéseit s bajtársának szerelmi regényét a legaprólékosabb részletekig ismeri. Ő Tomkó meghitt bizalmasa s tanácsadója, ki állandóan bátorítja, biztatja a derék frontmögöttit.

Neszmélyire nehéz ráismerni. Fejét törülközőkből készült turbán övezi, melylyel dús fürtjeit lesimitja. A szorosra húzott bajuszkötő jókora darabot takar el arcából s különös, szokatlan kifejezést kölcsönöz vonásainak. Szájában cigaretta, kezében körömráspoly, előtte az asztalon pedig egy nagyszabású manikűrkészülék, melyet egyenesen Párizsból hozatott annak idején s amelyért akármelyik divathölgy is megirigyelhetné. És bámulatos jártassággal kezeli a keféket, ollókat, reszelőket, fácskákat s egyéb instrumentumokat, bár azt állítja, hogy más szerszámot, mint a körömkefét — nem ismer. (Pedig egy sebészstanár sem dolgozik annyi műszerrel.)

A kanapét Brausewetter Brunó főhadnagy foglalja el, ki e percben azon tűnődik, hogy mennyivel szebb dolog volna most Lilian Cambridge, a legújabb angol star parányi lábainál heverni. Szüntelen ezen jár az esze. Ha nem csalódom, Lilian a milliomos Brausewetter-cégnek még szép pénzébe fog kerülni.

Önkéntes Szabolcsy a szomszéd szobában fel és alá jár-kál. A Miatyánkot tanulja, melyet már oly régen nem vett ajkára s mert közben gondolatai folyton elkalandoznak egy szőke kis leányhoz, — csak lassan halad előre a fiatal pogány.

Báró Königsthal kapitány éppen egy nagy havannára készül rágyujtani. Ő is csak testben van jelen, gondolatban máshol időzik.

Königsthal báró Evelinről s a jövőről álmodozott, mely napsugarasnak, boldognak ígérkezett. Egyáltalán, ha az utóbbi napok eseményei s a jövőendő kilátásai felett szemlét tartott, uagyfoku meglegedésnél egyebet nem is érezhetett. Zsebében vagyont tevő nagy összeg s ami Evelint illeti, egy percig sem kételkedett, hogy a teremtés e remeke az övé lesz. Nem is lehet soha másé, mert az Uristen egymásnak teremtette őket. Ez a tudat fanatikus meggyőződéssé érlelődött Königsthal lelkében s megingathatatlan bizalommal töltötte el a jövő iránt.

S hogy a dolgok az egész vonalon ily jól állottak, látható gyönyörrel fujta maga elé a Sol illatos füstjét, majd pedig az előtte álló üveg után nyult s azzal a szeretettel, melyet a maga-

sabb szakértelem sugall, öntötte poharába a cointreau ezüstös nedvét. S azután ismét tovább ábrándozott Evelinről, kihez gondolatai szüntelen visszatértek. Königsthal, a mindig józan fejű, céltudatos Königsthal — szerelmes volt.

Most kopogás hallatszott s Königsthal felébredt álmodozásaiból.

Önkéntes Szabolcsy jelentette, hogy tudja a Miatyánkot.

— Remélem, hogy nem felejtet el többé, — mondotta a kapitány apai hangon s azzal helyet kínált Szabolcsynak, utazó készletéből egy kristálypohárkát tett eléje s színültig megtöltötte az értékes folyadékkal. És egy darabig hallgatagon, jóakaró kíváncsisággal szemlélte az önkéntest, ki oly jámbor, ártatlan ábrázattal ült vele szemben, mintha nem tudna háromig számolni. Königsthal akaratlanul is elnevette magát.

— Mi lesz veled, fiú ? — kérdezte.

— Ha én azt tudnám, kapitány úr.

— De hát a jövőre csak gondoltál ?

— Nem én.

— Heilige Barbara ! — szörnyüködött Königsthal. — Mi lesz miss Dorothyval ? — faggatta türelmetlenül Szabolcsyt, ki nagyon jól tudta, hogy a kapitánya mire céloz.

— Miss Dorothyval ? Elveszem.

S ezt oly hangon mondotta, mint aki más megoldást nem tart elképzelhetőnek. A szülők esetleges ellenkezésére, akadályokra s egyéb nehézségekre Szabolcsy egy percig sem gondolt. De ha gondol is, akkor sem jut más eredményre. Ebben is tetőtől talpig Hannover-huszár volt : akadályt nem ismert. Ha azt mondják, hogy ugrasson át egy háromemeletes házat, — nekivágtat, belevág egy pár vasat a heveder mögé s biztosan át is ugratja. Hát még, ha arról van szó, hogy feleségül vegyen egy kis leányt, akit szeret. Tízezer dóni kozákkal szembeszál.

Königsthal báró meg volt elégedve az önkéntesével. Kocintott vele s mielőtt ajkaihoz emelte volna poharát, a szokottnál melegebb hangon így szólt :

— Miss Dorothy egészségére !

Kapitány és önkéntes fenéig üritették a poharat.

E percben tájékozó paripán egy lovas vágatott az udvarra. Parancsot hozott az altábornagy ő excellenciájától, a hadosztály szállásáról. Ebből Königsthal megtudta, hogy egy ellenséges lovasbrigád támadást tervez, melyet minden áron meg kell hiusítani. E célból elsősorban azt kellett megállapítani, vajon ama lovasdandár Nagy-Radványból elindult-e már s ha igen, mikor érkezik Szentmiklóstra? Ezt kellett Königsthalnak kipuhatolni, mert e támadás sikeres elhárításától függött nagy részben a háborúság kimenetele. Ki kellett kémlelni még azt is, vajon egyedül a lovasság igyekszik-e Szentmiklós felé vagy még más csapatok is?

Königsthal báró rögtön haditanácsot tartott tisztjeivel. Magához kérte őket, de mert Tomkó ágyban, párnák között fetrengett, Neszmélyi pedig körömápolás közben épp a lábait áztatta kölni vízben, tehát inkább ő ment át hozzájuk s katonás rövidséggel közölte velük a tényállást s megbeszélést kezdett a teendőkről. A jó Tomkó felült ágyában s így szólt:

— Elsősorban adjatok egy snapszot, hogy jobban tudjak gondolkozni.

S rögtön két pohárral felhajtott. Bizonyynal nagyobb szabásu szellemi munkára készült. Majd rágyujtott, visszahanyatlott párnáira s így adta elő szakvéleményét:

— Salburg induljon el rögtön egy patrouille-al Nagy-Radvány felé, a Szentmiklóstra vezető út tájára. Ott majd meglátja, hogy mi a további teendő. Az őrmestert pedig egy másik őrjáráttal indítsuk el Szentmiklós irányában.

Tomkó javaslatának első része egyhangulag elfogadtatott, második részét ellenben elvetették, mert nem látszott célravezetőnek, hogy őrmester úr Horváth Szentmiklós megközelítését megkísérelje. Magába a helységbe valószínűleg már nem hatolhatott volna be, kívülről pedig az ellenség erejéről megbízható adatot úgy sem szerezhet.

Valami más megoldást kell tehát kigondolni.

Königsthal báró kapitány rögtön talált ilyent.

Mihelyt beesteledik, valaki belopódzik Szentmiklóstra, kikémleli ott a helyzetet s lóhalálában visszajön a jelentéssel. Csak az a kérdés, hogy kit küldjünk ?

Önkéntes Szabolcsy jelentkezett.

Königsthal báró helyeslőleg intett s ezzel vége volt a haditanácsnak.

Tomkó megszólalt :

— Még egy snapszot, fiam, önkéntes.

S miután ezt is felhajtotta, mint aki jól végezte dolgát, fülére huzta a takarót s a falnak fordult.

A feladat, melyre Szabolcsy vállalkozott, korántsem volt oly könnyű és egyszerű, mint azt így első hallásra hinni lehetne. Ellenkezőleg, nehéz volt és veszélyes és teljesítése lélekjelenlétet és körütekintést igényelt, mert az ellenség, ha valamilyen döntő lépésre készül, gondosan ügyel arra, nehogy tervei idő előtt kipattanjanak, nehogy hivatlanok azokba betekintést nyerjenek s főleg, nehogy idegenek csapatainak közelébe férközhessenek. Mindezen okoknál fogva Szabolcsy expedícióját nagy leleményességgel kellett előkészíteni.

E pont felett a kerti lugasban elfogyasztott uzsonna alkalomával döntött a haditanács, melyen a szép korcsmárosné, Blauné őnagysága is részt vett, mint aki az egész környék viszonyait jól ismeri s becses utmutatással szolgálhat. El lett határozva, hogy Szabolcsyt parasztnak öltöztetik, szekérre ültetik s egy kocsis kíséretében, aki ismeri a járást, utnak eresztik. A többi az ő dolga.

Blauné őnagysága magára vállalta, hogy olyan parasztot alakít Szabolcsyból, akiben nagyítóüveggel sem lehet majd az urat felismerni. S hamarosan hozzá is látott. E célból bezárkózott az önkéntessel (amin csak rosszmájú emberek fognak fennakadni) s úgy átgurta a fiút, hogy első pillantásra még Königsthal sem ismert rá. Önkéntes Szabolcsy oly közvetlenséggel adta a parasztot, oly routine-nal mozgott s oly otthonosan érezte magát gúnyjában, hogy a jóképű légényben még egy látnok sem fedezte volna fel a dicső Aba-nemzetség késői

ivadékát. A fincm kezek, az ápolt ujjak azonban sehogy sem illettek a kosztümhöz, amin azután egy kis agyaggal, sárral segítettek. Königsthal báró kapitány pláne azon a nézetten volt, hogy a szolgálat érdeke megkívánja, hogy az önkéntes kocsi-kenőccsel kenje be vakító fehérségű kezét, nehogy gyanut ébreszthessen. No de ez csak évődés, kedves tréfa volt a kapitány részéről, aki tudta, hogy Szabolcsy mily gondot fordít mellső végtagjainak eme részére.

Hat óra tájt előállt a szekér s miután a kapitány Szabolcsyt ismételten elővigyázatra intette, a kocsisnak pedig siker esetén bő jutalmat ígért, — végre elindultak. Szabolcsy a kocsis mellett ült s ezt kitanitotta, hogy esetleges veszélyben hogyan kell viselkednie, mit kell mondania, ha elfogják s hogy hol várja majd be őt. Szentmiklós legalább is két óránnyira volt, gyors hajtással talán rövidebb idő alatt is eléri s így Szabolcsynak bőséges ideje volt, hogy a hosszú uton — miss Dorothyra gondoljon. És észre sem vette, mint hagynak el egy falut a másik után, miként áldozik le a nap s hogyan borul mindinkább növekvő sötétség a tájra. Már közel is jártak Szentmiklóshoz.

Egyszerre közvetlen közelből harsány kiáltás hangzott: — Halt!

Az árok szélén kétoldalt katonák bukkantak fel s körülfogták a kocsit. Egy huszárszakaszvezető, az őrség parancsnoka, tudakolta, hogy hová igyekeznek s mi járatban vannak? Szentmiklóstra a patikába s az orvosért, — mondták. S Szabolcsy is, a kocsis is, oly bárgyu arcot vágtak, hogy gyanutlanul tovább bocsátották őket. Még vagy háromszor megállították kocsijukat, utolsó ízben közvetlen Szentmiklós előtt, hol már egy tiszt vezényelte az őrséget. De ez sem gyanakodott s alig hogy meghallotta, hogy orvosról és patikáról van szó, emberségesen szabad utat engedett ... Szentmiklós alatt egy nagyobb patak folyik s ezen át hid vezet be a helységbe. A hid kocsikkal mesterségesen el volt torlaszolva s Szabolcsynak jó ideig kellett várakoznia míg végre bevonulhattak a faluba.

Szabolcsy kocsiját egy utcaszegleten hátrahagyta s gya-

log botorkált előre a nagy sötétségben. A házakból sürgés-forgás, zajongás, beszéd, lovak nyerítése, egy-egy horkolás hallatszott ki az utcára. Egy kapuban egy tűzérkatona állott. Szabolcsy valamilyen ürüggyel megszólította s megtudta tőle, hogy délután hat óra tájt érkeztek s reggel négykor indulnak tovább. Egy huszár, kivel néhány házzal odább találkozott, már óvatosabb volt, érdemleges dolgot nem lehetett belőle ki-venni s igen zárkózott és elővigyázatos magatartást tanusított. A fődologról, vajon a lovasbrigád itt van-e Szentmiklóson, — az önkéntes még eddig semmit sem tudott kipuhatolni.

Szabolcsy lassankint kiért a nagy piacra. A templommal szemben szép korcsma áll, hol a környékbeli urak gyakran megfordulnak. A korcsmának mind a hat ablaka fényben uszott. A kiáradó világosság némileg enyhítette az éj sötétségét. Szabolcsy az egyik ablak alá huzódott s azon át óvatosan bepillantott. Izgatott volt s szive hevesebben dobogott. Az első, amit meglátott, egy világos huszárkadét volt, ki a tökásszal kezében huszonegyre gusztált. Egy sötét huszárfőhadnagy adta a bankot. Szabolcsy örömeiben legszivesebben felkiáltott volna. A feladat meg volt oldva. A brigád egy sötét s egy világos ezredből állott s ezeknek tisztjeit az önkéntes most itt látta maga előtt. A támadni készülő dandár tehát itt volt Szentmiklóson.

Mig ezeket forgatta fejében, mi alig egy pillanatnak múve volt, egy csapásra mintegy fölébredt benne a kártyás s első gondolata az volt, vajon a kadét mit vásárolt a tökászra ! Kiegyenesedett, hogy újra benézzen az ablakon, de oly mohón kapta fel a fejét, hogy a homlokával az ablaküveghez ütődött. A zörgésre a bent ülők figyelmesek lettek, Szabolcsy pedig jónak látta odébb állani. Annyit azonban mégis meglátott, hogy a kadétnak huszonegye volt. A zöld tizest vette.

Valamivel lejjebb másik korcsma állott. Szabolcsy oda irányította lépteit. Itt egy ital bort rendelt magának s beszélgetésbe kezdett a korcsmárosnéval. A bőbeszédű asszony az egyik ezredtrombitástól hallotta, hogy a tiszt urak félnek a spionoktól. Azután megtudta tőle, hogy a tűzéségen s lovas-

ságon kívül más csapatok nincsenek a faluban. Gyalogságnak hire sincs. Itt bizonyosságot szerzett magának arról is, hogy a brigád indulási ideje reggeli négy órára van parancsba adva. S miután így mindent megtudott, elbucsuzott és szép nyugodtan a kocsijához indult. Utközben a nagy korcsma ablakán még egyszer bepillantott. Vagy tizenöt asztalnál kártyáztak a tiszturak. Visszafelé menet, alig hogy az őrsegek gyűrűjén átjutottak, szédületes gyorsasággal iparkodtak haza. A közel huszonnyolc kilométernyi utat másfél óra alatt tették meg. Mire megérkeztek, a derék két pejlő fehér volt a habtól.

Königsthal meghallgatta Szabolcsy jelentését, majd kezét nyújtotta az önkéntesnek s így szólt:

— Ezt vártam tőled, Szabolcsy. Brav, sehr brav!

S ha ezt Königsthal báró mondja, ki ugyancsak fukarkodik a dicsérettel, úgy ez egy ordóval felér.

Rögtön megírták a jelentést a hadosztályparancsnokság számára s egy patrouille galoppban vágatott el azzal. Königsthal báró pedig kiadta a parancsot: reggel négy órakor nyergelni. Már éjfél volt, mire lenyugodtak.

Hajnalban egy bakaezred vonult el a falu mellett az ellenség elé. A rengés és dübörgés, mely ezt megelőzte, az áthaladó tüzéséget jelezte. Nyilvánvaló volt, hogy a csapatok éjjeli menetelése a Szentmiklóson békésen szendergő ellenséges lovasbrigádnak szól.

Mikor a század reggel négy órakor elindult, Blauné ő nagysága könnyes szemekkel nézett a huszárok után s ha nincsenek annyian s ha nem restelte volna, legszivesebben odalépett volna Szabolcsyhoz, hogy bucsuzóul — megcirógassa. Mert az önkéntest különösen szívébe zárta. Szegény Blau néma resignációval szemlélte felesége leplezetlen szíváfájdalmát, míg az asszonynak azon járt az esze, vajon visszajönnek-e még valaha a Hannover-huszárok? Majd egy dühös pillantást vetett korai aggságra kárhoztatott férjére s azzal besietett a lakásba, hogy kisírja magát ugyanazon a párnán, melyen még röviddel előbb Szabolcsy nyugodott.

Königsthal báró huszáraival az országút mellett elhuzódó magaslaton foglalt állást. Az ellenségnek lent kellett elvonulnia. A század, nehogy alulról látható legyen, ötven lépésnyire a hegy szélétől helyezkedett el. Fedett állásban, hevedert meg-eresztve. A tisztek és Szabolcsy a hegy szélén hason fekve, látcsövekkel lesték az ellenség érkezését s hogy mi se árulja el jelenlétüket, még a csákót is levették s födetlen fővel vára-koztak. Fél hat óra tájban feltűntek az első lovasok, ezeket patrouilleok s az elővéd követték előirt távolságban. Ujabb megszakítás s most két üteg lovas tűzérség vonul el. Tizenkét ágyu-val. A tűzerek parancsnoka, egy rőt bajuszu őrnagy, épp nagyot huz a csutorájából. Ő ugyan azt állítja, hogy hideg tea van benne, de mi tudjuk jobban, hogy mi lötyög az öblös edényben. A Szerémség gyöngye, szakértők gyönyöre, szilvriumok királya.

Alig, hogy eloszlott a por, mely az ágyuk nyomában felszállt, a lovasbrigád parancsnokának daliás alakja bontakozik ki gyönyörű pejlovon. A tábornok magatartásáról annyira lerí a biztos diadal tudatának gőgje, hogy kísérete szinte félénken követi tiszteletteljes távolságban. Königsthal odaszól tisztjeihez: Ez azt hiszi, hogy a manőverek után altábornagy lesz — s azzal megveregeti Szabolcsy vállát. Mintha mondani akarta volna: — neked köszönheti, ha nem lesz.

A generálist a két huszárezred követte. Elöl a sötét, hátul a világos huszárok. Elvonulásuk lebilincselő, csillogó és festői látványt nyújtott. A világ legelső katonáinak láttára magasztos ihlet szállta meg az embert.

— Hát ha még Hannoverek volnának!! — mormogja maga elé Szabolcsy s hangjából kiérzik a sajnálkozás, melyet az alant elvonuló *nem* Hannoverek ébresztenek ifju szívében.

Königsthal régi barátokat lát a tisztek között, Tomkó két ősi kenyeres pajtást, Neszmélyi jó cimborákat, Szabolcsy megismeri a kadétot, ki tegnap huszonegyezett. Szeretnének lekiáltani hozzájuk s üdvözlötüket küldeni a bajtársaknak. És barátságos érzéssel tekintenek utánuk.

Az utolsó lovas is eltűnt a messzeségben, már a paták zaja sem hallatszik többé. Csend honol az őszi tájon. Méltóságos csend, fenséges nyugalom. Falevél is alig rezzen. Mintha a természet az imént elhangzott zajért akarná kárpótolni magát.

Königsthal báró kapitány nyergeltet s miután már két jelentés érkezett, hogy az ellenség az utolsó emberig elvonult s a levegő tiszta, hegynék lefelé tart csapatával s egyenesen Szentmiklósnak veszi az irányt. S mikor beérnek a faluba, ugyanabba a korcsmába térnek be reggelire, mely előtt Szabolcsy tegnap mint kém ácsorgott áruhában.

És az önkéntes most úgy néz körül, mint a győzelmes hadvezér diadalainak színhelyén.

XVIII.

Emberemlékezet óta olyan vereségre nem volt példa, amilyent az ellenséges lovasbrigád szenvedett. Harcok zajában megőszült hadfiak, öreg, kipróbált manőverhősök — ilyenhez foghatót még nem láttak. A magláji mérsárlás, Balaklava, Königrätz és Sedan egyszerűen eltörpülnek mellette. Ha komoly hadi esemény keretében zajlik le ez a katasztrófa, a történelem emlékezetét, intő példa gyanánt, megörökíti az utókor számára, késő epigonok okulására. Nyomában az elszörnyűködés kiáltása szállt végig az ellenség sorain.

A Schönhausen-gyaloghadosztály, amint Königsthal báró jelentéséből arról értesült, hogy az ellenséges lovasság éjjeli szállásra Szentmiklóstra érkezett, még az éj folyamán gyors menetelésben előre tolt három üteget s egy gyalogezredet. Ha jól emlékezem, ez utóbbi szolnoki fiukból állott. Csak tősgyökeres magyar legénység bírhatta el az ilyen mérvű strapát, csak magyar bakák teljesíthették feladatukat ilyen bravurral. Mikor a nagy mars után elhelyezkedtek, hogy az ellenség közeledését bevárják, olyan frissek, olyan harcias kedvűek voltak,

mint ha hosszas pihenés után érkeztek volna a csatamezőre. Bizony, ebben is utolérhetetlen a magyar katona.

Egy órai menetre attól a ponttól, hol Königsthal báró tisztjeivel végignézte a lovasság elvonulását, az ellenséges brigád már ép áthaladt egy völgyszükületen, midőn jobbról teljesen váratlanul és meglepetésszerűen a Schönhausen-hadosztály tűzérének ágyui bömbölve megszólaltak, a gyalogság fegyverei pedig minden oldalról pokoli koncertet rögtönöztek. A legteljesebb meglepetés volt ez, mit csak képzelni lehet. Valóságos pánik vett erőt az ellenséges lovasságon, amely, minthogy tűzérése sem érvényesülhetett, egérutat keresve, egy patakon át balra vad vágatásban hanyat-főre menekülni igyekezett. A hátul levő világos huszárok egy része visszafordult s a szükületen áttörni próbált, de itt egy üteg szemközt ontotta gyilkos tűzét s ha háboruban történik a dolog, egy patkószeg sem maradt volna épen, még hirmendő sem kerül a rémes mészárlásból. Olyan kavarodás volt ez, amilyenre csak a hadviselés borzalmai mutatnak példát. Három svadron Trani-ulánus üzőbe vette a menekülőket s egy hajszálon múlt, hogy a szőke Hohenstein a generálist egész kíséretével egyetemben el nem fogta. Az előbb még oly félelmetes, büszke lovasbrigád teljesen szét volt ugrasztva, leverve, megsemmisítve. Ilyen vereség évszázadokban egyszer fordul elő.

Mig ezek történtek a harctéren, azalatt Königsthal báró százada Szentmiklóson pihent s a kapitány tisztjeivel jóízűen falatozott a nagyvendéglőben. A nagy győzelemről sejtelmük sem volt, bár látták, hogy az ellenség vesztébe rohan. Az izletes reggeli után, délelőtt tíz óra lehetett, a század útra kelt, hogy Véghelyre, az ezredhez bevonuljon. Szabolcsy a kvartélycsinálókka előre ment. A csutorák savanykás borral voltak megtöltve, melynek társaságában elég gyorsan telt az idő, különösen Szabolcsynak, ki nem látta a táj szépségeit, mert gondolatai ezuttal is a távolban, miss Dorothynál időztek. Így szinte észrevétlenül érkeztek Véghelyre, hol már az ezred törzse s Bodor Tódor alezredes divíziója voltak elszállásolva. Szabol-

csynak a százada számára a helységen kívül kellett kvártélyt szereznie.

S ebben ezuttal is szerencséje volt, mint eddig minden esetben, mióta mint szálláscsináló szerepelt.

Ezuttal egy fiatal özvegyhez, Tekla bárónőhöz kerültek, ki szépségéről és vig kedélyéről közismert volt a társaságban. És arról is, hogy szenvedélyes kártyás és dohányos s úgy kezeli az italt, hogy akárhány fiatal hadnagy szégyenletében elbujhatott volna. Szóval, férfias allűrjei voltak, bár asszony volt minden ízében. Bájos, kíváncs, melegvérű asszony. Ennél kapott szállást a harmadik század, melynek tisztjeit kitűnő ebéd várta.

Neszmélyi az érkezéskor oly pointirozott áhitattal csókolt kezét Tekla bárónőnek, melynek célzata felől kétség nem lehetett. A hipnotizör így szuggerálja akarát a befolyásolható médiumra. Csakhogy Tekla bárónővel nem lehetett olyan könnyen elbánni. Erős egyéniségű, céltudatos asszony volt s akárhogyan is iparkodott Neszmélyi, hogy figyelmét lekösse, — érdeklődése Szabolcsy felé fordult, kivel rövidesen ama bizalmas lábra helyezkedett, mely pajtáskodó testvérek között szokásos s amely annyi kedves intimitást enged meg az enyelgő feleknek.

A huszárok egy gondtalan szép napot töltöttek a bájos özvegnél s mert másnap korán reggel tovább indultak, már vacsora után elbucsuztak tőle. A kitüntetett ez alkalommal is Szabolcsy volt s ha nem csalódom, mikor az önkéntes reggel lovára szállt, megrezzent a szép asszony hálósobájában a csipkés függöny, mely mögül Tekla bárónő még sokáig tekintett a távozó után.

Alig egy negyedórányi mars után Szabolcsy engedélyt kért, hogy visszafordulhasson. A pénztárcáját a vánkosa alatt felejtette. És ventre à terre vágtatott vissza. S mikor jó idő múlva ismét utólérte csapatát, annyi meglegedettség sugárzott le arcáról, hogy nem lehetett kétség aziránt, hogy — a pénztárca megkerült. Königsthal báró a fejét csóválta, Nesz-

mélyi pedig bosszusan mormogott maga elé. Hogy miért, — azt ők tudnák megmondani.

A huszárok Füzesbányára igyekeztek, hol az ezredösszpontosításnak kellett megtörténnie. Utközben értesültek az ellenséges lovasbrigád iszonyatos vereségéről s hogy az ezredes Königsthal jelentéséből időközben Szabolcsy szentmiklósi vitézi tetteről tudomást szerzett, — egy csapással az önkéntes lett a nap hőse, kit a tisztek mindannyian szívélyes szerencsekívánatokkal halmoztak el.

Füzesbányán a brigadiros várta az ezredet, melynek második divíziója Danieli kapitány parancsnoksága alatt, ki a beteg Bacsinszky Miciszláv lovagot, a grodnói sztarosztát, helyettesítette, a délutáni órákban érkezett be. Az érkezők újabb részleteket hoztak az ellenséges lovasság pusztulásszerű vereségéről, mely minden beszélgetésnek és társalgásnak főtémáját képezte s melynek során Szabolcsyról mindenfelé a leghizelgőbb kifejezések kíséretében történt említés.

A Hannoverek összpontosítása ünnep volt, mely a bajtársiasság jegyében folyt le s ékesen szóló bizonytságot szolgáltatott ama összetartásról s együttérzésről, mely ezen ezredben uralkodott. A tisztek fényes gyülekezete egy nagy családhoz hasonlított, melynek tagjai hosszabb távollét után ismét viszontlátják egymást. A családfő, Falkenstein gróf ezredes, látható meglelégedéssel legeltette szemeit gyermekein, mint az apa, ki örvend, hogy fiai sorából egyetlenegy sem hiányzik. „Es fehlt kein theueres Haupt.“

Neszmélyi Kálmán visszafizette az ezredesnek a kapott kölcsönt, ki a sok bankó láttára megjegyezte :

— Ugy látszik, jó volt az aratás.

S azután hozzátette :

— Jó lesz csinyján bánni a sok pénzzel. Morgen ist auch ein Tag.

És még morgott valamit könnyelmű fiatalokról, kiknek hiába prédikál az ember.

Komáromy Pista főhadnagy egy forint harminc krajcár

összvagyonnal érkezett Füzesbányára. Vele a tüzerek csúnyán bántak el. Minden pénzét elnyerték. Az őrnagynak még négyszáz forintjával adása is maradt. Neszmélyi testvériesen rendelkezésre bocsátotta dagadó tárcájának bőséges tartalmát, mi balzsam volt a bajtárs nyomott kedélyhangulatára s ír üres zsebei számára. Bár Danieli kapitánytól ezeket kérhetett volna, a lehetőség szerint kerülni iparkodott minden finánciális összeköttetést a taliánnal. Hogy miért, — azt talán maga sem tudta volna megmondani.

A vacsoránál az egész tisztikar együtt volt. A hosszú asztal közepén a tábornok, tőle jobbra az ezredes foglalt helyet. Az utolsó fogás után felállt gróf Falkenstein s általános meglepetés közepette, mert csak a legritkább alkalmakkor szokott szónokolni, a tábornokhoz fordult s engedelmet kért, hogy egy alantását felköszönthesse. S azzal egy rövid speechben megemlékezett Szabolcsy vitézi tettéről, melynek jutalmául az önkéntest a helyszínén szakaszvezetővé kinevezte. Beszédét így végezte: Szivemből óhajtom, hogy az ezrednek minden önkéntese egy-egy Szabolcsy legyen. Ein Hoch dem Freiwilligen Szabolcsy!

— Éljen! Hoch! — hangzott mindenfelé s összecsendültek a poharak. A brigadiros kezét fogott az önkéntessel és savószerű szemeit tetszéssel legeltette a deli fiun, ki ösztönszerű szerénységgel el akart magától háritani minden ünnepeltetést. Amit tett, azt az ő helyében minden más bajtársa is ép úgy megtette volna. Vitézi cselekedetéről ez volt a véleménye.

A felebbvalók azonban más nézeten voltak s e percben ez volt a mérvadó. A generális magával szembe ültette Szabolcsyt és szorgalmasan kocintott vele s jóindulatának egyébként is sok jelét adta, bár nagyjában nem igen kedvelte az önkénteseket s végtelenül lenézte az egész intézményt. Civilisten, keine Soldaten — szokta mondani. Már pedig nála a Soldat volt a legelső a világon, egyéb foglalkozás iránt legfeljebb szánalommal viseltetett. Óméltósága már a harmadik

üveg Mummnál tart s most feláll helyéről s ezzel jelt ad az asztalbontásra, miközben titkos szignálokat vált az inasával, melyeknek jelentése : Még egy üveggel behüteni !

A negyedik üvegtől kezdve ő méltósága a világ legjám-borabb, legszelidebb embere, bár a családi gőg ilyenkor tör ki belőle leginkább, ami már sok derüs epizódra adott okot. A legjobbak egyike tavaly esett meg.

A generális a Trániak felett tartott szemlét, melyet tiszteletére diszebéd követett. Ez az ebéd kinyult a késő esti órákba s a felmerült óriási alkoholfogyasztásnál fogva a jelen voltak emelkedett hangulatát eredményezte. Ekkor a generális elővette kedvenc témáját s miközben egyes osztrák főúri családok eredetét tárgyalta, kissé fitymálólólag nyilatkozott a gróf Enzersdorf család koráról, egészen megfélekezve arról, hogy néhány helylyel távolabb e család egyik tagja, gróf Enzersdorf kapitány ült, kire e pillanatban minden szem, minden tekintet irányult.

Gróf Enzersdorf felállt, öklével az asztalra csapott s kikérte magának, hogy egy jött-ment kopott lovag — ein schäbiger Ritter — becsmérlőleg merjen nyilatkozni egy hatszázéves grófi családról. S üvöltve ismételte : Ein schäbiger Ritter !

Néma csend állott be s a jelen voltak ereiben szinte meghült a vér. Egy kapitány kopott lovagnak nevezzen egy generálist, a saját brigadirosát ! Ilyenre még nem volt eset. Mindenki a katasztrófát várta, mely ezen inzultus után elkerülhetetlennek látszott. A szörnyű feszültségnek a generális vetett véget ki pohara után nyult s kedélyes hangon így vágott vissza :

— Nur nicht grob sein !

Mindenki megkönnyebbülve lélegzett fel e váratlan fordulatra s a generális mondása azóta szálló igévé lett a Trániaknál.

És meg kell adni, hogy ő méltósága hosszú katonai carriéreje alatt e jelszó ellen csak ritkán vétett. Alkalomadtán ordított, bömbölt, kiáltozott, üvöltött, de — ami igaz, az igaz : — soha goromba nem volt. Még olyankor sem, mikor mások az ő helyén

mázsás injuriákkal hajigálództak s minden lehető módon kellemetlenkedtek volna. Mert alapján szelid lelkületű ember volt, kit legnagyobb haragjában is könnyen ki lehetett engesztelni.

Ezredes korában az Alvinczy-huszárok parancsnoka volt. E jeles és nagymultu ezred tisztikara úszott az adósságok özönében s hogy e körülményt a szolgálat is megsínylette, azt talán mondani sem kell. Az ezredest szemelték ki arra, hogy a tarthatatlan állapotoknak véget vessen és rendet teremtsen. E feladatának a legrövidebb idő alatt fényesen megfelelt s úgy ráncba szedte az ezredet, hogy az ellen kifogást tenni többé nem lehetett. A tisztek anyagi helyzete megjavult s a szolgálat mintaszerű pontossággal lett ellátva. Akik beleéltek magukat a régi slendriánba, azok persze csak nehezen szoktak az új rendhez.

Ezek közé tartozott báró Berencsy főhadnagy is, ki a régi rezsim alatt soha szolgálatot nem tett s azon a réven, hogy ő volt az ezred tisztikarának főzsiránisa. — szinte különleges pozíciót foglalt el. Dúsgazdag ember volt, ki inkább időtöltésből katonáskodott.

Az új ezredes rajta kezdte a rendcsinálást. Heteken keresztül minden áldott nap elővette Berencsy szakaszát s azt irgalmatlanul megtáncoltatta. Olyannyira, hogy a báró már komolyan foglalkozott azzal a gondolattal, hogy hátat fordít a huszáréletnek. Nagyon el volt keseredve, szegény. Egy szép napon azután merő dachból olyan adjusztirungban rukkolt ki a főhadnagy az ezredes elé, amilyenben tiszt az ezredparancsnoka előtt még aligha mutatkozott. Az attilája, a vörös nadrágja tele volt tenyérnyi rikitó pecsétekkel, zsírfoltokkal s egyéb hasonló diszszel, mely tiz lépésnyire is szemet szurt. A főhadnagy ruházata valósággal botrányos látványt nyújtott.

Az ezredessólyomszeme rögtön meglátott mindent és azt is, hogy ez tüntetés akar lenni a főhadnagy részéről. Az öreg huszár álló három óráig menesztette, szalajtottta, ugrasztotta a szakaszt s már-már úgy látszott, hogy észre sem veszi Be-

rencsy öltözékének kiáltó fogyatékoságait, midőn egyszer csak magához intette a főhadnagyot. Berencsy hozzá vágat s előírt távolságban megáll az ezredes előtt.

Az ezredes szeme Berencsynek attilájára tapadt. Egyenkint körüljárt azon minden foltot, minden pecsétet, majd folytatta felfedező utját a vörös nadrágon s végül visszatért ismét az attilára, hol hosszasan megpihent. S utána megszólalt az ezredes és mély basszusán csak ennyit mondott :

— Benzin, Benzin, Herr Oberlieutenant !

És még aznap este egy liter benzint küldött Berencsynek ajándékba.

Az egész ezred mulatott az eseten s Berencsy is megbékült szigorú parancsnokával.

E percben, asztalbontás után, a társaság épp el akar helyezkedni a játékasztalok körül, midőn Szalontay Géza főhadnagy jelenti, hogy a nagy étteremben egy cabaret-társulat produkálja magát, melyet az urak jóakaró figyelmébe ajánl.

— Milyenek a nők ? — hangzik fel több oldalról a kérdészködés.

— Két ókori példány, két angyal és egy Ia) osztályu gyermek, — válaszol szabatosan a főhadnagy.

Szalontay Géza szaktekintély orfeumi és cabaret-kérdésekben s az éjjeli mulatóhelyek világában a legismertebb személyiség az egész monarchiában. Viszont nincs az az orfeumi hölgy, kit ő ne ismerne. A budapestieket, bécsieket csak úgy, mint a leembergieteket és raguzaiakat vagy a debrecenieket és temesváriakat. Mindegyikkel bizalmas jó viszonyban van, mindnyájuknak dédelgetett kedvence, ki folyton hangoztatja, hogy a szegény leányokat — a brettli művésznőit — pártolni kell. Ugy beszél róluk, mintha a gondviselés sorsukat az ő kezébe tette volna le. Gondoskodása egyenesen megható.

Mig a társaság egy része elhelyezkedik a játékasztalok körül, addig a vállalkozóbb szelleműek — s közöttük a tábornok is — átvonulnak a cabaret-előadáshoz, hol a legjobb helyek számukra vannak fenntartva.

A huncut Szalontay Géza odaférfkőzik az ezredeshez s a fűlébe sűg :

— Herr Oberst, a karcsu szőkét melegén ajánlom.

Falkenstein gróf szeműgre veszi a kicsit s miután szak-értően végigmustrálta, jókedvűen így szől :

— Na, nem bánom.

S Szalontay mint postillon d'amour siet el.

A tábornok pedig int, hogy hűtsék be — az ötödik üveget.

Szinte rémes, hogy mennyire bírja a szeszt.

XIX.

Reggel hat órákor a Hannover-huszárok már útbán voltak Széplak felé, hol a Trániakkal brigáddá kellett egyesűlniök. Az idő mesés szép volt, akár csak tavasszal, bimbófakadáskor, májusnak derekán. A hangulat ehez méltó vala. Vidámság és jókedv uralkodott az egész vonalon.

Elől a brigadiros lovagolt Falkenstein gróf ezredessel és kíséretével. Mőgöttük a Hannoverek egész tisztikara, Szabolcsy és két önkéntestársa.

Tábornok és ezredes élénk eszmecserébe voltak elmélyedve. Aki így együtt látja őket, amint vitatkozva haladnak egymás mellett s hol az egyik bölint helybenhagyólag, hol a másik tagadólag, — az megesküdütt volna, hogy valami nagyfontosságú hadászati problémán tanakodnak. Talán egy nagy-szabású lovasroham vagy hasonló harci tett fölött, mi tulajdonképen a hivatásukhoz, a mesterségűkhöz tartozott.

Megnyugtathatom az olvasót, hogy ilyesmiről nem volt szó. Egészen másról folyt a vita. Arról, hogy a lengyel pálinkát illeti-e az elsőség avagy pedig a hollandust, Lucas Bols gyártmányait? Az eszmecsere tárgyát ez képezte. A brigadiros azt állította, hogy a lengyel szesznek messze földön nem akad párja s hivatkozott egy esetre, midőn Galiciában, Poninski gróf vendégszerető házánál olyan Kontusowkát ivott, hogy

még ma is, annyi évek multán, könnyes szemekkel gondol rá. Az ezredes — természetesen — ellentmondott. Ugyan már évek óta nem iszik pálinkát, de azért még mindig elsőrendű szakértő e téren. És hivatkozott arra az esetre, mikor a trónörökös ezredének, a brandenburgi ulánusoknak küldöttségét egymaga az asztal alá itta jó becsületes curaçaoval. Akkor kapta a másodosztályu porosz vörös sas-rendet.

Mig a nagyfejűek e fontos kérdést tárgyalják, azalatt az ifjuság a Lomniczy Bandi hadnagy esetén mulat. A derék fiúnak pénzre lévén szüksége, váltóra egy tigrist vásárolt, melyet készpénzért rögtön tovább adott. Amolyan rendes hitelügylet volt ez, melynek folyamán Lomniczy színét sem látta a tigrisnek. Ennek dacára elterjedt a hír, hogy a fenevad szabadon sétál a hadnagy lakásán. A kadét, ki Lomniczyval együtt lakott, nem mert haza menni, a hitelezők pedig jó ideig messzire elkerülték a veszedelem színhelyét s adósukkal csak levélileg érintkeztek. Most ezen kacag az egész ezred s ha nem csalódom, a „Tigris“ elnevezés rajtaszárad Lomniczyn az emberi kor legvégső határáig. A Hannoverek talán még az unokáit is e néven fogják említeni.

Délelőtt tíz óra tájt az ezred a széplaki határba ért s tisztogatás céljából rövid időre megállapodott. Ez azért történik, hogy a bevonulásnál kifogástalan legyen a huszárok toiletteje, hogy azon senki emberfia kivetni valót ne találhasson. A hevedert megeresztik, nyerges, szerszámot letörlik, az attilát lekefélik s a csizmákról leverik a port. Akármelyik szobaleány megirigyelhetné a porolást, mely ilyenkor folyik. A kendők csak úgy csattognak s a szorgoskodó kezek százai valóságos koncertet rögtönöznek.

S ez mind sebtében történik, mert máris nyergelésre fuvatnak, minek megtörténte után elhangzik a jel:

— Aufsitzen!

És a huszárok tovább indulnak.

A város szélén a Trániaiak tisztikara fogadja a Hannovereket. Az ulánusok marsadjusztirungban, saját lovakon

elérjük jöttek, hogy a velük oly szoros kötelékben álló ezredet elsőknek üdvözljék. A bajtársi courtoisie ezt így hozza magával. S most csatlakoznak a huszárokhoz s velük együtt haladnak tovább, vissza a városba.

Az utcákat zajongó sokaság lepte el, mely messziről idesereglett, hogy a híres Hannover-huszárok érkezésének szemtanuja lehessen. A dicső és hősi ezrednek ittléte valóssággal ünnepszámba ment s a város és vidék öregeit-ifjait, apraját-nagyját mozgósította e nevezetes napon. Olyan egetverő éljenriadalom fogadta a huszárokat, melyet csak az igaz lelkesedés fakaszt a tömeg ajkáról. A nők kendőjüket lobogtatták s a szívélyes üdvözlő kiáltásoknak se vége, se hossza nem volt.

Annyi melegség, annyi szeretet nyilatkozott meg itt, hogy a nimbuszt, mely e vitéz ezred híres nevéhez fűződött, ebből lehetett legjobban megítélni. Ebből a testvéri, rokoni igaz ragaszkodásból, mely csak legkedvesebbjeinknek jut osztályrészül. A lelkesedés oly nagy volt, hogy a huszárok csak óvatos lépésben haladhattak az ujjongó nép minduntalan előretörő sorai között.

Végre az ezred a főtérre ért, melyet beláthatatlan sokaság borított. Az óriási térségnek szabad oldala valóságos táborhoz hasonlított: itt gyülekeztek fogataikon a környékbeli urak hölgyeikkel. Legalább is harminc négyes- és szebbnél szebb egyéb fogat volt együtt. A legkimagaslóbb alkalmatosság azonban egy óriási mail-coach volt, mely elé hat gyönyörű sötétpej Furioso volt fogva. A fogat a vidék dinasztájáé, Nyitray grófé volt, ki családját s fenséges vendégét, Ludmilla braunsberg-birsteini hercegnőt hozta be azon, hogy a Hannoverek jövetelének nem mindennapi látványában részük lehessen. Itt foglalt állást a brigadiros is, kit Nyitray gróf közben már be is mutatott ő királyi fenségének s a főrangú hölgyeknek.

Most felhangzik a kommandó:

— Defilirung rechts!

S nyomban utána, amint az egyes századok előirt távolságra, a generális elé érnek, a további vezényszó:

— Rechts schaut!

A tisztek kardjukkal tisztelegnek, a legénység kemény fejtartással néz jobbra, a brigadiros felé s még a lovak is meg-

érezik az ünnepélyes pillanatot, oly büszkén lépkednek el a tábornok előtt.

Szívet emelő látvány volt ez az elvonulás, szinte egyedülálló a maga nemében. S ha az ember átengedte magát egészen a benyomásoknak, melyeket nagyszerűségével keltett, úgy régi idők távoli kódében ugyanezt a vitéz ezredet látta lelki

szemei előtt csaták mezején halált osztva száguldani a győzelem felé.

A nézők el voltak ragadtatva, Ludmilla hercegasszony ő királyi fensége nem győzött őszinte csudálkozásának eléggé kifejezést adni s ha nem resteli, talán nyíltan bevallotta volna, hogy ehhez képest a Garde du Corps s a gárdakürasszirok elvonulása egyenesen — szánalmas látvány.

Maga Falkenstein gróf ezredes oly ideális huszár-alak volt, aminőt nagy időkben is csak ritkán lát az ember. S úgy ülte meg a lovat, hogy bármely fiatal tiszt bízvást megirigyelheti s példát vehet róla. Egész tartásán visszatükröződött a grand-seigneur, a nagyúr, melyet még akkor sem lehetett volna félreismerni, ha attiláján mindjárt nem is díszlik a szuverén máltai rend fehér keresztje. Amint ezrede élén a generális előtt elvonul s mindjárt utána délcegen melléje kanyarodik, a nézők soraiban kialakult az egyöntetű vélemény: Ilyen ezrednek az ezredese is csak ilyen lehet.

Ludmilla hercegasszony ő királyi fensége kegyességgel fogadta az ezredesnek s a két divízióparancsnoknak a generális által történt bemutatását s megjegyezte, hogy a gyönyörű látványt, melyben része volt, soha sem fogja elfelejteni. Nyitray gróf pedig másnapra a brigád egész tisztikarát estélyre invitálta nyitraszegi fejedelmi kastélyába.

A brigadiros csak úgy ragyogott a kápráztató elvonulás feletti örömében, míg Falkenstein gróf mindezt természetesnek találta, mint ami nem is lehet másképen. A Hannover-huszároknál ilyen dolog miatt nem szokás szót vesztegetni. Gott sei Dank!

A szentmiklósi kaland s Szabolcsy vitézi tette már a Hannoverek érkezése előtt a Trániak révén köztudomásu lett s az önkéntest itt is ugyyszólván a nap hőségé avatta. Mert az ellenséges lovasbrigád pusztulása hadseregszerte annál is nagyobb szenzációt keltett, mivel parancsnokát a jövő legkiválóbb lovasvezérének tartották az ármádiában s mindenki előtt megfoghatatlan volt, hogyan rohanhatott így vakon

vesztébe s hogy nem élt több elővigyázattal és körültekintéssel. Ez magyarázza meg a nagy érdeklődést is, mely minden oldalról Szabolcsy felé fordult s melyet megjelenésekor az önkénteseknél szokatlan három csillag még csak növelt.

Königsthal báró százada a plébánosnál volt elszállásolva. A plébánia kényelmes szép szobái a legnagyobb gonddal lettek a tiszt urak fogadására berendezve s a vendégek régen érezték magukat oly otthoniasan, mint e szent hajlékban, hol minden szem, minden fül esetleges óhajtaikat leste s hol a házigazda, főtisztelendő Krizsanovszky Jokondus esperes-plébános, a Boldogságos Szűz Máriáról nevezett naphegyi címzetes apát, kifogyhatatlan volt szívélyes előzékenységeiben, melylyel a hadfiak jóléte fölött apai gonddal őrködött. E tisztjében megbízható támasza volt a káplán, tisztelendő Hatfaludy Barnabás, régi úri familia sarja, ki csak nemrégiben került ki a bécsi Augustineumból, hol jeles képességeinek sokszoros bizonyosságát szolgáltatta. S ha már a tehetségek méltatásánál tartunk, ne feledkezzünk meg Zsuzsiról sem, a derék szakácsnőről, ki oly elsőrangú művészettel kezelte a főzőkanalat, hogy emiatt messze földön kiváló hirnévnek örvendett s tekintélynek volt elismerve az egész megyében. Ha a dúsgazdag Nyitray gróf, ki párizsi szakácsot tartott, szíve szerint jól akart lakni, bementa magát ebédre a plébánoshoz, kitől a környék urnői régen, de hasztalan irigyelték a Zsuzsi névre hallgató kincset.

E bevezetés után az ebédről, mely Königsthalt és tisztjeit várta, nem is szólok. Mert valóságos hymnust kellene zenge-deznem, hogy arról méltóan megemlékezzem. És a borokról, amilyenek manapság még a papi pincékben is csak elvétve fordulnak elő. Mindmegannyi folyékony arany, melynek már néhány cseppje is erőt, derüt, lelkesedést kölcsönöz s talán a halottat is fel tudná támasztani örök álmából víg életre.

Víg életre, amilyen e percben a plébánián folyik a fehér asztal körül. Mert bár már estefelé jár az idő, az ebédnek még nincsen vége s a poharak minduntalan összecsendülnek e

barátságos körben, éltetve a hagyományos rokonszenvet, mely a papságot a katonasággal egybefűzi.

Főtisztelendő Krizsanovszky Jokondus ily értelemben üriti éppen poharát s most Königsthal válaszol, ki a papi és katonai pálya sokféle hasonlósága fölött elmélkedik, hogy azután végül a háziak egészségére emelhesse poharát.

De minek mondjam tovább? A folytatás iránt úgy sem lehet kétség. Vacsora után már javában huzta a cigány s mikor a főtisztelendő úr s Königsthal éjjeli nyugalomra hajtották fejüket, a visszamaradt fiatalság ekkor kezdett csak igazán mulatni. Érzéssel, odaadással, hol könnyes szemekkel, hol csapongó jókedvvel. Ahogy már ilyenkor szokás. Egy-egy szép hallgatót szilaj csárdás követett, melyet Szabolcsy a káplánnal, tisztelendő Hatfaludy Barnabással járt, ki olyanokat kurjantott közbe, hogy boldogult Józsa Gyurinak is becsületére vált volna s úgy ivott, hogy Bacsinszky Micisláv, a grodnói sztarosza, ha meglátja, bizonynyal a keblére öleli. Nagyszerű fiú ez a káplán.

Most int a cigánynak s a banda nyomban rázendített valami forróvérű, perzselő, keleti motivumokon felépült dalamra, mely lázba hozta a hallgatóságot. E percben ketten a terem közepére perdültek: tisztelendő Hatfaludy Barnabás káplán és önkéntes Szabolcsy. És olyan hastáncot jártak, hogy a Chat noir-ban vagy a Moulin rouge-ban ehez fogható tökélyvel még nem lejtették e nemes táncot. Különösen a tisztelendő úr remekelt s valósággal szédületes művészi inventióról tett tanuságot.

Amint hátrahajlott felső testtel, merészen előretolt hassal, lábujjhegyen rithmikus mozdulattal kísérte a szilaj zenét: Isteneknek való látványt nyújtott. Szünni nem akaró, tomboló tetszés kísérte e produkciót, melynek elismeréseül a jelenvolt hadfiak tisztelendő Hatfaludy Barnabás káplánt a helyszínén tiszteletbeli Hannover-huszárnak kikiáltották s nyomban brudert ittak vele valamennyien. A legifjabb huszárt a nem remélt és magas kitüntetés annyira meghatotta, hogy

éjfélig tökéletesen elázott s csak új bajtársainak segítségével tudott ágyába találni.

Nyugalomra tértek a hadfiak is s nemsokára csend borult a szent hajlékra.

A következő nap ugyan pihenőnap lett volna, de mert a brigádversenyek délutánra voltak kitűzve, már kora reggeltől annyi teendő akadt, hogy pihenésre még csak gondolni is vakmerőség lett volna. Az utászzszakasz már a hajnali órákban hozzálátott az akadályok, sövények és gátak elkészítéséhez s reggelre mindenfelé nagy élénkség uralkodott a pályán. A versenyekben résztvevő kincstári lovakat jártatták, míg a saját telivérek és félvérek egy-egy rövid kis cantert kaptak. Káplár Csajkás ép most repül le egy telivér kancáról. A nyomorult a tilalom ellenére egy pár vasat adott az érzékeny és csiklandós állatnak, melynek tulajdonosa ezért hálából a káplárnak még a nagyszüleit is elkanyarítja huszármódra. Két lovat tartó kutyamosó fogadást kötnek egymással gazdáik győzelmére. Örmester úr Horváth, kit két hadi porció törköly hevít, ép a harmadik huszárt „hajintja” pofon s az egybesereglett altiszteknek fenyegető, ellenmondást nem tűrő hangon jósolja meg:

— Az'tán az altiszti versenyt *én* nyерem meg.

S miközben szemei villámokat szórnak, félelmetesen néz körül, akad-e szentségtörő, ki ellenkezni merészel.

Hát bizony, ez ellen nincs appelláta.

Ulánusok és huszárok összevegyülnek. A kopasz Selmeczy Kuli izgatottan szaladgál egyik csoporttól a másikhoz. Telivér lova, a hűséges Bonaccident, a reggeli etetésnél viszszautasította a zabot s most lehorgasztott fővel, szomoru tekintettel türi az állatorvos indiszkrét vizsgálódását. Fredy Wendenburg lovaglő pálcájával nagyot húz az egyik ökölnyi lovászkölyökre, ki szinte eltűnik a hatalmas telivér hosszú hátán. Az egyik mén játszi kedvében oldalba rúgja a gyógykovácsot. Szerencsére csak amugy könnyedén, mondhatni: tréfából.

Most a jelenlevő tisztek mind két ló köré sereglenek. Gyönyörű, nemes, sárga telivér mindkettő. Az egyik Neszmélyi Kálmán öt éves ménje Gombolom (von Gomba aus der Milchfrau), a másik a szőke Hohensteinnak, az ulánusnak ugyancsak öt éves ménje Gimbelem (von Gomba aus der Sári néni), az előbbinek féltestvére. Mindkét ló turfsikerekben gazdag s nehéz volna eldönteni, hogy melyik a jobbik s mert efelől különben is megoszlanak a vélemények, a szőke Hohenstein egy trialt, egy kísérletet proponál, mely általános helyesléssel találkozik, lévén a brigád két legjobb lovának mérkőzéséről szó.

Neszmélyi és Hohenstein nyeregbe szállnak, hogy lefussák a kitűzött kilencszáz méteres távot. És elindulnak. Hohenstein gróf a belső, Neszmélyi a külső oldalon. Jó paceban, elég sebes iramban. Hohenstein állandóan egy fél hosszsal elől. A visszamaradt tisztek feszült figyelemmel, látható érdeklődéssel kísérik a próba lefolyását. Az utolsó száz méteren Hohenstein még jobban előre nyomul s a célnál, könnyed felszólítás után, három hosszsal előzi meg Neszmélyit.

— Mit drei Längen sehr leicht, — konstatálja Fredy Wendenburg.

Az urak leszálltak lovaikról s miközben Neszmélyi kihuzza lábát a kengyelből, egy pillanatra úgy tűnik, mintha ravaszul mosolyogna — befelé. A következő percben már ártatlan arccal hallgatja, amint az egybegyűlt tisztek unisono Hohenstein lovának, Gimbelemnek fölényét megállapítják.

Hazamenet Neszmélyi és Königsthal behatóan tanácskoztak. Gimbelem az utolsó brigádversenyen megverte Neszmélyi lovát, bár a reggeli próbánál öt hosszsal mögötte volt. A váratlan meglepetés Königsthalnak, vesztett fogadások révén, majdnem tizezer forintjába került. S most megint úgy látszott, hogy Gimbelem a jobbik ló s az ulánusok viszik majd el a díjat. Gombolom szeszélyes ló volt, mely minduntalan változó formákat mutatott. A tanácskozás annak konstatálásával végződött, hogy azért egy pár ezer

forintot próbaképen „nyugodtan“ el lehet helyezni a megbizhatatlan ménre.

A brigád-versenyeken ugyanis Schwarzenberg herceg állandóan mint amateur-bookmaker szerepelt, kinél tekintélyes összegek erejéig lehetett fogadásokat kötni és sok tisztnek ez kedves alkalom volt játékszenvedélyének kielégítésére. A dús gazdag Schwarzenberg herceg épp úgy örült, ha néhány ezer forintot ily módon bezsebelhetett, mint ahogy örültek tiszttársai, ha megkoppaszthatták a milliomost. E téren minden fortély, csel és furfang meg volt engedve. A fogadók hadviselő felek gyanánt állottak itt egymással szemben s háboruban az erősebb, az ügyesebb, a ravaszabb győz. Ez már így van. Neszmélyi Kálmán főhadnagy tehát a legnagyobb lelki nyugalommal vehette fontolóra, hogy a délutáni mérkőzés alkalmával mit tehet Schwarzenberg herceg „érdekében.“ Neszmélyi nagy mester e téren s ezért bizonyos várakozással tekinthetünk a készülődő események elé.

Míg a tiszt urak ily terveket kovácsoltak, azalatt őrmester úr Horváth sem maradt tétlen. S mert a sarzsi lovát talán kimélni akarta vagy talán nem bizott benne eléggé, úgy intézte a dolgot, hogy az altiszti akadályversenyben főhrer úr Csigay lován fog részt venni. Ez kitartó, sebes pej kó volt s úgy ment az őrmester úr alatt, mint a szélvész. De ha úgy mászik is, mint a hernyó, akkor is csak az őrmester úr nyerheti el a díjat, az értékes aranyórát és senki más.

Mert hiába, nagy a fegyelem a Hannovereknél.

És őrmester úr Horváth tekintély volt az ezredben. Már nem is tekintély, valóságos fogalom. Vagy, ahogyan ő szokta mondani:

— Atyaúristen a bundások között.

XX.

Alig egy órával a déli harangozás után valóságos emberáradat indult meg a rögtönzött versenyter felé. Széplak és környéke teljes számmal jelent meg s még messze vidékről is seregestől jöttek az emberek. Csak az aggastyánok, vakok és bénák és a gyermekágyas asszonyok maradtak otthon, de ők is mind kikiváncsoltak oda, hol a két híres ezred: Hannoverek és Trániak mérkőzni készültek egymással. Követválasztás, főispáni installáció, tisztújítás, püspöki bérmaút, fejedelmi látogatás, — ha nem is mindennapos események, de viszont nem is ritkaságok. Ellenben az ilyen látvány, melynek hire lázba hozta az egész vidéket, egy emberöltőn át talán csak egyszer kínálkozik. Nagy dolog ez, akárhogyan nézzük is. Vajon miért is özönlene ki a sokaság, ha nem így volna. Itt nincs totalisateur, mely a tömeg filléreire pályázik, nincs játék s nem szerepel a nyereség utáni mohó vágy. És bookmakerek sincsenek, kik az intelligencia, a tehetséges elemek megkoppasztását űzzék hathatós oltalom mellett. Csak Hannover-huszárok vannak itt s e névnek varázsa ezreket megmozdít és mozgósít. Szegényeket és gazdagokat, ifjakat és véneket, alacsony sorsuakat s előkelőket egyaránt.

A notabilitások számára külön hely volt fentartva. Itt gyülekeztek a helybeli nagyságok s a környék földbirtokosai, kik szebbnél-szebb fogatokon érkeztek, szebbnél-szebb asszonyaikkal, leányaikkal. Az ember a sok édes arc, ingerlő karcsú női termetek, a gyönyörű toilettek láttára a Freudenauban képzelte magát — a Derby napján. Csakhogy itt kedélyesebb volt a hangulat s az egész társaság egy nagy családot látszott alkotni, melynek tagjai fesztelen kedvességgel érintkeztek egymással. Fredy Wendenburg, Neszmélyi, a szőke Hohenstein, Tomkó, a kopasz Selmeczy Kuli, Szalontay Géza lovagló costumeben, bőre eresztett köpenyegben, nyitott dragonerrel, zsebbe mélyesztett kezekkel, — szakértői szemekkel mustrálták a bájos hölgykoszorút, miközben Czibar Ádám főszolgabíró

tájékoztató magyarázatokkal szolgált. Azonban egyes esetekben erre sem volt szükség. Például most is. Elegáns úri fogat érkezik: egy közeli földbirtokos szépséges feleségével. S az asszonyka oly elragadóan emeli szoknyáját, amint a kocsiból lelép, hogy pókháló finomságú harisnyáiból alig takar el valamit a hadfiak sóvár szemei elől. Sőt Fredy Wendenburg a harisnya száráról állítólag fölismerte a bécsi céget, mely azokat szállította. Mert ő e téren is szakember. De különben is: kell az ilyen látványhoz magyarázat? Kell ehez Czibar Ádám főszolgabíró úr? S hogy a szép asszony selymes suhogással lebben el mellettük, szemében eget és poklot ígérő észbontó mosolylyal: az urak összenéznek s tekintetükből egyértelműen szól a vélemény, melynek egy később érkezett ulánus, egy előkelő polyák, így ad kifejezést: Jak mame kocham, mese egy nő! Ein capitales Weib! — teszi hozzá Fredy Wendenburg.

De nincs idejük hosszas elmélkedésre, mert fogat fogat után érkezik s mindegyik hoz valami bámulni valót. Egyikből egy jó húsban levő, de azért formás asszonyka száll ki, aki az ó-testamentum szépségeire emlékeztet. A bibliai Sára vagy Rebekka így nézhetett ki. Koromfekete haja, tüzes szemei, hajlott finom orra érdekes ensemble-t képeznek. Rikító lilaszín selyemtoilette van rajta. Selmeczy Kuli, aki ért a fizikához, azt állítja, hogy a Röntgensugarak épen ilyen színűek. Egy óriási, sárga tollakkal diszitett kalap s ugyanilyen színű nyári boa harmonikus színvegyüléket alkotnak a lila ruhával. A hölgy Blau Lipótné, született Fried Lenke, a helybeli regálebérlő bájos neje.

Most hosszúra nyújtott hangon egy vadászkürt szólal meg közvetlen közelből s a társaság a bejárathoz sereglik. Nyomban rá egy hat ló által vont angol vadászkocsi érkezik Ludmilla királyi hercegnő ő fenségével, udvarhölgyeivel s a Nyitray grófi családdal. Ő királyi fenségét, a braunsberg-birsteini uralkodó herceg nővérét, a brigadiros s a Hannoverek és Trániak ezredese üdvözlík. A hercegnő, amint kíséretével a rögtönzött, sátorszerű tribünhöz tart, balkezevel

megemeli szoknyáját, hogy a süppedő talajon könnyebben haladhasson, s közben a világ legformásabb lábacskaínak egyikét engedi látni. A szőke Hohenstein könyökével egyet lök Fredy Wendenburgon s Kricsi módjára így szól hozzá: Mirxt'n, den Doppelsinn? Schau, schau, — mondja Tomkó, milyen finom bokái vannak, pedig a német nőket egészen másoknak képzeltem. Massiv. Fest. Ramassirt. S megjegyzéseit a kellő magyarázó gesztusokkal kíséri.

Mig a domboldalon ezek történtek, azalatt lent a pálya körül nem kevésbé élénk élet uralkodott. Tisztek, altisztek, legénység, lovászok, huszárok és ulánusok vegyesen sürgölődtek S annyi volt a ló, telivér, félvér, sarzsi, kincstári és saját, hogy laikus szem nehezen tudott volna a sokadalomban eligazodni. Őrmester úr Horváth, vergóniával szájában, ép abrichtolja Huszár Káposztást, hogy mire ügyeljen verseny közben s mikor ereszsze szabadra lovának fejét, mikor adjon vasat s mikor vegye elő a pálcát. S hogy tanításának nagyobb nyomatékot adjon, hozzáteszi: Majd figyellek, fiam Káposztás. S a huszár jól tudja, hogy ez mit jelent. Amint hogy tudatában van annak, hogy ma az egész vonalon Hannovereknek kell diadalmaszkodni. Nincs ez parancsban kiadva, de ott van a huszár vérében s oly természetes, hogy nem is lehet másként. Ha őrmester úr Horváth nem is mondja.

A programm öt versenyből állott:

- I. Altishti akadályverseny.
- II. Tiszti akadályverseny telivérek számára.
- III. Tiszti akadályverseny félvérek számára.
- IV. Akadályverseny sarzsilovak számára.
- V. Legénységi vadászverseny.

A kitűzött idő elérkezvén, a versenybíróság, a starter, pályabíró s egyéb funkcionáriusok elfoglalták helyüket s röviddel ezután parádés felvonulásban megjelentek a mérkőzendő altisztek. Ne vádoljon senki elfogultsággal vagy részrehajlással, ha azt állitom, hogy a huszárok e percben is elhomályosították az ulánusokat, pedig gyönyörűen néztek ki ezek is. Őrmes-

ter úr Horváth daliás alakja s ahogyan a lovat mgülte, —
— mintha össze lett volna nőve vele : már ezer lépésről is szemet szúrt s általános érdeklődést keltett a vén huszár iránt, ki látszólag egykedvűen kormányozta Führer úr Csigay sebes pejlovát.

A mezőny elindult s zárkózottan, jó paceben vett akadályt akadály után. Az egész úton a huszárok vezettek, leg-

elől káplár Csutak és Führer Torkos, harmadiknak Őrmester úr Horváth. Az ulánusok csak ezek után következtek. A vizes-ároknál az ulánusok crackje rövidet ugrott s hátsó lábaival az árokba került. Míg kievickéldött, az alatt a többiek már a következő akadályt vették. Az ulánus kapitány, kinek századához az ügyetlen altiszt tartozott, toporzékolt dühében s egyre-másra mormogta és kiáltotta a nézők sorából maga elé az olyan becézgető kifejezéseket, mint : psiakrew, swinja, bestia !

Végre az utolsó akadályon is szerencsésen túl voltak s most következett a finish. Őrmester úr Horváth nagyot kanyarított lovagló pálcájával a levegőben s amúgy könnyedén, barátságosan néhányat sózott a pejkorá, mely szemlátomást megnyúlt ugyan, de pozícióját ezzel megjavítani nem tudta. Most őrmester úr Horváth egy nagyot pattogtat lovára s dühösen elordítja magát. Hogy ez kinek szólt, kinek nem, azt csak sejteni lehet, de tény, hogy a következő pillanatban káplár Csutak és főhrer Torkos vasmarokkal lefogták lovaikat s olyan pullolást produkáltak, hogy boldogult Cleminson szégyenletében a föld alá bujhatott volna s ha a Jockey Club urai látják ezt, bizonyára összezsápták volna kezeiket s megvallják, hogy ilyent még nem pipáltak.

A versenyt őrmester úr Horváth nyerte meg. Két hoszszal, biztosan.

Báró Königsthal káplár Csutaknak és főhrer Torkosnak verseny után egyenkint ötven forintot ajándékozott, míg őrmester úr Horváth négyszemközt a sárga földig leszidta a két altisztet, kik véleménye szerint elkésve adták neki át az elsőséget.

Ő, persze, már az utolsó akadálnál akart volna vezetni. Mentségére legyen mondva, hogy szent meggyőződése volt, hogy csak ő nyerheti a versenyt. Fegyelemhez szokott agya nem birta felfogni, hogyan szabadjon a fiatalabbnak az öreget megelőzni. A káplárnak, főhrernek vagy rangban ifjabbnak : az öreg őrmestert. Még csak az kellene ! A díjat, a szép aranyórát, úgy fogadta, mintha azt egyenesen az ő számára rendelték volna s talán csodálkozott is, hogy nevének kezdőbetűi nincsenek belevésve.

Most lázas mozgolódás észlelhető a tiszt urak soraiban. Egyik részük lesiet a lovakhoz, míg a másik izgatottan tárgyalja a következő szám, a telivér-akadályverseny várható kimeneteletét. Az ulánusok megesküsznek, hogy csak Gimbelem nyerheti a versenyt, míg a huszárok szemében Gombolom győzelme nem lehet kétséges. Nagy csoport állja körül Schwarzenberg

herceget és Königsthal bárót, a brigád két nagystilű játékosát, kik ép összemérni készülnek fegyvereiket: Königsthal mint pointeur, Schwarzenberg mint — bookmaker.

Schwarzenberg herceg oddsokat kínál. „Zwei auf“ Gimbelem, másfél „zu“ Gombolom.

Königsthal báró a kínálattal nincs megelégedve s fenyegetőzik, hogy más „buki“ után néz.

— Na, nem bánom, — mondja Schwarzenberg herceg, — régi kundschaftom vagy, hát legyen két „zu“ Gombolom.

S így is maradt. Báró Königsthal ötezer forinttal a maga, kettővel Neszmélyi részére megfogadta Gombolomot, melyre a többi Hannoverek is csinos összegeket helyeztek el, míg az ulánusok, különösen a játékosfejűek, mind Gimbelemet fogadták, bár auffal állott. Oly biztosra vették e ló számára a versenyt, hogy az egyik polyák, lovag Trembowski Stanislaus főhadnagy, azt mondta, hogy még a tulajdon nagyanyját is föltenné Gimbelemre. (Azt hiszem, nem bánná, ha el is veszténé, lévén annak egyedüli örököse.)

Most a parádé következett. A gyönyörű, nemes telivérek, a daliás, nobilis lovasok oly párját ritkító szép látványt nyújtottak, amilyenben nem mindennap lehet része e sárteke halandóinak. Először a kopasz Selmeczy Kuli jött, az öreg „Mir is' so tamisch“ hátán. Ez elsőrangú akadályló volt s úgy ment, mint egy gyorsvonati gőzmozdony, lankadást, fáradságot nem ismerve s hozzá úgy ugrott, mint a macska. De szeszélyes ló nagyon s hogy megöregedett, néha olyan merev, olyan steif, akár egy sétabot. S ha nem volt kedvében, full paceben, legszebb verseny közben úgy kitört, hogy visszahozni többé nem lehetett. A híres Williamsonnal is akárhányszor megcselekedte. Pedig az ugyancsak értette a dolgát.

Szalontay Géza a második s tekintve, hogy ő az orfeumszakértő a brigádban, csak természetes, hogy lovát Miss Lorrisonnak hívják. A kis kanca sebes és kitartó s kétségtelenül nagy chance-szal bir. Salburg gróf egy óriási mént lovagol, mely valósággal kimagaslik a társaságból. Komáromy Pista is gyö-

nyörű lovon ül, mely nagy szemeivel oly értelmesen tekint körül, mintha érdekelné mindaz, ami körülötte történik.

A szenzációt, mely most végigzúg a nézők sorain, a két nagyra tartott lónak, Gimbelemnek és Gombolomnak megjelenése okozza. Az urak szakértő tekintettel vizsgálják a két telivért s még a hölgyek is gukkert ragadnak, hogy jobban lássanak, bár ők bizonynyal inkább a lovasokat nézik, mint a lovakat. És tagadhatatlan, hogy ezeken is akad elég látni és nézni való. Neszmélyi Kálmán daliás alakja, nemes szabású finom arca, a szőke Hohenstein előkelő megjelenése, apró kezei s ahogyan mindketten ideális tökéletességgel ülnek a nyeregben: mindez elég szemlélni valót nyújt, hölgyeknek s lovasembereknek egyaránt.

Mig az egyik ulánusnak a lova eszeveszettül ágaskodik, azalatt Neszmélyi leszáll a lováról, int egy közelben álló huszárnak s valamit igazít a hevederen. A babonás ulánusok ezt rossz jelnek veszik, mert régi tapasztalat, hogy amelyik lovat verseny előtt valami accidens éri, az annál nagyobb kilátással indul. Az ilyen lovak okozzák, a turfbabona szerint, a legnagyobb meglepetéseket.

— Faites vos jeux, messieurs! — bátorítja Schwarzenberg herceg bajtársait s az egyik túlbabonás ulánus e felszólításra száz forinttal „fedezi” magát Gombolomra. És mert ezredbeli s mert csekély összegről van szó, vier zu eins kapja.

A starter int s a mezőny elindul.

A kezdet is érdekes volt, mert úgy látszott, hogy senki sem akar vezetni s ezért oly lassú paceben haladtak az első akadályig, hogy gróf Falkenstein ezredes a birói emelvényen idegesen rángatta ajkait s többször mormogta maga elé: Zu dumm!

A második akadálnál Selmeczy Kuli és egy ulánus voltak elől. Gimbelem harmadik helyen. Gombolom sehol.

A vizes ároknál „Mir is' so tamisch” kitört s feltarthatatlanul vitte lovasát a szomszéd hús erdőbe. Gimbelem és az előbbi ulánus vezettek. Gombolom még mindig sehol. De Kö.

nigsthal báró, ki triéderjén nézte a versenyt, vigasztalta bajtársait, hogy Neszmélyi Gombolomot erősen fogja.

Az ezután következő darabka sikon Gombolom előre jött s a két első mögött foglalt helyet.

Most egy szép akadály következett. Gimbelem s a mellette levő ulánus lova valósággal átrepültek rajta, míg Gombolom — megállt az akadály előtt. A huszárpárti nézők ereiben meghűlt a vér. Szenvedélyes kiáltások hallatszottak s a publikum hangulata olyan volt, mint mikor valami szerencsétlenség történt. Schwarzenberg herceg mosolyogva fordult báró Königsthalhoz :

— Hin is' hin ! — mondotta vigasztalólag.

Az ulánusok pedig résztvevően kondoleáltak a huszároknak. Trembowski Stanislaus számítgatta, hogy mit csinál majd a nyert pénzzel, míg a babonás ulánus sajnálta a száz forintot, melylyel magát Gombolomon „fedezte.“

Neszmélyi Kálmán lovagló ostorával egy irtózatosat vágott Gombolomra s egy nem csekélyebb erőfeszítéssel adott pár vassal átvitte lovát az akadályon. De minden igyekezete meddőnek látszott, mert az előtte haladó mezőnytől ötven hossz választotta el. Szinte behozhatatlan távolság, bár Gombolom fékevesztetten rohant s játszva vette az akadályokat. A szegény állat maga is érezni látszott, hogy jóvá kell tennie az előbbeni nagy botlást.

Minek izgassam tovább az olvasó kedélyét ? Az utolsó akadályt Gimbelem és Gombolom egyszerre vették s most egy olyan finish, egy olyan életre-halálra menő harc következett a rövid sik távon, melyből még a legtapasztaltabb jockeyk is tanulhattak volna. Az ostopattogás puskaropogáshoz hasonlított s egy pillanatig sem szünetelt. Idegfeszítő, izgalmas látvány volt, melybe a nézők kiáltásai belevegyültek : Go on, Neszmélyi ! Come on, Gimbelem !

Még néhány ostopattogás s Neszmélyi nyerte meg a versenyt.

— Nach Kampf mit zwei Längen, — konstataulta Tomkó.

Báró Königsthal pedig odafordult Schwarzenberg herceghez s vigasztalólag mondotta:

— Hin is' hin!

S a huszárok részvétüket tolmácsolták az ulánusoknak.

XXI.

Gombolom győzelme s Neszmélyi bravúros lovaglása nagy lelkesedést keltettek a nézők soraiban, mely zajos ovációkban nyilvánult meg. A tömeg éljenzett, tombolt, tapsolt, a hölgyek kendőiket lobogtatták, az urak pedig lesiettek, hogy Gombolom lovasával kezet szorithassanak. Ludmilla hercegasszony ő királyi fensége, mint szakértő sportlady, nem győzött betelni a látottak dicséretével s a brigadiros felé fordulva, többszörösen hangoztatta: Es war ein herrlicher Ritt! Falkenstein gróf ezredes a bajusza alatt jelentkező megelégedett mosolyt iparkodott palástolni. Nehogy valaki még azt higgye, hogy a Hannoverek ezredese egyik tisztjének győzelméből talán kázust csinál. Az ilyen győzelem oly mindennapos, oly megszokott dolog volt e híres ezredben, hogy az izgalmat, különösebb émo-ciót nem okozhatott. Nem mondom, holmi dragonyos ezredben talán nagyra lettek volna vele, de a Hannovereknél ... Ne is beszéljünk róla.

Az általános öröm és lelkesedés közepette csak az ulánusok maradtak némák, szótlanok és hallgatók. A sárga gombos ulánkák viselői valósággal konsternálva voltak. S jó időre volt szükség, míg kábultságukból föleszméltek s az elszenvedett vereségnek teljes tudatára ébredtek. Einfach unerhört! — mondogatták egymásnak. Stanislaus Trembowski szenvedélyes tüzzel magyarázta Wladimir Rozwadowskinak, hogy reggeltől délutánig ötven hosszú formaváltozást a világnak egyetlen lova sem produkálhat s miközben összezsápta kezeit, megtörtén konstatálta, hogy Gombolom olyan stílusban nyert,

mint egy második Tokio. Az öreg Tarnowski, az első század parancsnoka, boszút szomjuhozó elkeseredettségét a buffetben két pohár wodkával csillapította, míg a fiatal Pomiankowski, ki csak nemrégiben érkezett haza Lipikről, folyton ezt hajtogatta: Mondtam, hogy várásra lovagoljon Gimbelemmel. A szerencsétlen!

Valamivel odább Schwarzenberg herceg és Fredy Wendenburg tanácskoznak.

— Na, was sagst? — kérdi Fredy Wendenburg.

— Da hört sich Alles auf! — mondja Schwarzenberg.

És hamarosan hozzávetőleg kikalkulálja, hogy mennyi pénzébe kerül ez a meglepetés. Elég csinos összeg.

Neszmélyi, mint aki jól végezte dolgát, a pályáról lassu lépésben fölfelé tart. A brigadiros szívélyes gratuláció kíséretében nyújtja feléje kezét, míg az ezredes az orra hegyével int, ami szavakban kifejezve körülbelül így hangzik: Jó, jó. Schon gut. Meg vagyok elégedve. S ha Falkenstein gróf ily kifejezést ad meglegedésének, a Hannoverek szemében ez fölr a signum laudis-szal.

Nyomban egész sereg bajtárs fogja körül Neszmélyit s az ulánusok faggatják, hogyan volt lehetséges Gombolom győzelme, mikor a reggeli trialnél csak nehezen kapott lábra a mén s Gimbelem után ért a célhoz. Neszmélyi vállat von: Láttátok, hogyan folyt le a verseny. Többet én sem mondhatok, legfőlebb annyit, hogy Gombolom menő kedvében volt. Vagy, ha úgy akarjátok, — rájött a bolond óra.

— Ez mind igen szépen van mondva, — jegyzik meg az ulánusok, — csak ne vesztettünk volna annyi pénzt, csupán azért, mert Gombolomnak hirtelen megjött a menő kedve. — Stanislaus Trembowski fején találja a szeget, midőn megjegyzi, hogy tulajdonképen Gimbelem a bűnös. Miért nem futott jobban?

— Persze, miért nem futott jobban?! — hagyják helyben bajtársai. S hogy végre megtalálták a bűnbakot, szinte megkönnyebbülnek.

S ezzel az ügy el van intézve.

Schwarzenberg herceg még tréfásan megfenyegeti Neszmélyit s azzal szent a béke. A hagyományos egyetértést mi sem zavarja többé.

De idő sem telnék ilyenekre, mert máris a harmadik szám, a félvérek akadályversenye, következik. A szebbnél-szebb lovak lebilincselő látványt nyújtottak s fényes sportot ígértek, mely elé még a közönség laikus része is várakozással s nagy érdeklődéssel tekintett.

A szakértők hamarosan eldöntötték, hogy a versenyt csak Sztara pani vagy Pista bácsi nyerheti meg. Az előbbi Maestoso XC után nevelt nyolc éves pejkanca volt, Wladimir Rozwadowski ulánus-főhadnagy tulajdonában. Az utóbbi Furioso XIX. után nevelt hat éves pejmen, tulajdonosa Komáromy Pista főhadnagy. Ezek döntenek el a versenyt, így szólt az egyhangú verdikt. A mérkőzésben négy önkéntes is résztvett: két Tráni és két Hannover. Szabolcsy egy arabs telivér és angol félvér kanca keresztezéséből származott gyönyörű sötétpejkancáján, Babatündéren, mely határozottan a legszebb ló volt az egész mezőnyben. Nyomában tetszés zúgott föl a nézők soraiban.

Mialatt a versenyzők a starthoz igyekeztek, tisztekből sűrű gyűrű alakult Schwarzenberg herceg körül, ki bookmaker módjára kínálta az oddsokat s félszemmel állandóan „legjobb kundschaft“-ja, Königsthal báró felé pillantgatott. De ez most, félrevonulva, Neszmélyi Kálmánnal folytatott beható tárgyalást. Természetesen arról volt szó, hogy melyik lovat fogadják? Neszmélyi határozottan Pista bácsira szavazott, amelyet, hátán kitűnő lovasával, verhetetlennek tartott. Königsthal báró ingadozott. Neki egészen más tipje volt. Csak tudna lovagolni az a gyerek, — mondotta, — kizárólag Szabolcsy lovát fogadnám. — S mert Neszmélyinek is nagyon tetszett a ló, bár az önkéntes tudományában ő sem bízott, elhatározták, hogy Babatündért egy csekélységgel megfogadják, — persze csak jó odds ellenében, — míg a fő-plunge-öt Pista bácsin helyezik el.

S hogy így tisztázták a teendőket, visszatértek a fogadókhoz, kik már kíváncsian lesték, hogy a mesterek mit fognak fogadni.

Sztara panit és Pista bácsit parival kínálta Schwarzenberg herceg. Ilyen röviden nem volt érdemes fogadni. Königsthal gondolt egyet s megkérdezte Schwarzenbergtől:

— Milyen oddsot adsz az önkéntesem lovára?

— Zwei zu eins, de azt is csak neked, — válaszolt a herceg.

A többiek összedugták a fejüket s a Babatündér nevének hallatára titkolódzva kérdezték:

— Tudtok valamit?

— Keine Spur, csupán Königsthalnak a tipje, — magyarázta Neszmélyi.

De az ulánusok nem hittek s mert valami készülő plunget sejtettek, bizalmatlanságukban ész nélkül fogadták Babatündért, melyre Königsthal, mint az utolsók egyike, három-ezer forintot „felvágott.” Ez volt a legnagyobb tét, melyet a Fredy Wendenburg kétezer forintja követett. Az utolsó pillanatban Szabolcsy lovásza jelentkezett Königsthal bárónál: az önkéntes úr kéreti a kapitány urat, hogy a Babatündért számára ezer forinttal megfogadni tessék. Königsthal báró Schwarzenberg herceghez fordult: Elfogadod még?

A herceg már rosszat gyanított, de mert erősen bizott Sztara paniban, a pénz után nyult s a tétet a kezében tartott lapra följegyezte.

A mezőny elindult.

Lomniczy hadnagy és két másik Hannover vom Fleck weg gyilkos pacet diktáltak. Az ellenfeleket jó tüdejű, kitartó lovaikkal így akarták megölni. Sztara pani és Pista bácsi a társaság közepén haladtak, míg Babatündér leghátul úgy el volt bujva, hogy alig lehetett látni. A vezető lovat az utolsó lótól húsz hossznyi távolság választotta el. Most egy akadályhoz értek, melyet az egész mezőny kifogástalanul vett, bár Königsthal báró triéderén egy pillanatig úgy látta, mintha önkéntes Szabolcsy megingott volna nyergében. S csak most vette észre,

milyen könnyelműséget követett el, hogy Babatündért megfogadta. Háromezer forint egy lovon, melynek lovasa úgy lovagol, mint egy nagyprépost: egy kissé sok. S hogy tovább fűzte gondolatait, már látta ama momentumot közeledni, midőn az önkéntes a kápába fogódzik, hogy le ne bukjon. De be is záratom! — mormogta maga elé s idegesen illesztgette szemeihez az üveget, tovább figyelve a pályán történőket.

Az ulánusok is feszült figyelemmel kísérték önkéntes Szabolcsy lovaglását s ha néha-néha félhalkan elhangzott egy-egy lengyel szitkozódás, ez azt mutatta, hogy az önkéntes lovaglási művészetétől ők sem voltak elragadva. Különösen akkor, midőn a mezőnyben egy olyan klasszisu lovas szerepelt, mint Komáromy Pista főhadnagy, aki valósággal játszani látszott az egész társasággal, melyet csudálatos könnyedséggel kezelt. Az ő lovaglása már nem is versenyzés, hanem szimpla canterezés volt s ha két akadály között egy pillantásra hátra nézett, úgy tetszett, hogy gúnyolódik konkurrensével. Ismerni kell Komáromy Pistát!

Wladimir Rozwadowski rövid kengyellel félamerikaiasan ült, időnkint annyira előrehajolva, mintha súgni akart volna a lovának, mely jó kedvvel, játszva vette az akadályokat, követve a Lomniczy hadnagy sárgájának öldöklő iramát s ha lovasa le akarta fogni, hogy erejét a végküzdelemre tartogassa, a derék kanca horkolva tiltakozott.

Az irish banknél Zdruff balra kitört s felbukott, maga alá temetvén lovasát, Taddeus Dembicki hadnagyot. Az így keletkezett váratlan akadály elől kitérni már nem lehetett, miért is két Dembicki után következő versenyző szintén felbukott. Lovak és lovasok egy nagy gombolyagot alkottak, melynek láttára a nézőközönséget nagy izgalom fogta el. Egyes hölgyek jajveszékelni kezdtek, bár azonnal két tiszt, az orvosok s megfelelő számú legénység sietett a baleset színhelyére, ahol Zdruff eszeveszetten rugdalózott. Szerencsére komolyabb malheur nem történt. A lovakat hazavezették, a lovasok pedig besántikáltak, fájdalmukra szép asszonyok érdeklődésében enyhet lelven.

Ezalatt Sztara pani és Pista bácsi, Gurt an Gurt már réggen elsőknék vettek minden akadályt s úgy látszott, hogy őket utólni többé nem lehet. Most tünt fel Babatündér, akit Szabolcsy oly ügyetlenül ostorozott, hogy szánsalom volt nézni. De felhozta a két első mellé s a kifutó sövényt közvetlenül mögöttük ugratta. Komáromy Pista hátra nézett s jockey-módra egyet lökött a lován, mig Wladimir Rozwadowski szinte a nyakára ült Sztara paninak, nem kimélvén az ostort sem. Szabolcsy most újra verni kezdett, de valósággal hátradőlt nyergében s látszott, hogy már nem igen bírja szuszszal. Annál inkább birta Babatündér, amely most lovasától függetlenül maga intézte sorsát s hihetetlenül megnyúlva, óriási ugrásokkal közeledett a cél felé. Komáromy Pista már nem canterezett többé, hanem életre-halálra püfölte Pista bácsit, mig Wladimir Rozwadowski jobbjával irgalmatlanul ostorozta, kantáros kezével pedig előredobni próbálta Sztara panit.

A nézők soraiból eget verő riadalom hallatszott s mindenki Babatündér nevét kiáltotta. Különösen az ulánusok. A Trániak ezredese nem tudta mire vélni a dolgot, s mikor megmagyarázták neki, hogy tisztjei Babatündért fogadták, fejcsóválva vett erről tudomást. E kitörő lelkesedést egy ezredbeli bajtárs lovával, Sztara panival szemben, kissé furcsának találhatta. Ez azonban mit sem változtatott Szabolcsy lovának fölénynyel aratott győzelmén. Ha nem Szabolcsy ül rajta, — mondták a tudósok — tizenöt hosszal, hands down kellett volna nyernie. Mit mondtam? — fordult Königsthal báró Neszmélyihez. — Az egész brigádban ez a legjobb félvér, — tette hozzá határozottsággal.

Gróf Falkenstein ezredesnek nagyon tetszett az eset s épen magyarázta a brigadirosnak, hogy milyen mordskerl ez az önkéntes Szabolcsy. Egy hazardőr, akinek azonban helyén van a szíve. A generális érdeklődött, nem lehetne-e a katonaságnál marasztalni Szabolcsyt, hogy aktiv szolgáljon. Mert az ilyen schneidig tisztekre szüksége van a hadseregnek. Gróf Falkenstein kételyeit fejezte ki, hogy Szabolcsy megmaradjon s egy

dumme Geschichte-t adván okul, nyilván a miss Dorothyval kapcsolatos esetre célzott. Ja, ja, die Weiber, — tette hozzá a generális. S ez úgy hangzott, mintha azt akarta volna mondani, hogy ez ellen nincs orvosság.

A fogadók körülállják Schwarzenberg herceget s ez szidja a „bandát“, mely kivetkőzteti őt minden pénzéből s tréfásan fogadkozik, hogy a Hannoverektől nem fogad el többé tétet, miközben a huszárokat rablóknak mondja. Ami azonban nem akadályozza meg őt abban, hogy Königsthalnak a következő versenyre oddsokat ne kínáljon, melyeket ez viszont — rövidségük miatt — uzsorás merényletnek minősít. De nem is volt értelme, hogy Königsthal most fogadjon, mert a következő számban a sarzsi-lovak szerepeltek s itt nehéz volt eligazodni, mértéket találni, bár mindkét ezredben kiváló félvérek is szolgáltak.

Ez a verseny is meglepetéssel végződött. Ugyanis az egész úton Kielmansegg gróf hadnagy vezetett s e versenyt is a Hannoverek nyerik, ha a gróf a biztos nyereség tudatában nem könnyelműsködik s nem engedi maga mellé az öreg Tarnowski Borovicska nevű sarzsiját, mely küzdelem után egy rövid fejjel lett nyertes. Bernátházy István országgyűlési képviselő, tartalékos hadnagy ötven hosszal mint utolsó érkezett a célhoz, bár két héttel előzőleg feltűnést keltő beszédet tartott a pénzügyi bizottság ülésében.

Lent ezalatt a legénységi vadászversenyhez készülődnek s az altisztek utmutatásaikat egy-egy ökölcsapással s hasonló kedveskedésekkel fűszerezik. Örmester úr Horváth kioktatja huszár Káposztást, hogy verseny közben mire ügyeljen. Főleg akkor, mikor a master elereszti a mezőnyt, midőn úgy kell száguldani, „mint a veszekedett istennyilának“. Huszár Káposztás hol bambán néz, hol ravaszul mosolyog maga elé. De főleg bambán néz. Különösen, mikor örmester úr Horváth ilyen fogas kérdéseket intéz hozzá:

— Mikor a világra jöttél, fiam, Káposztás, mi volt az első dolgod?

Ki vehetné rossz néven, hogy huszár Káposztás erre már nem emlékszik? De látva őrmesterének fenyegető magatartását, valahogy mégis csak megleli a fonalat régmúlt eseményekhez s mintha csak tegnap történt volna, oly biztonsággal adja meg a választ:

— Őrmester úrnak alásan jelentem: körülnéztem.

— Hát aztán versenyközben is körülnézz, fiam, Káposztás! — mondja őrmester úr Horváth oly tekintettel, mely egy oroszánvadász ereiben is megfagyasztaná a vért. S huszár Káposztás azzal az érzéssel száll nyeregbe, hogy jobb lett volna nem születni. Mert, hogy mi lesz, ha az őrmester úr határozott parancsa dacára nem nyeri meg a versenyt, annak csak a jó Isten a megmondhatója.

A mezőny elindult s a master vezetése mellett zárkózottan, mesés rendben vett akadályt akadály után. Gyönyörűség volt nézni. Ilyen lovaglást a világ egyetlen lovasságának legénysége sem tud produkálni. Látnivaló volt, hogy a híres lovas szellem a nép ezen egyszerű gyermekeit is betölti s magával ragadja.

A tisztikar odaadással figyelte a versenyt. Falkenstein gróf szemeiből valami különös, eddig nem látott büszkeség sugárzott s az ulánusok ezredese is, mintha közben egy fejjel nagyobb lett volna, oly tartással szemlélte legénységét.

Most a master sapkájával hirtelen nagyot kanyarit a levegőben, oldalt félre vágat s szabad utat enged a mezőnynek. A kifutó itt veszi kezdetét. Legalább is tizen, huszárok és ulánusok vegyest, egy sorban küzdenek az elsőségért. E pillanatban a középről kiválik egy sapka nélküli huszár, aki hol egyet vág a lovára, hol körülnéz. S minden ütéssel, mit paripájára mér, mindjobban távolodik a mezőnytől s közeledik a célhoz. S mikor elsőnek befut, még akkor is körülnéz s hogy tekintete őrmester úr Horváth jóakaró mosolyával találkozik, mázsás kő esik le a huszárgyerek szívéről.

Őrmester úr Horváth pedig kegyes hangon jegyzi meg:

— Hanem a sapka, az elmaradt, fiam, Káposztás!

S mert a lónak a sarkantyútól erősen fel volt vérezve a hasa, őrmester úr Horváth másnapra rapportra rendelte huszár Káposztást.

Hát érdemes győzni ?

XXII.

A versenyeket lefutották. A nézőközönség lassan oszladozik. Egy része gyalogszerrel, másik része fogatokon távozik a lezajlott sportesemények színhelyéről. Ludmilla hercegnő ő fensége indulás előtt oly kegyes szavakkal ad kifejezést magas meglegedésének, hogy a brigadirost szinte zavarba ejti a sok dicséret, míg gróf Falkenstein ezredes jóakaratu leereszkedéssel hallgatja és szemléli a fejedelmi nőt. S mintegy örülni látszik, hogy alkalmat adhatott a szegény hercegnőnek, hogy legalább egyszer életében *igazi* huszárokat láthasson. Nem a teltowi vagy spandau huszárokat ...

Nyitrai gróf lekötelező szívéllyességgel bucsuzik az uraktól s többszörösen ismétli : Estére viszontlátásra !

A lovakat hazavezetik, a legénység is elszéled s a pályára, melyen oly küzdelmes mérkőzések folytak le, ismét csönd borul. Egy-egy nyárfa megrezegteti leveleit, mintha sajnálkozna, hogy megszűnt körülötte a vidám, pezsgő, eleven élet, mintha fájlalná, hogy nem látja többé a fürge, délceg, vakmerő huszárokat.

A harmadik század tisztjei szállásukra, a plébániára vonulnak. Egy kis pihenőre, melyet az estélyre való készülődés fog követni.

A legénység, elvégezvén az elvégzendőket, már alkonyodik, mikor egy kis szórakozás után nézhet, melyet Kohn Samuel vendéglője körül lehet leginkább föllelni, hol ugyanis a fehércselédek gyülekeznek. Káplár Csutak máris bizalmas tárgyalást folytat egy izmos leányzóval s ha a jelek nem csal-

nak, a végleges megegyezés már csak percek kérdése lehet. Huszár Bundás ép most hurcolja az ivóba hölgyét s tenyere, melynek nagysága egy kis német fejedelemség területi kiterjedésével vetekedik, otthoniasan nyugszik Marcsa széles csipőjén. Huszár Istenes Vér Mátyásnak, úgy látszik, akadályokkal kell megküzdenie, mert szívének választottja szemérmesen ellenkezik s szemeit lesütve, állhatatosan vonakodik a boldogító igent elrebegni, ami csak annál inkább tüzei a hadfit. Bolond egy leány! Még eljön az idő, midőn forró könyeket fog hullatni, ha majd eszébe jut, hogy kikoszarozott egykor egy Hannover-huszárt. Ám ne csüggedjünk: az est hosszú s talán a leányzó is megtalálja még a jobbik esztét.

Közben az ivóban nótára gyujtanak s hogy két szál cigány is előkerül, führer úr Csigay egyet int a barna fiuk felé s megnedvesítvén előzőleg gégejét, kellemes hangján rázendít egy huszáros dalra s mintha egyenesen ő rá szabták volna, oly lelkesedéssel énekl:

„Én vagyok az első század szakaszvezető,
Nem a világ ez a három esztendő!”

Az egész társaság kórusban kíséri s hogy a történeti hűségnek is elég legyen téve, az első század helyett a harmadikat szövik bele a nótába. Mert führer úr Csigay nemcsak hogy ennél szolgál, de büszke rá, hogy a sors ezt így rendelte. Hiába, még a Hannovereknél is vannak ilyen nuanceok.

De mit führer úr Csigay, mit káplár Csutak, — a napnak hőse huszár Káposztás, aki két leányt szorongat egyszerre: jobbról egyet, balról egyet s mindkettő odaadóan simul a vitéz vállára. A jobboldali gondos szeretettel tolja időnkint helyükre a huszár füle mellől elkiváncozó vergóniákat s lopkodva, bizonyos áhitattal pillant néha-néha a kiváló lovasra, akinek mai győzelme közszájon forog.

Az előbbeni nóta alig hogy — Isten tudja, hányadszor — elhangzott, midőn huszár Káposztás magához inti a két füstöst s kipurancsolja a nótáját:

„Huszárgyerek vagyok, szeretőt tarthatok“

Huszár Hasák a hívogató hangokra hölgyével a terem közepére perdül s olyan csárdást jár vele, hogy az ősmagyarok a Don tövében sem jártak különbet. De mert úgy érzi, hogy a kardja akadályozza, lecsatolja az öldöklő szerszámot s táncosnőjének — a nyakába akasztja. S most már fesztelenül enged szabad folyást érzelmeinek s úgy megforgatja hölgyét, hogy valósággal porzik a rozoga padló. A zajból, mely a termet betölti, kihallatszik a táncoló huszárok egetverő kurjantása s az összependülő sarkantyuk rithmikus kísérete.

Samu, a széplaki korcsmáros, három év előtt, a választások alkalmával, látott utoljára ilyen sokadalmat a helyiségben s hogy ezt fokozott mértékben hasznára fordítsa, alig, hogy a tánc megkezdődött, a bor árát literenkint négy fillérrel, azaz nyolc krajcárral fölemelte. Huszár Kecsege vette észre elsőnek a merényletet s felháborodásában már-már kardja után nyult, mely példát bizonynyal követte volna a többi huszár is, ha Führer úr Csigay közbe nem lép s kieszközölvén a statusquo helyreállítását, a biztos kaszabolásnak ezzel elejét nem veszi. Feltétlenül vér folyt volna s ezt a korcsma előtt ácsorgó három szál széplaki rendőr már csak azért sem tudta volna megakadályozni, mert a huszárok első sorban őket apritották volna össze. A virtus ezt így hozza magával.

A veszély elvonult, a tánc szünetel s hogy minden irányban meg legyen a kellő elégtétel, Führer úr Csigay, hogy a rendnek kint leselkedő éber őrei értsenek belőle, új nótát rendel, s már a következő pillanatban felhangzik a dal:

„Hármat rikkantott már, hármat rikkantott már a rigó,
a rigó, a rigó ...“

S azt a részt, ahol arról van szó, hogy a huszárnak nem parancsol a bíró, hanem egyesegyedül Ferenc Jóska, a császár, — oly frenetikus lelkesedéssel éneklik, hogy a teljes állomány-nal kivonult széplaki rendőrség tehetetlenségének lesújtó tudatában csendesén, feltűnés nélkül eloldalog. Führer úr Csigay pedig azzal tartja féken a huszárokat, hogy őrmester úr Horváth eljövételét biztos kilátásba helyezi. Az apánk — így

mondja — még benéz ide hozzánk. S ez elegendő, hogy minden szertelenséget csirájában elfojtson, hogy a huszárok az ivásban, lármázásban s minden tetteikben mértéket tartsanak, bármennyire is eget kér a szilaj vér. Ekkora hatása van őrmester úr Horváth neve pusztá említésének!

Bizony, pazar látvány is volna, ha egyszerre csak nyílna az ajtó s a terembe lépne — őrmester úr Horváth. És végigjáratná szűrös szemeit az egybegyült társaságon. Hej, milyen kavarodás lenne abból! Még Führer úr Csigay is olyan haptákban állna itt, mint a cövek. A többiekről nem is szólva. A cigányok félve elmenekülnének és maga Samu, a korcsmáros is a kármentőbe húzódna. Hogy kapkodna huszár Hasák a kardja után s mily sietséggel iparkodna huszár Káposztás, hogy az ölelő karoktól szabaduljon! S ha azután félelmetes hangján megszólalna: Huszár Kecsege, zu mir! — s szokása szerint tettetett nyájassággal így kezdené: Fiam, Kecsege s folytatná crescendo s végül fortissimo, — oly jelenet volna ez, amilyent még kevés halandó szeme látott.

Ne fessük falra az ördögöt, ne rontsuk kisértetek idézésével a huszárok mulatságát. Hadd tombolják ki magukat kedvükre. Holnap már ismét a fegyelem teszi rájuk súlyos vaskezét s a vakon engedelmes vitézekben senki sem fog a mai duhaj legényekre ráismerni.

Nézzünk a plébániára, ahol a tiszt urak rövid délutáni sziesztája épp véget ért s kezdetét veszi a nyitraszegi estélyre való készülődés.

Königsthal báró van legelőbb talpon. Mialatt szolgája a borotváláshoz szükséges vizet melegíti, azalatt a báró pénztárcájában rendezkedik. Egy nagy csomag bankót félretesz s csak ötezer forintot visz magával az estélyre. Végre is, nem illik idegen helyre készületlenül beállítani s azután az ember sohasem tudja, hogy mi történhetik. Esetleg valakinek eszébe jut egy kis jeut proponálni, esetleg Schwarzenberg erőszakoskodik, vagy Fredy Wendenburg forszirozza a dolgot. Szóval, ezernyi eshetőség, mikre egy körültekintő gentlemannek gondolnia

kell. De meg különben is, egy kis pénzt mindig hordjon magánál az ember és ötezer forint nem olyan összeg, amely az attila belső zsebében el ne férne. Ennél kevesebbet csak nem vehet magához egy Königsthal báró. Egy svadronyos kapitány a Hannovereknél nem járhat ötven forinttal a zsebében. Ezt fölösleges indokolni. Arról ne is beszéljünk, hogy baleset érheti s hogy esetleg borraivalóra sem telik, ha kisebb összeg van nála. Ily érvekkel indokolta a nemes báró önönmaga előtt a szóban forgó összeg nagyságát. De mi, kik a vesékebe látunk, nagyon jól tudjuk, hogy cselekedetének mik voltak a rúgói.

Tomkó, szokásához hiven, az ágyban végezte üdítő pihenését. Az éjjeli szekrényen álló Henessy-cognacból egy pohárkával már felhajtott s boldog meglegedettséggel dúdolja a „Bőregér“ egyik fülbemászó melódiáját, melyhez különösen kedves emlékek fűzik: „Ein Mann, wie Sie, mein Herr Marquis, sollte das besser verstehen ...“

Neszmélyi Kálmán nyakig frissítő langyos vízben ül. Fejére a rendes turbán van csavarva, szájában cigáréta. Inasa, John, akit a napokban vett át Brausewetter Brunó főhadnagytól s aki a polgári élet mindennapi zajában a hamisítatlan bécsi csengésű Schani névre hallgat, méltóságteljes, komoly arccal áll mellette s parancsait lesi. Majd kiemeli a vízből, letörli s megmasszírozza gazdáját, aki ezután lovainak állapota felől lovászának beható jelentését hallgatja meg s annyi gondossággal érdeklődik telivéreinek hogyléte iránt, hogy a szerető férj hitvesével, a gyengéd apa gyermekeivel szemben nem táplálhat ennyi odaadást. Azután kiadja a parancsot, mely szerint a ma futott Gombolommal oly figyelmesen kell bánni, mint a gyermekágyas asszonynyal.

Brausewetter Brunó levélírással van elfoglalva. Világosabban szólva: szerelmi korrespondenciáját bonyolítja le e pillanatban. Ugyanis Milcsi pénzt kér, Tincsi pedig — szintén pénzt kér. Egy „tisztességes asszony“ nyolcoldalas levélben panaszolja el bánatát s az utóiratban sejteni enged, hogy ötszáz forint „a végromlástól“ mentené meg. Még egy felbontat-

lan levél is hever az asztalon, de ennek elolvasását más alkalomra halasztja Brunó barátunk. Ha ugyan egyáltalán rá kerül a sor. Ebben a Brausewetter-cég főnöke tesz némi megjegyzéseket az eddig utalványozott összegek nagyságát illetőleg. Brunó valóságos undorral tolja el magától az „öreg schmutzián“ epistoláját s néhány százast helyez el egy borítékban — Milcsi számára. Szegény leány megérdemli. Jó családból való, az apja állítólag őrnagy, anyja állítólag bárónő volt, egy fivére állítólag ulánus önkéntes s a nővérének a férje állítólag titkár a lottoigazgatóságnál. Az ilyen gyermeket pártolni — quasi kötelesség. Mit tehet róla szegény, hogy jelenleg virágárus leány a Ronachernél. A sors útjai kiszámíthatatlanok.

Hadnagy úr gróf Salburg már egy fél órája azon töpreng, hogy melyik attiláját öltse magára. Vajon a Szallay-félét-e, vagy pedig a másikat, mely gondosan titkolt helyen, egy műszaki tanácsos tervei szerint, két kiváló építész felügyelete alatt készült remekbe s minőség, szabás, zsinórzat s egyéb kellékek tekintetében valóságos unikum a maga nemében, melynek látára multkoriban a hadsereg egyik divatkapacitásának kiújult az epebaja. S mert Salburgnak a Trániaknál is vannak jó barátai, — ez utóbbi mellett dönt.

Önkéntes Szabolcsyt nagyon megviselte a mai versenylovaglás. A szokatlan megerőltetéstől úgy érezte magát, mintha kerékbe törték volna s a rövid pihenő csak fokozta ezt az érzést, a helyett, hogy csillapította volna. De hát erre való a fluid s a massage. S John, a sokoldalú, oly jól végezte a dolgát, hogy az önkéntes most frissebb, mint valaha. A szobájában levő harmoniumhoz ül s a műszerből, mely eddigelé csak ajtatos, szent énekeket hallatott, ügyes kézzel vidám világi hangokat fakaszt. A zenére Tomkó, teljes negligéében, átbetorkál s kirendeli a Fledermaus, kedvenc operettejének egyik áriáját: „Ihr Specielles, Herr Marquis, — Merci, merci!“ S hol énekl, hol fütyüli, hogy az önkéntes jól emlékezetébe vesse s ellesse annak minden finom árnyalatát. S rövid idő múlva ketten haragadják, Tomkó érdes csengésű basszusán, az önkéntes kel-

lemes baritonján : „Ihr Specieller, Herr Marquis, — Merci, merci !“

Jó félóraig tartott még, míg az urak befejezték a toilletet. Tomkó és az önkéntes készültek el legkésőbbben. Az előbbeni új frizurájával általános meglepetést keltett. Ugyanis az öreg fiúnak oly kevés a haja, hogy annak művészi elrendezése nemcsak komoly, odaadó munkát, hanem naponként rengeteg időt igényel. S a mellett folyton hallatszanak a megjegyzések : *Ritka* szép haj ez a Tomkóé. Vagy ilyen jóakaró észrevételek : Tomkó, a negyedik sorban az ötödik hajszál félre áll. Máskor túlságos hajnövés ellen szőrtelenítő szereket ajánlanak neki s fogyatékos hajzata miatt ezerféleképen bosszantják az öreget. Ma azután nagyot gondolt s összevegyítván fürtjeit az oldalt tenyésző hajszálakkal, sechsereket konstruált oly leleményességgel, mely bármely elsőrangú mérnöknek becsületére válna. S a fülei fölött merészen előretörő fragmentumok oly vállalkozó kinézést kölcsönöznek a derék frontmögöttinek, mintha valamilyen nagyobb szabású hódítást tervezne. Ki tudja ?

Neszmélyi eszményi eleganciájú, festeni való nobilis huszáralak. Attilája abszolút tökéletességű mestermű, melyen — új invenció gyanánt — a kamarási rozettákat összekötő kis arany zsinór, az eddigi szokással ellentétben, inkább vastag, mint vékony. Valósággal jól esik a szemnek Neszmélyi látásában gyönyörködni, megjelenése annyira férfias, rokonszenves és megnyerő. Akik őt először látják, mindjárt arra gondolnak, hogy milyen sikerei lehetnek az ilyen embernek a nőknél. Hiszen Neszmélyi nem panaszkodhatik, annyi bizonyos, de különben talán nem egészen úgy áll a dolog, ahogyan az emberek gondolják. Mert a nők ebben is kiszámíthatatlanok. A legszebb asszony néha a legigénytelenebb férfira pazarolja kegyeit, egyenes mellőzésével az olyan emberi díszpéldánynak, amilyen Neszmélyi is volt.

Önkéntes Szabolcsy vakítóan ragyogó lakkcsizmában, vadonatúj vörös nadrágban, háromcsillagos szép attilájában

nagyon jól festett. Jóképű, csinos fiú, — ez volt róla az általános vélemény.

Báró Königsthal előkelő, elegáns megjelenésével inkább valami, az udvar parkettjén otthonos diplomatára emlékeztetett. Magas homloka, beszédes szemei nagy intelligenciáról tanúskodnak. Mellét néhány dekoráció díszíti. Legelől a katonai érdemkereszt, utána a signum laudis, legvégül a harmadosztályú porosz vörös sas-rend, az orosz Szaniszló- s az olasz Mauritius- és Lazarus-rend keresztje. Spenót, — mint mondani szokás — mely azonban egészen jól veszi ki magát s ilyen alkalmakra való.

A kocsik előállnak és sebes hajtással Nyitraszegnek vesznek útjukat, megelőzve és követve sok más fogattól, melyeken Trániak és Hannoverek igyekeznek a vendéglátó hajlék felé.

Hajléknak bizony elég szép hajlék volt ez a nyitraszegi kastély, mely százados falaival uralkodni látszott az egész környéken s nemes egyszerűségével, fejedelmi méreteivel, gyönyörű fekvésével inkább egy királyi rezidencia benyomását keltette. Kincseket érő fegyvertára, kép- és egyéb gyűjteményei messze földön híresek voltak. Amit műértő elődök századokon át összehordtak, az mind itt volt felhalmozva, megbecsülhetetlen értéket képviselve. A történelmi reminiscenciák, amik e helyhez fűződtek, csaták, fejedelmi látogatások s egyéb események emléke fogyhatatlan nymbussal övezték e földet, mely — többek között — olyan két Nyitraynak volt kedvenc fészke, akik történetesen mindketten Magyarország nádorai voltak.

Ma már, mintha hanyatlóban volna a Nyitrayak csillagzata. A szinte mérhetetlen nagy vagyon ugyan érintetlenül megvan, de egy gyógyíthatatlan kór mérge rágódik az utódokon: a nem egyenrangú házasságok métélye. S ahol ez befészkei magát, ott feltartóztatlan a hanyatlás, a visszaesés. Hogy is lehet abból tartós jó, mikor az ember hallja, hogy Nyitraszegi és széplaki Nyitray Constance grófnő egy ismeretlen nevű kulturmérnökkel jegyet váltott. Da legst Di' nieder

und stehst nimmer auf! — mondaná Fredy Wendenburg. Az ősi arisztokratikus principiumot a családban ma már úgyszólván egyedül a háziúr képviselte, aki egy mediatizált grófi familiából nősült.

A kocsik a széles feljáróra robognak s a pompás vestibuleben az első ember, akit az érkező Königsthal báró meglát: egy mefisztói mosolytól éktelenített, diabólikus arcú, monoklis roué, egy, az élvezetek tengernyi árjában megcsömörlött, korai aggastyán:

Gróf Ujházy Lőrinc.

XXIII.

Ujházy Lőrinc Nyitraszegen?

Königsthal báró egy pillanatig a kellemetlen meglepetés érzetével bámult a mefisztói gróf elegáns alakjára, majd észrevétlenül, de mintegy ösztönszerűleg kitérni igyekezett, hogy a nem várt találkozásban mennél később legyen része. S ez okból egy csoport épen érkezett ulánus közé vegyült s máris biztonságban vélte magát, midőn Ujházy Lőrinc váratlanul közvetlen közelből feléje siet s egy impertinens mosoly kíséretében így üdvözlí a bárót:

— Enchanté de vous voir, cher baron.

S egy lekötelező arcfintorítás kíséretében hozzáteszi:

— Quelle surprise et quel plaisir!

S azzal karon fogja Königsthalt s látszólag a legnagyobb egyetértésben halad vele az impozáns lépcsőn felfelé.

— Ki ez az előkelő kinézésű civilista? — kérdezősködnék az ulánusok, miközben érdeklődéssel tekintenek a gróf után.

Annyi tény, hogy Ujházy Lőrincnek nagyúri megjelenése minden körülmények között figyelmet keltett s még a legközömbösebb szemlélőben is bizonyos kíváncsiságot ébresztett a tagadhatatlanul érdekes ember iránt, aki monoklija mögül szuverén megvetéssel tekint le az egész emberiségre s határtalan

lenézással, melyet a legtöbb esetben még burkolni vagy palástolni sem igyekszik. Magános utakon járó különc, akinek nevéhez tengernyi hódítás nymbusza fűződik s akiről tudva van, hogy ép oly önfeláldozó tud lenni, amily kíméletlen, ugyanoly gyengéd, amily könyörtelen. Férfias bátorságáról, esztelen vakmerőségéről legendák keringenek s a pénzszerzésben sem igen akad nála nagyobb mester. Milliókat költött oly könnyedséggel, melyre csak a grandseigneur nemtörődömsége nyujthat némi elfogadható magyarázatot.

Ma egy kissé a rokkantat szimulálja. Mintha felejtetni akarná, hogy ő szöktette meg a csudaszép La Roche de Pimodan hercegnőt, hogy miatta nyult a méregpohárhoz az angyali Elvira grófnő, hogy az ő golyója terítette le a feleségét féltő szerencsétlen B. gróft. És így tovább. Mert a lajstrom hosszú, sok nevet, sok esetet tartalmaz, amikről csak halkan suttogva emlékeznek az emberek.

És ez az Ujházy Lőrinc, aki képes volt fejedelemnők szívét megremegtetni, aki szemének egy felvillanásával megközelíthetetlen asszonyokat tudott eltántorítani, akit érthetetlen szenvedélylyel szerettek a nők, — hosszas külföldi tartózkodás után hazatér, halálosan beleszeret egy idősebb leányba s elképedve, felháborodva, majd kétségbeesve tapasztalja, hogy épp e leány fölött semmi, de abszolút semmi hatalma nincs s hogy minden igyekezete és törekvése, mely e leány meghódítására irányul, merőben céltalan, meddő s kilátás nélküli. Nem borzasztó ez?

Mert valóban úgy állt a dolog, hogy Waldburg-Hohenems Evelin grófnő a világon senkitől nem idegenkedett annyira, mint Ujházy Lőrinctől s a nagy hódítások hire, mely más nők szemében ajánló körülmény volt, nála csak növelte az ellen-szenvet, melyet a gróf iránt táplált. Evelin grófnő sokkal komolyabb volt, semhogy Ujházy Lőrinc don Juani szereplése tettségével találkozhatott volna. A makacs ember azonban nem tágított s bár ismételten kosarat kapott, érthetetlen csökönyösséggel udvarolt továbbra is, szilárdan eltökélve, hogy meg-

hiusít minden házassági kombinációt, melyben neki nem jut szerep. S hogy az elszánt Ujházy Lőrinc nem kicsínylendő ellenfél, azzal az érdekeltek régen tisztában voltak. Evelin grófnő aggodalmai és balsejtelmei nem voltak alaptalanok s ha bizonyos nyugtalansággal tekint már napok óta a jövő fejleményei elé, úgy ezt csak érteni és méltányolni lehet.

A nyitraszegi kastély gyönyörű termei valóságos fényárban úsztak s az ember nem is igen tévedett, ha valami udvari bálon vagy estélyen képzelte magát. Ragyogó nagy nevek viselői ily számmal, mondhatni : ily tömegesen, — még a dicső nádor-elődök idejében sem fordultak itt meg. Lépten-nyomon hercegek s olyan főúri családok sarjai, melyek nem a zöldkötésű gothában, hanem a Hof-Kalender II. részében vannak lajstromozva. S akiknek a sors szeszélyéből szerényebb helylyel kellett beérniök, azok is mind a legjavából valók voltak. Ludmilla hercegnő ő királyi fensége Potsdamban sem igen láthatott fényesebb gyülekezetet. De ha látott is, egyben bizonyára ma van először része : ennyi szép nőt egy rakáson még nem látott.

Az urak el voltak ragadtatva. A kopasz Selmeczy Kuli tágra nyitott szemekkel gyönyörködött az isteni látványban, mely fejébe kergette a vért s bíborszínűre festette a fénylő síkot, melyen egykor dús haja pompázott. Szalontay Géza, az orfeumszakértő, azon tépelődött, hogy milyen felséges cabaret-ensemblet lehetne e szépségekből összeállítani s merészen szárnyaló képzeletében már önmagát látta impressariónak, akit sok ezernyi irígy tekintet vesz körül. Sztrippay Zsigának minden lelkesedése egyetlen szóban nyert kifejezést : mese ! S akár barnát látott, akár szőkét, magasat vagy alacsonyát, szüntelenül ezt hajtogatta : mese ! S a körülállók mind hallgatagon igazat adtak neki : csakugyan, mese ! Az öreg Tarnowski folyton a nyelvével csettintett, de oly hangosan, hogy egyik alantasa, Wladimir Rozwadowski, kénytelen volt a századparancsnoka által okozott zajt szorgalmas köhögéssel ellensúlyozni. Egész helyesen. Mert vajon mit gondolt volna egyik-másik szépséges delnő, ha meghallja az öreg Tarnowski különös tetszésnyilvánítást.

nítását, mely kisebbszerű nyerítésnek is beillett. Az öreg különben állandóan rekedt volt, mely körülményt a nagy nyilvánosság előtt a hangszálakat túlságosan megerőltető vezénylésnek tulajdonította, de ha intim körben esett erről szó, úgy minden megjegyzést ezzel háritott el magától: Majd akkor beszéljtek, ha annyi wodka szaladt le a torkotokon, mint az enyémen.

Falkenstein gróf, a Hannoverek ezredese, a ház úrnőjével társalog fesztelen, lebilincselő modorában. A grófnőt még leánykorából ismeri s apai jóindulattal s a szokásos leereszkedéssel figyel beszédére. Fredy Wendenburg épp most hajtja meg magát Ludmilla hercegasszony előtt, majd hódolatot kifejező mosolylyal üdvözli a kíváncsú Zagyvay grófnét s miközben bajtársai közé elvegyül, csak ennyit mond: Kinder, halt's mich! S ezzel mintegy jelezni akarja, hogy gyengének érzi magát, ennyi szépnek látását elviselni. A szőke Hohenstein Bomsdorff grófnőt, az egyik udvari dámát, mulattatja s közben sóvár pillantásokat vet egy vidor, üde, életkedvtől duzzadó fiatal asszonyra, kit egész udvar vesz körül. Báró Worms főhadnagy, a nagy fináncgenie, a legöregebb Bodroghy comtesse-szel cseveg oly lekötélő, charmant modorban, mely rögtön sejteni engedi, hogy a leleményes ulánusnak komoly tervei vannak. Végre is, a Bodroghyak ősrégi, dúsgazdag familia s ha Mary grófnő szépnek nem is mondható, talán még vonzónak sem, sőt ha mindjárt mindkét tulajdonság merő ellentétének inkarnációja volna is: mindezek dacára oly parthie, mely mellett józan, gondolkodó fejű férfiú nem halad el csukott szemmel. Persze, az a hire, hogy békétlen, összeférhetetlen, féltékeny, veszekedő természetű. De a hír nyomán nem lehet eligazodni. És az emberek oly könnyedséggel rágalmaznak meg egy idősebb leányt, hogy az egyenesen csudálatos. Az ilyent nem lehet komolyan venni. Ám, ha mindjárt valót is mond a híresztelés: báró Worms nem az az ember, aki egyhamar megijed, aki egy nő elől, ha maga a hétfejű sárkány volna is, meghátrálna. Különösen — ha sok pénze van.

A bajtársaknak feltűnik a Worms-Bodroghy kettes. A fiatal Pomiankowski felveti a nagy kérdést:

— Vajon hány éves lehet Bodroghy Mary?

— Harmincnyolc—negyven, — hangzik több oldalról.

— Legszebb férfikor, das schönste Mannesalter, — mondja rendületlen komolysággal Stanislaus Trembowski, míg a szelid Baworowski tiszteletteljes hangon hozzáteszi:

— De rengeteg kavicscsal bír.

Hogy kavics alatt pénzt értenek, azt felesleges mondani.

Ludmilla hercegnő ő királyi fensége épp Neszmélyi Kálmánnal és Ujházy Lőrincsel folytat élénk társalgást, melynek főtárgyát Gombolom szenzációs győzelme s lovasának bravúros lovaglása képezik, mely utóbbiról, mint komoly sporteseményről, magasztaló szavakkal emlékezik meg a hercegnő, bár Neszmélyi szerényen kitérni igyekezik minden dicséret elől. Ujházy Lőrinc szórakozottan köhéccsel többször s idegesen igazítgatja monokliját, miközben tekintete, valahányszor csak szerét ejtheti, egy távolabb álló csoporthoz kalandozik, melyet feszült figyelemmel obszervál. Félreismerhetetlen, hogy ideges türelmetlenséggel várja a pillanatot, midőn ő fensége kegyes lesz őt elbocsátani.

Szinte érthetetlen, hogyan kerülhette el eddigelé figyelmünket e csoport, melyet a jelenlevők legtöbbszörének jóakaró érdeklődése kísér. Arról nem is szólva, hogy az ide tartozó hölgyek egyike bájos és végtelenül kedves megjelenésével, a másik királynői szépségével és méltóságteljes, határtalan rokonszenvet ébresztő magatartásával vonta már régen magára a jelenlevők figyelmét. Az előbbi sugárzó arccal, boldogságtól ragyogó szemekkel hallgatja a mellette álló önkéntes minden szavát, míg az utóbbi aggodalmas pillantásait hol Ujházy Lőrinc felé, hol a vele csevegő kapitányra irányítja. Az első pár miss Dorothy és önkéntes Szabolcsy, Evelin grófnő és Königsthal báró a másik. A háttérben Nyitray gróf tiszteletteljes bensőséggel érdeklődik az öreg Waldburg-Hohenems grófnő, csillagkeresztes dáma és palotahölgy, Evelin nagynénjének

hogyléte iránt, s meleg köszönetet mond a grófnőnek eljöveteleért.

A Nyitray- és Hohenems-családok régesrégén baráti, sőt, ha jobban kutatna az ember: rokoni nexusban állanak egymással s ha mindjárt nem is mindennapos közöttük az érintkezés, e körülmény annak őszinte szívélyességéből mit sem von le s ha akár Nyitraszegen, akár Remekházán akad valamilyen céció, a másik fél sohasem hiányzik. Régente, persze, valóságos expedició volt az ilyen kirándulás és megesett, hogy a kimondhatatlanul rossz utakon mind a négy ló lesántult. Ám azóta nagyot változtak az idők. A kiváló műutakon, melyek sztratégiai okoknak köszönhetik létezésüket, az automobil szédületes gyorsasággal száguld s hihetetlenül rövid idő alatt ér egyik helyről a másikra. Így jöttek ma a hölgyek Remekházáról s hogy jövetelük révén kedves meglepetést szántak két hadfinak, azt talán mondani sem kell. Miss Dorothy a viszontlátás feletti örömében legszívesebben a nyakába borult volna önkéntes Szabolcsynak s ha egyedül vannak, bizonyára meg is teszi, így azonban beérte apró jobbjának egy erőteljes szorításával s odaadóan átengedte kezét, midőn a kujon Szabolcsy azt ajkaihoz emelte. Természetesen rengeteg és fontos újdonságokról kellett azután hírt mondania. Ezek között a legnevezetesebb arról szólott, hogy az öreg mylord Stanford beleegyezését adta leányának Szabolcsy Dénessel kötendő házasságához. Sőt, ha megbízhatók az erre vonatkozó értesülések, ő lordsága nem-sokára Magyarországra érkezik, hogy tulajdon szemeivel meg-spektálja leendő vejét s kitapasztalja annak személyes, valamint családi körülményeit. S hogy his lordship alapos és körül-tekintő férfiú, arról a lordok házának naplói tanuskodnak. Sokért nem adnám, ha jelen lehetnék, mikor mylord Stanford és az öreg Szabolcsy Tamás először fognak találkozni egymás-sal. De, azt hiszem, hamar összebarátkoznak majd. Az ősi arisztokratikus érzés, mely mindkettőt eltölti, lesz az első összekötő kapocs közöttük. Meg aztán érzés ide, érzés oda, miss Dorothynak annyi a pénze, hogy az öreg Szabolcsy Tamás

akkor is szeretettel ölelné keblére, mint leendő menyét, ha nem is volna azonfelül olyan ennivalóan édes, aranyos teremtés, aki nagy titokban már magyarul tanul. Az öreg Tamásnak nem lesz oka sajnálni, ha fia nem az Ond nemzetségből nőszül, ahogyan, gondos apa létére, eredetileg tervezte.

Ha az önkéntes boldog, a kapitánya nem kevésbbé az. A bizonytalan állapotnak, mely eddigelé fennállott, Evelin grófnő eljövetele véget vetett. S midőn egy alkalmas pillanatban Königsthal báró kérdően tekintett a grófnőre, ez kezét nyújtotta feléje, melyet a báró igaz bensőséggel csókolt meg. Az egész jelenet egy röpke másodperc alatt játszódott le s mégis egy egész életre egymáshoz fűzte e kiváló emberpárt s valósággá varázsolta mindazt, ami eddig csak mint borongó sejtelem élt szívében. Nagy boldogság ez, melyet semmilyen mással összemérni nem lehet s melyet a szereplők jellemstilárd-sága és minden kételyen felül álló megbízhatósága csak növelt.

A két bajtárs, Neszmélyi Kálmán és a jó Tomkó, bár látszólag csak hölgyekkel voltak elfoglalva, valójában aggódó testvéri szeretettel figyelték Evelin grófnőt s kapitányukat s mert éles szemük meglátta az imént lejátszódott jelenetet, örömteljesen s jelentősegesen hunyorgattak egymásra, mintha mondani akarták volna : Hála az Istennek, hogy minden rendben van. Mert olyan igaz bajtársak voltak, akik együtt éreznek örömben és bánatban egyaránt. Hannoverek voltak. Ezzel minden meg van mondva.

Tomkó ott hagyta hölgyét s távozóban odasúgta Neszmélyinek : Ennek az öröme egy pohár pezsgőt szeretnék veled meginni — s utána karonfogva és oly boldogan vonultak a szomszédos termekbe, mintha ők nyerték volna el Evelin grófnő kezét. Nagyszerű, sőt ennél is több : páratlan fiúk.

A nyitraszegi kastélyban lezajló mulatságok és összejövetelek már csak azért is nagy hírnek örvendtek, mert fesztelen, kedves hangulatban folytak le, minden alakoskodástól és kényszertől menten. Elég volt egy félórát időzni e barátságos hajlékban, hogy az ember teljesen otthonosnak s úgy érezze

magát, mintha e helyen született volna. Főhercegek, fejedelmi személyiségek, magas méltóságok viselői, ha néhány gondtalan órát vagy napot akartak zavartalanul eltölteni, Nyitraszegnek vették utjukat, ahol tárt karokkal fogadtak minden vendéget, rangkülönbségre való tekintet nélkül. S épp ez adta meg ezen együttléteknek a keresetlen kedélyesség jellegét. Milyen kitűnő dolog volt például az, mikor tekintetes Czibar Ádám főszolgabíró úr a sárga földig lepocskondiázott egy főherceget, mert tarokk helyett színt hívott! A főherceg hetekig mulatott az eseten s Bécsben minden ismerősének elmondta. Haben S' g'hört? Noch nicht? A' da muss ich Ihnen die G'schicht, erzählen. S azzal per longum et latum előadta az esetet. Azóta nagy barátságot is tart tekintetes Czibar Ádám főszolgabíró úrral s az utolsó manőverekről pláne két ansichtskártyát küldött a széplaki járás érdemdús fejének. Sőt meginvitálta magához Bécsbe egy kedélyes parthiera, kikötván azonban, hogy a főbíró a saját házában is leszidja, ha hibázik. Amit ez szentül meg is ígért.

Ujházy Lőrinc nagy hatással lehetett Ludmilla hercegnőre, mert ő királyi fensége nem bocsátotta el magától a grófit, bár ez valósággal tűkön állott, mert ellenállhatatlan vágy vonzotta azon csoporthoz, melynek középpontját Evelin grófnő képezte s melyhez az időközben visszatért Neszmélyi és Tomkó is csatlakoztak. Csak mikor az ebédlőbe nyíló nagy szárnyas ajtókat kinyitották s a társaság vacsorához készült, szabadult meg Ujházy Lőrinc a rá nézve kínos helyzetből. Valósággal megkönnyebbülve mormogta maga elé:

— Végre!

S azzal elsietett Evelin grófnő felé.

XXIV.

A nyitraszegi kastély monumentális méretű ebédlőjéből poharak csengése, vidámság hangzik, mely tanúságot tesz a

társaság fesztelen és kedélyes hangulatáról. Felejthetetlenül kedves órák ezek, miknek emlékét az ember késő vénségéig megőrzi s amelyek még évek multán is láthatatlan szálakkal fűzik egymáshoz azokat, akik e fejedelmi hajlék vendégszeretetét valaha élvezték.

Ludmilla hercegnő ő királyi fensége pompásan érzi magát s nagyszerűen mulat. Hogy is ne mulatna, mikor Falkenstein gróf ezredes ifjúkori berlini élményeit beszéli el kitünő humorral.

A gróf ugyanis főhadnagy korában ezredének egy küldöttségével részt vett ama nagyszabású ünnepségeken, amiket a németek az öreg Vilmos császár egyik jubileuma alkalmával rendeztek. A tiszti deputáció a császári udvar vendége volt s oly kiváló figyelemben részesült, hogy — többek között — mindegyik tagja mellé nemcsak egy-egy tapasztalt udvari lakájt osztottak be szolgálattételre, hanem egyszersmind — legalább Falkenstein gróf komolyan erősítgeti — egy-egy romlatlan pommerániai leányzót is, mely intézkedés kétségtelenül csupán a tiszt urak néprajzi ismereteinek bővítését célozta s melynek közelebbi részleteit a gróf elbeszélésében indiszkrét mosolylyal mellőzte. No meg az sem volt utolsó dolog, mikor Falkenstein gróf a gárdahuszárok által tiszteletükre adott ebéd alkalmával harmincnyolc pohár pezsgőt hajtott fel egymásután, hogy bevett szokás szerint eleget tegyen mindazoknak, akik az ő egészségére üritették poharukat. A gárdahuszárok, természetesen, az asztal alá akarták inni huszárjainkat. De ezek kemény legényeknek bizonyultak, akik szinte emberfölötti erővel vívták meg az egyenlőtlen harcot. Csak egy akadt köztük, aki nem állott egészen feladatának magaslatán. Egy fiatal hadnagy, Zalay Gáspár, akinek ez volt első nagyszabású kísérlete, az első komoly csata, melyben részt vett. De erről is csak véletlenül tudódott ki, hogy megártott neki a szesz. Ugyanis lakoma után huszárjaink s a német bajtársak a fényképező gép elé álltak, hogy megörökítsék a kedélyes együttlétet. A fotografus

hosszasan bibelődött a beállítással, de hasztalanul. Végre megszólalt:

— Az idegen urak egyike folyton inog.

Csak így jöttek rá az esetre, mire azután Zalay Gáspár hadnagyot minden oldalról alátámasztották, minek megtörténte után a fényképész nyugodtan végezhetette dolgát.

A beosztott udvari lakáj hasznavehetőségéről valóságos csudákat mondott el Falkenstein gróf. Egy ízben hat órákor reggel érkezett haza a gróf, akin a súlyos alkoholmérgezés félreismerhetetlen tünetei mutatkoztak, ami annyival is inkább aggasztó körülménynek volt mondható, mivel kilenc órákor nagy katonai parádé szerepelt a programmon, melynél mulhatatlanul meg kellett jelennie. Legkésőbb háromnegyed nyolcra tehát ismét ébren kellett lennie. Igen ám, könnyű ezt csak úgy mondani, de tessék megpróbálni. A lakáj akár-hogyan is keltegette a grófot, nem lehetett abba lelket verni, pedig az óra már nyolcat mutatott s meddő kísérletezésre nem volt többé idő. A lakáj nem sokat habozott, hanem cselekedett. Kiemelte a grófot az ágyból, a langyos vízzel telt fürdőkádba ültette, hideg vizet eresztett a fejére, jól masszírozta, majd visszavitte a hálószobába s ott tetőtől-talpig felöltöztette. Felkötötte a kardját, fejébe nyomta a csákót s féltő gonddal, melynél különbet az anya sem táplál gyermeke iránt, lekísérte a kocsizhoz. Falkenstein gróf tulajdonképpen csak e pillanatban tért magához s hogy agya ismét öntudatosan működni kezdett, őszinte csudálattal adózott a tettekéész lakáj katonás cselekedetének. Az elismerés, melyet a lakáj aratott, méltó volt tettéhez. Falkenstein gróf ezer márkával honorálta a ritka férfit, aki, ha azóta meg nem halt, talán a mai napig sem tudott betelni a magyar huszárok páratlan bőkezűségének dicséretével.

És még egyebeket is beszélt az ezredes, intimitásokat az öreg császárról, Bismarckról, Moltkeről s más érdekes személyiségekről, komoly és tréfás epizódokat, amiket nagy élvezettel hallgatott az egész társaság, főleg azonban a német

hercegasszony s a közvetlen szomszédok. Mert a távolabb ülő fiatalság bizony egyéb dolgokkal volt elfoglalva. Hogy a Worms-Bodroghy kettest ne is említsem, mely máris a teljes megegyezés sekély vizében evezett. Kezeik minduntalan összeérnek s míg Bodroghy Mary boldog tehetetlenséggel engedi magára hatni a váratlan eseményeket, azalatt Worms báró a gyakorlott hypnotizör biztonságával kezeli áldozatát. Ende gut, Alles gut. De az sincs kizárva, hogy legvégül mégis csak a derék Worms lesz az áldozat.

A pajkos és dévaj Vereczkey báróné egy amulettel izgatja a körülülőket, melynek az a sajátsága, hogy a gondolatok rejtélyes behatása alatt színét változtatja. A báróné épp most nyújtja át a csudás jószágot gróf Krakowski őrnagynak, azzal a felszólítással, hogy gondoljon valamit.

— Hm, az nehezen fog menni, — jegyzi meg halkan Stanislaus Trembowski.

Krakowski izgatottan forgatja kezében az amulettet, majd merőn egy pontra szegzi tekintetét, miközben izzadtság gyöngyözik a homlokán. Látnivaló, hogy megerőlteti magát. A társaság ezalatt az amulett színét figyeli. Csudák csudája! — egyik perc a másik után telik, már öt perc is elmúlt, de színváltozásnak még a legcsekélyebb jele sem észlelhető. A feszült várakozásnak az őrnagy vet véget, aki hirtelen elhatározással visszaadja a veszélyes csecsebecsét. A báróné elképedve kérdi:

— Hogyan lehetséges ez?

S míg ezen tündőznek, az öreg Tarnowski epésen odaszól a fiatal Pomiankowskihoz:

— Nem értem a csudálkozást. Hol van az megírva, hogy egy ulánus-őrnagynak gondolatokkal kell birni?

— Meiner Seel', Du hast Recht, — hagyta helyben érthető óvatossággal egy idősebb kapitány, aki novemberben lesz őrnagy, míg a fiatal Baworowski ártatlan arccal, de világos célzattal tudakolja szomszédjaitól, hogy vajon mit gondolhatott az őrnagy? Vereczkey báróné pedig átkos amulettje

révén az idősebb ulánusok szemében minden népszerűségét elvesztette. De meg is érdemli. Minek kavar fel olyan dolgokat, melyek kizárólag belső szolgálati ügyet képeznek. És, végre is, legyünk őszinték: egy ulánus őrnagytól elég, ha szolgálatban gondolkodik, de szolgálaton kívül, — ez igazán nagy luxus volna. Ezzel már csak professzorok és hasonló foglalkozásu egyének bibelődjenek.

— Absatz na dole! — mormogja gépiesen maga elé egy öregebb főhadnagy, akinek még e percben is ulánus Radomskin jár az esze, miután előzőleg bájos szomszédnőjét, egy fiatal hölgyet, egy különös kompozícióju nyeregszappan előnyeinek leírásával mulattatta. Ha nem csalódom, az est folyamán még rátér a legközelebbi csizma-vizit előrelátható részleteinek költői ecsetelésére, de hogy csánkpókkal sujtott saját félvérjének tragikus esetét elő fogja adni, az oly bizonyos, mint hogy kétszer kettő négy. Ez az ember kizárólag a szolgálatnak él, mely egyedüli gyönyörűségét képezi. Ami azon kívül esik, az iránt szuverén megvetéssel, lenézéssel és göggel viseltetik. Azt úgy veszi, mint ami nem létezik. A szabályzatokon kívül egyéb olvasmányt nem ismer. Ujságot esztendőnkint csak egyszer olvas: augusztus tizenharcadikán, a császár születésnapján. Akkor is csak a Reichswehrt vagy a Vedette-tet. Az apján kívül más civilistával elvből nem érintkezik. A nők iránt jóindulatu elnézéssel viseltetik, de kerüli őket, mert nem értenek a szolgálathoz. Ugyan Lembergben egy időben halálosan szerelmes volt egy hölgybe, akit a szolgálaton kívül egyéb sem érdekelt. Ez kívülről tudta szakasza legénységének névsorát s úgy értett a katonai dolgokhoz, hogy akármelyik fiatalabb tiszt tanulhatott volna tőle. A nyomorult később egy civillel megszökött.

Fredy Wendenburg és Selmeczy Kuli versengve udvarolnak a közöttük ülő Tinka grófnénak. Mesésen kíváncsi szép asszony és abszolút tisztességű, de annyiira pajkos, hogy gyakran még legnagyobb tisztelőit is kétségbe ejti. Most is jobbra Fredy Wendenburggal, balra Selmeczy Kulival tele-

grafiroz az asztal alatt. Ezek ugyan észreveszik a turpisságot s időnkint ily kérdéssel fordulnak egymáshoz:

— Pardon, a te lábad volt ez?

Amiért a kérdezőnek egy-egy erőteljes taposás jár ki Tinka grófné részéről.

S mialatt Tinka grófné előre hajol, hogy a szemben ülő Bodroghy Micinek egy kérdésére válaszoljon, Selmeczy Kuli a háta mögött halk hangon mondja Fredy Wendenburgnak:

— Kár ezért az asszonyért.

— Nagy kár, — válaszolja ez meggyőződéssel. Majd egy lemondást jelentő kézmozdulat kíséretében hozzáteszi:

— Nix zu machen!

S mindketten szakértő műízléssel szívják magukba a szép asszony dús hajának üde illatát.

Önkéntes Szabolcsy már a második pohár pezsgőt dik-tálja miss Dorothyba. Ha egyedül tőlük függne, legszívesebben a sötét park valamely terebélyes fája alatt húznák meg magukat, hogy ott, kutató és kíváncsi szemektől távol, ezredszer is elmondhassák, mily végtelenül szeretik egymást. Ezt különben sem tagadhatnák. Csak rájuk kell nézni, hogy az ember rögtön tisztában legyen a helyzettel. S mert miss Dorothy Stanfodról mindezekon felül köztudomásu, hogy óriási vagyon egyedüli várományosa, bizony, nem egy akad a jelenlévő urak között, aki némi irigységgel tekint a szerencsés önkéntesre. Falkenstein gróf ezredes időnkint egy-egy meglegedett pillantást vet a fiatal párra. Bár talán szívesebben látta volna, hogy a bájos és gazdag lány valamelyik tisztjének jusson, kifogást így sem tehet, mert a nagy parthie a családban, illetve az ezredben marad. S ez a fő. S talán mégis csak sikerül Szabolcsyt rávenni, hogy aktiváltassa magát. Ha mindjárt csak egy pár esztendőre is. Mert sokáig úgyse húzzák a magyar urak: képviselő vagy főispán lesz belőlük, ha levetik az uniformist. Sőt az egyik főhadnagy, aki szintén Falkenstein alatt szolgált, mindjárt az államtitkárságon kezdte. Ez, ha egykori ezredesével találkozik, bár időközben már a titkos tanácsosi

méltóságot is elnyerte, még mindig haptákba vágja magát s a viláért se szalasztaná el, hogy megvárja, míg az ezredes nem mondja, hogy : — komót ! Falkenstein gróf jóakarattal megveregeti a vállát, majd a bucsuzásnál, miközben szívélyesen kezét szorít vele, leereszkedőleg hozzáteszi :

— Brav, sehr brav. Nur fleissig weitermachen !

Szóval, úgy kezeli ő nagyméltóságát, ő császári és apostoli királyi felsége valóságos belső titkos tanácsosát, mintha még most is zugskommandáns volna a negyedik századnál.

Hej, mert nagy úr egy huszárezredes. Annál csak a Hannoverek ezredese lehet még nagyobb úr !

Evelin grófnő Königsthal báró és — Ujházy Lőrinc gróf között ül. Hogyan, hogyan nem, de tény, hogy a pokoli inrtikus, akinek helye másfelé volt kijelölve, valahogyan úgy tudta intézni a dolgot, hogy Evelin grófnő mellé kerüljön s hogy ezzel két embernek az estjét tönkre tette, azt talán mondani sem kell. Königsthal bárót felháborította ez a szemérmetlen tolakodás s mivel nem is igyekszik hangulatát palástolni, szegény Evelin grófnő állandó rettegésben van, különösen, mikor megbizonyosodik róla, hogy Ujházy Lőrinc minden áron bele akar kötni Königsthal báróba, aki nem mindennapi önmérsékléssel iparkodik a gróf agresszív magatartását ignorálni. Königsthal homlokán kidagadnak az erek s komor tűzben égő szemei közeli vészt sejtetnek. Minden csak attól függ, hogy meddig győzi türelemmel. S Ujházy Lőrinc ezt ugyancsak kemény próbára teszi.

Evelin grófnő megkönnyebbülten sóhajt fel, midőn végre asztalbontásra kerül a sor s Königsthal báró karján elmene-külhet a borzasztó Ujházy Lőrinc közelségéből, akiről azonban tudta, hogy így is állandóan figyelemmel kíséri őket.

A fiatalság táncolni akart s a megye székhelyéről ki-rendelt jóhirű cigány hamarosan rázendített a Czigánybá-
ból egy gyönyörű keringőre. Tomkó, alig hogy kedvenc zené-jének első taktusai fülét megütik, derékon ragadja hölgyét s kéjes élvezettel lejt Strauss mesteri muzsikájára. Hát azt

meg kell adni, szebben, elegánsabban, nagyobb könnyedséggel nem lehet táncolni, mint ahogyan a derék frontmögötti járja, akit Fredy Wendenburg közelit meg leginkább. A többi is majdnem mind nagyszerű táncos, de ez a kettő — eine Classe für sich. Ludmilla hercegasszony elragadtatással szemléli őket s ha egy véletlen körülmény nem akadályozná ő fenségét, legszívesebben maga is táncra perdülne. Neszmélyi Kálmán tánc közben fontos dolgokat tárgyal hölgyével s hogy végre sikerült dűlőre vinnie a dolgot, közelebb húzza magához a szépséges asszonyt, akinek forró lehelete arcát perzseli. Már el van határozva: jövő hónap huszadikán Bécsben találkoznak. Az asszony ugyan félénken szövi bele társalgásukba — mintegy mentségképen — hogy ez „első esete” s Neszmélyi Kálmán néhány bátorító szó kíséretében udvarias magatartással úgy tesz, mintha erről szentül meg is volna győződve, Pedig . . . De úgy kell a férjnek, minek lábatlankodik a politika útvesztő berkeiben, a helyett, hogy többet foglalkozna gyönyörűséges szép fiatal feleségével, akit valósággal rákényszerít arra, hogy árvaságában máshol keressen kárpótlást.

Szegény asszony . . .

Evelin grófnő az est folyamán átélt izgalmak következtében akvirált erős fejfájásról panaszkodik. Königsthal báró kérésére végre elhatározta, hogy visszavonul, de előbb ígéretet vett a bárótól, hogy kerülni fog minden összeütközést Ujházy Lőrincsel. Abban állapotnak meg, hogy Königsthal a manőverek után Remekházára jön, ahol majd intézkednek a jövőre vonatkozó kérdéseket illetőleg. A grófnő a bucsuzásnál első ízben szőlitotta keresztnevéen a bárót, aki örömeiben és boldogságában az első embert, aki vele szembe jön, keblére öleli. S ez Schwarzenberg herceg volt, a derék, kedves, jó fiú, aki, megértvén, hogy miről van szó, őszinte bensőséggel gratulált a bárónak. Majd karon fogta, — mert a táncteremben úgy sincs többé keresni valójuk, mig viszont a kártyaszobában egy kis jeu folyik — és magával vitte a játékosok közé, a „bűnbarlangba.”

Az öreg Tarnowski adta a bankot. Mindössze néhány száz koronát. Jóformán csak babra játszottak, oly kicsibe ment a játék. Semmilyen érdekes vagy idegfelesztő mozzanat. A nézők legfőlebb azon mulattak, hogy az öreg kapitány két ízben kilencet vágott ki s minden ily alkalommal komolyan enuniciálta:

— Le brutal.

Königsthal báró egy félreeső asztalkához vonult, melyen likőrös üvegek állottak. Egy pohárka cointreaut szeretett volna felhajtani. Jobban ízlik utána az erős szivar.

Épp ajkaihoz akarja emelni a poharat, midőn megáll előtte Ujházy Lőrinc s unott hangon, mintha az időjárásról beszélne, így aposztrofálja Königsthalt:

— Nem is tudtam, báró Königsthal, hogy ön huszárkapitány létére olyan gyáva fráter!

S e szavakat: gyáva fráter — végtelen megvetéssel hangsúlyozta.

És mielőtt a közelben lévők bármit is észrevehettek volna, mielőtt még Königsthal báró tudatára ébredhetett volna az őt ért borzasztó inzultusnak, Ujházy Lőrinc már a táncteremnek vette útját s ott megleégedett mosolylyal szemlélte a forgolódo párokat.

XXV.

Königsthal báró, amint első meglepetéséből s az ezt nyomon kísérő felháborodásból felocsudott, természetesen azonnal tisztában volt az indokokkal, melyek gróf Ujházy Lőrincet qualifikálhatatlan eljárásában vezérelték. Az erőszakos és elszánt roué semmilyen eszköztől sem riadt vissza, hogy lehetetlenné tegye a báró és Evelin grófnő egyesülését. S amint ez az eset is mutatta, el volt tökélve, hogy szükség esetén — ha mindjárt legális formák között is — kivégezze

ellenfelét. A pisztolynak kevés oly mestere volt, mint Ujházy Lőrinc s ha valaki hidegvérrel tudott szembe nézni a legnagyobb veszélylyel, úgy bizonynyal ő volt az.

Reflexiókra és tünődésekre azonban most nem volt idő. Itt cselekedni kellett.

S e ponton a báró is visszanyerte szokott higgadtságát s röviddel utóbb már két ezredbeli bajtársával, gróf Nyéky és báró Sonderburg kapitányokkal tárgyalt, megbizván őket ügyének elintézésével. Egyetlen kikötést fűzött ehhez: gyors elintézést. A megbizottak rögtön jelentést tettek az ezredesnek, ki nem csekély meglepetéssel vett tudomást az ügyről, kifejezván egyszersmind azon meggyőződését, hogy a segédek legjobb tehetségük szerint fognak tisztükben eljárni. Azonban ennyivel egyedül Falkenstein gróf nem érte be. Fölkereste Königsthal bárót, félrevonult vele egy ablakmélyedésbe s ott meghagyta neki, hogy azonnal hajtasson haza s tegye el magát másnapra. Mert a pihent és nyugodt idegzet a fődolog. A bucsuzásnál melegen megszorította a báró kezét s csak ennyit mondott: Nyugalom, nyugalom! Nur keine Aufregung! S oly tartással távozott, mint aki bizonyos benne, hogy ezrede harmadik századának parancsnokát baj nem érheti. A főlebbvalók ama megbecsülhetetlen tulajdonságával rendelkezett, melylyel alárendeltjei önbizalmát a végletekig fokozni képes volt.

Hazafelé útközben Königsthal báró teljesen visszanyerte lelke egyensúlyát. Sőt, azt lehetne mondani, bizonyos humoros hangulat fogta el. Vagy nincs abban humor, mikor a nachodi hős fiát, a Hannoverek egyik legkiválóbb tisztjét és századparancsnokát, egy roskatag civilista, amilyen Ujházy Lőrinc volt, gyáva fráternek nevezi? Az ilyen vád még a legkomolyabb embert is kell, hogy kacagásra ingerelje. S ennek tudatában Königsthal báró a plébánia békés hajlékában oly nyugalommal tette meg az intézkedéseket, amiket szükségesnek gondolt; mintha nem is a veszélyes Ujházy lett volna ellenfele. S azután lefeküdt, magára húzta a takarót s néhány perccel később

már mélyen aludt. S talán szerelemről, igaz boldogságról, — Evelinről álmodott.

Ujházy Lőrinc Czibar Ádám főszolgabíró és dr Nadály László ügyvédet, Nyitray gróf jogtanácsosát, nevezte meg segédei gyanánt. Bizalmi férfait kétségtelenül szivesebben az ulánusok közül vette volna, de mert el volt rá készülve, hogy ezek, ha a történekről értesülnek, nem vállalják ügyét, nehogy egy esetleges visszautasításnak tegye ki magát, inkább mindjárt az említettekhez fordult, kik a katonák sokadalmában egyedül képviselték a polgári elemet.

A segédek hamarosan megállapodtak: kétszeri golyó-váltás, huszonöt lépés távolság, öt-öt lépés avance, öt másodperc célzási idő. Ha sebesülés nem történik, utána kardra a végkimerülésig, szúrás megengedve. S mert a Hannover-huszárezred reggel hat órakor volt indulandó, a mérkőzés időpontját félhat órára tűzték ki. Hely: a tegnapi versenypálya mellett elterülő, kifelé bokroktól védett rét.

Falkenstein gróf ezredes meghagyta Königsthal báró segédeinek, hogy a párbaj kimeneteléről neki rögtön jelentést küldjenek.

Mig mindezek megállapítást nyertek, azalatt gróf Ujházy Lőrinc, mintha mi sem történt volna, Ludmilla hercegnő ő királyi fenségét mulattatta. Jobban mondva: valósággal udvarolt neki s ama szuggesztív erő révén, melylyel e mefisztói alak nagy mértékben rendelkezett, szinte elbűvölte, megígérte a fenséges özvegyet, ki szerető igaz szíve mélységes érzelmeit férje halála óta elfojtani volt kénytelen, mert nem akadt merész, ki a sors által oly magas polcra helyezett szép és életvidám asszonyhoz közelíteni bátorzkodott volna. S ime, Ujházy Lőrinc, a hirhedt don Juan, most oly fesztelenül fejtegeti érdekes és vonzó nézeteit a szerelemről s az asszonyokról s közben oly szellemes módon hódol a hercegnő bájainak, hogy ez benne, hosszas és hasztalan keresés után, végre fölfedezni véli ama férfiút, ki után évek óta epedve vágyakozik s ki méltányolni és megérteni tudja női magasabbrendű quali-

tásait. Bomsdorff grófnő, az udvarhölgy, csodálkozva szemlélte úrnőjének kipirult arcát, szokatlan tűzben égő szemeit s ama lány, gyöngéd odaadást, melylyel Ujházy Lőrinc szavaira figyelt. Majd a grófot vette szemügyre s lorgnonján keresztül hosszasan fixirozta. A vélemény, melyet magának róla megalkotott, két halkan mormolt szóban nyert kifejezést: Veszélyes ember. S ha ezt Bomsdorff grófnő konstatálja valakiről, úgy erre mérget lehet venni, vagy látatlanban főesküt tenni. Egy udvari dáma húsz év alatt annyi emberismeretet szerez, hogy abban vakon meg lehet bízni.

A fenséges asszony érdeklődésének további bizonyságául csak annyit kell megemlíteni, hogy másnapra egy lovaskirándulást beszélt meg a gróffal. A szabadban, ha majd kettesben messze előre törtetnek, kíváncsi fülektől távol sok olyan dolgot lehet megbeszélni, mikről különben nem esik szó, — mert hiányzik az alkalom.

Az alkalom, ez a mindennél nagyobb csábító és kerítő.

Ő fensége kézcsókra nyújtja jobbját gróf Ujházy Lőrincnek s egy kegyes mosoly kíséretében mondja:

— Au revoir demain.

A gróf áhitattal emeli ajkaihoz a finom metszésű, keskeny kezét s mély meghajlással bucsuzik ő fenségétől.

Az estélynek vége van. A vendégek kellemes, szép órák emlékével s bizonyos sajnálkozás érzésével távoznak a nyitra-szegi fejedelmi kastélyból, melynek falai között a szerelemnek annyi szálai szövődtek egykoron. Csak egykoron? Pajkos koboldok, kik az emberi szívek nyugtalanításában lelik örömlüket, mintha ma is tisztos munkát végeztek volna az ősi kastély termeiben. Legalább Bodroghy Mary oly átszellemülten tekint Worms báróra, az elegáns ulánusra, hogy lelkiállapota felől kétség nem lehet. Másokról nem szólva.

Schwarzenberg herceg indulás előtt azt proponálta, hogy a társaság Széplakon egy pohár pezsgőre még betérjen. Olyan „Besprechung“-félére, mikor a bajtársak benyomásaikról számolnak be egymásnak, mikor kritikát mondanak a látottak

és tapasztaltak fölött, midőn jogerős vélemény és ítélet hangzik el a jelenvolt nőkről. Ez az est legérdekesebb része.

Az öregebb urak is csatlakoztak. Az öreg Tarnowski legelől. A vén svadronyos vérszemet kapott. Az est folyamán körülbelül kétezer forintot nyert s most abban reménykedik, hogy lesz még egy kis jeu. S e tekintetben a garanciát Schwarzenberg herceg jelenlétében látja. Mert ahol ez időzik, ott játék is van. Ez már aranyigazság, sarkalatos elv, megdönt-hetetlen valóság. Diem perdidi! — mondja a herceg, ha egy napot játék nélkül engedett az örökkévalóságba elmulni.

S hogy az öreg Tarnowski ismeri az embereit, ez nyomban bebizonyosodott, midőn a herceg, egy nagy csomó bankót dobván maga elé az asztalra, vidám, biztató hangon kiáltotta: Banque ouverte! Faites vos jeux, messieurs!

S mindjárt utána már vígan folyt a játék, pezsgővel és kedélyes csevegéssel fűszerezve.

Az öreg Tarnowski egyik tétet a másik után ütötte meg, s ha valakit veszteni látott, jóakaratulag invitálta, hogy az ő kártyájára tegyen. Az biztosan nyer. S közben elmesélte, hogy évekkel ezelőtt, mikor még Rawa-Ruskán állomásozott, hogyan nyerte el az összpénzét egy podóliai földbirtokosnak, kiről utólag kiderült, hogy az orosz vezérkarnak egyik legügyesebb kéme volt, ki állandó rettegésben tartotta a galíciai hatóságokat.

— Még nem láttam embert, ki úgy győzte volna a vodkát! — tette hozzá bizonyos elismerést kifejező hangon.

— Azt elhiszem, — mondja halkan a fiatal Pomianowski, mert *önönmagát* nem látta még inni.

Bronislaw Glombinski, a negyedik század parancsnoka a Trániaknál, ki soha kártyához nem nyul, felbuzdulva az öreg Tarnowski szerencsésén, kedvet kapott a játékhoz s egy tizforintost szerényen bajtársa tétje mellett helyezett el. Lett belőle húsz, negyven, nyolcvan, százhatvan, háromszáz-húsz és hatszáznegyven forint. Más ember ilyenkor elhúzza a pénzt és örül a nyereségnek. Bronislaw Glombinski nem így

tett. A tárcájába nyult, kivett onnan ezer forintot s azt eddigi tétjéhez hozzátette. Ezerhatszáznegyven forintja állott egy kártyán. Schwarzenberg herceg leosztja a lapot és kis slágert vet föl. Persze Tarnowskinak kilence volt. Glombinski zsebre-gyűrte a tetemes nyereséget, fizetett és távozott.

Ilyen szerencséje csak Glombinskinak lehet, — konstatálták a visszamaradtak.

Ezt úgy kell értelmezni, hogy a derék Bronislawnak hadügyminiszteri engedélye volt, állandóan revolvert hordani. Hogy mi célból? Csak azért, hogy szó nélkül lepüffenthesse, ha magánál butább emberre akad. Eddigelé azonban nem élhetett az engedéllyel, mert még nem talált vetélytársra. Ugyan némelyek szerint Dél-Hindosztánban volt egy benszülött, ki rajta is túltett. De ezért az egyért csak nem utazik Kelet-Ázsiába Bronislaw Glombinski!

Az öreg Tarnowski agyonnyerte magát, úgyszólván az egész társaság vesztett. Mert nagyobb részt contremineurök voltak, kik — eléggé oktanul — a tendencia ellen játszottak. Báró Sonderburg kapitány, Königsthal báró egyik segédje, ki magára vállalta, hogy ébren marad, e készségét néhány száz forintnyi nyereséggel látta jutalmazva. Tomkó, Neszmélyi és Szabolcsy kisebb összegeket vesztek. De egyikük sem bánta. Másan, egész másan járt az eszük. Különösen Szabolcsynak, ki gépiesen, mintegy öntudatlanul rakta tétjeit. Látszott, hogy gondolatai másfelé időznek. S bár ez érthető is volt, mégis úgy tetszett, hogy az önkéntes ma szokatlanul komoly s hallgatag. A könnyüvérü ifjunak, amilyennek őt eddig ismertük, nyomát sem lehetett benne fölfedezni.

Világos nappal volt, mikor abbahagyták a játékot. A bajtársak, szívéyesen bucsuzva egymástól, elszéledtek. Csak báró Sonderburg kapitány maradt. Tomkó résztvevően tudakolta az okot, de a zárkózott Sonderburg, különben is nagyon mogorva ember, csak ennyit mondott:

— Privat!

Ezzel minden további kérdezősködésnek elejét vette.

És valóban úgy volt, hogy a segédeken kívül — az ezredesről nem szólva — senki sem tudott a készülő párbajról.

Sonderburg báró egy theát rendelt. Dupla rummal. Reggel már kezd hűvösödni s ez ellen ez a legjobb védekezés. A báró harározottan rosszkedvű volt. Először azért szidta a pincért, mert a rum egészen világos színű, — másodszor: mert a thea egyszerűen gyalázatos volt. Szinte ihatatlan. Élvezhetetlen. A pincér esküdözött, hogy a rum Gottschligtól, a thea direkt Chinából való. Sonderburg megitta az első porciót s mindjárt másodikat rendelt. Dupla rummal. S bár ez ép oly gyalázatos volt, mint az előbbi, mégsem szitkozódott, hanem e helyett gondolatokba merült. Sajnálta Königsthalt. Mert hogy baja fog esni, arról szentül meg volt győződve. Nem is lehet máskép. Ahol ő szekundál, ott felének vesztett ügye van. S elszámolta magában az eseteket, mik eddigi praxisában előfordultak. És töprengett, ne mondjon-e le, hogy bajtársa chance-ait annak javára billentse.

Az órára nézett. Öt óra mult öt perccel.

Fizetett s kifelé indult. Az ajtóban az ezredorvossal találkozott, ki után a legénye egy ládára való orvosi műszert cipelt. Alig haladtak néhány lépést, egy kocsiból rájuk kiáltott Nyéky gróf kapitány. Felültek s tovább hajtottak a plébániára. Itt egyedül Nyéky gróf szállt ki, a többiek a kocsiban maradtak.

Königsthal báró már várta segédjeit s iparkodott, hogy gondtalan hangulatot erőltessen magára. De erre nem volt szükség. A báró csodálatosan nyugodt volt s az izgalomnak legcsekélyebb jelét sem mutatta. Egycsomagot adott át Nyékynak, kérve őt, hogy szükség esetén az abban foglaltak értelmében tegye meg intézkedéseit. Majd cigarettára gyujtottak mind a ketten s felhajtván egy-egy pohárka cognacot, kifelé indultak. A báró távozás előtt még egyszer körülnézett a szobában, mely alkalommal tekintete egy pillanatra a falon függő feszületen állapodott meg.

— Ahogyan Isten akarja! — mormogta maga elé, majd föltette sapkáját s kisietett.

Útközben Sonderburg az éjjeli jeuról, Nyéky egy influen-
cás kincstári lóról, az ezredorvos az időről beszélt. Ez utóbbi
vizsga szemekkel nézegette Königsthal báró mellkasát, mintha
hiányos anatómiai ismereteit ez alkalommal akarná kibővíteni.
Nyéky gróf odaszólt az ezredorvoshoz: — Doktor, tiszták a
kezei? — A doktor méltatlankodva tiltakozott. — Na igen,
— tette hozzá Nyéky gróf, — mert ahány doktorral ilyen ügyben
még eddig dolgom volt, mindnek piszkosak voltak a körmei.

— És ilyen alkalommal ez nagyon fontos körülmény,
— jegyezte meg, a doktor felé fordulva, magyarázólag Son-
derburg báró.

Végre kiértek a megjelölt helyre. Az ellenfél még nem
volt ott. Korán is volt még.

Rágyujtottak s föl s alá sétáltak. A doktor műszerei
közül egy kis üveg cognacot vett elő. Egy-egy kottát húztak
belőle. S azután tovább sétálgattak. Valahányszor kocsi-
dübörgést hallottak, megálltak és hallgatództak. Semmi.

Nyéky gróf az órájára nézett.

— Erről lehet a civilistát legbiztosabban megismerni,
— mondotta. Már háromnegyed hat.

— Ein Skandal! — jegyezte meg Sonderburg báró.

— Hatig várunk, — mondja Nyéky gróf.

— Egy percet sem tovább, — teszi hozzá segédtsára.

Mindnyájan türelmetlenek voltak, csak az, akinek bőrére
ment a dolog, őrizte meg nyugodtságát, sőt ő csitította a
többieket.

Végre, alig néhány perccel hat előtt, megérkezett az
ellenfél.

Ujházy Lőrinc szállt ki elsőnek a kocsiból, már messziről
megemelve kalapját Königsthal báró előtt, mit ez hasonló
udvarias szalutálással viszonzott.

A késésnek Czibár Ádám főszolgabíró úr volt az oka,
akinek elromlott a weckerórája.

A segédek kimérték a távolságot. Rendes katonás lép-
tekkel. Majd az orvosok a háttérbe vonultak. A felek és segédek

elfoglalván helyeiket, Nyéky gróf a békülést illetőleg intézte a szokásos kérdést, majd pedig a föltételeket közölte. Mikor ez is megtörtént s a jel elhangzott, az ellenfelek fölemelték pisztolyaikat.

Ujházy Lőrinc, néhány lépésnyi avance után, gondosan célzott s a harmadik másodpercben elsütötte pisztolyát. A golyó Königsthal báró füle mellett süvitett el. Nyomban rá újabb dördülés s Ujházy Lőrinc megingott.

Az orvosok s a vezető segéd hozzásiettek.

— Azt hiszem, megakadt bennem a golyó, — mondotta halk hangon a gróf.

Lefektették, levetkőztették s az orvosok egyértelműen konstatálták, hogy a golyó a gróf csipőjét érte, ahonnan csak operáció útján lesz eltávolítható.

— Pedig ma délután lóháton kellene részt vennem egy kirándulásban, — jegyezte meg Ujházy Lőrinc.

Majd magához kérette Nyéky grófot s azon óhaját fejezte ki, hogy szeretne kezet fogni Königsthal báróval.

A báró hozzálépett s kezet szorítottak.

Minden szó, megjegyzés nélkül.

Mikor Königsthal báró visszatérőben a plébániára ért, szobájában a derék, a kedves, a jóságos gróf Falkenstein ezredes fogadta, aki apai szeretettel ölelte magához. Majd a háttérbe mutatott s nyomatékosan így szólt:

— Nagyon aggódtunk már.

Königsthal a félhomályban egy női alakot vett észre s mikor közelebb lépett, Evelin grófnőt látta maga előtt, aki könyeit törülgette. Magához vont a leányt s ajkaik egy végnélküli csókban forrtak össze.

— Itt határozottan fölösleges vagyok, — mormogta az ezredes s indulni készült. De a fiatalok nem bocsátották.

Később azután kisült, hogy Czibar Ádám főszolgabíró úr fecsegett s Evelin grófnő ez uton nyert tudomást a készülő párbajról.

XXVI.

Bámulatos egy intézmény az egyház. Mindent tud, mindent lát, mindent hall. Belát a vesékbe, szívek mélyére, a lélek legapróbb, rejtett ráncaiba. Mindentudó.

Csak így magyarázható meg azon körülmény, hogy a bucsúzásnál főtisztelendő Krizsanovszky Jocondus esperesplébános, a Boldogságos Szűz Máriáról nevezett naphegyi címzetes apát félrevonta báró Königsthal kapitányt s szívhez szóló szavakkal ecsetelte, hogy az egyház mily szörnyű bűnnek tartja a párbajt, melynek szereplőit a kebeléből való kiközösítéssel sújtja. Sőt annyira rövid processust csinál, hogy per se exkommunikáltaknak tekinti és mondja ki őket. Vagyis más szóval, báró Königsthalt, ha meg akarna nőszülni, pap nem adhatja össze s ha meg találna halni, utolsó kenet, absolutio s egyházi functio nélkül fogják a temető árkában elföldelni. Mert az egyház teljesen levette róla kezét s megtagad tőle minden áldást, — ha csak bűnbánó vezeklő módjára vissza nem tér keblére.

Mit tehetett volna Königsthal báró egyebet: megígérte az egyház derék szolgájának, hogy rögtön a manőverek után vezekelni fog s bűnbocsánatért illetékes egyházi hatóságához, az ármádia főpapjához, Belopotoczky tábori püspökhöz, apostoli vikáriushoz folyamodik.

 Főtisztelendő Krizsanovszky Jocondus meglegedetten ölelte magához a harmadik század parancsnokát s ajkán áldással bucsúzott el tőle s úgy bocsátotta világga a széplaki plébánia békés hajlékából. Vale!

A brigád már útban volt. Mára vagy legkésőbb holnapra valami nagyobb szabású támadás volt tervezve, melynek révén eldől a próbaháború sorsa s véget érnek a manőverek. Minden csak attól függött, vajon alkalmas helyen akadnak-e össze az ellenséggel, melyet szintén egy igen kiváló tábornok vezényelt. Az egész hadakozás tulajdonképen nem volt egyéb, mint a két főparancsnok közötti mérkőzés, melynek folyamán

arról kellett tanuságot tenni, hogy ki rendelkezik több körültekintéssel, stratégiai talentummal, taktikai genialitással, — amit eddigelé eldönteni nem lehetett. Annyi azonban bizonyos, hogy kiváló koponyával rendelkezett mindkettő.

Az ellenfél főparancsnoka amolyan dalai-láma-szerű allure-ökkel bíró generális volt. A végletekig begombolkózott, akinek terveivel még a saját vezérkari főnöke sem volt mindenkor tisztában, mert a generális közönséges halandók által megközelíthetetlen olympusi magaslatra helyezkedett állandóan s talán egyedül a nagy Napoleont, Caesart vagy Moltket ismerte volna el méltó ellenfélnek.

A másik fél fővezére az előbbinek teljes ellentéte volt. Ez lenézett és megvetett minden tudományt s a józan észre helyezte a fősúlyt. A stratégia, — szokta mondani — a józan ész alkalmazása a hadviselésben. Nála a praxis volt a döntő, a gyakorlat, nem a szürke elmélet. Gyűlölt minden teoriát s utálta a tudakosságot. A józan ész, ez a fő. És kifogyhatatlan volt eredeti ötletekben, melyeknek révén gyakorta próbára tette alárendelt csapatparancsnokait, vajon a józan ész szerint dolgoznak-e?

Legutóbb például váratlanul megjelent egy bakaezrednél, maga köré gyűjtötte a tiszteket s így szólt hozzájuk:

— Járőreiknek egyike az országúton egy paraszttól azt az értesítést kapta, hogy a hét kilométer távolságra fekvő Szántó nevű falut, mely stratégiailag igen fontos pont, az ellenség meg akarja szállni. Nem mondok többet és teljesen önökre bízom, hogy mit tesznek. Egyre azonban figyelmeztetem az urakat: a stratégia a *józan ész* alkalmazása a hadviselésben. Ezt tartásuk szem előtt. — S azzal szalutált és elvágtatott.

Az ezredes, persze, nem sokat habozott, hanem rögtön Szántó felé vette útját s e stratégiai fontos pontot elfoglalta. Az ezred még jóformán be sem vonult a faluba s máris újra megjelent a tábornok ő excellenciája.

Az ezredes rögtön jelentkezett. A főparancsnok ily kérdéssel fordult hozzá:

— Legyen szives, ezredes úr, röviden kifejtetni, hogy a józan ész szerint milyen stratégiai terv alapján járt el ?

Az ezredes előadta, hogy első teendő gyanánt szükségesnek látta a falut elfoglalni.

A tábornok kicsinylően mosolygott, majd egyet legyintett kezével s azután így szólt :

— Önnek, ezredes úr, nem lett volna szabad csapatával csak úgy, mir nichts, Dir nichts útra kelni. Józan ész szerint előbb meggyőződést kellett volna szereznie, vajon jól látott-e ama paraszt, vajon az igazat mondta-e ? Ugyanis ez esetben a paraszt *hazudott* s félrevezette a járőrt. Ich danke, Herr Oberst!

Szalutált s ismét elvágtatott.

Az ezredes pedig azon tünődött, vajon Grácban vagy Linzben vegyen-e lakást ?

Ez az eset is azt mutatja, hogy nem könnyű dolog mindig „a józan ész” szerint eljárni.

Amint a Hannoveriek Széplakot elhagyták, az utánuk érkező brigadiros észrevette, hogy egy önkéntes alszik a lován. Egészen közel melléje lovagolt s rákiáltott :

— Önkéntes, hogy hívják ?

Az álmából felriadt önkéntes ijedten elkiáltotta magát :

— Egerszeghy.

— Majd a második esztendőben nem alszik ! — mondotta fenyegetően a brigadiros s azzal otthagya a megrémült önkéntest.

Önkéntes Egerszeghy a legjobb fiú a világon, madarat lehetne vele fogatni, oly békés hajlamú ifjú. Pedig a türelmét ugyancsak erős próbára teszik állandóan, amennyiben minden tréfának és ugratásnak ő a célpontja, szenvedő alanya. De hát ez nem is lehet másként, mert hiszékenyebb, korlátoltabb ember kevés van e sártekén. Szinte praedesztinálnak látszik lenni, hogy folyton ugrassák, bolondítsák s felültessék. E téren hírnévre akkor tett szert, midőn egy ízben azon kéréssel fordult egyik önkéntestársához, magyarázná meg neki a trombitás-sarzsíkat.

A kérdezett nagy kópé volt s így válaszolt :

— A századtrombitás káplár, a divizons-trombitás zugsführer, az ezredtrombitás őrmester. A brigádtrombitás hadnagy, a hadosztálytrombitás kapitány, a hadtesttrombitás törzstiszt s végül a hadseregtrombitás — generális.

Önkéntes Egerszeghy megköszönte a szives oktatást s midőn másnap az önkéntesi iskolában főhadnagya véletlenül azt kérdezte, hogy milyen sarzsiban van egy brigádtrombitás, ragyogó arccal, harsány hangon adta meg a választ :

— Hadnagy !

Persze, a terem csak úgy rengett a kacagástól s a főhadnagy nevetve jegyezte meg :

— Magából sem lesz soha — brigádtrombitás. — Értsd alatta : hadnagy.

Azóta önkéntes Egerszeghyt brigádtrombitásnak hívják.

Most még csak hagyján. Valahogyan megvannak vele, de mikor az iskolából az ezredhez került, hihetetlenül sok galibát okozott. Ugy, hogy egy szép napon az ezredes külön egy őrmestert bízott meg felügyeletével. Őrmester Paczkának, az ezred legöregebb altisztjei egyikének, aki mindaddig kifogástalanul volt minősítve, ez volt a veszte. Önkéntes Egerszeghy néhány hét alatt kész alkoholistát faragott az öreg katonából, aki a káros társaság következtében annyira megváltozott, hogy a régi mintaszerű katonára nem lehetett többé ráismerni. Egy gyakorlat alkalmával tanusított magatartása azután végleg döntött az öreg huszár sorsa fölött.

A dolog úgy történt, hogy a hadtestparancsnok valami harcászati exercitiumot rendelt, mely azon föltevésből indult ki, hogy egy lovasezred, a főcsapat pozíciójának védelmében, erős ellenséges tűz közepette előrenyomulni kénytelen. Hogy a valósághoz mentül hivebben történjék minden, ő excellenciája kiadta a parancsot, hogy bizonyos időközökben bizonyos számu lovas visszamaradjon s hogy ezek az elesetteket és sebesülteket markirozzák. A legénység e részének felügyeletére őrmester Paczka volt kivezényelve. A gyakorlat példás

rendben folyt le mindaddig, míg őrmester Paczka észre nem vette, hogy egy gyalogos csapat a huszárokat hátba támadni készül.

Ezt nem nézhette tétlenül az öreg huszár. Csatak zaját túlharsanó hangon vezényelte:

— Halottak és sebesültek — aufsitzen!

S nyomban utána:

— Attaque! Marsch, marsch!

És saját szakállára úgy megattakirozta a bakákat, hogy hirmondó sem marad közülök, ha komolyan megy a dolog.

Háborúban arany vitézségi érmet, jutalmat és dicséretet kapott volna bátor és elszánt föllépéséért, míg így beevezett a magazin csöndes révébe, ahol már nem fáj semmi s ahol nyereg-takarók, kantárok, hevederek s egyéb szerszámok társaságában élheti le még hátralévő napjait. Távol öldöklő harcok rémes zajától.

Ez őrmester Paczka szomorú, de rövid históriája.

A nyitraszegi kastély hölgyvendégei kedves meglepetést szántak a távozó lovasoknak. Lóháton jó darabra elkísérték őket. A téte-en egész amazon-csoport haladt, körülvéve huszároktól és ulánusoktól. Legelől Ludmilla hercegasszony ő királyi fensége, aki viruló, üde kinézésével közfeltűnést keltett. Dús haja egyetlen kontyban volt feltűzve s a sugár természetéhez simuló szoros derék oly körvonalatokat sejtetett, melyek méltók lettek volna, hogy szobrász vésője örökítse meg őket. Egy őszirózsa volt keblére tűzve s a virágon szinte meglátszott, hogy mily jól érzi magát sokaktól irigyelt helyén. Az urak szakértő szemmel gyönyörködtek a szép asszony látásában, aki időnkint idegesen tekintgetett körül, mintha valakit keresne.

Evelin grófnő Nyitray gróf és Königsthal báró között lovagolt. Keveset beszéltek és teli tüdővel szívták magukba a balzsamos reggeli levegőt. Königsthal báró nem vette le szemét Evelin grófnőről, mintha tekintetével lelke mélyére akart volna hatolni. Egy percig valósággal megfélemedezett, hogy emberek vannak körülötte. Komoly gondolatok szárnyán

messzire elkalandozott és eltűnődött, hogy mily hiú és kicsinyes dolog mind, ami itt körülveszi, s hogy az a boldogság, ha az ember egy rejtett zugban meghúzhatja magát azzal a nővel, akit igazán szeret. Ez egyedül tartós, igazi boldogság.

Lám, lám, miket gondol a nachodi hős fia, a telivér katona.

Hej, ha az öreg ezredes, Falkenstein gróf, sejtené, hogy milyen gondolatokat forgat agyában a harmadik század parancsnoka! Első szava ez volna:

— De most már elég legyen a nőkből!

És talán igaza is volna. Mert az ember vagy legyen katona — vagy szerelmes szeladon.

Persze, az ezredes könnyen beszél. De ha még egyszer kapitánynyá — *előléphetne*, ő is másképen vélekednék.

Azonban mi ez mind ahoz az idyllhez képest, mely az országúton, jó darabra az ezred előtt, az egyik hirszerző-patrouille-nál játszódik le. Hát ez egyenesen hallatlan. Elöl egy önkéntes halad s mellette parányi gigben egy hölgy hajt. Szabad kezük most is egymásba kulcsolva, tekintetük egymásba mélyedve. Az önkéntes rövid időközökben lehajol s mindannyiszor a csókok tömkelegével borítja a hölgy kicsiny kezét. A hölgy néha megszólal és ilyenkor ragyogó szemekkel, halk suttogással mormol ilyen szavakat: My Darling! Sweet boy! stb. stb.

Hátul huszár Káposztás már alig győzi nézni e jeleneteket. Legszívesebben elkurjantaná magát. Azaz: legszívesebben magához ölelné a szőke leányzót. Pedig jobban tenné, ha a szemét jártatná körül, hogy nem lát-e valamerre ellenséget. Hiszen csak volna itt őrmester úr Horváth! Majd adna az neked, huszár Káposztás, az ellenség helyett szerelmeseket figyelni.

Az önkéntes Kató lova a gig elé fogott ponnyval bizalmaskodik, mintha egyenesen a gazdája példáját akarná követni. A ponny barátságos indulattal túri a közeledést s néha hátrafordul s okos szemeivel kíváncsian mustrálja jó-

indulatú új szomszédját. Miss Dorothy oly hosszúra ereszti a szárait, hogy mi sem feszélyezi viselkedésében a derék állatot.

Am e boldog percek sem tartanak örökké. Huszár Káposztás balról, a tarlón túl, valami gyanús mozgolódást észlel s nagyon könnyen lehetséges, hogy az ellenség ott lappang. Kötelességszerűen figyelmezteti az önkéntest s ezzel földézi a búcsú, a válás keserű pillanatát. Miss Dorothy feláll a gígben, hogy csókos ajkával közelebb érhesse az önkéntes száját. Szabolcsy kissé oldalt hajol s magához szorítja az édes leányt, aki könyes szemekkel válik meg szerelmesétől. Még messziről is kendőt lobogtatnak egymás felé, míg a mindinkább nagyobodó távolság el nem nyeli őket.

Szabolcsy kimondhatatlanul boldognak érzi magát. Az ifjú vér lázasan pezseg ereiben s e pillanatban legszívesebben valami hőstettet szeretne véghez vinni. Ellenséget aprítani vagy egymaga ezekkel szembeszállni. Ép körültekint, hogy hát merre is van az ellenség, midőn egyszerre csak — alig száz lépésnyiről — kommandószavakat és dübörgést hall s a következő másodpercben — majdnem az orra előtt — vad vágatásban kikanyarodik a kukoricásból egy svadrony honvédhuszár s ront neki az ellenségnek, mely futva menekül. Gyönyörű attak volt!

Néhány perccel később a hadtestparancsnok nagy kísérettel érkezik a helyszínére. Ő excellenciája nagyon meg van elégedve. Odalovagol suitjével, generálisokkal, vezérkarával s a döntnökökkel a honvédhuszárokhoz s így szól azoknak parancsnokához, egy marcona, tipikus huszáros kinézésű kapitányhoz:

— Wunderschön, Herr Rittmeister! Bin sehr zufrieden. Bitte, den Feind auf dreihundert Schritte zu verfolgen.

Mert úgy kívánja a szabályzat, hogy az attakirozott ellenséget bizonyos távolságra üldözőbe kell venni.

A parancs elhangzott, de a kapitány zavartan áll helyén, mint aki nem tudja, hog / mitévő legyen.

Végre kissé hátrafordul s félszájjal, mintegy suttyomban, így szól a hozzá legközelebb álló tiszthez :

— Mit mondott, Pista ?

A szerencsétlen egy kukkot sem értett németül !

XXVII.

Szántók közé ékelt, alig pár hold nagyságu fiatal erdőtől védve huzódik meg két lovasezred : a Hannoverek s a Trániak. A balszárnyon két üteg lovas tüzérség foglal helyet, míg valamivel távolabb, fedett pozícióban, a hadtestparancsnok időzik kíséretével, vezérkarával, a döntnökökkel s a hozzá tartozó egész apparátussal. Ordonáncok, hírszerzők, küldöncök vágatnak a szélrózsa minden irányában, hogy elvigyék a nyert parancsokat s jelentéseket hozzanak, amiknek pontosságától és megbízhatóságától egy-egy ütközet sorsa, sőt talán az egész hadijáték kimenetele van függővé téve.

A hadtestparancsnok úr ő excellentiája valósággal tombol dühében. Ordít, üvölt, bömböl. Arca rákvörös, hangja rekedt, rikácsoló, szemei villámokat szórnak s szinte remeg a felindulástól. A legenyhébb szó, mely ajkait elhagyja : Millionen Donnerwetter, noch einmal ! Az előbb oly vad dühvel vágta bele sarkantyuit paripájába, hogy a szegény állat kínjában nagyot ágaskodott. A beosztott altábornagy és a vezérkari főnök meglapulva hallgatják ő excellentiájának szenvedélyes kifakadásait s még mukkanni is alig mernek, nehogy magukra vonják a haragvó Jupiter figyelmét, nehogy villámai őket, az ártatlanokat sújtsák.

De nemcsak a hadtestparancsnok, az egész hadiszállás konsternálva van. Különösen az idősebb urak. Egy tüzérgenerális, aki fiatalkorában kitüntetéssel harcolt a poroszok ellen, fejét rázza s szomszédjához fordulva megjegyzi : Hatvanhatban ép így volt. Talán ez is egyik oka volt annak, hogy

elverték bennünket. Wirklich, ein Skandal! S a körülállók helybenhagyólag bólintanak és mindenki helyesli és méltányolja a hadtestparancsnok felháborodását. — Ein Skandal!

Az történt ugyanis, hogy az egyik gyalogos brigádnak parancs szerint reggeli öt órakor kellett volna elindulnia, hogy másfél órai menetelés után fél hétkor érjen egy bizonyos pontra, mely különös fontossággal bírt s melynél az ellenséget okvetlenül meg kellett előzni. A brigád azonban csak nyolc óra tájt ért oda, mert legalább is egy órai késéssel indult. Természetesen, az ellenség már elfoglalta volt a szóban levő pozíciót, melyet a megkésett brigád egy esztelen támadással akart visszahódítani. A kísérlet teljes balsikerral végződött s ez egy okkal több arra, hogy a hadtestparancsnok tomboljon és őrjöngjön.

A késedelem katonai szempontból menthetetlen, de az illető brigadiros magatartása — egyenesen vérlázító volt. A hadtestparancsnoknak szeliden és alázatosan korholó szavait oly arckifejezés kíséretében hallgatta végig, mintha jelezni akarta volna, hogy mily végtelenül untatja őt az egész komédia. S hogy ez iránt kétség ne lehessen, az egész idő alatt lovagló-palcájával a csizmája szárát veregette, egyetlen szót sem szólt, bár a tábornok szívesen vett volna valamilyen enyhítő körülményt s végül, alig hogy a generális beszédét befejezte, tüntetőleg hátat fordított neki s rágyujtott.

— Ez az a híres fegyelem? — kérdezhetné az olvasó.

Nehogy kétség lehessen ez iránt, elárulom, hogy az illető brigadiros, aki oly végtelen lenézéssel fogadta hadtestparancsnokának kritikáját, ő császári és királyi fensége, Konrád főherceg volt. Ismert bonvivant, mulatós ember, a nőknek igen nagy barátja, aki egy üde, csinos arcocskát minden hadvezéri babérnál többre becsült. Az elmúlt éjjel is nagyot mulatott ő fensége s mert alvásra már alig maradt idő, reggel egy órai késéssel indult. Bánta is ő, hogy idejében ér-e ama bizonyos kijelölt pontra! Ő fenségének ez ganz Wurst volt. Total Wurst.

S mikor a hadtestparancsnok késedelmes magatartásáért tiszteletteljes szemrehányással illette, sőt a sikertelen támadásra vonatkozólag nyíltan meg is jegyezte: — Misslungen, gänzlich misslungen, kaiserliche Hoheit! — a főherceg tekintetéből nagyfoku türelmetlenséget lehetett kiolvasni. Mintha mondani akarta volna:

— Meddig fog ez az ember még untatni?

S a generális, aki megértette e tekintetet, rövidesen befejezte mondókáját.

Ez volt a legjobb, amit tehetett. Egy főherceggel nem jó ujjat huzni. Az ember mindig alul marad, ha mindjárt százszor is igaza van. Csak nemrégiben történt, hogy egy magasrangú tábornok Konrád főherceget valamilyen szolgálati mulasztásért följelentette. Ő felsége megdorgálta a főherceget, a tábornokot pedig nemsokára rá — nyugalomba küldték. Öreg úr is volt már s természetesen, a szolgálat érdeke így kívánta ezt. Most Görzben hallgatja „tenger mormogását.”

Nincs annál veszélyesebb dolog, mint mikor egy hadtestparancsnok dühének nem engedhet szabad folyást, mikor indulatai kitörésének gátat szabni kénytelen. Ilyenkor rendszerint egy ártatlant szemel ki levezetőnek s keblének minden keserűségét annak fejére zuditja. Elemi erővel. Most is így történt.

Egy bakaezredes, akit a hadtestparancsnok magához rendelt, trombitásától követve derekas pace-ban iparkodott a cél felé, a tábornok magas színe elé. A Hannoverek és Trániak közötti térségen vágatott épen, midőn lova a csalamádében felbukik, maga alá temetvén lovasát, a jó husban levő ezredest. A közelben lévő huszárok oda siettek s kiszabadították kellemetlen helyzetéből az öreg harcost, akinek baja nem esett. Ismét lóra segítették, letakarították róla a csalamádé nyomait s útnak indították. Két lovasezred gúnymosolya követte a derék gyalogost. Még huszár Kecsege is röhögött. Szalontay Géza és Komáromy Pista főhadnagyok pedig ez esetből kifolyólag a gyönyör következő fokozatait állapították meg:

Első fok : Bakaezredes lóháton.

Második fok : Nagyhasu bakaezredes lóháton.

Harmadik fok : Nagyhasu bakaezredes galoppban.

Negyedik fok : Nagyhasu bakaezredes galoppban — kengyelt veszít.

Ötödik fok : Nagyhasu bakaezredes galoppban kengyelt vesztve le- vagy felbukik.

Ez utóbbi hamisítatlan gyönyör a lovasszemnek, szívet emelő, üdítő látvány.

Alig hogy a bakaezredes a hadtestparancsnok elé ért, ő excellentiája — megpillantván a mit sem sejtőt, dühének levezetőjéül nyomban őt szemelte ki s ezen elhatározásához képest a szegény és valóban ártatlan ezredest a sárga földig lepocskondiázta. Oritva, bömbölve s olyan modorban, a hogyan egy iskolásgyereket sem szokás leszigorítani. A körülállók részvétellel szemlélték a kínos jelenetet és egy sem akadt, aki ne sajnálta volna a csávába jutott bajtársat, akinek őszbe csavarodott fejére jégeső módjára hullott alá a sok szemrehányás, rendreutasítás és fenyegetés, melyek rohanó ár módjára ömlöttek a hadtestparancsnok ajkairól. Már-már úgy látszott, hogy ő excellentiája holnapig fog egyhuzamban dühöngeni, mert mennél tovább üvöltött, haragja annál jobban növekedett, míg hangszálai, ép a legkritikusabb pillanatban, föl nem mondták a szolgálatot. Konrád főherceg, mintha csak erre várt volna, odalovagolt a teljesen megsemmisült ezredeshez s tüntetőleg kezét nyújtotta feléje. Mondhatni, drámai momentum volt. Az ezredes fölemelkedett nyergében s átértve a helyzetet, hálás szívvvel szorította meg ő fensége jobbját. Az sincs kizárva, hogy könny szökött a kegyetlenül megtépázott katona szemébe. És a magasrangu katonák között, akik tanúi voltak az egész esetnek, nem volt egy sem, akit Konrád főherceg e spontán cselekedetével egy csapásra meg ne hódított volna. Mert akárhogy vesszük is a dolgot, a főherceg kétségtelenül nobilis indulatáról tett tanúságot, midőn ily módon állást foglalt. Bizonyos, hogy a hadtestparancsnokot is meg

akarta boszantani, mely körülmény azonban mit sem von le bajtársias érzületéből. Ezt el^l kell ismerni.

A hadtestparancsnok nyakán kidagadtak az erek, szemeit határtalan bámulatot kifejező módon meresztette maga elé, arca biborszint öltött s minden jel arra mutatott, hogy a guta kerülgeti az öreget. Látni lehetett, hogy levegő után kapkod. Főtörzsorvos úr doktor Goldberger már a táskáját kereste, melyben az első segély nyújtásához szükséges szerek voltak elhelyezve s mert ez nem került rögtön elő, a sietségben káplár Machacseket pofon vágta, pedig egy másik sanitát, zugsführer Wychodalek, volt a hibás. Hogy a megsértett jogrend helyreálljon, a főtörzsorvos, aki nagyon igazságos ember volt, ez utóbbit is pofon vágta. De engesztelésül nyomban hozzátette: — Ha nem tetszik, menjen panaszra. Summum jus, summa injuria.

Egy hadbiztos, közvetlen a főtörzsorvos mögött, halk hangon megszólalt: Egy érvágás nem ártana. A főtörzsorvos dühösen hátrafordult: Azt bizza rám. Különben — tette hozzá — ne tessék a teendőimbe avatkozni. Lauter solche Sachen! S mert lova közben valami bizonytalan mozdulatot tett, ijedten kapott a nyeregkápa után.

Szerencsére, sem érvágásra, sem főtörzsorvos úr dr Goldberger segédkezésére nem volt szükség. Ő excellentiája lassan magához tért, néhányat köhécselt, egy nagyot fújt s vagy azért, mert a főherceg tüntető magatartásának élet akarta venni, vagy pedig, mert talán belátta, hogy méltatlanul bántalmazta a derék bakaezredest, — előrehajolt nyergében s kezét nyújtotta az öreg harcosnak, akit kegyes mosolylyal elbocsátott.

Az ezredes egész váratlanul ép bőrrel menekült az oroszlán torkából. Egy másik bakaezredes, aki mint döntnök volt jelen, epésen jegyezte meg:

— Mehr Glück, wie — Ferdinand.

A vihar szerencsésen elvonult s lassan visszatért a normális hangulat. A tüzérgenerális tudakolta az adjutánsától,

hogy hol lesznek estére elszállásolva. És arra kérte a teremtet, hogy vacsorára ne megint rántott csirkét kapjanak, mert két hét óta egyebet még nem evett s már rosszul lesz, ha e hasznos madarat csak említik előtte. Két álló hétig. délben, este szakadatlanul rántott csirke, tényleg : — egy kissé sok a jóból. De hát manőveren ez nincs máskép.

Főtörzsorvos úr Goldberger sajnálkozik előbbeni hevesége fölött s valami nagylelkű tettel akarja zugsführer Wychodaleket megbékíteni. Végre, hosszas habozás után, pénztárcájába nyul, egy tekintélyes összeget vesz ki belőle s zugsführer Wychodaleknek — két hatost nyom a markába. Carneggie millióit nem osztogathatja több jóindulattal. Azonban a lelkiismeretes férfinak most eszébe jut, hogy káplár Mahacsek ugyanannyi joggal tarthat igényt nagylelkűségére, mint az inzultált, de már elégtételt nyert szakaszvezető. Két hatost adjon annak is? Egy ilyen szilaj sanitátkáplár képes ebből az összegből magát leinni, dőzsölni, dorbézolni, esetleg valami vad orgiát rendezni, ledér nőket megvendégetni, stb. stb. Nem, ilyen gazságokhoz főtörzsorvos úr Goldberger nem nyújt segédkezet. Szivartárcájába nyul s azon tűnődik, szivarral vagy cigarettával ajándékozza-e meg a káplárt? Egy trabukko és két hölgy-cigaretta között ingadozik, míg végre döntött s káplár Machacseket a „hölggy“-ekkel ajándékozza meg. De megfogadja magában, hogy jövőre nem hódol többé a pofozás költséges szenvedélyének.

Most Tustanowski beosztott őrnagyhoz csatlakozik. Ez telivér lengyel és arról nevezetes, hogy a bécsi pályaudvaron, az első szóra, melyet kiejt, rögtön megmondják neki, hogy mikor indul a lemergi vonat. Ha mindjárt egészen mást találna is kérdezni. De a kiejtése annyira lengyeles, hogy az emberek joggal következtetik, hogy ilyen nyelvezettel csak a Lemberg felé induló vonat érdekelheti.

Nagy lóismerő hírében áll, de nem kevésbbé nagy szakértő az italok terén és — notorius don Juan. E téren nem közönséges sikerekre pillanthat vissza. Specialitását a harminc

és negyven év közötti, szóval a Balsac korabeli özvegyek képezik. Ha ezeknek szkalpjait indián szokás szerint övére fűzhetné, a leghirhedtebb rézbőrűekkel versenyre kelhetne. Annyi hódítás terheli lelkiismeretét. A fiatalokat évek óta azzal biztatja, hogy tapasztalatait egy kimerítő munkában fogja közkinccsé tenni, mely körülbelül ilyen címmel fog napvilágot látni: A szerelmi stratégia alapvonalai, különös tekintettel az özvegyekre. Vagy: Utmutató az özvegyek körüli tábori szolgálatra. Vagy: A tüzéség szerepe a szerelemben, különös tekintettel a füstnélküli lőporra.

Az emberek már annyira megszokták, hogy őt mindezen kérdésekben döntő súlyu szaktekintélynek tekintsék, hogy vitás esetekben csak ennyit mondanak: Tustanowskihoz kell fordulni tanácsért. Ha azonban férjes asszonyról vagy leányról van szó, indignálódva utasítja el a kérdezősködőket, ilyenformán: Ne zaklassatok ilyen bolondságokkal, én csak özvegyekkel foglalkozom. S ezt annyi lenézéssel, göggel és kicsinyléssel mondja, mintha a női nemnek nem özvegyi sorban levő képviselői az Urnak holmi alantasabb teremtményei, tökéletlen kreációi volnának.

A beavatottak szemében az őrnagy nymbusa néhány évvel ezelőtt sokat veszített fényéből. Ugyanis az ezrednél, melyben szolgált, egy főhadnagy személyében veszélyes vetélytársa akadt. Ez, tudniillik, teljes tervszerűséggel járt el s ki zárólag az őrnagy özvegyeire vetette ki hálóját. Abból a helyes feltevésből kiindulva, hogy a nőknél a főhadnagy magasabb sarzsi, mint az őrnagy. Számítását váratlan siker koronázta, amennyiben még a legkonzervatívabb özvegyek is átpártoltak hozzá. Az őrnagy teljes erkölcsi csőd előtt állott. Kétségbeesésében egy mentő gondolata támadt. A főhadnagynak anyagi viszonyai meglehetősen ziláltak lévén, az őrnagy felajánlotta, hogy havonként száz forintot fizet neki, ha lemond minden konkurrenciáról. A főhadnagy egy darabig úgy tett, mintha haboznék, de végül nagylelkűen elfogadta az ajánlatot s azóta a szóbanforgó összegből egy önzetlen barátnőt, egy lenhaju

szőkét, vígan „támogat“. Az őrnagy pedig ismét korlátlan egyeduralkodó az özvegyek bájos birodalmában. Ugyan egy ízben az őrnagy megkísérelte, hogy kivonja magát a szégyenletes sarc alól s beszünteti az adófizetést, de midőn másnap, amint ép édes légyottra sietett, az egyik „főözvegy“ háza előtt a főhadnagy hosszú alakját pillantotta meg, sietve kiutalta az esedékes összeget. Egy másik alkalommal ki akarta járni, hogy a főhadnagyot Boszniába áthelyezzék. Ez azonban idejekorán értesült a készülő gyalázatos merényletről s megtette az ellenintézkedéseket, melyeknek révén sikerült meghiusítani az undok és galád cselszövényt. Azóta teljes békében élnek egymással, sőt némelyek szerint az őrnagy eszméinek letéteményeséül a főhadnagyot szemelte ki. Qui vivra verra.

A tüzéreknel fordult elő egy ízben egy hasonló eset, csupán azzal a különbséggel, hogy itt komoly dologról volt szó. Nagyon komolyról.

Egy ütegnél együtt szolgált két főhadnagy. Az egyik legényember volt, a másik gyönyörű szép feleséggel birt. Jó barátok, kenyeres pajtások voltak. Valami unalmas kis fészekben állomásoztak s természetesen, minden szabad idejüket egymás társaságában töltötték. A folytonos együttlét nagy csábító. A főhadnagy beleszeretett bajtársa feleségébe s az ingatag asszony nemsokára viszonzta érzelmeit. Ebből bizalmas viszony fejlődött, melyre egy nap a férj rájött. Először ölni és gyilkolni, majd válni akart, de végre belátta, hogy nem képes a felesége nélkül élni. Annaira szerette a szerencsétlen. A lehetetlen helyzetből kivezető utat keresett s azt a következő módon alapozta meg: Írásbeli nyilatkozatot vett a főhadnagytól, melyben ez becsületszavával kötelezte magát, hogy nem szerelmeskedik többé a feleségével. Egy darabig rendben is volt a dolog, míg a férj rá nem jött, hogy az asszony bajtársával újra megcsalja. Vak dühében s mérhetetlen elkésredésében följelentette a főhadnagyot az ezredparancsnokságnál. A dolognak az lett a vége, hogy mindkettőjüket lefokozták.

Azóta tovább élnek együtt — hármában. Mert a szerető sem tud meglenni egykori bajtársának felesége nélkül.

Az előbb még oly derült égből most sűrű eső esik. A hadiszálláson mindenki köpenyegébe burkolózik.

Zugsführer Wychodalek és káplár Machacsek egymással társalognak.

— Mit kaptál a pofonért? — kérdi a káplár.

— Két hatost.

— És te?

— Két „hölgý“-et.

— És ilyen smucián még pofozni merészel! — konstaltálták egyértelműleg.

S végtelen megvetéssel tekintenek abba az irányba, melyben főtörzsorvos úr Goldberger idős heréltje látszik.

XXVIII.

Aki azt hiszi, hogy a krónikás egy dühöngő hadtestparancsnok kedélyhangulatát egyetlen fejezetben kimeritheti, az nagyon téved. Kötetekre való téma ez, melyből époszt, regényt, drámát, tragédiát, komédiát, s még sokféle egyéb irodalmi műfajt alakíthat a vállalkozó. Nem is szólva ama lehetőségekről, melyek akkor merülnek föl, midőn a cselekmény hőseit (a hadtestparancsnokot) komoly és nagy gyakorlatok alkalmával amúgy isten igazában szorongatják, támadják s ezernyi módon nyugtalanítják és üldözik. Ilyenkor a körülmények sorsdöntő játéka valósággal szédületes perspektívát tár a figyelmes szemlélő elé. Mert ne feledjük, hogy a hős, a fenforgó viszonyok között, fél lábbal állandóan a sirban áll. Ma még hadtestparancsnok, ezreknek nagyhatalmú ura és vezére, a legfőbb hadúr bizalmának letéteményese s már holnap, úgy lehet, mint szürke civilista végzi reggeli sétáját a Muzeum-kertben, Stadtparkban, Népligetben vagy egyéb

árnyat adó, hús helyeken. Idegességét, tombolását, lelki állapotát s abból folyó összes gyengéit e szempontból kell megítélni. Enyhén, elnézéssel, jóindulattal. Vagy ahogyan a Szentírás mondja: ne ítélj, hogy ne ítéltesél.

Ma különösen gyilkos hangulatban van ő excellenciája. S ezen nem is csodálkozhatunk, ha elgondoljuk, hogy vannak alárendelt parancsnokok, kik a legbölcsebb, a leggeniálisabb, a legszellemesebb diszpozíciókat egyszerűen tönkre silányítják. Értelmetlenségük, korlátoltságuk, nehézkességük s egyéb oly tulajdonaik révén, melyeket a szolgálati szabályzat a katonai erényekről szóló fejezetben egyetlen szóval sem említ. Mikor támadni kellene, hátrálnak s midőn a józan ész a visszavonulást diktálja, vakmerően, ész nélkül előre törtetnek. Bizony, az ilyenekkel nehéz csatát nyerni, hadjáratot diadalmasan végig küzdeni. Ezek mindent elrontanak s magát Nagy Sándort, Caesart és Hannibált is bukásba sodornák. Isten mentsen meg tőlük minden igaz katonát.

Valljuk meg, hogy nemcsak ezek okozzák ő excellenciája rossz kedvét, hanem az intrikának is van abban egy kis része. Őrnagy úr Koczurek, az egyik vadász-zászlóalj parancsnoka, tegnap privát társalgás közben leszigorította a hadtestparancsnok egyik ordonánctisztjét, egy tartalékos ulánus hadnagyot, ki civilben befolyásos országgyűlési képviselő. Az ilyen, természetesen, nem hagyja magát s boszút forralt. És meg kell adni, hogy pokoli tervszerűséggel járt el. A hadtestparancsnok messzelátóján csapatainak állását kémleli s dühöngve fordul kíséretéhez ilyen kérdéssel:

— Kruzitürken noch einmal, ki vezényli azt a csapatot a domboldalon?

A tartalékos hadnagy közelebb lovagolt s még mielőtt valaki szólhatott volna, jelentette:

— Excellenz, melde gehorsamst: Major Koczurek.

— Major Koczurek zu mir! — bömböli teli torokkal a hadtestparancsnok.

A hadnagy vágat, kárörvendő mosolylyal adja át a pa-

rancsot s tiz perccel később őrnagy úr Koczurek szárnyaszegetten iparkodik vissza zászlóaljához.

A hadtestparancsnok most más irányban figyel. Amott a tiszttáson túl teljesen fedetlenül vesztegel néhány század gyalogság.

— Melyik számár alá tartoznak azok a századok? — kérdi ingerülten a tábornok.

A tartalékos hadnagy rögtön kéznél van a jelentéssel:

— Excellenz, melde gehorsamst: Major Koczurek.

— Major Koczurek zu mir! — bömböli ő excellenciája, ki az előbbeni jelenetet már régen elfelejtette. De mert homályosan úgy emlékszik, hogy e nevet ma már hallotta, kétszeres dühvel fogadja az ártatlan őrnagyot s szóhoz sem engedni jutni és irtózatosan lecsépli a szerencsétlent. A tartalékos ezalatt szemtelen mosoly kíséretében gyönyörködve szemlélte őrnagy úr Koczurek szálnalmas vergődését.

És úgy látszik, hogy az őrnagy megértette, hogy honnan fúj a szél, mert mielőtt visszavágtatott volna zászlóaljához, egy esdő tekintetet vetett a tartalékosra s udvariasan szalutált feléje. Mintha mondani akarta volna: Genug des grausamen Spiels!

És a tartalékos is átértette a helyzetet: kellemes mosollyal szalutált vissza s ha a hadtestparancsnok azontúl valamely bűnös kilétét tudakolta, őrnagy úr Koczurekről nem esett többé szó. Kis okok így szülik a nagy okozatokat.

A hadtestparancsnok most helyet változtat. Amint a Trániak mellett ellovagol, vagy kétszáz lépésnyire az ezredtől báró Sztrippay Zsiga főhadnagygyal találkozik, ki a szakadó esőben a répa körül foglalatосkodó parasztleányok ikráit szemléli szakértői odaadással. A lenge, rövid szoknyácskák bizony nem sokat takarnak el. Akiben megvan az igyekezet s a törekvés, itt szép tanulmányokat végezhet. S Sztrippay Zsiga nem is késlekedik tudományszomját kielégíteni. Az adott körülmények között jobbat tulajdonképen nem is tehetett volna.

A hadtestparancsnok e pontról, persze, egészen más

véleményt táplált s mert egész életében utálta a lovasságot, örömmel ragadta meg az alkalmat, hogy ellenséges indulatának kifejezést adhasson. Magához intette a Trániak ezredesét. Ez lóra akart szállni, hogy eleget tegyen a parancsnak. Még csak ez kellett!

— Zu Fuss, Herr Oberst! Gyalog! — ordította magából kikelve a hadtestparancsnok s az ezredest nyomban üvöltve kioktatta, hogy absitzen közben gyalogosan kell jelentkeznie. Majd rátér a még mindig a leányok körül forgolódo Sztrippay Zsiga hallatlan esetére s végül azt kérdezte az ezredestől, vajon egy konviktust dirigál-e vagy egy császári és királyi lovasezredet vezényel-e? És miért vezényli, ha nem tudja rendben tartani? Legvégül melegen ajánlotta az ezredesnek, hogy tevékenységének színhelyét valami nyugalmasabb térre vigye át.

— Danke, Herr Oberst!

Szalutált és elvágtatott.

És mindez azért, mert Sztrippay Zsigának méltóztatott a nép leánygyermekeivel incselkedni s szakadó esőben lábszártanulmányokat végezni.

Az ezredes nagyot nyelt, kettőt fújt, egy pillantást vetett a répa felé s visszaindult ezredéhez, melynek soraiban siri csend uralkodott. Mikor helyére ért, végigjártatta tekintetét környezetén, majd feszült várakozás közepette fátyolozott hangon megszólalt:

— Herr Oberlieutenant Baron Sztrippay — zu mir!

Száll a parancs szájról-szájra, s néhány ulánus futva indul, hogy a mit sem sejtő az ezredes magas színe elé szólítsák.

Sztrippay Zsiga gyors léptekkel, de nem túlságos sietéssel érkezik s nyomban jelentkezik.

— Ön tehát, főhadnagy úr, — szól az ezredes, — mikor ezrede harcra készen várja az ellenséget, e pillanatot alkalmasnak véli arra, hogy a parasztleányok rövid szoknyái körül forgódojék? Ön e célra más időpontot tehát nem talál? És alkalmasabb környezetet sem, úgy látszik. Önnek e multság talán csak úgy okoz örömet, ha annak a hadestparancsnok is tanúja

lehet. S a legfőbb örömét bizonyára abban leli, hogy nagyuri kedvtelése miatt öreg ezredesének ő excellenciájától gorombaságokat kell zsebre venni. Méltányos dolognak tartja ezt ön? Gondolkozott már erről egyáltalán? Még nem? akkor talán három nap elegendő idő lesz arra, hogy ön csendes visszavonultságban, zavartalanul elmélkedhessék a tárgy fölött. Köszönöm főhadnagy úr. Ich danke.

Az egész ezred mulatott az eseten. Maga az ezredes, ki nagyon derék, jó ember volt, csak nehezen tudta komolyságát megőrizni. A három napi szobafogságot bizonytalansággal elengedi még. Inkább a látszat kedvéért szabta ki amúgy is. Na meg akárhogy vesszük is a dolgot, csak egy gyűlölködő baka, amilyen a hadtestparancsnok, csinálhat káoszt egy ilyen csekélységből. Ha az ember órák óta ázik egy helyen, száz lépés ide vagy oda, nem olyan nagy vétek. Így vélekedett erről mindenki s elsősorban maga az ezredes.

A tisztársak gratuláltak Sztrippay Bigunak. Legalább már egyszer kialszod magadat, — mondták.

— Drei Tage: „Schmücke Dein Heim“ — incselkedett a szőke Hohenstein.

— Majd egy kis jeut rendezünk nálad, — biztatta Schwarzenberg herceg.

Az öreg Tarnowski pedig hozzátette:

— Jó lesz vodkáról gondoskodni.

A fiatal Pomiankowski még tovább ment s megható baráti áldozatkészségről tett tanúságot:

— Ha parancsolod, Micit rendelkezésedre bocsátom.

Még csak az hiányzott, hogy az ezredes így szóljon:

— Egy csésze theára én is eljövök.

A nagy garraal indult incidens így nyert harmonikus befejezést, mely mindenkit kielégített.

A hadtestparancsnok — a szívében burjánzó eredendő gyűlöletről eltekintve — azért is haragudott a Trániakra, mert egy izben igen magas helyről figyelmét felhívták a nagyarányu játékra, mely az ezredben, a tisztek körében folyt.

De ez ellen nem lehetett tenni, legfőlebb csak imitt-amott mérséklőleg közbelépni, mert az ezredben szolgáló főurak kijelentették, hogy semmint eltűnjék a legsajátabb magándolgaikba való beavatkozást, inkább áthelyeztetik magukat a tartalékba s bucsut mondanak a katonaéletnek. Már pedig, ha egy Schwarzenberg, Wendenburg, Hohenstein, Tannhausen, Solms, Kirchberg, Worms s mind e nagy nevek viselői levetik az ulánkát, a hies ezrednek csak a neve maradt volna meg. A nymbus, mely tisztikarát besugározta, nagy mértékben elhalványodott volna. S mert ez ellenkezett a féltett tradícióval, minden a régiben maradt.

Legfőlebb annyi történt ujabban, hogy az ezredes magához hivatta gróf Stachelhausen kapitányt és fölkérte, hogy a fiatalság iránt apai kimélettel viseltessék. A kapitány úr ugyanis arról volt nevezetes, hogy az ezredhez kerülő fiatal tiszteket rögtön „trainingbe” vette, ami más szóval annyit jelent, hogy a játékban fosztogatta őket. Őt meg viszont az idősebbek fosztogatták, úgy, hogy a dolog meglehetősen egalizálódott. Az is igaz, hogy Stachelhausen nem annyira a pénzért, mint inkább műélvezetből kártyázott a fiatalokkal kiknek járatlanságában gyönyört lelt. Mikor az ezredes szava e mulatságtól eltiltotta, eltökélte magában, hogy bucsut vesz eddigi kedvteléseitől és — megnőszül.

Egy szép napon magához hívta Schwarzenberg herceget és Fredy Wendenburgot s a második üveg cognacnál felszólította őket, hogy kérjék meg számára Tihanyi Ella grófnőt, a nagy kártyás, lump, nőhódító és tékozló Tihanyi Muki leányát. — Tutto in ordine, — mondták ezek, szívesen vállalkozván e baráti és bajtársi szolgálatra.

Másnap hármásban elindultak kocsin Apátfalvára, a Tihanyiak ősi fészkébe. Útközben Schwarzenberg herceg kérdi a férjelöltet:

- A leánynyal már rendben vagy?
- Nem én.
- Hogy-hogy?

— Még nem ismerem, — mondja a legnagyobb flegmával Hans Stachelhausen.

Persze óriási derűtség követte e szavakat s végre is mindhárman abban állapodtak meg, hogy ez nem gátló körülmény. Annak rendje és módja szerint beállítottak tehát Apátfalvára s míg Stachelhausen gróf a kertben sétált, azalatt Schwarzenberg és Fredy Wendenburg eljártak kérői tisztjükben. Tihanyi Muki nem mondott sem igent, sem nemet, hanem elsősorban barátságos lakomára invitálta az urakat. A pezsgő patakokban folyt, minden újabb üveg fokozta a hangulatot, a jókedvet. A háziúr roppant meg volt elégedve vendégeivel. Úgy ittak azok, mint mikor a száraz földben nyomtalanul eltűnik az üdítő eső. Öröm volt nézni. Időnkint Fredy Wendenburg rászólt Stachelhausen grófra :

— Fischerin? . . .

— Du Kleine ! — folytatta ez simán, akadálytalanul. Vagy pedig :

— No de? . . .

— Kőrösi lány ! — tette hozzá a kérdezett.

Igy ellenőrizték egymás józanságát.

Tihanyi Muki hamarosan belátta, hogy előbb lehet a napot útjából eltéríteni, mint az ulánusokat berugatni. Nem is forcírozta tovább a dolgot, hanem bevitte vendégeit a kártyaszobába s egy szelid makao-bankot adott. Vagy ötezer forint lehetett. Hans Stachelhausen félvállról odaszólt a bankárnak :

— Hopp den Schmarn !

S mert nyert, nyomban a nadrágzsebébe gyűrte a bankócsomagot.

Tihanyi Mukinak ez imponált.

Fölkelt, vagy harmincezer forintot hozott ki dolgozószobájából, maga elé tette az összeget s biztatólag fordult vendégei felé. Kellott is azokat biztatni. Stachelhausen nyomban újra letartotta a bankot. És ujra megnyerte. S miután most már ulánkája jobb zsebébe gyömöszölte a sok pénzt, a vállára ütött Tihanyi Mukinak s kedélyesen így szólt hozzá :

— Van-e még pénzed, öregem?

Tihanyi Muki el volt ragadtatva s mert a gyapju árából még vagy huszezer forint heverő pénze volt, elhozta azt is s most már kérdés és kopogás nélkül leosztotta a grófnak, ki ezuttal harmadszor nyert.

Tihanyi Muki meghatottsággal szemlélte leányának kérőjét.

És elgondolkozott egy pillanatig s eszébe jutott, hogy eddig mindig idegenek nyerték el a pénzét, azt a tömérdek sok pénzt, mit életében elkártyázott. De ezentul másképp lesz, a veje fogja elnyerni s a sok nagy bankó a családban fog maradni.

S hosszú évek óta először mozdult meg szívében a családi, az apai érzés. A szeretet, mely ott szunnyadt szíve mélyén, mit erősebb szenvedélyek elnyomtak, háttérbe szorítottak, eltakartak. De egy szerencsés véletlen új életre ébresztette s ugyyszólván pillanatok alatt más embert csinált Tihanyi Mukiból.

— A leányom kezét akarod? — kérdezte a gróftól.

— Azt kérem tőled, — válaszolt ez.

— Ugy legyen a tied, — mondotta Tihanyi Muki, s hozzátette: — Ha mint komoly férfi kéred tőlem.

— Hans Stachelhausen ilyenekben nem ismer tréfát, — mondotta a gróf.

S azzal összeölelkeztek, Schwarzenberg és Fredy Wendenburg pedig szívből gratuláltak.

S mert Hans Stachelhausen különben is nobilis fiú volt, kijelentette, hogy a stafrung költségeit mai nyereségéből ő fedezi s azzal ötvenezer forintot átadott leendő apósának, melyet ez, minden tiltakozása dacára is, kénytelen volt elfogadni.

— Ötezer forintot még így is nyer, — súgta Schwarzenberg herceg Fredy Wendenburgnak.

És két hónappal utóbb Stachelhausen Hans birodalmi gróf, máltai tiszteletbeli lovag, császári és királyi kamarás,

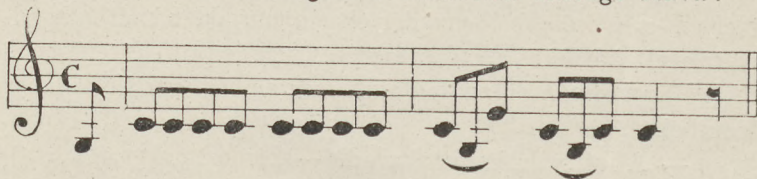
a Trani gróf nevét viselő ulánus-ezred kapitánya feleségül vette tárnokvölgyi és szentgróti Tihanyi Eleonora grófnőt.

Igy történt.

Az eső kitartóan szakad tovább s a két lovasezred rendületlenül ázik az alázuhanó árban. Egy rohanó kis patak az öreg Tarnowski csapkájáról egyenesen bajuszának veszi útját s a sűrűsége áttörve, vizesésszerűen ömlik ajkaira. Évek óta ez az első eset, hogy víz (H_2O) hatol be ama nyíláson, mely különben kizárólag az alkohol számára van fentartva.

De mi az?

Vágtató küldöncök érkeznek, parancsok hallatszanak. Valami mozgolódás moraja fut végig a lovastömegben s nyomban mindkét ezrednél felhangzik a trombiták harsogó szava:

„Aufsitzen!”

XXIX.

Azt mondják, hogy hatvanhatban, midőn a porosz főhadiszálláson mindenki szivszorongva leste a königgrätzi csata kimenetelét, Moltke, akit Bismarck füstölteni valóval kínált meg, hosszasan válogatott a szivarok között. Amint Bismarck ezt meglátta, megkönnyebbülve lélegzett fel: a poroszok dolga kétségtelenül kedvezően folyhatott, mert különben Moltke nem szentelt volna annyi figyelmet a szivaroknak. Csekély jelekből sokszor így lehet nagy dolgokra következtetni.

Az északi fél főparancsnokának magatartása hasonló következtetésekre jogosít. Ily nyájasnak emberemlékezet óta nem látták ő excellentiáját. A szavak, amiket környezetéhez intéz, mézként folynak ajkairól s meglátszik rajta, hogy leg-

szívesebben keblére ölelné egész kiséretét, törzsét, nagyszámu suite-jét s talán az egész világot, beleértve még a déli fél főparancsnokát, az ellenség fővezérét is. Mert hogy a győzelmet immáron semmilyen hatalom el nem ragadhatja ő nagyméltóságától, az iránt nem lehet többé kétség s hogy a dolgok ily fordulatában a lovasságnak oroszlánrész jutott, azt még a legirigyebb bakagenerálisok is kénytelenek elismerni. Ugyanazok, akik különben kárörvendve hirdetik, hogy a rohamosan fejlődő technika már a közel jövőben végkép le fogja szorítani a szereplés mezejéről a lovasságot. Még a hírszerző és felderítő szolgálatot sem ő, hanem aeroplánok és automobилоk útján fogják végezni. Így mondják s meglegedetten mosolyognak e prófeciájukhoz. Csakhogy ezek az urak egyet felednek, egy körülményt kihagynak számításaikból: a lovasság soha sem fog megszűnni, derék huszárjaink, az ulánusok és dragonyosok, ha egyszer csakugyan kiveszik alóluk a lovat, a repülőgépeken, automobилоkon fognak tovább élni és tovább virágozni, mint kiváltságos, az Uristenek jókedvében választott csapatai. S ha néha már lóhátról is lenézték a bakákat, képzelhető, hogy milyen magasságból fognak letekinteni rájuk, ha majd repülőgépeken száguldanak! Már maga a puszta gondolat is kéjes borzongással tölti el az embert.

De hagyjuk ezt és ne keressük az ellentéteket, melyek elválaszthatnának bennünket derék gyalogos bajtársainktól. Inkább térjünk vissza huszárjainkhoz, akik nagy hírnevükhöz méltóan állották meg helyüket, ezredszer is beigazolvva, ha ezuttal mindjárt csak békében is, hogy a huszár a világ legelső katonája.

Száguldó lovasok jelentették, hogy az ellenséges lovasság gyors menetben közeledik s mert egy bizonyos ponton két irányban megoszlott, bizonyára támadást, esetleg megkerülést tervez. Ehez képest a Trániak jobbra, a Hannoverek egyenesen előre vonultak az ellenség elé, mely egy közös és egy honvédhuszár ezredből állott. Ez utóbbi oldalt vette útját, a Trániak felé. Az ellenség oszlopformációban közeledett s mikor

a síkra kiért, egyenes vonalba akart fejlődni. A meglehetőes távolság dacára az ember hallani vélte az elhangzott parancsot:

— Vorwärts aufmarschieren! Galopp!

Ebben a pillanatban, vagy négyszáz lépésnyire a közelgő ellentől, Falkenstein gróf magasra emeli kardját s messze hallható hangon vezényli:

— Attaque!

Az ezredtrombitás s nyomban utána a többiek a megfelelő jelt fújják, melynek hallatára gyorsabban ver minden lovas szíve. Száz lépésnyire az ellenségtől újabb parancs s nyomában a trombiták újabb koncertje hangzik:

— Marsch! Marsch!

A paripák megnyúlnak s örületes iramban közelednek az ellenség soraihoz. Kardok villognak, menték lobognak, fegyverek csillognak. Pokoli „Hurrá!” kiáltás hangzik. A föld reng a lovasok alatt s a dübörgés tompa és félelmetes zaja mintha egyenesen az alvilágból hatolna a föld színére. A hangok khaoszába a lovastüzérek ágyúi is belevegyülnek, bőmbőlve ontván gyilkos tüzüket az ellenre, mely hanyatt-honlok menekül. S míg két század emelt fegyverrel üldözőbe veszi a meghátrálókat, az alatt a visszamaradók soraiban újra megszólalnak a trombiták. Először az ezredjelt fújja az ezredtrombitás:

„Pántlikás kalapom fújdogálja a szél.”

Majd ő s utána a többiek a jelt, mely gyülekezésre hívja a huszárokat:

— Appell! — melyet az összes sarzsik tovább adnak, megismételnek, minek nyomán a meglazult sorokban helyreáll a régi rend.

Öreg este volt már, mikor a Hannoverek és Trániak Patakházára bevonultak. Bőrig ázva, étlen, szomjan, holtra fáradtan, egy kis pihenést áhitozva. Ha e percben az öreg Tarnowskit vodkával, Schwarzenberg herceget egy gyönyörű bankkal kínálták volna meg, bizonyára nemet mondanak.

Talán még Sztrippay Zsiga is visszautasítja a legszebb leányt, ha — sajnos! — el nem mulasztják, hogy megkínálják vele. Az ember ilyen állapotban a pihenés vízszintes állapotába vágyódik s minden egyéb dolog iránt közömbös, fásult, részvétlen.

Azaz, hogy helyesen disztingváljunk, ez is részben temperamentum dolga. Mert míg Tarnowskit a szesz, Schwarzenberget a kártya, Sztrippay Zsigát a legszebb leányzó sem képes lethargiájából felrázni, addig Szalontay Géza, az orfeum-szakértő, alig hogy lováról leszállt, fülét hegyezve hallgatódzik az uradalmi nagyvendéglő udvarán. Arca kedves meglepetést, gyermekes örömet árul el.

A földszinti vendégszobák egyikéből hamisittatlan bécsi nóta hallatszik. Kellemes, vidám női hang énekl:

„Geh' Schackerl, kauf' mer ein Automobil!“

Szalontay Géza kitörő örömmel, boldogan konstatálja:

— Hisz' ez a Mincsi a Gartenbauból!

S nyomban elkiáltja magát!

— Mincsi! Mincsi:

S alig hogy elhangzott a hívó szózat, a primitív berendezésű szobák egyikéből alsószoknyában egy üde szőke leányzó szalad ki az udvarra s a következő pillanatban gömbölyű szép karjaival átfogta Szalontay Géza nyakát s a csókok özönét zúdítja szomjas ajkaira.

— Da schau her, hogy jössz te ide, édes Mincsi? — kérdi bensőséges érdeklődéssel a brigád orfeum-szakértője.

És kisül, hogy a bécsi trupp vendégszereplési körútján érkezett Patakházára. Szalontay Géza persze nyomban a szőke Mincsihez költözködik, mely tetteivel igen lekötölezi egy későbbi érkezett vezérkari őrnagyot, akinek szobáját átengedi. És mielőtt teljesen átadná magát a viszontlátás örömeinek, megizeni bajtársainak, hogy a patakházai egyhangúságot ma este vígság fogja felváltani, melyen részt venni Mincsi iránti — bajtársi kötelesség.

Természetesen az ulánusok is tudomást szereznek az est

folyamán ígérkező gyönyörökről s a fáradtság az ő soraikból is egy csapásra elköltözik. Tarnowskit már nem volna tanácsos vodkával, Schwarzenberget kártyával megkínálni. Sztrippay Zsigárról nem is szólva.

Még Selmeczy Kuli is örül az estének, pedig az ő vállát ugyancsak súlyos gond nyomja. Ő tudniillik a legnagyobb élő pedigree-szakértő, aki minden telivérnek leszármazását könyv nélkül tudja. Ha éjnek idején legmélyebb álmából fölkeltenék s egy lónevet kiáltának feléje, rögtön megmondaná az illető telivérnek apját, anyját. Évekre visszanyúló hosszas tanulmányok és töprengés után kisütötte, hogy melyik a legjobb telivér apamén s a legjobb telivér anyakanca. És igen helyesen úgy okoskodott, hogy a kettőnek keresztezéséből egy olyan produktumnak kell származnia, mely túltesz Kincsemen, Tokion, Patience-on s az ismert legjobb lovakon. Csakhogy a vállalkozáshoz sok pénz kellett, melyet a fajnemesítés ezen apostola részvénytársasági alapon hozott össze. Hatan társultak e célra s kiki részvényeinek arányában volt az elmaradhatatlan óriási haszonból részesendő. Hosszú hónapokra terjedő izgalmas várakozás után végre meglett a csuda-csikó. Csenevészebb néglábút képzelni sem lehet. Nappal öszvérhez, éjjel iramgimhez hasonlított, futni pedig egyáltalán nem tudott. Hogy a részvények árfolyama ennek következtében nagyon aláhanyatlott, azt talán mondanom sem kell. Csak csődről vagy a kísérlet megismétléséről lehetett szó. A részvényesek, Selmecey Kuli demoszteszeszi ékesszólásának hatása alatt, ez utóbbira határozták el magukat. Így látott napvilágot a második csikó, miután az elsőt egy szenvedélyes ritkasággyűjtő potom pénzen megvette s kitömette. A második csikó már valamivel különb volt. Ez ugyanis éjjel hasonlított öszvérhez s nappal iramgimhez, futni azonban ez sem tudott. Báró Worms, a nagy financier, kiszámította, hogy ily körülmények között, tekintve a fejlődés e lassú folyamatát, csak a tizenhatodik csikónál van kilátás arra, hogy azon tulajdonságokkal birjon, melyek közönségesen a lovat jellemzik, addig azonban Pierpont Morgan,

Rockefeller és Carneggie is kidülne. E leleplezés a részvénytársaság feloszlását eredményezte. Az egyedüli aktívum a csikó eladásából befolyt összeg volt. A dolog e részét Worms báró intézte, aki titokzatosan és gúnyosan úgy nyilatkozott, hogy a csikót eladta „vegyszerre.“ Később kiderült, hogy egy gyógyszerész vásárolta meg a csudaállatot. Selmeczy Kulinak pedig a bukott részvényesek azt ajánlották, hogy újabb grümdolásokat ne hozzon többé szóba, mert ezt tettleges inzultusnak fogják tekinteni. Azóta saját szakállára kísérletezik s már három versenylova van, melyek, ami a lassúságot illeti, tényleg — versenyen kívül állanak. S most ezek közül az egyik — a legjobb! — már két napja nem eszik, pedig be van nevezve a Stockeraui Díj-ra, melyen mint hagyományos utolsó fog a célhoz kullogni. Pedig Selmeczy Kuli azt állítja, hogy a munkában gyorsabb a nizzai expressznál, míg versenyben merő makacsságból vagy talán az izgalomtól, nem megy jól. Egy gimnáziumi tanár a multkoriban meg akarta vásárolni a csurgói gimnázium természetrajzi szertára számára. Nyolcvan forintot kínált érte, mire Selmeczy Kuli nyolcvannál több súlyos injuriát vágott a jeles tanerő fejéhez. S most ez a kiváló négy lábú makacsul visszautasít minden kosztot. Borzasztó!

A lovasság érkezésének hírére kibujt odújából az orfeumtársulat zongoristája is. Harminc év körüli, kellemes megjelenésű ember, kitűnő muzsikusz, aki ma aratni fog: örömtelen multját kamatoztatván. Ez az ember tíz évvel ezelőtt kadét volt az Oldenburg-dragonosoknál. Jó lovas, bátor fiú, jónevű családból, úgy, hogy minden kellékkal rendelkezett, amiknek révén szép jövőre számíthatott. Egy alkalommal egy ulánus hadnagygyal mulatott Bécsben, aki néhány ezer forintnyi kincstári pénzzel zsebében a császárvárost átutazóban érintette. Ittas fővel valami kártyakompániába tévedtek s itt a hadnagynak nemcsak a saját pénzét szedték el a hamis játékosok, hanem a kincstár tulajdonát képező ezreket is. A hadnagy a nagy veszteségre kijózanodott s főbe akarta lőni magát. A kadét becsületszavát vette, hogy egy óráig még vár. S azzal

elsietett a hamis játékosok főkolomposának lakására, akitől a kincstár háromezer forintját visszakövetelte. Midőn ez állhatatosan vonakodott a szóban forgó összeget visszaszolgáltatni, a kadét leteleperte s erőszakkal vette tőle vissza a kincstár pénzét. Azzal sietett vissza a hadnagyhoz, akinek a hiányzó összeget átszolgáltatta.

A bajtársi önfeláldozásnak ezen különös esete nyakát szegte a kadétnek, akit e tette miatt, nem feledkezvén meg az enyhítő körülményekről sem, a hadseregből kiközösítettek. Azóta nyakára hágott öröklött vagyonának, majd később teljesen az ivásra adta magát s végül felcsapott zongoristának, mely minőségében legalább nem kellett megválnia korhelykedéseinek eddigi színterétől sem. Most így tengeti egykor szépen indult életét s ez állapotban nem is érzi magát oly rosszul, mint az ember talán hihetné. Ha lovastisztekkel kerül össze, az egykori bajtársi viszony címén megpumpolja őket s ezek mindig szívesen nyitják ki pénztárcájukat, hogy a nyomorult emberen segítsenek. Az így kapott pénzt az utolsó vasig elissza, bármennyi legyen is az. De bakatisztektől a világ minden kincséért egy árva fillért sem kérne. A lovas-öntudatnak és büszkeségnek kebelében megmaradt, talán utolsó szikrája tiltja el ettől.

Ez alkalommal izenetet visz Szalontay Gézától a tiszturakhoz. Hogy, tudniillik, váltsák meg együttesen az előadás előrelátható jövedelmét s rendezzenek egy zártkörű vacsorát — en petit comité — a hölgyekkel. Sokkal kedélyesebb dolog ez. Az indítvány egyhangulag elfogadtatott s a röviddel előbb még holtra fáradt hadfiak az estélyre való készülődésse foglalatostkodtak. Oly vígan, oly jó hangulatban, mintha nem is tiz órát áztak volna lóháton, mintha brilliáns támadásukkal nem is ők verték volna le az ellenséges lovasságot.

Ám az is igaz, hogy az estélyen résztvevő hölgyek megérdemlik a legodaadóbb érdeklődést.

Kezdjük mindjárt Mincsinél.

A legbohóbb teremtések egyike. Telivér bohème, köny-

nyelmű a végletekig, de bájos, kedves teremtés, akit a hivatásával együttjáró élet nem tudott még megrontani. Mindössze vagy húsz éves, de nem hinné az ember tizenhétnél többnek. Pompás hangja van s ezüstös csengésű nevetésével a búskomort is felvidítja. Szigorúan ragaszkodik a lovassághoz s lenéz minden más fegyvernemet.

Itt van azután a szőke Poldi. Aki nem ismeri, grófnőnek, csillagkeresztes hölgynek hiszi. Annyira disztिंगvált és előkelő megjelenésű. És tényleg, gyakran emleget valami grófi rokonságot, mely azonban csak illegális lehet, lévén az édes gyermek egy Miszlivecz nevű budweisi szatócsnak egyetlen csemetéje. De oly jó leány, hogy szívesen elhiszik neki a grófi rokonságot s az ereiben folydogáló kék vért. Sőt Gräfin Poldinak hívják Bodenbachtól Orsováig, Cattarótól Csernowitzig. Hű, állhatatos és kitartó. Kedélye és jó kedve borut nem ismer. A lovasságot kedveli ő is s ennek keretében különösen a fehér hajtókás dragonyosokat részesíti előnyben. (Állítólag az erény útjáról is egy ilyen térítette el.) De azért nem tiltakozik a huszárok, sőt az ulánusok ellen sem.

Minek is mondjam tovább? A többi is mind ilyen angyal volt, fiatal, bohó, kedves, könnyelmű és szeretetreméltó.

Az est nagyszerűnek ígérkezett.

Közvetlen vacsora előtt egy urasági vadász izenetet hozott a Hannovereknek. Irott sorokat. De bármennyire nézték is azokat, tartalmukat senki sem akarta elhinni. Nem csekélyebb dologról volt szó, mint arról, hogy Bacsinszky őrnagy bemondta magát vacsorára. Bacsinszky, Bacskesz, Miciszláv, Ciszláv, egy szóval: — a sztarosza. A grodnói sztarosza, a kedves bajtárs, a derék, jó ember.

Pedig a hír igazat mondott. Az öreg ugyanis, midőn levették törött lábáról a gipszkötést, közelben lakó sógorához jött üdülni s hogy most ezrede a szomszédságban időzött, India minden kincséért sem mulasztotta volna el, hogy fölkeresse tisztársait, huszárait s hogy legalább egy futó pillantást ne vessen divíziójára. Nagy óvációkkal akarták fogadni

az öreget, de mert ő szívből utált minden zajos ünneplést, nagyon helyesen úgy intézkedtek az urak, hogy a pezsgő kellő mennyiségben és kondícióban várja az illusztris vendéget. A sztároszta iránt érzett szeretet és ragaszkodás kifejezésére ez volt a legméltóbb mód.

Az öreg Tarnowski elsápadt, mikor Bacsinszky jövetelét tudatták vele. Ugy inni még ő sem tudott, e téren a sztárosztához képest valóságos tanonc volt csak. De elhatározta az öreg, hogy kitesz magáért. S ha figyelembe vesszük, hogy már húsz évvel ezelőtt így volt minősítve: s. s. s. s. — úgy talán megértjük, hogy szándékát kicsinyelnünk nem szabad.

Báró Königsthal kapitány ép át akart nézni századjának tisztjeihez a szomszédba, hogy együtt induljanak a vacsorához, midőn egy hölgy lépett szobájába s őt keresztnevéen szólította. S hogy a báró nem ismert rá a váratlan jelenségre, a hölgy hátravetette fátyolát s szoborszerű merevséggel szótlanul állt meg Königsthal előtt.

Ha a villám csap le közvetlenül mellette, a báró nem lehetett volna jobban konsternálva. Végre, nagy nehezen, összeszedte magát, de így is csak egy szót tudott mondani:

— Gabrielle!

És tágra nyitott szemekkel bámult az előtte álló asszonyra.

XXX.

A szeretkező asszonyoknak egy különös válfaját azok képezik, akik a saját gyöngeségüket soha sem tudják imádóiknak megbocsátani. Mennél gyöngébbek, annál jobban gyűlölik a férfiút, aki odaadásuk gyümölcsét leszakította. Nem mindennapi jelenség ez, de azért épenséggel nem tartozik a ritkaságok közé. A női karakternek egy olyan rejtett zugából eredhet, mely kellőleg felkutatva még nincs, melyre vonatkozólag ismereteink fogyatékosak, hiányosak, hézagosak. Az ilyen nők gyűlölete rendesen akkor változik át szerelemmé,

mikor észreveszik, hogy az imádó szabadulni szeretne a rózsás láncok terhétől s míg az egyik fél a szakítást keresi, a másik minden igyekezetével azon van, hogy szorosabbra fűzze a lazulni készülő kapcsokat. Borzasztó egy állapot. Tele nyugtalansággal, sanyargatással, üldözéssel. A szerelmi hadjárat legrémesebb fejezete ez, melyre a legedzettebb harcosok is csak félve gondolnak.

A most vázolt különös lelkületű nők csoportjába tartozott Schrattenthal Gabriella báróné is, akinek szíve vulkán, vére tüzes láva volt. S aki pusztá megjelenésével, egy odavetett tekintetével, szemének eget és poklot ígérő felvillanásával a jégmezők eszkimóinak szenvedélyeit is a végletekig fel tudta volna korbácsolni. Gyönyörű szép asszony, bájos, ígész, kíváncsú, — kész veszedelem. Pedig már jóval túljárt a harmincon. Königsthal báró főhadnagy korában Bécsben ismerkedett meg vele s mióta szakítottak egymással, részéről bizonyos időközökben rendszeres üldözésnek volt kitéve, melylyel szemben még védekezni is alig lehetett. Elég, ha annyit mondok, hogy a báró talán már régen nős ember volna, ha nincs Schrattenthal Gabriella, akinek időnkinti váratlan megjelenése, mindig valamilyen bajjal vagy kellemetlenséggel volt kapcsolatos s valósággal kínos meglepetést jelentett, mely ezúttal annál nagyobb volt, mivel a báróné már egy esztendeje nem adott életjelt magáról s így azt lehetett hinni, hogy fátyolt vetett a mozgalmas multra.

Königsthal báró, amint magához tért első meglepetéséből, rögtön kész volt csatatervével.

— Sajnálom, — mondotta — hogy ép rossz időpontban érkezett. Bacsinszky őrnagy tiszteletére összejövetelt rendeztünk, melyen mulhatatlanul meg kell jelennem. Legfőlebb arról lehet szó, hogy önnek, báróné, még öt percet szenteljek s ezt az időt arra használjam fel, hogy idejövetelének okairól tudakozódjam.

A báróné — mit is tehetett volna egyebet? a legprimitívebb, de egyszersmind leghatásosabb női fegyverek egyiké-

hez nyult: a siráshoz. Ebben elsőrangú művésznő volt. Oly megindítóan, szívet tépően zokogni más nő nem tudott. A szemeiből patakzó áradat a legkeményebb szívet is meglágyította volna. Csakhogy annyiszor űzte már e művészetét, hogy azzal Königsthal báróra hatást gyakorolni többé nem tudott. Bármennyire iparkodott és buzgólkodott, bármennyire ontotta is könnyeit. A báró közömbös szemlélő maradt, aki időközben — felháborító hidegvérrel — cigarettára gyújtott. Ha Patakházán ismeretes lett volna az estilapok intézménye, bizonyára elmerült volna egy ilyennek tanulmányozásában. Azonban mindez, őszintén szólva, csak tettetés volt. A harmadik század vitéz kapitánya sokkal lágyabb szívű ember vala, semhogy ennek az asszonynak, akit egykor szeretettel ölelt magához, a sirását megindultság nélkül sokáig tudta volna hallgatni.

Hozzá lépett, gyöngéden magához vonta jobbját s lágy, behizelgő hangon kérlete, csitította, békítette. Ahogy egy dacos, makrancos gyermeket szokás. S aztán beszélt neki a multakról, édes órák szép emlékeiről, amelyeknek nyoma kitörölhetetlenül vésődött szívébe. Majd rátért a jelenre, óvatos célzást tett tervezett házasságára s ama benső óhaját fejezte ki, hogy semmilyen késői disharmonia ne vessen árnyat a közöttük fennállott barátságos viszonyra. Legvégül pedig változhatatlan nagyrabecsüléséről és tiszteletéről biztosította a bárónét.

Ez több volt, mint amennyit egy gyenge nő elbír. Az ember indulatos, kíméletlen, sőt kegyetlen is lehet azon asszonynyal szemben, akihez egykor gyengéd kötelékek fűzték, csak tiszteletéről és nagyrabecsüléséről ne beszéljen neki. A szerelmi indulatok szótárában ismeretlen szavak ezek, melyek hideg zuhany, bántó tűszurásokként hatnak s vérig sebeznek. A báróné idegesen szabadította ki jobbját Königsthal báró kezéből, majd fölemelkedett helyéről, gúnyosan sok szerencsét kívánt egykori imádójának s indulni készült. Most már a báró nem engedte. Sötét este nem lehet egy védtelen nőt egyedül útjára bocsátani. Még hozzá teljesen ismeretlen helyen. De az

asszony mindenáron menni akart és hallani sem akart róla, hogy Königsthal a vasúti állomásra kikísérje. — Még kompromittálhatná magát, — jegyezte meg irónikusan. Königsthal bárónak egy mentő gondolata támadt. Neszmélyi Kálmánt adja kíséretül a báróné mellé. A szép asszony elfogadta a pro-
pozíciót, mire a báró magához kérte a főhadnagyot, aki lovas-
gias készséggel vállalkozott a kitüntető szolgálatra. A báróné
oldalról egy kutató pillantást vetett Neszmélyire, melynek
eredménye, úgy látszik, kielégítette. Kezét nyújtotta a báró-
nak, szívélyesen elbúcsúzott tőle, megkérdezte, hogy mikor
jön Bécsbe s végül jelentősen mondotta :

— Soyons amis !

S azzal lesietett lent várakozó kocsijához, követve Neszmélyitől, aki egy pillanatra kérdő tekintettel fordult vissza kapitányához. Hogy mit olvasott ki Königsthal báró szemeiből, azt nem tudom, talán egy idézettel lehetne erre legalkalmasabban megfelelni, mely esetleg híven tükrözi vissza a báró gondolatát :

„Sie sei Dein

Und mein Segen obendrein.“

S mikor kocsiba szálltak, Neszmélyi őszinte örömmel konstatálta, hogy ennek a karcsu asszonynak olyan finomak a bokái, akár egy őzé vagy gazelláé. És most már lelkesedéssel foglalt mellette helyet.

Königsthal báró pedig igaz szívből hálálkodott a terem-
tőnek, hogy a veszély ily gyorsan elvonult s ifjúi könnyedség-
gel sietett a már egybegyűlt társasághoz, ama erős elhatározás-
sal, hogy szerencsés szabadulásának öröme kivételesen az
ezüstnyaku özvegy, Clicquot-né asszonyság karjaiba veti
magát.

Az urak már mind együtt voltak, csak épen a sztarosztá hiányzott, aki az ezredesnél vizitelt. Kiskörű társaságról szó sem lehetett, mert vagy negyvenen voltak, huszárok és ulánusok vegyesen. Az asztalfő Bacsinszky számára volt fentartva, tőle jobbra Mincsi, balra Poldi foglalt helyet. A másik három

hölgy kedve és hajlama szerint helyezkedett el s ezekből kettőt, hogy a bajtársias előzékenységnek is eleget tegyenek, az ulánusoknak engedtek át. Persze, Fredy Wendenburg és a szőke Hohenstein rögtön lefoglalták őket, sikeresen visszavervén Sztrippay Zsigának egy orvtámadását, mely bármely kalózfőnöknek is becsületére vált volna.

Végre megérkezett a sztároszta. Eget verő, szűnni nem akaró éljenzés fogadta. Az öreg roppantul meg volt hatva s látszott, hogy a szeretetnek és ragaszkodásnak e spontán kitörése és megnyilatkozása jól esett hűséges szívének. Meghatottságában végigcsókolta a leányokat, megölelte tisztársait, szerető apai kézzel megsímogatta önkéntes Szabolcsy napbaránított arcát s végül lebocsátkozott székére s nyomban felhörpintett egy nagy pohár pezsgőt, majd utána rögtön egy másodikat s azonnal a harmadikat, így alapozván meg az ezután következők helyét, régi szokás szerint.

Kis idő múlva az ezredes is beérkezett, hogy ezzel is jelet adjon Bacsinszky iránti figyelmének. Később fölemelkedett helyéről s poharát emelte a sztárosztára e szavakkal:

— Kedves bajtársunk, Bacsinszky őrnagy egészségére!

— Éljen! Hoch! Hurrah!

Fölemelték, körülvitték s igaz lelkesedéssel ünnepelték a sztárosztát, aki hálából újra végigcsókolta a leányokat.

A szőke Poldi, a budweisi szatócs leánya, aki különben a dragonyosokat favorizálta, egy darabig áhitatos bámulattal nézte Falkenstein gróf ezredest, majd egy merészet gondolt s az ölébe ült. Az öregnek határozottan tetszett a dolog, bár annak semmilyen különösebb jelentőséget nem tulajdonított. Távozás előtt jutalom és elismerése gyanánt két százast csúsztatott észrevétlenül a leány kezébe.

A cigány csak az ezredes távozását leste. Amint Falkenstein gróf kitette a lábát, nyomban beállítottak a barna fiúk s közvetlenül utána egy keringőbe kezdtek, melyet talán hajnalhasadtáig kellett volna huzniok, ha a sztárosztának nem jut eszébe, hogy csárdást táncoljon. S bár alig néhány

Hannover-huszárok

nap előtt vették le a gipszkötést a lábáról, másfél óránál tovább szilajul járta a táncot. Csudálatos és kimeríthetetlen őserő volt ebben az emberben, melynek révén a fiatalokon is túltett. Ahogy ő élte végig életét, egyetlen második ember nem birta volna ki. Talán még egy bika is összeroskadt, kidúlt volna, míg neki a sok szesz és a korhely életmód egy szemernyi sem ártott.

Bizonnyal három napig tartott volna a muri, ha a két lovasezrednek nem kell öt órákor reggel elindulni. Így csak annyi idejük maradt az uraknak, hogy fejüket hideg vízben megmártogassák s azután lóra pattanjanak. Csak az öreg Tarnowski volt elégedetlen az est lefolyásával. Ő egymaga hét palack Clicquot-t ivott és — jak mame kocham! — olyan józan volt, mint a ma született gyermek. Persze, az ő szervezete legalább is hetven fokos alkoholra volt berendezve s a világ legerősebb pezsgője is az ő szemében csak aféle limonádé volt. Az ilyen embert kielégíteni nem könnyű dolog. Viszont abban neki van igaza, hogy ezért nem volt érdemes reggelig virrasztani. No de majd helyrepótolja az öreg lóháton. A paktáskában akad még becsületes, jó öreg Kontusowka, aminek pusztai illata a képzelet könnyed szárnyain a galíciai rónákra varázsolja az embert.

A leányok ész nélkül siránkoztak a hadfiak távozásán, a zongorista pedig esküdözött, hogy a Hannoverek még az Oldenburg-dragonyosoknál is különb ezred. Ennél nagyobb dicséretet az egykori kadéttól csakugyan nem lehet kívánni.

Röviddel az indulás előtt megjelent Neszmélyi Kálmán. Elbeszélte, hogy a vasuttól visszajövet az egyik Kállay-fiú lefogta, magához vitte s reggelig itatta. A dolog, így előadva, kissé homályos volt. Először is Neszmélyi Kálmán színjőzan volt, másodsor pedig a Kállay-fiút, akire hivatkozott, tegnap látták, amint a nyári primadonnával felszállt a Pest felé induló vonatra. Azóta csak nem jött vissza? Csak nem hagyta ott útközben a primadonnát? Vagy vizzé vált volna Balogh-Semjén vére?

Ezek mind oly kérdések voltak, melyek tisztázásra szorultak. Az eset feltétlenül gyanus volt, de Königsthal báró a közelebbi részletekre nem volt kíváncsi. Sőt joga sem lett volna hozzá. Az ügy el volt intézve s ahhoz hozzászólása senki emberfiának nincs többé. S ez így van rendén.

A manöver utolsó napja gyönyörű szép, verőfényes időben folyt le. Az üdítő, balzsamos reggeli levegő megacélozta és felfrissítette az éjjeli mulatókat s a szesznek utolsó maradványait is hamarosan kiűzte a fejekből. Önkéntes Szabolcsyn valami nagy szomorúság vett erőt. A Kató lova nyakát veregette időnként nagy szeretettel, majd elmélázott s a jövőben jártatta tekintetét, mely pedig elég szépnek, harmonikusnak és örömteljesnek ígérkezett számára. Dorothyról, az édes leányzóról, nem is szólva. Ám eszébe jutott, hogy ma utoljára ül itt, a Hannoverek büszke soraiban s valami kimondhatatlan fájó érzés fogta el ifju szívét arra a gondolatra, hogy meg kell majd válnia a dicső ezredtől s a sok igaz embertől, akiknek részéről mindig csak meleg jóindulatot, szeretetet és önzetlen bajtársi magatartást tapasztalt, bár talán a legkisebb, de bizonynyal a legfiatalabb volt közöttük. Eszébe jutott délceg ezredesének sokszor tanusított jóakarata, Königsthal bárónak kifogyhatatlan szeretetreméltósága, komoly atyai indulata, csalhatatlan igazságszeretete s mind ama sok kedves s az uriembereket minden körülmények között jellemző változhatatlan vonás, mely hálás szívét tisztjeihez fűzte s melyekről érezte, hogy gondolkozására és érzületére egész életén át befolyással lesznek.

Igy érezhet a gyermek, mikor a családi kör otthonias melegéből először teszi ki lábát az élet rideg és gyilkos foragtagába, maga mögött hagyva azokat, akik gyámoltalan ifjúságának eddigi támaszai voltak. Így érzett önkéntes Szabolcsy, aki gyermekded szeretetről tanuskodó pillantásokkal szemléli kapitányát, a jó Tomkót, a szelid frontmögöttit s Neszmélyit, akinek nemes vonásait valami különös bágyadtság borítja s hogy őrmester úr Horváth jogos felháborodásában ép el-

kanyarítja huszár Kecsege Molnár András boldogult nagyatyjának összes fel- és lemenő szentjeit, a sokszor s talán utoljára hallott szózatra különös melegség ömlik el az önkéntes szívében, melyet megérteni és méltányolni csak az tud, aki kellően értékelni képes az olyan öreg huszár katonai kvalitásait, amilyen őrmester úr Horváth volt. Megingathatatlan oszlop, fundamentum, melyre építeni lehet.

S most mindezekről bucsut kell vennie az önkéntesnek, hogy visszatérjen a polgári élet lélekölő szürkeségébe, oda, ahol nincs fegyelem s ahol oly kevés manapság az igazi férfiú. Hol akad civilben párja egy Falkenstein gróf ezredesnek, egy Bacsinszky Miciszlávnak, egy Königsthal bárónak s mindama sokaknak, akik a Hannoverek soraiban szolgálják a hazát. S hol van igazabb hajléka a magyar honszeretetnek, mint a közös huszárezredek németül vezényelt soraiban, annyi idegenajku és idegen hazáju tiszt dacára. A hazáért dobogó szívet talán meg lehet állítani, de annak melegét s az érzéseket, amik e melegség nyomán életre kelnek: — elkobozni nem lehet.

Ilyen és hasonló reflexiók foglalkoztatták az önkéntes agyát, szívét, gondolat- és érzelemvilágát, melyeknek egy váratlanul elhangzott vezényszó vetett korai véget:

— Rechts aufschwenken! Galopp!!

Szemben és oldalt ép néhány ellenséges üteg akart ott-honiasan elhelyezkedni, hogy a vert csapatok visszavonulását fedezze. A Hannover-ezred oly elemi, minden ellenállást elsöprő iszonyatos erővel ütött rajtuk, hogy azoknak sorsa rövid néhány perc alatt eldőlt. S azután „hajrá!“, a menekülő gyalogság után, melyet a legyőzött vezér egy utolsó döntő kísérletre akart összegyűjteni, hogy azzal elhatározóan lecsapjon. Nos, e szándékot a huszárok támadása gyökeresen megghiusította, a szélrózsa minden irányába szétszórva a szegény, agyongyötört s a végletekig fárasztott bakákat.

A harc ezzel végleg eldőlt s az ellenség fővezére, tegnap még tekintély a háború mestereinek tanácsában, ma minden

— a gyakorlatok alkalmával — lóháton átvonultak. Az egész környéket, minden utat, minden fát ismernek erre.

A vonat ugyszólván minden őrháznál megáll. S mindenütt ugyanazon jelenet: sürgés-forgás, tolongás, sietség, ajtók csapkodása, kürtölés s végül a mozdony átható, rekedt füttye. Unalmas s mégis unalmat űző dolgok, melyek megrovidítik a végnélkülinek tetsző utat és változatosságot visznek az ólomsúlyu egyhangúságba.

Valamelyik igénytelen megállónál egy fiatal, elegáns hölgy száll fel s a huszárok szakaszában helyezkedik el. Csinos, kellemes megjelenésű nő. Telt keble és karcsu alakja élénk és vonzó ellentétet képeznek. Amint helyet foglal, rögtön cigarettára gyújt s elmélyed egy magával hozott francia regénybe, melynek lapjai mögül időnkint kíváncsi pillantásokat vet hallgatag szomszédjaira. Később — nagyobb kényelem kedvéért — fölteszi lábait a szemközti ülésre, mely alkalommal gyönyörű bokáit engedi látni. A gaz Szabolcsy, mintegy varázsűtésre, felébred apathiájából, felugrik, udvariasan eltakarítja podgyászát a szép lábak útjából s közben indiszkrét szemekkel kémleli a látnivalókat. A hölgy ajkán titokban pajkos mosoly jelenik meg s most még nagyobb buzgalommal betüzi kétségtelenül érdekfeszítő regényét. Az önkéntes nyugtalanul fészkelődik s egyre azon töri a fejét, hogyan lehetne valami „közeledést“ nyélbe ütni. Hiszen, csak ne volna itt a kapitánya, majd elintézné ő a dolgot. De így nem csekély mértékben feszélyezi őt Königsthal báró jelenléte. S minthogy mindezen felül a hölgy is teljesen neutrális magatartást tanusít, Szabolcsy megadja magát sorsának s visszaesik az előbbi lethargiába.

Dombfalván egy ulánustiszt várja a vonatot s már messziről kíváncsian kémleli az egyes szakaszok utasait. Nyilván keres valakit. Alig hogy a vonat — nagyot zökkenve — megáll, örömteljes „Kisztihand!“ kiáltással nyit be a huszárok fülkéjébe, gyengéd előzékenységgel üdvözölve az ott ülő magányos hölgyet. Persze, ki is lett volna más, mint Fredy Wendenburg, dámák barátja, hölgyek kedvence, szép

asszonyok bizalmasa s a kontinens legcsapódárabb férfia, aki rögtön áhitatos kézcsókot lehelt a hölgy finom kezére s közvetlen közelségében foglalt helyet. A huszárokat futólag s oly modorban üdvözölte, mintha mondani akarta volna: — Ti nemsokára ugyis leszálltok s egy cseppet sem zavartok bennünket. Szabolcsynak e fesztelen könnyedség határozottan imponált. Most már azzal is tisztában volt, hogy minden „közeledési“ kísérlet amugy is hiábavaló lett volna. Ámbár: Man kann nie wissen.

Königsthal báró csendes obszerválója volt a körülötte történőknek. S hogy véletlenül meglátta, amint az ulánus egy őrizetlen pillanatban ujjaival végigzongorázott a hölgy formás karján, nem fojthatott el egy mosolyt s a hallgatag észrevételt: — Nagy kujon ez a Fredy!

Toronyegyháza — egy perc!

A perronon Hohenems gróf, Evelin grófnő és miss Dorothy várták a huszárokat. Egy inas az urak podgyását vette gondjaiba.

Evelin grófnőn sima fekete selyemszoknya, egyszerű fehér blouse s virágokkal diszitett nagyszélű kerti kalap volt. Jobbjában napernyő. Oly szép volt, lebilincselő és elragadó, megjelenésében annyi előkelőség és báj s a mellett annyi nobilis keresetlenség, hogy minden szem feléje fordult s őt nézte. Fredy Wendenburg az elrobogó vonat ablakából szemlélte a grófnőt s önkéntelenül is így kiáltott fel:

— Hihetetlen szerencséje van ennek a Königsthalnak!

És igaza volt.

Miss Dorothy egészen fehérbe volt öltözve. Hamvas arcának üdesége, hajának aranyos szőkesége így még jobban szembeötlött. Egész lényéből, minden mozdulatából vidámság és életkedv áradt. Csak a tavaszi napsugárt hasonlithatom hozzá, melynek nyomán fény és derű kél s mely boldogságot fakaszt a szivekben.

A kint várakozó automobilban úgy helyezkedett el a fiatalság, mint egy puha fészekben. Az öreg Hohenems gróf

a chauffeur mellé ült, diszkréten magukra hagyva a két jegyespárt. Hajdanában ő maga is nagy hódító volt s mint ilyen jól tudja, mennyire zavarólag hat egy alkalmatlan harmadik.

Remekháza hat kilométernyire volt a tornyosegyházai vasuti állomástól. Ezt az utat a száguldó gépkocsi egy negyed óra alatt tette meg, bár a szerelmeseknek úgy tűnt, hogy csak néhány percig tartott az út. Alig hogy megmelegedtek kissé puha fészükben, máris otthon voltak.

Két felejthetetlen napot töltöttek itt a huszárok. A két nap két órának tetszett, oly hihetetlen gyorsasággal mult az idő. S mikor bucsuzásra került a sor, a hadfiak fájó szívvel váltak meg hölgyeiktől s annyi édes emléküknél színhelyétől. De, hiába, a kötelesség az első.

Königsthal bárót századparancsnoki minőségéből folyó teendői szőlítették haza. Könnyű volt neki. De szegény Szabolcsynak tiszti vizsgára kellett mennie s bár gyakorlati téren eddigelé derekasan megállotta helyét, az elméleti tudás mezején ismeretei a fagypontra alul huzódtak meg. Más szóval: teljesen készületlen volt. A bukás biztosnak s elkerülhetetlennek látszott. Önkéntes Szabolcsyn csak valamilyen csuda segíthet már.

Ilyenkor az ember — régi recept szerint — alkoholba fojtja minden bűjét, keserűségét. Szabolcsy is megpróbálkozott ezzel a módszerrel, az öreg Tarnowskit vevén méltó mintaképül. S a kísérlet oly jól sikerült, hogy reggel felé az önkéntes teljesen elázott. Már csak dadogni tudott nagy nehezen. Ha ilyen állapotban álmra hajtja fejét, két napig alszik egyhuzamban s nincs az a földi hatalom, mely lelket tudjon verni beléje. De viszont ilyen conditióban vizsgára sem mehet, mert nyomban lecsukják. E dilemmából kivezető út csak egy mutatkozott: tovább lumpolni. Lesz, ahogy lesz. Jöjjön, aminek jönnie kell.

A jó ég tudja, hogy milyen véget vett volna a dolog, ha a derék Tomkó, akinek valami teendője akadt a brigád székhelyén, a korai reggeli órákban nem keresi fel Szabolcsyt lakásán, hogy a fiút a vizsga alkalmából apai tanácsokkal

ellássa. Az önkéntes — egy órával a vizsga előtt — ép lefeküdni készült. No de Tomkó sem volt rest. Két pincérrel lefogatta Szabolcsyt s hideg vízzel addig öntözte és locsolta, míg teljesen magához nem tért. Majd egy fél tucat nyers tojást, két feketét, egy theát diktált bele s végül annyira talpra állította, hogy az elmúlt zajos éj eseményeinek nyoma sem látszott a fiún. Tomkó mester volt az ilyen radikális kurákban s e tudományát fiatal hadnagy korában szerezte kapitánya, a híres Schleissheim gróf oldalán, akit reggelenkint neki kellett használható emberré preparálni.

Lovag Kozilek Vencel vezérkari őrnagy mindenáron meg akarta buktatni Szabolcsyt. Azaz, nemcsak őt, a többieket is, mert lelkes baka létére utálta a lovasságot s ahol tehetett, egyet ütött a hozzája tartozókon. De Szabolcsyra különösképen fájt a foga. Fellépését, nézését, viselkedését tiszteletlennek, kihívónak, szemtelennek tartotta s mód fölött boszankodott, midőn azt kellett tapasztalnia, hogy az önkéntes közkedveltségnek örvend s főlebbvalói állandóan a legnagyobb dicséret hangján szólnak róla. Sőt Falkenstein gróf, a Hannoverek ezredese, legutóbb olyan célzást tett, melyből azt lehetett megérteni, hogy határozott óhaja, hogy önkéntes Szabolcsy jó eredménnyel vizsgázzon. Hát ha még őrnagy úr Kozilek tudomással bírt volna arról a levélről, melyet a brigádiros ma reggel kapott kézhez s amely így szólt:

Kedves Barátom!

Szabolcsy Dénes Hannover-huszárezredbeli önkéntes számára a küszöbön álló tiszti vizsga alkalmából szíves jóindulatodat kérem. Ezt annyival is inkább tehetem, mert a nevezett, amint előljáróitól értesültem, katonai és egyéni tulajdonainál fogva magas pártfogásodra teljesen méltó.

Régen láttunk Remekházán. Két hét múlva vadászunk s jövedeleddre okvetlen számítunk.

Ölel öreg bajtársad

Hohenems.

U. i. Önkéntes Szabolcsy Evelin leányom jó barátnőjének, miss Dorothy Stanfornak, lord Stanford leányának jegyese.

Ha őrnagy úr Kozilek véletlenül olvashatta volna e sorokat, bizonyos rögtönösen Karlsbadba kellett volna utaznia, hogy megrongált epéjét rendbe hozza. S ha azt vesszük, hogy már Szabolcsy írásbeli munkálatait is, egy taktikai feladatnak sikerült megoldását, silánynak és abszolút rossznak minősítette, képzelhetjük, hogy mennyi jóindulattal készült őt a szóbeli vizsgán fogadni.

S ilyen körülmények között Szabolcsy reggelig tartó excessust rendez! Hallatlan!

De őrnagy úr Kozilek hiába fente a fogát. Mert az önkénteshez intézett kérdésekre rendszerint — a brigadiros válaszolt. Persze, olyanformán, hogy minden egyes alkalommal hozzátette: Ugyebár? Nemde? Szabolcsynak csak annyit kellett mondani: — Jawol. Mire a generális, őrnagy úr Kozilek felé fordulva, meglepedést kifejező hangon jegyezte meg: — No lám. Na also.

Ép tereptanból faggatták az önkénteseket. Abból a tárgyból, amelyből Szabolcsy egy árva betűt sem tudott. A generális valami fontos ügydarabnak olvasásával, melyet az előbb hozott egy ordonánc, volt elfoglalva. Őrnagy úr Kozilek csak e pillanatot leste. Szabolcsy szomszédja ép ledarálta válaszát arra a kérdésre, hogy melyek az álló vizek, stehende Gewässer. Szédületes sebességgel hadarta a feleletet:

— Pfützen, Lacken, Tümpel, Weiher, Teiche und Seen.

Most az őrnagy, daemoni mosolylyal ajkán, Szabolcsyhoz intézte a kérdést:

— Beszéljen a Karszthegységekről.

Szabolcsy érezte, hogy veszve van. A Karsztról mindössze annyit tudott, hogy az kopár és vízszegény. Ennyit bizonyos őrnagy úr Kozilek is tud e tárgyról. Sőt kétségtelenül többre is kíváncsi. Szabolcsy egy rövid másodpercig vergődött kínjában, majd eszébe jutott, hogy Hannover-huszárs abban a pillanatban emelt fővel, harsány hangon így válaszolt:

— A Karszt kopár és vízszegény.

Őrnagy úr Kozilek gyilkosan mosolygott.

Az önkéntes most nagyot nyelt s így fohászkodott: Szemtelenység, ne hagyj el! Majd, szinte kiabálva, folytatta:

— A Karsztban álló vizek nem találhatók. Álló vizek a következők: Pfützen, Lacken, Tümpel, Weiher, Teiche und Seen.

És elmondja folyékonyan az álló vizeket, ahogyan az előbb szomszédjától hallotta őket elsorolni.

Őrnagy úr Kozilek elsápadt s bambán bámult maga elé. Ennyi vakmerőségre, ilyen szemtelenségre még nem volt példa. A bizottság tagjai kérdően meresztették szemeiket az önkéntesre. Kínos csend állott be.

E percben a generális fölemelte fejét az iratokból s mert még fülében csengett önkéntes Szabolcsy hangja, gépiesen ráhagyta:

— Sehr gut! Wirklich sehr gut!

Majd az őrnagy felé fordult kérdően:

— Talán már elég is lesz?

Az őrnagy szótlánul meghajtotta magát, a brigadiros pedig vastag betűkkel beírta a jegyzőkönyvbe, Szabolcsy neve mellé: Sehr gut.

Szabolcsy helyére távozott, de előbb egy futó mosolyt küldött őrnagy úr Kozilek felé, aki közel volt a pukkadáshoz.

Ha egyedül tőle függ, e percben habozás nélkül kivégeztette, nyársra huzatta, kerékbe törette volna önkéntes Szabolcsyt. Lassu, fájdalmas, kínos halállal. Így azonban még kellemes mosolyt kellett ajkaira erőltetni, midőn a brigadiros, Szabolcsyra célozva, megjegyezte:

— Kitűnő készségű fiatal ember. Sehr brav.

S tetszéssel legeltette szemeit az önkéntesen.

A végeredmény az volt, hogy önkéntes Szabolcsy „sehr gut“ minősítéssel esett túl a tisztí vizsgán. A brigadiros még külön megbizta, hogy régi barátjának és bajtársának, Honenems grófnak, legszívélyesebb udvözleteit átadja.

Őrnagy úr Kozilek pedig hazament és beteget jelentett. Gyenge gyomrára való hivatkozással.

Amint Szabolcsy állomáshelyére visszaérkezett, már várta a parancs, hogy Falkenstein gróf ezredesnél rögtön jelentkezzék.

Az ezredes a szokásos jóindulatu leereszkedéssel fogadta Szabolcsyt, pálinkával, cigarettával megkinálta, fauteuilbe ültette s úgy bánt vele, ahogyan egy főherceggel vagy bárki mással bánt volna hasonló helyzetben. E tekintetben különbséget senkivel sem tett. Egyforma magaslatról kezelt mindenkit.

Először örömének adott kifejezést, hogy a vizsga oly jól sikerült. Karácsonyra, mondotta, elmaradhatatlan az arany kardbojt. Majd rátért a tulajdonképeni tárgyra s oly stylusban, mely az ellenkezésnek még csak gondolatát is kizárja, felszólította az önkéntest, hogy aktiváltassa magát. Falkenstein gróf ezredes szerint nagyobb kitüntetés halandót nem érhet. A titkos tanácsosi méltóság, a Szent István-rend nagykeresztje csekélyebb dísz, mintha valaki aktiv hadnagy ő felsége a hannoveri király nevét viselő császári és királyi huszárezredben. Ennél több már csak a hercegprimás vagy a nádor lehet. De mert a hercegprimás pap, a nátori méltóság pedig betöltetlen, hát tulajdonképen nincs is nagyobb úr egy Hannover-hadnagynál.

Önkéntes Szabolcsyt elkábitotta e szédületes perspektíva. Úgy érezte magát, mint az olyan férfiú, akit kabinetalakítással vagy legalább is a horvát báni méltósággal megkinálnak. Lehetetlen volt nemet mondania s így csak arra kérte az ezredest, engedje meg, hogy a dolgot miss Dorothyval, jegyesével, leendő feleségével, megbeszélhesse. Nélküle nem akarna ily fontos kérdésben határozni.

Az ezredes szívesen beleegyezett ebbe s a kedvező eredmény tekintetében a legcsekélyebb kételyt sem táplálta. Biztosra vette a dolgot. Mert ha már egy Hannover-önkéntes egy csapással meghódította az angol leány szívét, mennyivel

inkább fog ragaszkodni egy Hannover-hadnagyhoz. Ehez kétség nem férhet. Zweifellos, — gondolta magában Falkenstein gróf.

Távozásnál az előszobáig kísérte Szabolcsyt, megígérte, hogy a bucsuebédre eljön s oly jóakaró bensőséggel vált meg tőle, hogy az önkéntes, ha egy kissé több fantáziával bír, bátran zászlósúrnak képzelhette volna magát.

Este Königsthal báró szűkkörű vacsorát adott Szabolcsy tiszteletére, mely alkalommal kizárólag a harmadik század tisztjei jelentek meg. Valósággal családi jellege volt az összejövetelnek, melyen bajtársi szívből fakadó melegséggel ünnepeltek egy derék embert, úri, jó fiút: — önkéntes Szabolcsyt.

Reggel a századtól, Kató lovától és őrmester úr Horváthtól bucsuzott az önkéntes, aki ez alkalommal valóságos pénzosztogatást rendezett. Mondogatták is a huszárok:

— Ilyen önkéntese sem lesz többé a harmadik századnak.

Őrmester úr Horváth egy cseppet sem volt elegikus hangulatban. Ő biztosra vette, hogy az önkéntes csak rövid időre távozik. Mert, mondotta, aki valaha Hannover volt, örökké visszavágyik annak szíve.

S ugy bucsuzott, mint aki föltétlenül bizik a közeli viszontlátásban. Ám lehet, hogy kissé mégis csak ellágyult az öreg huszár szíve s talán azért, hogy ezt palástolja, kétszer pofon vágta huszár Káposztást, aki szomorú arccal nézett a távozó önkéntes után. Majd szelid, atyai hangon rászólt:

— Fel a pofát, Káposztás!

A bucsubeszéd, melynél Falkenstein gróf ezredes a lovas-szellemről s a bajtársi érzésről mondott megható szavakat, véget ért. Az urak elszéledtek, csak a harmadik század tisztjei vannak együtt. Ragaszkodásuk újabb jeléül Szabolcsyt az állomásra kikísérik.

— Az esküvődön ott leszünk in corpore, — mondják s annyi gyengédséggel veszik körül a távozó Szabolcsyt, hogy az ember legszívesebben egyenkint keblére ölelné őket. És

apai tanácsokkal látják el s kérlelik, biztatják, fenyegetik :
 hogy aktiváltassa magát. A szeretet szól belőlük.

Egy vasutas a vonat közeledését jelenti.

A legfájdalmasabb momentum, a válás pillanata, el-
 érkezett.

Kezet fognak Szabolcsyval, összeölelkeznek s fájó szívvvel
 engedik őt körükből távozni.

Szabolcsy szemét elhomályosították az előtörő könnyek,
 melyeket a meghatottság fakasztott. Ép Königsthal kezét
 szorongatta bensőséggel, midőn elhangzott az indulási jel.
 Felszállt s a kocsí nyitott ajtajából intett bucsut szeretett
 tisztjeinek, akikkel egy rövid esztendő alatt érzelmileg teljesen
 egybeforrt.

A tisztek sokáig néztek és intettek a vonat után. Mind-
 nyájan úgy érezték, hogy nagy ür marad a távozó után.

Neszmélyi szólalt meg elsőnek :

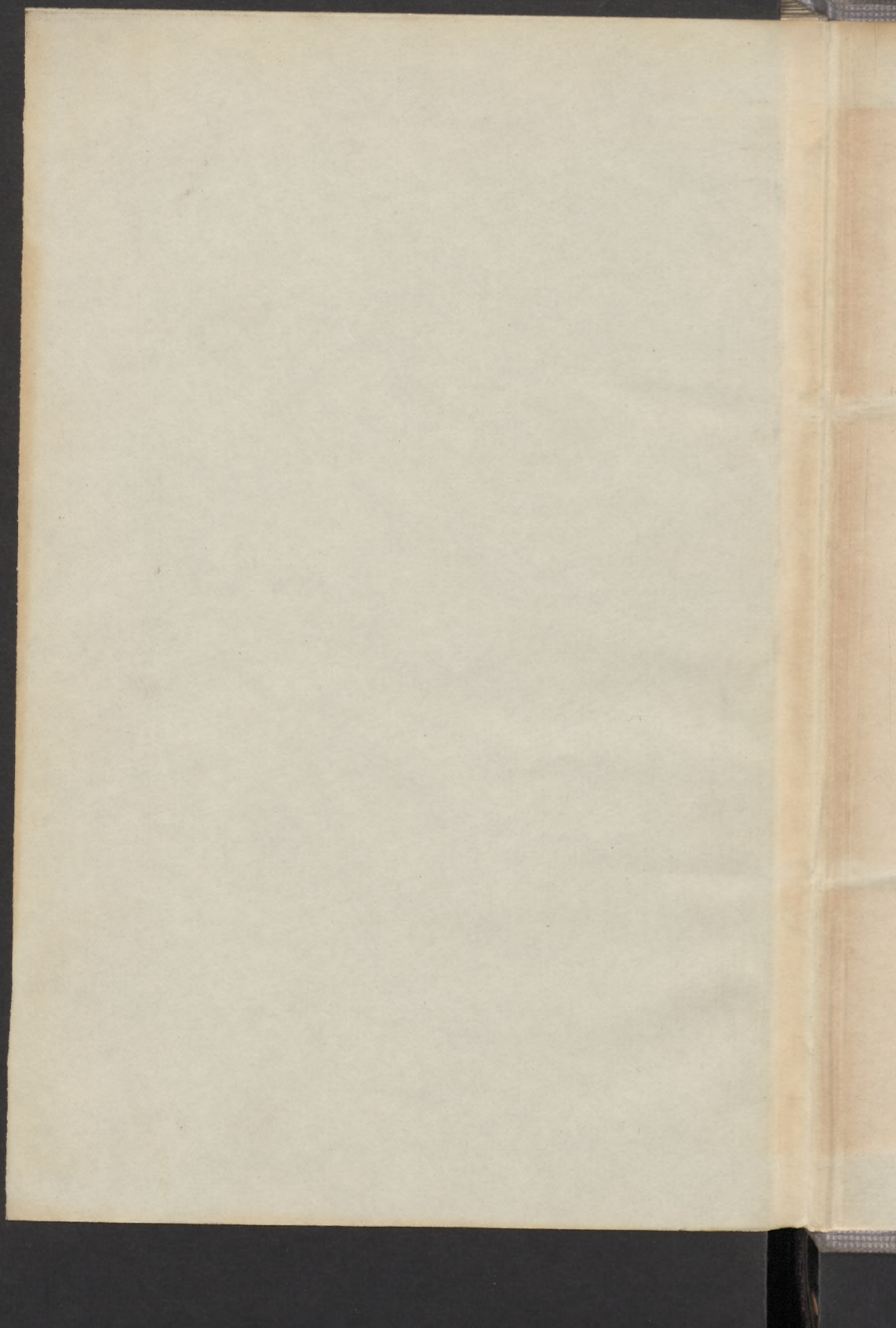
— Derék, jó fiú volt.

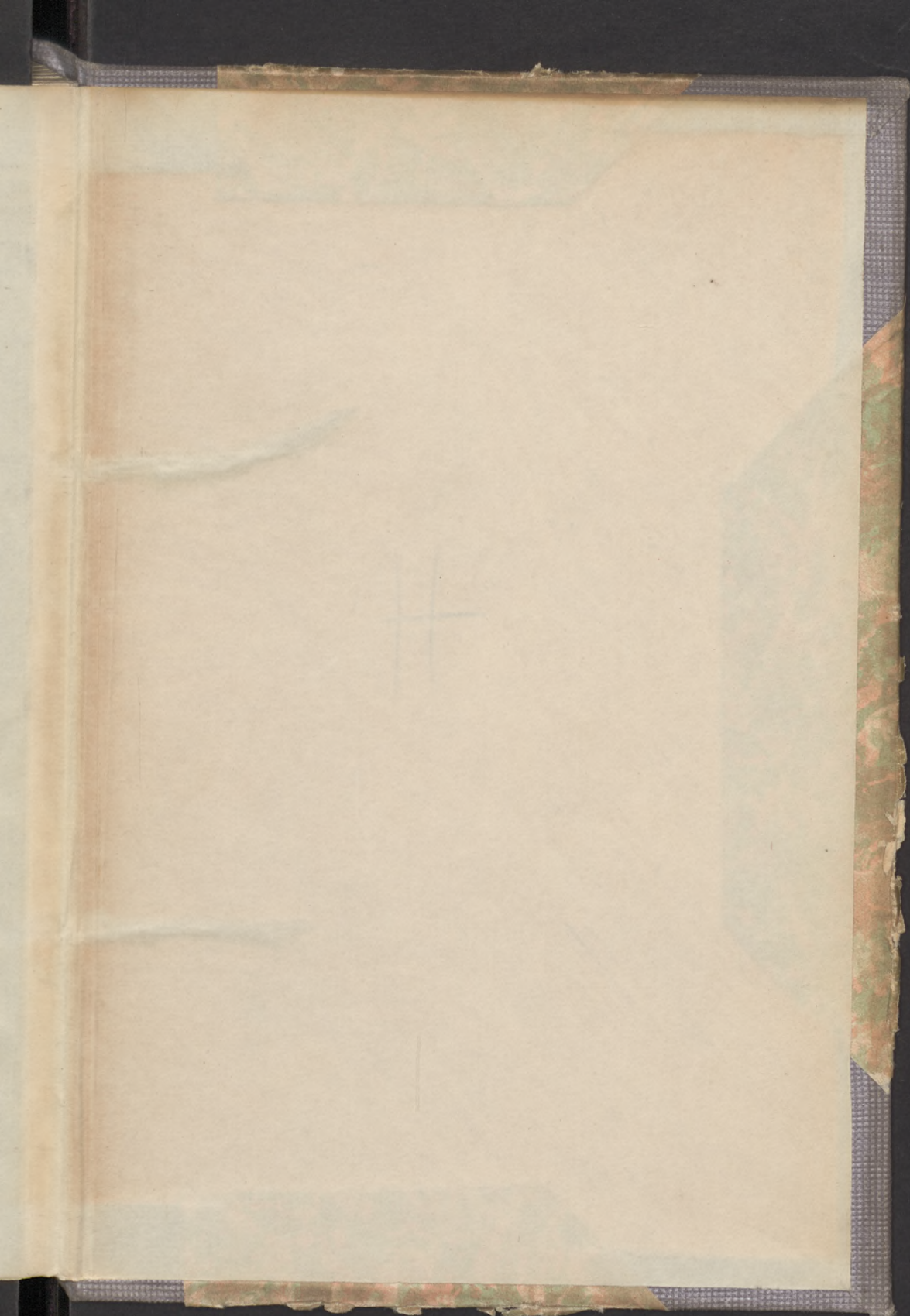
A szelid Tomkó pedig hozzátette :

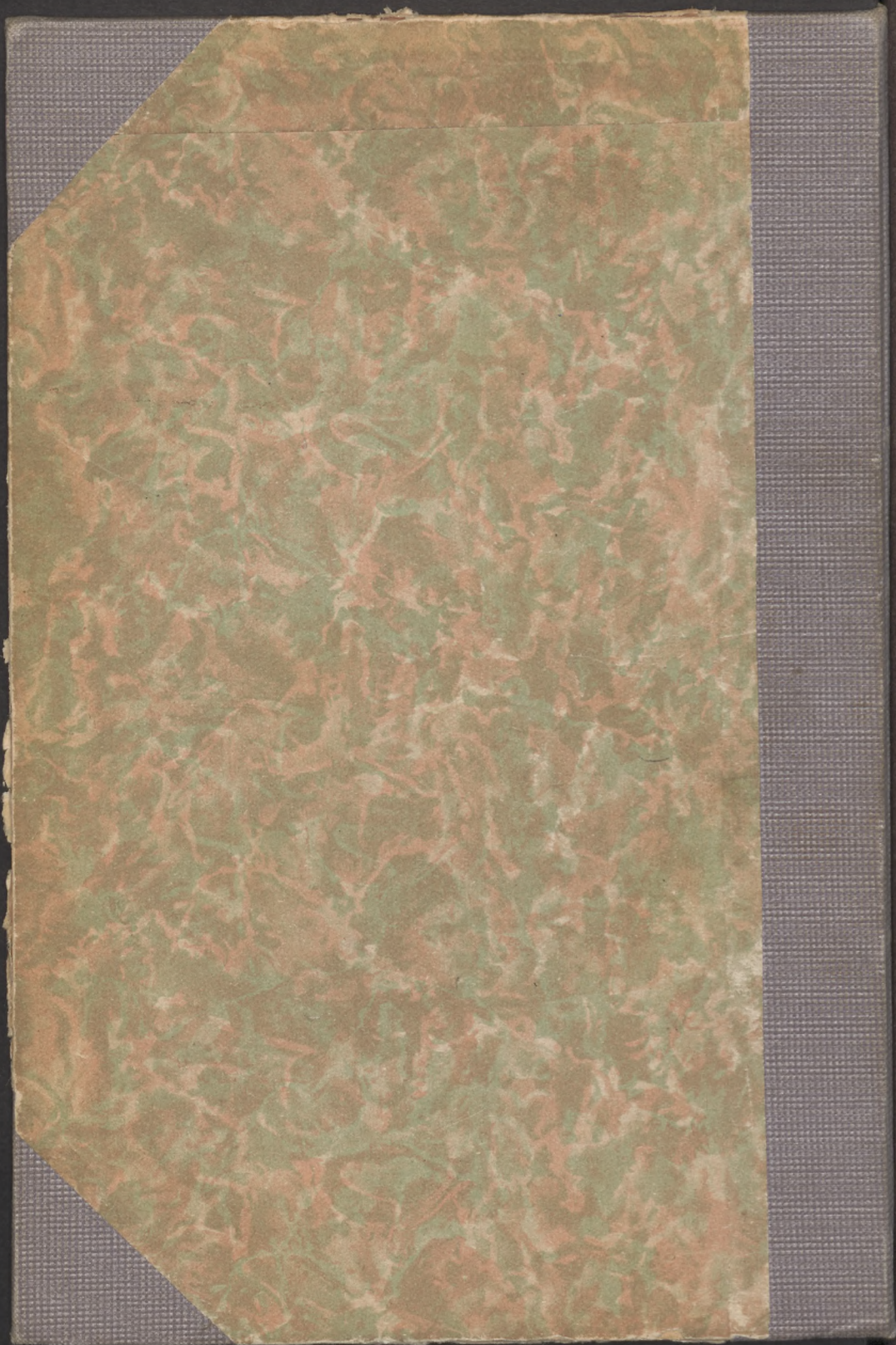
— Ein braver Kerl !

S még egy utolsót intett a messze robogó vonat után.

THE
HISTORY
OF
THE
CITY
OF
NEW
YORK
FROM
1624
TO
1898
BY
JOHN
B. HOGAN